

21
ECCLESIASTICÆ
HISTORIÆ
BREVIARIUM

AUCTORE

JOANNE-LAURENTIO

BERTI

FLORENTINO

FRATRE EREMITA AUGUSTINIANO.

EDITIO SECUNDA

Ab Auctore ipso recognita, pluribus in locis emendata, &
Chronologiæ sacræ elementis nunc primum locupletata.

PARS SECUNDA

*Quæ progreditur usque ad annum Vulgaris Æræ
millesimum septingentesimum sexagesimum.*



VENETIIS,

MDCCLXI.



EX TYPOGRAPHIA REMONDINIANA.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

20

ECCLESIASTICÆ
HISTORIÆ
BREVIARIUM

AUCTORE
JOANNE-LAURENTIO

BERTI
FLORENTINO

FRATRE EREMITA AUGUSTINIANO.

EDITIO SECUNDA

Ab Auctore ipso recognita, pluribus in locis emendata, &
Chronologiæ sacræ elementis nunc primum locupletata.

PARS SECUNDA

*Quæ progreditur usque ad annum Vulgaris Æræ
millesimum septingentesimum sexagesimum.*



V E N E T I I S,

M D C C L X I.

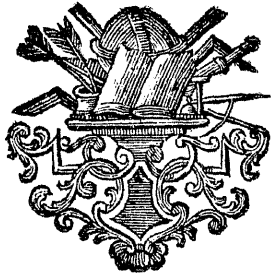
Ex TYPOGRAPHIA REMONDINIANA.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

LECTORI

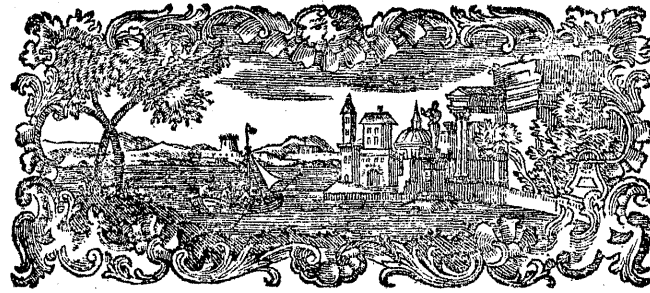
MONITUM.

Quod in hac Historiarum Epitome Scriptores
 recenseo complures, qui Magni Augustini
 doctrinam temere oppugnant, aut vellicant, ad-
 hibenda moderationi, prudens Lector, adtribuas. In
 decimo autem septimo, atque in postremo Seculo,
 ubi quosdam præstantissimos Viros appello Jansenia-
 nos, scias velim, meum non esse eo loci statuere, an
 tales sint, propterea quod proscriptas quinque propo-
 sitiones tradiderint, an quod ut Jansenii affectæ
 ab insimulatores traducantur. Etsi id tertio capite Sy-
 nopsis Seculi XVIII, necnon in mea adversus Se-
 nonensium Præsulem Expostulatione declaro, meque
 ipsum invidioso illo nomine traduci a quibusdam Au-
 gustiniana scholæ adversariis audio, patiorque lu-
 benter, istuc tamen ratus sum iterum præmonendum,
 ne Auctores longe doctissimos, quos quarto capi-
 te seculi XVII. Jansenianos, fortassis nimium incau-
 te, dixi, existimes a me infamari tanquam clamma-
 ta hæresis assertores. Consultum magis futurum
 fuisse puto a nomine, quod sine additamento pro-
 latum est opprobriosum atque inhonestum, penitus
 abstinere: at postquam calamo excidit, eos, quos
 Molinistæ Jansenitas indiscriminatim appellitant,
 ab iis, qui revera sunt, oportet ut caute pru-
 denterque secernas. Qua in re Ecclesiæ iudicium
 attende, non criminantium diæteria. Dissidia iti-
 dem, quæ excitata diximus cujusdam Doctoris
 Sorbonici lucubrationibus, quibus inceptoribus ex-
 citata sint, probe nosti. Absit ut laudes pro-
 meritos aliqua afficiamus injuria; aut dignos vi-
 tuperationibus.

tuperatione, laudibus prosequamur. Illos demum, quos Antijansenianos ibidem voco, ubi damnatos errores perstringunt, commendo plurimum; ubi autem damnatorum errorum insimulant Orthodoxos, nemo unus, nisi iniquus & improbus, commendabit. Recte nobis ceterisque Democriti proloquium ad mentem revocavit Stobæus: Bona colere laudare honestum est, mala vero laudibus vehere est adulterini animi, & impostoris indicium.



UN.



UNDECIMUM
ECCLESIAE
SECVLUM

CAPUT I.

ROMANE, ET APOSTOLICÆ ECCLESIAE
PASIONES.



ILVESTER II. anno 1003. V. idus Majas Ecclesiam Catholicam supremo Pastore viduatam reliquit. Commissum est itaque illius regimen Seculo XI., post Silvestri obitum, Joanni XVII. Joanni XVIII. Sergio IV. Benedicto VIII. Joanni XIX. Benedicto IX. Gregorio VI. Clementi II. Damaso II. S. Leoni IX. Victori II. Stephano IX. Nicolao II. Alexandro II. S. Gregoria VII. Victori III. Urbano II. Paschali II.

CXXXXIII. DE JOANNE autem XVII. qui sex in Pontificatu menses non explevit, nam fatiſ cessit eodem anno 1003. VIII. Idus Decembris, nil aliud scimus, nisi Siccum fuisse cognominatum, ex vetusta familia, Patritiæ, ac Senatoriæ Paschalicorum Venetorum conjuncta.

Tom. II.

A

CXXXXIV.

CXXXXIV. SUCCESSIT alter *Joannes* Romanus, hujus nominis XVIII. cognomento *Fafanus*, summis laudibus a Fulberto Carnutenſi Episcopo celebratus. Qui Romanam Ecclesiam Constantinopolitanæ conciliavit, S. Brunonem Episcopum, deinde martyrem, ad Ruthenos miſit Apostolum; & post quinque annos, ac totidem menses e vivis exceſſit anno 1009., Majo exeunte.

CXXXXV. HUNC *Sergius IV.* excepit, Petrus antea vocatus, (1) qui ob reverentiam Apostolici culminis Sergii nomen assumpsit, liberalitate in pauperes, ceterisque clarus virtutibus, nec immerito recensitus in Menologio Benedictino. Obiit anno 1009. XV. Cal. Septembris.

CXXXXVI. AT SERGIO successit *Benedictus VIII.* Tusculanus, antea *Joannes* Episcopus Portuenſis. A Gregorio quodam Pontificatus invaſore in Germaniam fugere coactus est: sed a S. Henrico rege Sedi suæ restitutus est omnium plausu, eundemque Henricum corona, aureoque globo gemmis & cruce distincto insignivit. Ut Symbolum caneretur in Miſſa, ad Henrici preces mandavit. Saracenos Tyrreni maris litora infestantes cohibuit: tantum promovit Ecclesiasticum; & naturæ concessit post exactum annum Pontificatus XI. die 6. Junii anno 1024. (2)

CXXXXVII. SEDIT postea annis 9. *Benedicti* frater *Joannes XIX.*, a quo magna pompa anno 1027. coronatus est imperator *Conradus*: posuitque vitam anno 1033. die 8. Novembris.

CXXXXVIII. JOANNI successit *Benedictus IX.* Theophilactus etiam dictus, filius *Alberici* Comitis Tusculani.
E Sede

(1) Ditmarus, alique tradunt, ante Pontificatum fuisse illi nomen, *Os porci*. Quidam id narrant de *Sergio II.*, ut dixi Seculo IX. cap. 1. Vide Ven. Baronium ad annum 844. num. 1. & ad annum 1009. n. 3.

(2) Ego quidem non credo quod aliqui narrant de *Benedicto VIII.* hunc nempe post mortem cuidam Episcopo apparuisse insidentem equo nigerrimo, & deſoſi a se theſauri locum indicasse, ut suo nomine pecunias ibi reconditas, & ex rapinis partas pauperibus erogaret. Legi tamen Benedictum præcibus S. Odilonis Abbatis Cluniacensis, & Sanctorum ejus fratrum, cruciatus evaſiſſe tartareos, & cælestis Jerusalem consecutum fuisse beatitudinem. Vide S. Odilonis Vitam tom. 1. Jan. Ad. SS. Bollandi, & epistolam 9. S. Petri Damiani ad Nicolaum II. Rom. Pontif.

E Sede a Romanis dejectus est, intruso *Silvestro*; at restitutus opera imperatoris *Conradi*. Vendidit tamen Pontificatum *Joanni Gratiano* anno 1044.

CXXXXIX. JOANNES *Gratianus* Simoniaca electus post biennium, (1) idest anno 1046. in Synodo Sutrii habita, sponte se abdicavit Pontificatu, quem sub *Gregorii VI.* nomine administraverat.

CL. POST *Gregorii* abdicationem electus est Pontifex *Clemens II.* Saxonicus, antea *Suidgerus* Episcopus *Bambergenſis*, qui damnata Simoniaca labe diem clausit extremam anno 1047. VII. Cal. Octob. ejusque corpus *Bambergam* translatum est.

CLI. ADEPTUS tunc Sacerdotium *Damasus II.* Germanus anno 1048. die Julii 17., proximo mense sextili obiit *Præneste*, & si *Bennoni* adhibenda sit fides, veneno sublatuſ a *Benedicto IX.* qui supremam Ecclesiæ dignitatem venalem fecerat.

CLII. SPLENDOREM autem pristinum Apostolicæ Cathedralæ reddidit *S. Leo IX.*, antea *Bruno* *Tullenſis* Episcopus, electus in Conventu (2) *Vormatiens*i. Qui Simoniaciſ pluries damnatis, *Berengarii* proſcripta hæresi, amoto a Sacerdotii honore *Gregorio Vercellens*i, reo adulterii ac perjurii, devictisque hostibus religione potius, quam armis, dum ageret sextum Pontificii muneris annum, ad cæleſte regnum migravit ann. 1054. die 19. Aprilis.

CLIII. DIUTURNUM non fuit Pontificium onus *Victoris II.*

CLIV. STEPHANI IX.

CLV. ATQUE *Nicolai II.* Enimvero *Victor* Consiliarius *Henrici III.* inauguratus anno 1055. idibus Aprilis, *Berengario* rursus damnato, obiit in *Etruria* anno 1057.

A 2

die

(1) *Joannes Gratianus* sedit annos duos, & menses 8. ex *Desiderio* *Cassinenſi* Ab. & *Leone* *Ostiens*i.

(2) *Leonis IX.* electio contigit anno 1048., sed ea conditione, ut ejus electio approbaretur a clero, populoque Romano. Adveniens itaque Romam omnium consensu, plausuque thronum Pontificium conscendit proximo anno 1049. pridie Idus Februarii. Fuit filius Comitis *Dasburgensis*, natus anno 1002. Creatuſ est *Tullenſis* Episcopus ex *Monacho* Ord. S. *Benedicti* anno 1026. Plura de illo *Richerius* in *Chronico* *Abbatie Senonienſis*, edito a *Luce d'Aschery* tom. 2. Spicilegii.

die 28. Julii. (1) *Stephanus IX.* antea *Federicus filius Ducis Lotharingæ*, Abbas *Cassinensis*, & *Cardinalis*, electus anno 1057. IV. Nonas Augusti decessit *Florentiæ* proximo anno 1058. Cal. Apriles, intruso post ejus obitum *Joanne Mincio* Episcopo *Veliterno*, qui sub nomine *Benedicti X.* Pontificatum decem fere mensibus usurpavit : & *Nicolaus II.* e *Burgundia* Episcopus *Florentinus*, (2) admisso ad communionem laicam *Benedicto X.* veniam in Synodo *Sutrina* petente, *Florentiæ* item vita functus est, tertio Pontificatus anno labente, nimirum 1061. die 22. Julii.

CLVI. Ultra annos XI. ac dimidiam sedit postea *Alexander II.* *Mediolanensis*, dictus antea *Anselmus Lucensis* Episcopus ; tamen *Agnetis* imperatricis. & *Henrici IV.* iussa (3) illegitime intruderetur *Cadolaus Parmensis* Antistes, sub nomine *Honorii II.* electus a duobus tantum Episcopis (4) *Placentino*, & *Vercellensi*. *Ægre* tulerant Augusti Principes inauguratum *Alexandrum*, illorum non expetito consensu. At Pontifex jura propugnans sua, *Simoniacos*, & *incontinentes clericos* compescuit, communem *Canonicorum regularium* vitam instituit in *æde Lateranensi*, *Ecclesiam* suam *Lucensem*, quam adamavit summopere, cruce coram Episcopo deferenda, ac si *Primas* foret, aliisque privilegiis condecoravit, atque mortalitatem exiit XI. Cal. Majas anno 1073.

CLVII. SEQUITUR *S. Gregorius VII.* antea *Hildebrandus S. Rom. Eccl. Archidiaconus*, *Soanenſis*, ut fertur, filius cujusdem *Bonitii*, ad cujus ligna dolantis pedes dicitur parvulus & litterarum incius formasse ex rejectis segmentis. verba illa *Davidica*. *Dominus bitur.*

(1) *Victor II.* appellatur in scriptis. hujus ævi *Papa, Dux, & Minoribus* ; quoniam *Henricus III.* ducatum *Spoletanum*, & *Marchiam* *Camerini* regenda illi commiserat.

(2) *Nicolaus II.* antea *Gerardus* appellabatur. Creatus est *Senis*, anno 1058. die 28. Decembris, inthronizatus. autem *Romæ* proximo anno 1059. mense *Januario*. *Florentinam Ecclesiam* etiam ad summum Pontificatum evehctus administravit. Decessisse *Florentiæ* tradunt. fere omnes. Excipe *Pavinium*.

(3) *Henricus IV.* impuber erat, omniaque ad nutum *Agnetis* matris sue agebantur.

(4) Episcopus *Placentinus* erat *Dionysius*, de concubinato convictus, & sede postea dejectus a *Gregorio VII.* & *Vercellensi Gregorio*, excommunicatus a *Leone IX.*

bitur a mare usque ad mare. Attamen an *Etruscus*, an *Romanus* fuerit, & an *fabri lignarii filius*, an genere ortus nobili, controversatur. Fuit *monachus Cluniacensis*, & *Abbas monasterii S. Pauli extra muros Urbis*, & *S. R. E. Cardinalis*. Pro *Ecclesiastica libertate* pugnavit acerrime, adeo, ut *Henricum IV.* imperatorem anathemate obstrinxerit, & exauctoraverit, missa *Rodulpho Sveciæ duci*, & creato *Regi Germaniæ*, corona cum inscriptione, *Petra dedit Petro*, *Petrus diadema Rodulpho* (1). *Simoniacos* repressit : *Bengarium* damnavit : *obsidionem Romanæ urbis*, ejus expugnationem ab *Henrico* factam anno 1084. ceteraque arumnas invicto pertulit animo. Inauguratus est adversus *Gregorium pseudopontifex Guibertus Ravennas*, *Clemens III.* nominatus. Ad *Henrici* vitandas insidias *Salernum* confugit, ibique sancto fine quievit, anno 1085. VIII. Calendas Junias.

A 3

CLVIII.

(1) Sunt qui eundem versum ita allegant, *Petra dedit Romam Petro* : tibi *Papa* coronam. De *S. Gregorio VII.* nulla ratione credenda sunt, quæ post *Benonem*, qui se archipresbyterum *Cardinalem* vocat, promotus ad *Purpuram* a *Clemente III.* Pseudopontifice, stylo mendacissimo, impudentissimoque scripserunt *Auctores citati a Sagittario*, a *Schmidio*, a *Christiano Matthiæ*, & postremo a *Moshemio*. Dum enim ajunt *Gregorium* vitis omnibus fuisse inquinatum, addictum magiæ, per vim inauguratum Pontificem, eumque appellare non verentur superbissimum atque turbulentissimum ; aperte evidenterque suam palam faciunt nequitiam, audaciam, maledicentiam. At refutarunt obreftatorum calumnias *S. Anselmus Lucensis Episcopus*, *Papirius Massonus*, *Bellarminus*, *Græferus*, *Vincentius Ludovicus Gotti*, *Lambertinus*, & alii. *S. Gregorii VII. Dictatum*, quem *vesanum* dicit *Moshemius*, *Gregorio* autem abjudicant *Launojus* libro *Epist. 7. ep. 13. Nat. Alex. Dissert. 3. Seculi XI.* & *Franc. Pagius* num. 116. amplissimis Scholiis illustravit *Christianus Lupus*. Caute etiam prudenterque legendi, qui *S. Gregorii* adversus *Henricum IV.* improbant acta, ut *Barclajus* contra *Bellarminum*, *Dupinius* de *Ecclesiæ disciplina*, *Bossuet* lib. 4. & 7. defensionis declarationis *Cleri Gallicani*. Quamquam aliud judicium ferendum est de *Catholicis* *Scriptoribus* pugnantibus pro *Cæsario* *Regnante* que *suprema dominatione* ; aliud de *hereticis auctoritatem Romanæ Sedis* conculcantibus, & *maledictis* *convictisque Sanctissimos Pontifices* prociudentibus. Nos quæstionem de *summa Regnantium potestate* prætermittimus : sed nullo modo patimur, quæ in *S. Gregorium VII.* ejaculantur *heterodoxi*, illum appellantes cum *Guilielmo Cave* in *XI. Seculo*, quod in *beatissimi Pontificis* irrisionem vocat *Seculum Hildebrandinum*, „ *falsum monachum*, *magum*, *divinaculum*, *sonniorum conjectorem*, *male sentientem de religione*, *stupra*, *incestus*, *adulteria casto præferentem* *conaubio*, „ & *iis consimilia*, quæ me pudet referre.

CLVIII. TRES alii federunt Romæ Seculo XI. Pontifices Maximi, scilicet *Victor III.*

CLIX. URBANUS II.

CLX. ET PASCHALIS II. *Victor* electus anno 1086, decessit anno 1087. XVI. Cal. Octobris extinctus veneno calici opera Henrici IV. injecto, ut scribit lib. 19. Hist. Eccl. Protholomæus Lucensis. *Urbanus II.* Galus vita functus est anno 1099. IV. Cal. Augusti. *Paschalis II.* mortem oppetiit anno 1118. XII. Cal. Februarii. Priorem Pontificatum dignum reddidit posterorum memoria insignis victoria ab Exercitu cura *Victoris* ex universa Italia collecto, reportata de Saracenis in Africa, quorum cæli fuerunt 100. M. Sedente autem Urbano decretum est Bellum Sacrum ad liberandam Terram Sanctam, & præsertim Sepulcrum Domini a Saracenorum tyrannide. *Paschalis II.* in Menologio. *Benedictino*, & a Scriptoribus III. titulo. *Beati* insignitus, adversus tres pseudopontifices ab Henrico IV. unum post alium intrusos, scilicet, *Albertum*, *Theodoricum*, & *Magninulfum*, stetit impavidus; multaque ab Henrico V. perpeffus, hunc tandem delinivit, & imperiali ornatum corona in templo Vaticano anno 1116. declaravit Augustum.

C A P U T II.

SYNODI UNDECIMO SECCULO CELEBRATÆ.

ADVERSUS Pseudopontifices, Simoniacos, incestuosos, & hæreticos, plura Seculo XI. celebrata fuere Concilia. (1). Primi generi est coactum *Sutri* anno 1046. in quo Gregorius VI. Simonicus Pontificatus, quem numerata *Benedicto IX.* pecunia illicitè emerat, abdicavit: Alterum in eadem urbe *Sutrina*, sive *Colonia*.

(1) Inter Synodos Seculi hujus XI. doctissimus Christianus Lupus tom. 4. pertractat de Concilio Remensi S. Leonis IX. anno 1049. celebrato. Tomo autem 5. illustrat Concilium Tolosanum indictum anno 1056. sedente Victore II. Alterum Colonienfe (sub eodem Pontifice: Romanum itidem Stephani IX., quem idem Lupus *decimum* vocat. Nicolai item II. Romanum, Amalphitanum, Beneventanum, & Andegavenfe. Præterea Romanum Alexandri II. & præcitatum *Dixatum* S. Gregorii VII. Hujus undecim Concilia, & decreta prolixè explanat tomo sexto.

lonia-Julia, anno 1059. in quo Mincius Veliternus, qui assumpto nomine *Benedicti X.* supremam occupaverat sedem, omni Sacerdotali munere, & honore privatus est, & in ordinem laicorum redactus: *Mantuanum* anno 1064. in quo damnatus est Cadolaus Parmensis Antipapa, & Alexandri II. iniquissimus calumniator; & *Romanum* anno 1078. in quo & Guiberto Ravennas Episcopus, idest, Antipapa Clemens III. & Theodolus Mediolanensis, aliique Guiberto adhaerentes amoti fuerunt a communione fidelium.

SIMONIACI vero damnati sunt in Synodo *Romana* Clementis II. anno 1047. a multis prætermissa, sed memorata a S. Petro Damiani Opusc. 6. cap. 35. in altera *Romana* anno 1049. sub Leone XI. ubi Kilianus Sutrinus Episcopus negans jurejurando admissum a se crimen Simoniacæ, cum omnium terrore divinitus percussus est: in *Remensi*, & *Moguntina* eodem anno 1049., & in *Rotomagensi* proximo anno 1050. in *Lugdunensi* celebrata anno 1055. per Hildebrandum S. Ap. legatum; in qua Synodo Episcopus Simoniacus nunquam Spiritus Sancti nomen proferre potuit, antequam suum palam fateretur errorem: in *Moguntina* altera anno 1071. in qua Episcopus Constantiensis Carolus Simoniacæ electus, e Sede dejectus est; ac in *Romana* 1078. S. Gregorii VII. in qua multa decreta fuerunt contra Simoniacos, bonorumque Ecclesiasticorum raptores.

AD HANC classem referri possunt Concilia contra *Investituras*, sive rei beneficiariæ possessiones auctoritate secularium Principum initas. Falso investituræ dicuntur Othoni III. concessæ ab Innocentio VIII. tametsi hæc concessio a pseudopontifice facta, esset irrita ac nulla. Damnatae fuerunt investituræ in Synodo *Romana* S. Gregorii VII. anno 1075. & rursus anno 1080. qua in Synodo etiam exauctoratus est Henricus IV. ablatis ei Theutonicorum & Itolorum gubernaculis, & corona imperii, ut diximus, collata Rodulpho. Quæ contra Henricum, & Investituras confirmata fuerunt in Synodo proximi anni 1081. In Concilio item *Beneventano*, anno 1087. sub Victore III. Investituræ fuerunt inhibita, damnatis cum Guiberto Antipapa Episcopis, Abbatibus, cunctisque clericis beneficium, vel

dignitatem aliquam Ecclesiasticam e laicorum manu recipientibus. Idem in *Romana* Synodo statutum fuit anno 1099. sub Urbano II. a quo Pontifice partim in Italia, partim in Gallia celebrata fuisse *duodecim Concilia*, contra Investituras, contra Simoniacos, contra Pseudopontificem Guibertum, sive Clementem, & contra hujus Seculi turpitudines, pestesque teterrimas, tradunt Acta Pontificum Romanorum.

TETERRIMAS pestes voco turpitudines libidinum, & adulterina connubia. Ad hæc vero coercenda in *Moguntino Concilio* an. 1049. non solum simoniacæ ordinationes, sed etiam conjugia Clericorum fuerunt inhibita. In *Romano* anno 1051. depositus ob adulterium Episcopus Vercellensis, de quo cap. præcedenti. Gregorii VII. *Synodo* an. 1074. decretum promulgatum est in Clericos concubinarios; & ipsum decretum eodem anno innovatum est in Concilio *Erphordiensis* congregato ab Archiepiscopo Moguntino. Urbanus II. an. 1095. in Synodo *Clavomontana* damnavit Nicolaitas, foedumque mulierum abusum, dirisque devovit Philippum Francorum regem, qui Berta conjugem repudiata, Bertradam raptam Fulconi Comiti Andegavenfi viro suo, pellicem habuit, deinde uxorem, vivente Berta, duxit, voluitque reginam inungi, rursus, iterumque pro ea causa percussus anathemate. Idem Urbanus in Synodo *Placentina* an. 1095. causam dijudicavit Adelaidis-Praxedis imperatricis; quam a se repudiaram, & detrusam in carcerem Henricus IV. ab alienis jusserat violari invitam: quare Praxedes absoluta est, & Henricus hoc etiam nomine anathemati subiectus.

Ad eliminandas hæreses celebrata fuere, quæ sequuntur, Concilia. Anno 1017. *Aurelianense* contra Lisoium & Heribertum Manichæos, Sabellianos, & Fanaticos: anno 1050. contra *Berengarium*, eodem anno proscriptum tribus aliis Synodis *Brionensi*, *Vercellensi*, & *Parisiensi*; quarum primæ plurimi præter Episcopos eruditi viri interfuerunt, alteri S. Leo IX. Papa, tertiæ rex quoque Francorum Henricus. Damnata est pariter hæresis Berengarii an. 1059. sub Nicolao II. & anno 1079. in Synodo *Romana* sub S. Gregorio VII. & in *Burdigalensi* sub Amato Apostolicæ Sedis Legato. In Concilio

cilio *Romano* sub Alexandro II. anno 1065. proscripta est hæresis Incestuosorum: atque in *Barenfi* anno 1097. statutum est, ac propugnatum, opera præsertim S. Anselmi Cantuariensis, dogma de processione Spiritus Sancti a Patre & a Filio contra errores Græcorum. De Nicolaitis dictum est paullo supra: de Synodis vero pro reformandis moribus, & pro disciplina restituenda habitis, non opus est agere singillatim.

C A P U T III.

UNDECIMI SECVLI HÆRESES.

HERIBERTUS & *Lisoius*, quorum supra meminimus, Clerici Aurelianenses Manichæorum aliorumque veterum hæreticorum deliramenta sectantes, divinæ utriusque Testamenti derogabant auctoritati, individuam Trinitatem irridebant, negabant Christum natum de Virgine, & vere passum, ac vere mortuum, cælum terramque semper exstitisse autumabant, æternorum suppliciorum, præmiiique sempiternæ beatitudinis tollebant retributionem, & in baptismo deleri originale peccatum, in Eucharistia Corpus Domini contineri tanta negabant perveracia, ut damnati in Synodo Aurelianensi, flammis jubente Roberto rege fuerint exusti. Flammis item in Oriente jussu Alexii Comneni viventes absumpti fuerunt Manichæi alii consimilibus erroribus implicati, quos *Bogomilos* dixerunt.

Novi hujus Seculi *Nicolaitæ*, & *Incestuosi* secerni debent. *Nicolaitæ* enim dicti sunt Clerici in sacris ordinibus constituti, qui ut effusæ in femineum sexum libidini velum quoddam honestatis obtenderent, fas sibi esse tradebant uxorem ducere: quorum tanta fuit multitudo, ut sedente Nicolao II. vix unus in Mediolanensi inveniretur Ecclesia, qui non esset vel turpi concubitu, vel Simoniaca labe pollutus. *Incestuosi* autem consanguinitatis gradus pervertebant, affirmantes quod germani fratres & sorores sint inter se in secunda generatione, filii eorum vel filiæ in quarta, nepotes vel nuptæ eorum in sexta; ac tali modo progeniem computantes, & in hujusmodi sexto gradu termi-

minantes, aiebant viros ac mulieres deinceps inter se posse nuptialia jura contrahere. Vide Gratianum XXXV. 5. 2. *Simoniaci*, quorum pariter ingens numerus, contendebant posse a Principibus laicis sine crimine emi episcopatus & abbatias, dummodo consecratio gratis acciperetur; quoniam hoc pacto non emitur Ecclesiastica dignitas, sed possessio prædiorum, quæ sunt venalia.

BERENGARIUS Archidiaconus Andegavenfis dogmatizavit panem, & vinum in Eucharistia non converti in substantiam Corporis & Sanguinis Domini, sæpe damnatus, ut diximus cap. præc. interdum rediens ad vomitum; in Romana Synodo sub Nicolao II. anno 1059. Catholicam fidei professionem emisit: postea virulenta edidit iterum scripta: rursus sub Gregorio VII. anno 1079. hæresim solemniter fidei confessione ejuravit, obiitque poenitens & in communione Catholica die 5. Januarii anno 1088. (1)

Duo alii prodierunt Seculo, in quo versamur, hæretici *Wecilo*, & *Roscellinus*. Primus pro Henrico imperatore adversus S. Gregorium VII. decertans, contendebat seculares nullatenus Ecclesiastico subiacere iudicio, nec pro quovis excessu posse excommunicatione perstringi. Ex Clerico fugitivo ab Henrico acceperat investituram Archiepiscopatus Moguntini, & condemnatus fuit in Conventu *Quintilimburgensi*, prope Halberstadtium Saxonie urbem, anno 1085. *Roscellinus* vero dialecticus Compendiensis in Gallia Belgica, Petri Abaelardi magister, decuit tres in Deo reperiri personas, substantia ab invicem distinctas, quomodo sunt tres homines, vel tres angeli, licet eadem potestate, & voluntate præditas; omnes pariter eandem assumpsisse humanam naturam, nec incongruum futurum fuisse tres deos nominare, si invalesceret usus. Damnatus est autem an. 1092. in Synodo *Suessionensi*.

Hoc demum Seculo Græci ab Ecclesia Romana se juncti sunt, dissidia enim sub Photio exorta, fuerant pri-

(1) Apud plurimos legi obiisse Berengarium die 6. Jan. sed in Epitaphio edito ab ejus discipulo Hildeberto Cenomanensi habetur, *Janu quinta dies abstulit ausa nefas*.

pridem sopita sedente Stephano V. & imperante Leone Philosopho. Renovati schismatis causa *Michael Cerularius*, qui renunciatus Patriarcha C. P. an. 1043. cœpit voce, scriptisque debacchari in Romanam Ecclesiam, obloquens præsertim adversus ejus primatum, adversus particulam *Filioque* insertam Symbolo, & adversus usum azymi in Eucharistia consuejenda. (1) Concordiam frustra tentavit per legatos Apostolicos S. Leo IX. nam hujus quoque nomen e diptychis Michael abasit, fuitque auctor, ut idem facinus auderent quidam alii Orientales Episcopi. Obiit *Cerularius* relegatus in Proconnesum Propontidis insulam ab imperatore Isacio an. 1058.

CAPUT IV.

ECCLESIASTICI SCRIPTORES SEculi XI.

ALIOS seculi hujus Scriptores inter Sanctos veneratur Ecclesia. Hi sunt, *Petrus Damiani*, *Bruno*, *Ivo*, & *Anselmus*, S. *Petrus* Ravennas, a fratre, quem habuit loco parentis, *Damiani* appellatus, familia de *Honestis*, & monachus ad Fontem Avellanum, cœlibatus Clericorum strenuissimus vindex, & *Simoniaci* criminis hostis acerrimus, Faventia piissimam efflavit animam an. 1082. die 22. (2) Februarii, cum plures sermones scripsisset, Vitas S. Odilonis Abbatis Cluniacensis, S. Romualdi Camaldulensium Institutoris, aliorumque SS. necnon Tractatus 52. S. *Bruno* Coloniensis patria, & Canonicus Remensis, postea Carthusianorum institutor, in Psalmos Davidis, & in omnes Epistolas Pauli edidit Commentaria, Fideique Confessionem, varique opuscula. Secessit in Carthusia eremum anno 1084. & in Calabriam anno 1095. ex hac autem vita anno 1101. die 6. Octobris, S. *Ivo* Bellovacensis, Abbas primum in patria monasterii S. Quintini, deinde Episcopus Carnutensis in Gallia Celtica creatus ab Urbano II. anno 1092. præter epist. 287. bre-

(1) Noti sunt alii Græcorum errores circa Purgatorium, quod negant, & circa animarum Sanctarum beatitudinem, quam differri opinantur ad extremam usque diem universalis iudicii, &c.

(2) Aliis 23.

287. breve Chronicum Regum Francorum, sermones varios, aliaque hujusmodi scripta, edidit librum Decretorum in partes 17. distributum, & *Panormiam*, scilicet, Decretorum summam, divisam in partes octo. Decessit tamen proximo Seculo XII. nempe anno 1115. die 23. Decemb. S. *Anselmus* ex Abbate Beccensi, in diocesi Rotomagi, inauguratus Archiepiscopus Cantuariensis an. 1093. defensor Processionis Spiritus S. a Filio contra Græcos, complurium Theologicorum, & Asceticorum Tractatum Scriptor luculentissimus: quem cælum terris rapuit die 21. Aprilis anno 1109.

PERMULTI alii in omni scientiarum divinarum genere claruerunt. Sacras enim Litteras exquisitis commentariis interpretati sunt, *Michael Psellus* (1) Constantinopoli profapia ortus consulari, de Aristotelis quoque philosophia, ceterisque disciplinis egregie meritus, & jure appellatus σοφώτατος καὶ τῶν φιλοσόφων ἕπατος, a quo Cantica Canticorum eleganti metro fuerunt exposita: *Theoros* Armenorum Patriarcha quatuor Evangeliorum Scholiastes: *Lanfrancus* patria Ticinensis, Beccensis Abbas, & Archiepiscopus Cantuariensis, qui non tantum Berengarii hæresim confutavit, & monachorum digessit statuta, verum etiam in omnes Epistolas Pauli, & in Psalmos Davidicos edidit commentarios: *Villemannus* Teutonicus, item monachus, qui patrio idiomate, & Latino carmine Cantici Canticorum geminam scripsit paraphrasim: *Theophylactus* C. P. & Bulgarorum Archiepiscopus, qui IV. Evangelia, Acta Apostolorum, Epistolas Pauli, & XII. minores Prophetas, desloratis Chrysofolomi aliorumque Patrum libris, explanavit; & *Bruno* in oppido Soleria apud Insubres ortus, dein-

(1) Distinguendus ab altero, de quo in Appendice Seculi IX. Iste enim fuit præceptor *Michaelis Duca*, quo a Nicephoro Botoniata exautorato, Psellus coactus solum vertere obiit mœrore confectus. Pselli plures fuere, de quibus Allatius, & in Biblioth. Gr. Fabricius. Is vero πολυγλωσσώτατος nuncupatus omni scientiarum genere excelluit, & carmina etiam elegantissima dictabat ex tempore. Versibus quoque Politicis, iussu *Michaelis Duca*, conscripsit Legum Epitomen; quam tamen aliqua MSS. editam indicant, jubente Constantino *Duca* Patre *Michaelis*. Editam puto monente Patre, & absolutam, dnm imperaret *Michael*, & huic nuncupatam. Non multam tamen illa Pselli Synopsis ab Antonio Augustino J. C. præstantissimo æstimabatur.

deinde Canonicus Senensis, postea Signienfis Episcopus, omnium fere Scripturarum divinarum Interpres.

PRÆTER hunc Brunonem, & Lanfrancum, refutarunt hæresim Berengarii *Albericus* monachus Cassinensis, & S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, *Hugo* e Cluniacensi monacho Episcopus Lingonensis, in finibus Burgundiæ, *Theoduinus* Leodiensis Episcopus, & *Adelmannus* Episcopus Brixienfis; qui omnes de veritate Corporis, & Sanguinis Domini in Eucharistia pertrastarunt. Pro Romana autem Ecclesia calamum exereuerunt *Humbertus* e monacho Tullensi S. R. E. Cardinalis, a quo refutati sunt libri *Michaelis Cerularii*, *Leonis Achridani*, metropolitæ Bulgarorum, & *Nicetæ* Pastorati monachi, & presbyteri C. P. qui scripserunt contra usum azymi, jejunium Sabbati, & coelibatum Sacerdotum: *Guitmundus* item, *Albericus*, aliique professione monastica, Ecclesiasticis infulis, sacrorumque dogmatum defensione percelebres. De Messia quoque adventu contra Judæos disputavit *Samuel* e Marochio, ex Hebraica ad Christianam religionem conversus, in libro Arabice scripto ad R. Isaac, & latinitate donato, & inserto Volumini XVIII. Bibliothecæ Patrum.

IN ECCLESIASTICA historia tam universali, quam particulari, versati sunt plurimi. *Aimoinus* Aquitanus, monachus Floriacensis scripsit 4. libris Historiam Francorum: *Ditmarus* Germanus res gestas quinque Imperatorum Saxonum, Henrici I. trium Othonum, & Henrici II. *Sampirus* Hispanus Chronicum regum Legionensium: *Leo* Grammaticus Chronographiam ab anno 813. in quo desiit Theophanes, ad annum 1013. *Adelmannus* monachus Lemovicensis Chronicon Francorum ab anno 829. usque ad annum 1029. *Hermannus* a contractione membrorum *Contractus* denominatus, monachus Augiæ majoris apud Constantiam, de sex mundi ætatibus ab initio mundi ad annum 1054. (1) *Nilo Doxopatrius* Græcus, sed patriæ adhuc incertæ, de Sedibus majorum Patriarchatum. *Gabriel Radulphus* monachus Cluniacensis historia-

(1) *Hermannus* obiit eodem anno 1054. Chronicum vero sub ejus nomine editum a Canisio tom. I. Antiquæ lect. creditur esse diversum. Certe auctius est, & prolixius. Vide Biblioth. PP. tom. 18.

riarum libros 5. ab anno 900. ad an. 1045. *Anselmus* Leodicensis historiam Episcoporum Leodicensium ab anno 666. ad an. 1048. *Georgius Cedrenus*, monachus Græcus, Compendium historiarum ab Orbe condito ad an. Christi 1057. *Marianus Scotus* Hibernus Chronicon ab initio mundi ad an. 1083. Bertholdus Constantiensis historiam suorum temporum ab an. 1053. usque ad an. 1100. *Joannes Xiphilinus* Trapezuntinus in Epitomen redegit historiam Dionis Cassii. (1) *Amatus* monachus Cassinensis conscripsit libros 4. de gestis Apostolorum Petri, & Pauli, & libros 8. historiæ Normannorum: *Ingulphus* Anglus historiam monasterii Croylandensis ab anno 664. ad an. 1091. *Adamus* canonicus Bremensis in Saxonia inferiori libros quatuor Ecclesiasticæ Historiæ: *Joannes Scylitzes* natus in Asia minori historiam rerum in Oriente gestarum ab anno 811. usque ad annum 1081. *Raymundus de Agiles* Episcopus Podiensis in Gallia Celtica historiam Jerosolymitanam.

Complures alii historias ediderunt peculiare, ut *Fulbertus* Vitam S. Autberti Episcopi Cameracensis: *Adelboldus* S. Henrici I. Imp. *Berno* SS. Uldarici, & Magirandi: *Varmannus* S. Pirminii: *Theodoricus* monachus Trevirensis inventionem & miracula S. Celsi: *Gerardus* monachus Corbejenfis vitam S. Adalhardi Abbatris: *Ubertus* R. E. archidiaconus vitam S. Leonis IX. *Alphanus* monachus, & Archiepiscopus Salernitanus passionem S. Christinæ, & XII. Fratrum martyrum Beneventi: *Osbernus* Anglus Vitas SS. Odonis, Dunstani, & Elphegi Cantuariensium: *Gualfredus* Episcopus Senensis Heroico descripsit carmine sacram Gothofredi Bullionis in Orientem expeditionem. (2).

RES DENIQUE Ecclesiasticas, ad ritus, Festorumque solemnitatem spectantes exposuerunt *Lupus* Anglo-Saxo, *Berno* paullo supra laudatus, *David* Syrus Maronitarum

(1) *Joannes Xiphilinus* iste non fuit Patriarcha C. P. ut vulgo dicitur, sed Patriarchæ nepos.

(2) Historici quidam plurimum laudant *Venericum* ex Clerico Trevirensi electum anno 1075. Vercellens. Episcopum: cujus librum de Discordia regni, & Sacerdotii citat Trithemius. At sciendum est *Venericum* istum fuisse a partibus Henrici IV. & S. Gregorii VII. adversarium, factorem quoque Guiberti, seu Clementis III. Pseudopontificis, & Conciliabuli Moguntini coacti anno 1085.

tarum in monte Libano Episcopus, *Philippus Solitarius*, *Hildebertus* monachus Cluniacensis, & *Guido* monachus Aretinus, qui miram cantandi artem docuit in Opere musico, quod appellavit *Micrologum*, & inscripsit Episcopo Aretii Theobaldo. Adde Seculi hujus Scriptoribus *Alulphum* monachum Tornacensem, qui ex omnibus S. Gregorii Operibus librum contexit, quem appellavit *Gregoriam*, & *Benitium* Episcopum Sutrinum, qui præter Epitomen Historiæ Pontificum Romanorum a Petro ad Urbanum II. omnia Opera, omnesque sententias S. P. Augustini in unum volumen collegit, divisum in libros 8. cum titulo *Paradisi Augustiniani*.

CAPUT V.

OCCIDENTIS, ET ORIENTIS IMPERATORUM,
SANCTORUMQUE MULTORUM CHRONOGRAPHIA.

MATURABAT in Germaniam reditum *Otho* III. Imperator post ædificatam Romæ in insula Tiberinæ in honorem S. Adelberti Pragensis Ecclesiam, eamque S. *Bartholomæi* Apostoli, cujus modo titulum præfert, translatis Benevento exuviis decoratam, nisi Beneventani S. *Paulini*, vel alterius reliquias, pro Apostoli cineribus supposuerunt; quando Paterni decessit anno 1002. die 28. Januarii, veneno, ut fertur, in chirothecis ei propinato a concubina. *Aquisgranum* *Othonis* cadaver translatum fuit. (1).

Post

(1) *Otho* III. venenum hausit infectis chirothecis opera mulieris, qua familiariter utebatur. Ea fuerat uxor *Crescentii*, quem affectantem imperium, atque rebellem *Otho*, ut alibi diximus, iusserat suspendi. Patravit femina tantum facinus, dum Imperatore reditum parante in Germaniam, excidit a spe conjugii, & Augustalis, quam immodice concupierat, dignitatis. *Othonis* III. cadaver ex Italia in Germaniam aromatibus conditum deferri curavit S. Henricus, qui illi in Imperio successit. Intestina viscera Augustæ *Vindelicorum*, vulgo *Ausbourg*, fuerunt recondita in templo Sanctæ *Afræ*. Reliquum corpus delatum fuit *Aquisgranum*. In laudata S. *Afræ* æde legitur Epitaphium:

Romani Imperii decus amplum, reverius OTTO,
Ossa in *Aquis. Grani*, hic viscera clausa tenet.

POST Othonem III. in Comitibus Germanicis eodem anno 1002. inauguratus est *Henricus II.* Sanctorum Patris adscriptus, aureo coronatus diademate anno 1014. die 22. Febr. a Benedicto VIII. Qui solos decoratos corona a Romano Pontifice, vocant Imperatores, S. *Henricum II. Germania regem, & Imperatorem hujus nominis I.* appellant. Quam nos distinctionem ad confusionem vitandam omittimus. Fuit *Henricus* filius ducis Bavarie, & nepos Othonis I. Uxor illi *S. Cunegunda* filia Sigefridi Palatini ad Rhenum, appellata *Mater pauperum*; quam, etsi venit aliquando in adultarii suspicionem, a se candentis ferri remotam experimento, *Henricus* moriens parentibus suis reddidit illibatam. Obiit S. *Henricus* anno 1024. die 14. Julii, & S. *Cunegunda* anno 1040. die 3. Martii. (1).

S. *HENRICO II.* successit *Conradus II.* cognomine *Salicus*, inauguratus predicto anno 1024. coronatus vero a Joanne XX. anno 1027. Qui obiit repentina morte Trajecti in Brabantia anno 1039. die 6. Julii (2). Arripuit autem tunc imperium *Henricus III.* filius ipsius

Nullam Otho III. reliquit procreatam ex se prolem; impletumque ajunt in Othone I. Græcum illum versiculum,

Αὐτός ὁ παῖδες, ὁ παῖδες οὐκ ἐστὶ παῖδες,
five Latinum

Tu, natiq̄e tui, sed non stirps ulla nepotum.

(1) Nomen Patris S. *Henrici* fuit *Henricus* cognomine *Hezelo*: mater vero *Bertha*, filia Ducis Lotharingie, matrona piissima, atque religiosissima. Hunc *Henricum* Martyrologium Romanum Prædie Idus Julii vocat *Henricum Primum*, Molanus vero in Addit. ad Usuardum appellat *Henricum Secundum*. Causam hujus variationis nuper attulimus. Conversionis ad Christi fidem Hungarorum, & sanctitatis Stephani illorum regis, *Henricus* auctor fuit, eidem Stephano *Gisela* sororem despondens ea conditione, ut susciperet baptismi lavacrum, regnumque suum ad Catholicam pertraheret religionem. Sepultus fuit Bambergæ in æde S. Petri, ejusque sepulcro insculpta fuit Justitia libram manu tenens.

(2) Hujus *Conradi* genus non satis compertum est, illud quibusdam deducentibus ab *Eberhardo* fratre *Conradi I.* quibusdam vero a *Conrado* Sapiente duce Lotharingie, qui uxorem duxit filiam Othonis Magni Ludgardem. *Conradi* pater *Hermannus*, mater *Adelhaida* vocatur. Obiit Trajecti, *Mastrichtæ*, in Belgio: at sepultus est Spiræ ad Rhenum in templo B. M. V. a se constructo. En tumuli Inscriptio:

Conradus Imp. obiit anno Domini 1039. pridie Nonas Julii.

Filius hic, Pater hic, Proavus jacet iste,

Hic Proavi Conjux, hic Henrici Senioris.

Non unus tamen Historicus *Conradum* obiisse tradit die 4. Junii, sorte in predicto Epitaphio legens, *Pridie Nonas Junii.*

ipsum *Conradi*, & *Gisela* filie Lotharii Francorum regis: qui imperavit usque ad annum 1056. diem vero 7. Octobris. Obiit *Burdeldie* in Saxonia, afflictus septem dierum morbo, non suffocatus, ut quidam scripsere, panis fragmento, Illius cadaver Spiram ad Rhenum fuit adportatum. A capillorum colore appellabatur *Henricus Niger* (1).

PRECEDENTI anno 1054. die 21. Junii eligi in regem, & coronari curaverat *Aquifrani* filium suum parvulum *Henricum*, susceptum ex conjugē *Agnete*, filia ducis Aquitanie *Guilelmi*. *Henricus* iste, hujus nominis IV. in Ecclesiastica historia famosus, imperium indeptus est predicto anno 1056. adhuc quinquennis, sub matris tutela. Is spiritualia vendidit, jus Investiturarum nimia sibi audacia vindicavit, *Agnetem* parentem suam prudentissimam feminam, ne sano ejus uteretur consilio, e tutela imprudens adolescentulus amovit: contra S. *Gregorium VII.* intrusit Antipapam *Clementem III.* seu *Guibertum* Episcopum Ravennatem: in Romanam Urbem hostis truculentus irrupit. Cum *Rodulpho Sveviae* duce, a *Gregorio VII.* & a Saxonibus acclamato imperatore, sæpius confixit: at *Rodulphus* anno 1080. commisso prælio ad *Elystrum*, non procul a *Neuburgo*, vulnere discisso ventre, & dextera manu amputata, obiit 15. die Octobris. Bello pariter extincti sunt alii duo, qui se contra *Henricum* Imperatores dixerunt, *Hermannus* e Lotharingia, & *Eberhardus* Saxonie Marchio. Adversus autem *Henricum*

Tom. II.

B

an-

(1) *Henricus III.* cognomine *Niger*, natus est anno 1017. Ex prior uxore *Cunilda* filia *Canuti* regis *Daniae*, & *Nortegie*, cum qua nuptias celebravit anno 1036. nullam suscepit prolem. Ex altera vero conjugē *Agnete* genuit *Henricum IV.* & *Conradum*, qui patri non diu supervixit, necnon tres filias, *Juditham*, *Mathildem*, & *Ittam*. Prima filio Regis *Hungarie*, altera *Svevorum* duci, ac tertia *Austrie* principi in matrimonium juncta fuit. Prior uxor *Cunilda*, aut *Chunelinda* biennio post contractas nuptias extincta est pestilenti febre, non, ut quidam ajunt, a viro repudiata. Una cum *Agnete* *Henricus III.* anno 1026. in festo *Dominicæ* Nativitatis coronatus est a *Clemente II.* Illius auctus, diesque emortualis constant ex inscriptione sepulchri *Spirensis*:

Anno Dom. Incarnationis MCLVI. Henricus Imp.

Non. Octobris obiit.

anno 1093. rebellavit quoque filius ejus *Conradus*, ac patrem privavit Italiae regno. Coronatus est Mediolani, fidemque suam Urbano II. sacramento devinxit. Verum extinctus est repentino obitu, abdicatus a patre, nono post anno. Acclamantibus denique Germaniae principibus anno 1105. alterum Henrici IV. filium, & hunc *Henricum* nomine, ei Pater tradidit in vitis imperii insignia; egitque postmodum vitam miserrimam, vita functus Leodii anno 1106. die 7. Augusti, cum regnasset a morte patris annis 50. Post mortem, utpotè non semel excommunicatus, fuit e tumulo extractus: anno tamen 1111. a filio *Henrico V.* Spiræ honorificentissime conditus est tumulo, annuente Paschali II., quoniam ante obitum poenitentiam egisse testimonio complurium fuerat confirmatum. De *Henrico V.* agendum proximo Seculo XII. (1)

IN ORIENTE post Basilium II. extinctum anno 1028. imperarunt ab hoc anno usque ad annum 1034. *Romanus Argyrus*: hinc *Michael Paphlago* ad annum 1041. tum *Michael V. Calaphatas* ad annum 1042. postmodum *Constantinus Monomachus* usque ad annum 1054. deinde *Theodora* soror *Zoes*, proximo anno defuncta: deinceps anno 1055. *Michael VI.* cognomento *Stratonicus*, qui senio confectus insequente anno 1056. cessit imperio. Post Michaelis abdicationem imperavit *Isaacius Comnenus* usque ad annum 1059. quo anno vitam amplectus est monasticam: ab anno autem 1059. sive 1060. ad annum 1067. *Constantinus Ducas*, ab anno 1067. ad annum 1071. *Eudocia* ejus uxor, nupta Romano *Dio- genii*: ab anno 1071. ad annum 1078. quo patrem secutus fecerit in monasterium, *Michael VI.* filius *Constantini Ducæ*: ab anno 1078. ad annum 1081. *Nicephorus Botaniates*, & ipse tandem attonsum in monachum; atque ab anno 1081. usque ad annum 1118. administravit

Gra-

(1) Henrico IV. adhuc superstiti Imperium occupare tentarunt *Rodolphus* anno 1077. *Hermannus* a Lotharingia anno 1081. & *Ecbertus* e Saxonia. Perierunt omnes in pugna. *Rodolphus* anno 1080. *Hermannus* anno 1087. *Ecbertus* anno 1089.

Ad tantam egestatem Henricus IV. redactus fuerat, ut nullo Clericorum stipem illi erogante, cum beato *Job semebundus* clamaret: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* Videntur verba poenitentis. Vide libro 9. de Regno Italiae Sigonium.

Græcorum imperium *Alexius Comnenus* *Isaacii Comneni* filius minimus. Hæc utriusque imperii Occidentalis, & Orientalis Chronographia.

REGIO tamen Augustorum principum diademate gloriosior est regnantium in cælis corona: quam consecuti sunt anno 1002. die 26. Sept. *S. Nilus Junior*, abbas monasterii *S. Agathæ Cryptæferratæ* duodecimo ab Urbe lapide: anno 1004. *Abbon* abbas *Floriacensis*, martyrio affectus die 13. Novembris: anno 1037. *S. Petrus* fundator monasterii *Perusini*, nunc ejus nomine nuncupati, die 10. Julii: anno 1009. *Bruno* *Ruthenorum Apostolus* coronatus die 15. Octobris: anno 1011. *Elphogus* *Cantuariensis* Archiepiscopus, a piratis occisus die 19. Aprilis: anno 1012. die 10. Aprilis *Macarius* *Antiochenus*, eodemque anno die 4. Januarii *Libentius* Archiepiscopus *Bremensis*, & *Colmanus* peregrinus, laqueo in *Austria* suspensus die Octobris 13. Migrarunt insuper ad superos anno 1021. die 16. Martii *S. Heribertus* Archiep. *Coloniensis*: anno 1022. die 27. Jan. *Theodoricus* *Aurelianensis*: anno 1027. die 19. Junii *Romaldus* abbas *Camaldulensium* institutor (1); anno 1028. *Olavus* rex *Norvegiæ*, & martyr anno 1029. die 10. Apr. *Fulbertus* *Carnotensis* Episcopus: anno 1031. *S. Guilelmus* abbas *Divionensis* mortuus die 1. Januarii: anno 1035. die 1. Junii *Simeon* monachus montis *Sinai*, deinde *Trevirensis* anachoreta: anno 1038. die 15. Augusti *Stephanus I.* rex *Hungariæ*, cujus etiam filius *Ermericus* inter Sanctos colitur die 4. Novembris. Decessit eodem anno 1038. die 4. Maji Episcopus *Hildesiæ* *Gotthardus*: anno 1048. *Odilon* Ab. *Cluniacensis* Calendis Januarii: 1060. *Dominicus* eremita, dictus *Loricatus*, pridie Idus Octobris: (2). *Eduardus* rex *Angliæ* obiit Nonis Januarii: 1067. *Robertus* abbas in *Arvernia VIII.* Cal. Majas, & *Maurilius* Episcopus *Andegavensis* Idibus Septembris. *S. Joannes Gualbertus* *Florentinus* Auctor monachorum

B 2

Vallis

(1) *Grandius* male refert *S. Romualdi* transitum ad annum 1037.

(2) *S. Dominicus Loricatus* Eremita *Camaldulensis* anno 1060. pridie Idus Octobris, non ut quidam scripsere anno 1061. aut 1062. aut 1066. Vide *Annales Camaldul.* tom. 2. pag. 229. *S. Theobaldus* ejusdem Ordinis anno 1066. Kal. Julii.

Vallis Umbrosæ obiit anno 1073. die 12. Julii (1)
S. Leo abbas Cavenfis an. 1075. eadem die Julii 12.
S. Stanislaus Episcopus Cracoviæ in Polonia ab impio
 rege Boleslao occisus est anno 1079. die septima Ma-
 ji . *S. Anselmus* Episcopus Lucensis obiit Mantuæ an-
 no 1086. die 18. Martii. *S. Canutus* rex Daniæ trucidatus
 est anno 1087. die 10. Julii. *Canutum* alterum, re-
 gem item, ac martyrem laudat Ven. Baronius in notis
 ad Martyr. Rom. VI. Idus Januariæ. Adhæc Sanctorum
 Fassi recolunt IV. Idus Junii *Margaritam* Scotorum regi-
 nam, & V. Cal. Julias Hungariæ regem *Ladislauum*,
 quorum illa obiit anno 1093. die 18. Novembris, & ille
 anno 1095. die Julii tricesima.

C A P U T VI.

SECULI XI. DOGMATA, ET DISCIPLINA.

UBI BERENGARIUS cœpit veritatem Corporis & Sa-
 guinis Domini in Eucharistia negare, Synodis
 scriptisque refutatam fuisse, constat ex dictis: ac turpi-
 ter Novatores alucinantur, tergiversatorem potius, quam
 communem Ecclesiæ traditionem sectantes, maxime
 quod & ille in sententia non perstiterit, suamque abie-
 raverit hæresim. Utriusque Testamenti auctorem esse
 Deum, sacramento baptismatis originale noxam dele-
 ri, bonis operibus esse incumbendum, Christum de Vir-
 gine natum, veramque gestasse carnem, in qua sub
 crucis patibulum, ac Spiritum Sanctum Patris Filiique
 consubstantialem Amorem, ab utroque procedere, de-
 nitum est rursus contra novos Manichæos, Græcosque
 fractarios. Promiscuos concubitus, scdædasque libidines
 damnavit Ecclesia nullam habens rugam, vel maculam
 in recentioribus Nicolaitis. Sacramenta Pœnitentiæ, &
 Matrimonii, Sanctorum invocationem, Purgatorium, &
 sepulturam Christiano ritu servandam, in quadam Syno-
 do Atrebatensi fuisse contra hæreticum Gandulphum ex-
 presse corroborata, tradit in libro 13. *Spicilegii* Dachs-
 rius.

Di-

(3) *S. Petrus Igneus* ejusdem Joannis Gualberti discipulus obiit an-
 no 1094. juxta Brev. Flor., juxta aliquos Scriptores anno 1088.

DIXIMUS Cantus Ecclesiastici facilem methodum do-
 cuisse *Guidonem* Aretinum: hunc Benedictus VIII. ut
 clericos instrueret, Romam accersivit. Qui a Laicis Prin-
 cipibus accipiebant investituras, quæ fieri solebant tra-
 ditione baculi, & anuli, ac præsertim qui perfolven-
 tes pecuniam acquirebant Ecclesiasticorum bonorum
 possessionem, pluries perculsi sunt anathemate. Et-
 iam *Paschalis II.* negavit Henrico V. conferre impe-
 riales consecrationem, nisi prius dominium illud con-
 ferendi Ecclesiasticas dignitates ac possessiones dimitte-
 ret; quamvis tandem ærumnis pressus indulserit, ut ec-
 lectis regni sui Episcopis & Abbatibus liceret illi bacu-
 lum anulumque præbere, præter omnem tamen vio-
 lentiam ac Simoniam. Pontifices Maximi non expe-
 ctato Imperatorum assensu canonicè fuerunt electi: &
 qui fuere intrusi Imperatorum arbitrio, tanquam rapto-
 res & adulteri, Ecclesia unius sponsa execrata est,
 ac despexit. Latini usum Azymi, qui apud ipsos,
 mea quidem sententia, semper viguit, retinuerunt,
 frustra obloquentibus *Michæle Cerulario*, ceterisque
 Græcis Schismaticis. Gradus consanguinitatis canonicis
 sanctionibus ita sunt constituti, ut filii & filiarum fra-
 trum & sororum in secunda generatione numerentur,
 nepotes in tertia, pronepotes in quarta, & sic de-
 inceps: qui vero germanos fratres & sorores in secunda,
 eorum filios & filias in quarta, ac nepotes vel nepes
 in sexta generatione locantes, inter hos postremos li-
 cita afferebant connubia, *Incestuosi*, ut diximus cap. 2.
 appellati, ab *Alexandro II.* declarati sunt pro sua teme-
 ritate cælesti pœna, & gladio perpetui anathematis pu-
 niendi.

IDEM *Alexander II.* statuit, ut sacro Presbyteratus
 ordine consecrati unam tantum singulis diebus *Missam*
 celebrarent, excepto die Dominicæ Nativitatis. Defi-
 nitum id fuit in Synodo Romana anno 1063. ex qua
 depromptus est can. *Sufficit*, de Consecr. dist. 1. Olim
 quippe non una fuit in *Missis* agendis consuetudo.
 Nam fuerunt dies a Card. Bona libro 1. cap. 18.
 dicti *Aliturgici*, in quibus non offerebatur sacrificium
 altaris, cujusmodi est etiamnum *Parasceve* Pascha-
 tis, & apud Græcos Quadragesimæ tempus, quo
 utuntur *missa Præsanctificatorum*. Cavuit item apud

Ro-

Romanos, & Alexandrinos liturgia dies Sabbati, & quæ modo viget in Sabbato majoris hebdomadæ, ut ex divino liquet Officio, ad insequentem spectabant noctem. Contra consuetum fuit duas celebrare *Missas* prima die Januarii, in vigilia Ascensionis Domini, in tribus diebus jejuniorum post Pentecostem, aliisque, quos prælaudatus Cardinalis Bona appellat dies *Polyliturgicos*. At de his plura tum Scriptor ille doctissimus, tum Edmundus Martene, & ceteri de Sacris Ritibus pertractantes. Nam quantum ad quotidianam attrinet oblationem, commendatam invenimus a Tertuliano de Jejunio cap. 14. a Cypriano Epistola 54. ad Cornelium, a Petro Chryologo, &c. Unius vero à quolibet Sacerdote Sacrificii eadem die offerendi, congruam affert rationem Innocentius III. cap. *Consuluisse*, de celebrat. Missarum.

MULTIPLICATÆ demum sunt Seculo XI. mirum in modum religiosæ Familiæ. Quidam a S. Joanne Gualberto institutam ajunt anno 1010. Congregationem *Valis Umbrosæ*, cujus originem nos retulimus ad annum 997. Instituti itaque fuerunt hoc Seculo Monachi *Cavenses* in regno Neapolitano, sectantes consuetudines Cluniacensium, anno 1075. Ordo monachorum *Grandimontensium* a S. Stephano Arverno institutus in nemoribus Mureti in districtu Lemovicensi, anno 1076, sed ita denominatus a Generalibus Comitibus ad *Grandemontem* habitis anno 1267. in eadem provincia Lemovicensi. Canonici regulares S. *Quintini* Bellovacensis, quorum origo consignatur anno 1078. *Carthusiani* auctorem habuere anno 1086. vel, ut supra diximus, anno 1084. (discrepant enim Historici) S. Brunonem, & S. Hugonem Episcopum Gratianopolitanum in Gallia Narbonensi, nomen sortiti a *Carthusia* ejusdem diocesis eremo. Institutus anno 1095, a Gasto-
ne Viennensi in Delphinatu Equite Ordo S. *Antonii*, cujus alumni infirmis (1) inservientes in veste de-

(1) Laborantibus præsertim elephantia, & impetigine, vel potius erysipelate, quam *sacrum ignem*, seu *ignem S. Antonii* dixerunt; & de qua Virgilius in fine 3. libri Georg.

Nec longo deinde morantur
Tempore, contactos ævus sacer ignis edebat;
nisi mavis hoc in loco intelligere pestilentiam.

deferunt litteram *Tau*. Anno demum 1098. S. Robertus abbas Molismensis in Gallia Celtica, B. Albericus, & S. Stephanus, qui Molismense Cœnobium successively gubernarunt, annuentibus Hugone Archiepiscopo Lugdunensi, Valtero Cabilonensi, & Odone duce Burgundiæ, instituerunt sacrum Ordinem *Cisterciensium*.

A P P E N D I X

RERUM EXTERNARUM.

FRANCORUM rex *Robertus F. Hugonis Capeti* administravit rempublicam summa pietate & justitia usque ad annum 1031. Regnavit postmodum *Henricus I.* Roberti Filius usque ad annum 1060. deinde *Philippus I.* filius Henrici usque ad annum 1108. spatio scilicet annorum 48., primum ab Urbano II. ob repudiatam Bertham sacrorum usu interdictus, sed postea reconciliatus Ecclesiæ.

IN HISPANIA post Alphonsum V. anno 1028. regnum Legionis & Castellæ auspiciatus est *Veremundus III.* Anno 1038. *Ferdinandus Magnus*, cui etiam cesserunt Asturiæ. Anno 1065. *Sanctius II.* Ferdinandi filius natus maximus. Anno 1072. *Alphonfus VI.* Sanctii frater minor, qui regnavit annis 37. nimirum usque ad annum 1109. Dixi regnum *Castilla*, jam enim tria surrexerant in Hispania regna, idest, *Castilla*, *Aragonia*, & *Navarra*; & Seculo XI. in Navarra regnavit *Sanctius*, (1) *Garzias*, ac *Sanctii* alii duo; (2) in Aragonia autem *Ramirus*, *Sanctius*, & *Petrus I.* (3)

SUB HUIUS Seculi initia, ut libro 8. de Regno Ital. tradit Sigonius, tres originem habuerunt Respublicæ, Florentinorum, Pisanorum, & Genuensium. Saracenis

B 4

hoc

(1) Major appellatus.

(2) Nimirum *Sanctius V.* & VI. ac *Petrus filius Sanctii V.*

(3) Ad annum usque 1036. regnavit in Angliâ *Canus*. Ad annum 1040. *Eraldus*. Ad 1042. *Harde-Canus*. Ad 1043. *Alfvidus*. Ad annum 1066. S. *Eduardus*. Eodem anno *Eraldus*. Usque ad annum 1087. *Guilelmus I.* Usque ad 1135. *Henricus I.* In Polonia *Boleslaus I.* regnavit usque ad annum 1025. *Micislaus II.* ad 1035. *Casmirus* 1038. *Boleslaus II.* 1079. *Ladislaus* 1102.

hoc vertente Seculo, quæ subijcimus, evenerunt. Anno 1005. Pisani eis eripuerunt Sardiniam, Genuenses Corsicam. Ipsi autem, anno 1007. Capuam, anno 1008. Jerosolymam, & anno 1009. Consentiam in Calabria, & Bituntum in Apulia expugnarunt. (1) At Michael Paphlago anno 1034. Saracenis, duce Marmace, eripuit Siciliam. Turcæ anno 1045. adversus Saracenos arma vertentes paulatim totum pene Orientem occuparunt. Hi quoque Mahumetis receperunt Alcoranum, & anno 1048. tota devicta Perfide, caesoque Saraceno Arvira, regem suum Tangrolipicem *Sultanum* (quod idem sonat ac *Rex regum*) primitus nominarunt. Caliphas Ægypti anno 1056. Jerosolymis Sepulcrum Redemptoris nostri claudi mandavit, inhibito Christianis ingressu. Tunetini Mahumetani anno 1074. fines ac litus Calabriae, & Siciliae infestarunt. Rogerius Siciliae Comes anno 1078. Tauromenio, & anno 1091. ex universa Sicilia Saracenos fugavit. (2)

ADVERSUS Saracenos & Turcas sedente Urbano II. & hortante *Petro Eremita*, anno 1095. decretum est Bellum Sacrum, (*Cruciatam* vulgo appellant) seu expeditionem militarem, cui se adicientes cruce rubri coloris in dextero humero obsignabantur. Collectæ multitudini, & in varias copias distributæ dux & imperator anno 1096. constitutus est *Gothofredus Bullionus*, Dux Lotharingiæ. Quamvis multi perierint, non Turcarum tantum, verum etiam Græcorum infidiis; pervenerunt tamen Nicæam peditum 600. M. & æquitum

(1) Hoc anno 1009. die 6. Octobris feria 5. hora una ante mediam noctem, lunam coopertam teterrimo sanguine tradunt Chronica Belgica.

(2) Poterant inter Seculi XI. calamitates commemorari incendium Papie anno 1114. Terræmotus ingens in Franconia, præsertim Fulde, anno 1013. Horribilis cometes, & pluvia sanguinis in Gallia an. 1014. Intolerabile frigus anni 1020. Rapta apud Anglos a diabolo mulier venefica cum vehementi ejulatu anno 1045. Colubrorum agmina in finibus Tornaci inter se conflantia, & consecuta inde pestilentia, & fames anno 1059. Aquarum in Italia, & in Belgio talis inundatio, ut innumera ædificia corruerint, & gallinæ, anseres, aliaque domestica animalia in sylvas confugerint, anno 1086. Erumpens fons sanguinis in Normannia, incendia, imbres, & lucistarum agmina anno 1091. pestis, quæ apud Gallos, Germanosque anno 1093. desavit: igneus draco per aërem volitans, jacula ignita, arma in cælo cruenta, monstruosi partus, pluraque id genus ostenta anni 1099.

ram 100. M. Urbs illa Solimani regia, cum aliis civitatibus 41. & oppidis, plus, minus, 200. a Christianis expugnata fuit anno 1097. Fidelium 13. millia, Turcarum 200. M. vario certamine ceciderunt. Antiochia a nostratibus capta est anno 1098. valde Christianorum exercitu diminuto. Proximo anno 1099. Christiani obsidione cinxerunt S. civitatem Jerusalem die 5. Junii: expugnarunt autem & occuparunt die 25. Julii, feria 6. Primus omnium moenia superavit miles, (1) quem concivem suum Pisani opinantur, secundus Gothofredus, tertius ejus frater Eustachius. Die a capta urbe octavo *Gothofredus* rex Jerosolymorum cunctorum suffragiis fuit declaratus. (2)

QUAMQUAM plurâ dixi de Saracenis; alia tamen occurrunt commemoranda. Nam *Basilius* Græcorum imperator anno 1014. Bulgaris superatis, crudelissimæ victoriam exercuit, jubens illorum 1500. oculos erui. *Bohemi* anno 1038. eripere Polonis Uratislaviam, & Cracoviam. *Scytha* anno 1064. depopulati sunt Thraciam, Macedoniam, & Græciam: at a Bulgaris anno 1066. interneione deleti sunt. *Henricus IV.* anno 1068. domuit Illyricos, quos appellant *Scalvos*. In ipsum Henricum anno 1073. arma converterunt Saxones & Thuringi, adeo, ut vix elapsus sit fuga. Anno 1081. rursus cum Rodulpho pugnavit, infansito hujus obitu ex hac pugna consequente. In Italiam venit, urbemque Romam obsedit, & occupavit anno 1083. In ipsam Ro-

(1) Brietius ait in muros omnium primùm consēdisse *Raimbaldum Creconium* nobilem Picardum.

(2) Procumbenti ad Sepulcrum Domini Gothofredo, aureamque coronam abijcanti spinea imposta fuit. Hinc epigramma illud, *Laurea non hominem gestare, nec aurea Regem*

Fa, ubi Rex Divum spinea ferva tulit.

Qui ajunt *Perrum* Eremitam Ambianensem ad promovendum bellum Sacrum ostentasse epistolam e cælo ad Christianum populum missam, id referunt ex *Dodechino* continuatore Chronici Mariani Scoti. *Voltaire*, ceterisque objicientibus, summa imprudentia susceptam expeditionem, ex qua Europa privata est incolarum suarum parte maxima, profusa immensa thesaurorum copia, extinctæ nobilissimæ familiæ, exortæ innumeræ cædes, pestilentia, & calamitates quammximæ; respondemus plura Deo auctore præcipi, & fieri bona, & utilia, quorum exitus, non ex Deo, sed ex hominum improbitate permittis exitiosus est, atque infelix.

Romam anno 1084. armis, incendio, & rapinis sævit *Robertus Guiscardus* dux Calabriae; quem necessitate adactus ad expellendum Henricum vocaverat S. Gregorius VII.

SCRIPTORIBUS hujus ævi adnumeremus oportet Avicennam philosophum Arabem, ac medicum præstantissimum, qui nunquam dormivisse fertur integram noctem, ut studiis vacaret, & anno ætatis suæ 18. totam absolvérat *ἐγκυκλοπαιδείαν* (1). Obiit Alcorano addictus, aut forte nullius religionis, circa annum Ch. 1050. Claruerunt præterea in historia Germanica *Lamberus Schafnaburgensis*, ex quo plura excerpit Trithemius; inter hæreticos tamen I. Cl. rejectus in Indice Hispanico anni 1067. atque in Historia regum Dalmatiæ & Croatiae Auctor *anonymus*, latinitate donatus a Marco Marulo Spalatenfi. Ex antiquorum medicorum libris plura collegit *Constantinus Afer*, post univèrsam fere orbem peragratum, omnemque Chaldæorum, Persarum, Arabum, & Saracenorum comparatam sibi disciplinam, insidiis elapsus, & inter Cassinenses monachos cooptatus. *Joannes* Italus, atque, ut arbitror, Siculus tantum in philosophia excelluit, ut profectus Constantinopolim, Michaeli Psello suffectus, cum omnium admiratione Aristotelis, Platonis, Porphyrii, Jamblici, & Procli explanaverit libros; sed propugnans Pythagoricam *Metempsychosim*, transmigrationem scilicet animorum, & sacrarum imaginum cultum evertens, tanquam hæreticus damnatus est, & coactus jussu imperatoris Alexii ex ambone anathematizare undecim pravæ, quam tradiderat, doctrinæ capita (2). Tres libros de Henrici IV. contra Saxones bel-

(1) *ἐγκυκλοπαιδεία*, quasi *circularis scientia*, ab *ἐγκύκλιος*, *circularis*, & *παιδεία*, *disciplina* vel *eruditio*, significat omnem fere scientiam simul compactam, & ductum quemdam multarum disciplinarum consortium.

(2) Rab. *Moses Ben-Maimon*, ab initialibus litteris appellatus *Rambam*, præcellens fuit in omni Hebræorum litteratura, in jure, in medicina, in mathesi; natus Cordubæ anno communioris computi Hebræorum 4891., Æræ Christianæ 1130 laudatus a Rabbiniis *Abraham Zachut*, & *Isaac*, necnon a *Joanne Buxtorffio*, quem vide in Præfat. ad Opus Maimonidæ inscriptum, *Doctor Perplexorum*.

lo condidit carmine Auctor, qui ne sibi conflaret inviam, diraque arcesseret, consulto nomen suppressit suum. Fertur pro Henrico scripsisse quoque *Sigbertum*, de quo proximo Sec. cap. 4. & qui tam prosa, quam carmine plura elucubravit. Sub hujus Seculi exitum, idest, anno 1099. medici *Salernitani* versibus conscripserunt *Opusculum* de conservanda valetudine (1) inscriptum *Roberto Normanniæ Duci*, illos de fistula brachii sananda consulenti. Incipit vero idem Opus,
Anglorum regi dicit Schola tota Salerni,
 quoniam Robertus designatus fuerat rex Angliæ.

(1) Libri titulus pervulgatus, *Schola Salernitana*. Auctor vere unus *Joannes Mediolanensis*, qui oranium Medicorum nomine scripsit, sicut opus inscriptum *Collegium Bononiense*, unius *Ulyssis Aldrovandi* factura est.



DUODECIMUM
ECCLESIAE
SECVLVM.
CAPVT I.

PONTIFICES MAXIMI RECENSENTUR.

ITAQUE Paschalis II. an. 1118. mortem oppetiit: post quem XVI. sederunt in Petri Cathedra Romani Pontifices, nempe *Gelasius II. Callistus II. Honorius II. Innocentius II. Celestinus II. Lucius II. Eugenius III. Anastasius IV. Hadrianus IV. Alexander III. Lucius III. Urbanus III. Gregorius VIII. Clemens III. Celestinus III. & Innocentius III.*

CLXI. GELASIVS II. antea Joannes Cajetanus electus est, repugnante licet imperatore Henrico V. Is ergo inaugurari Pontificem iussit Mauritiū Episcopum Bracarensem, ei Gregorii VIII. nomine imposto. At Gelasius damnatis in Synodo Capuana Mauritiō, & Henrico, in Gallias secessit, obiitque pleuritide in monasterio Cluniacensi IV. Cal. Februarias anno 1119.

CLXII. SUFFECTVS ei est Guido Burgundus Archiepiscopus Viennensis, electus Cluniaci suadente Conone Episcopo Prænestino, appellatus *Callistus II.* Qui rursus Henrico, & Mauritiō damnatis, & in Synodo Œcumenica Lateranensi compositis circa Investituras dissidiis, ad finem vergente 6. anno Pontificatus sui, anno scilicet 1124. Idibus Decembris excessit e vivis.

CLXIII. POST CALLISTVM sedit *Honorius II.* Bononiensis, (1) antea Lambertus Ostiensis Episcopus, qui Hen-

(1) *Bononiensis* vulgo dicitur, & loco natus obscuro: at Platini Imolensem facit. Inter Bononiam vero, Imolamque, est oppidum nunc fere dirutum, vulgo *Signagnano*. Fertur hinc Lambertum, seu Honorium II. prodixisse, & anno Jubilæi privilegio sacram ejusdem oppidi patriæque suæ eadem locupletasse.

Henrico V. sine prole defuncto, per Apostolicæ Sedis Legatos dedit operam, ut imperator eligeretur Lotharius Dux Saxonum, & Conradum Franconiæ, ac Fridericum Sveviæ Duces filios Agnetis sororis Henrici, armis infectantes Lotharium, ut avunculi potirentur imperio. communionem privavit, deposito quoque Anselmo Archiepiscopo Mediolanensi, a quo Conradus Modociæ acceperat Italici regni coronam. Obiit vero morte Honorius sexto anno Pontificatus, Æ. Ch. 1130. XVI. Calendas Martii.

CLXIV. ELECTVS deinde est, licet invitus, *Innocentius II.* antea Gregorius Card. S. Angeli: sed eadem die intrusus est factione seditiosa Petrus Leonis, nomine Anacleti II. usurpato. Roma Innocentius cedens ad Ludovicum VI. Galliarum regem, deinde ad Lotharium, a quo Romam deductus est, & restitutus, perrexit summo ubique exceptus honore. Descedente autem ex urbe Lothario imperii corona decorato, Innocentius nondum extincta Anacleti factione Pisas advenit, ibidem; commoratus usque ad obitum Anacleti (1). Verum huic seditiosi substituerunt pseudopontificem alterum, quem appellarunt Victorem IV. Hic post tres menses dejectus est: ac Innocentius celebrata Synodo II. Lateranensi Œcumenica, rebusque aliis præclare, & magnifice gessit, anno 1143. humanis exemptus est rebus, die 24. Septembris. (2)

CLXV. ADMINISTRAVIT deinde Ecclesiam quinque duntaxat mensibus, paucisque diebus *Celestinus II.* Hertricus, vita functus anno 1144. die 9. Martii. Ab hoc Pontifice incipiunt vaticinationes, quæ tribuuntur S. Malachiæ Archiepiscopo Hiberno: quarum prima est, *Ex castro Tiberis*. Nam Celestinus erat Tiphernas e castro S. Felicitatis ad Tiberim, vulgo e Civitate Castellana. Ingeniose Pontificibus ante Benedictum XIII. eadem vaticinia fuerunt aptata. Huic, & sequentibus Clementi XII. & Benedicto XIV. nefcio

(1) Hujus rei causa S. Bernardus ad Pisanos scribens urbem illorum summopere commendavit.

(2) De Innocentio II. in Concilio Remensi anno 1131. sequenti capite laudando, ait S. Bernardus: *Plusquam Moyses hic, &c.*

scio quo jure convenient. Vaticinatio de primo est illa, *Miles in bello* : de altero, *Columna excelsa*, de tertio, *Animal rurale*. Proxime futurus prænunciatus est eo symbolo, *Rosa Umbria*. Post hunc ad extremum usque Judicium supersunt duntaxat XVIII. Sed nemo credit vaticinationes istas esse S. Malachiaë, atque interpretamenta aliud esse præter alicujus luxuriantes ingenii commentationes, aut alicui mortalium momenta innotescere, *quæ Pater posuit in sua potestate*, ut inquit Dominus Act. 1. 6.

CLXVI. SEQUITUR est *Lucius II.* antea Gerardus Caccianemicus Bononiensis, extinctus post mensem II. ictu lapidis anno 1145. V. Cal. Martias.

CLXVII. SEDIT postea ultra annos 8. *Eugenius III.* discipulus S. Bernardi, Abbas S. Anastasii Ordinis Cisterciensis, (1) qui non sine sanctitatis fama obiit Tibure in Latio. Viget apud Pisanos traditio Eugenii Patriam fuisse Montemmagnum sexto a Pilis lapide.

CLXVIII. EXTINCTO Eugenio anno 1153. Nonis Julii successit *Anastasius IV.* Romanus, antea Conradus, & Episcopus Sabinenfis, sublatu e vivis anno proximo 1154. die 2. Decembris.

CLXIX. ANASTASIO IV. successor datus est *Hadrianus IV.* natione Anglus, cui Nicolai nomen erat. Romanos Senatores conantes sibi pristinam vindicare liber.

(1) Antea vocabatur Bernardus Pisanus. Mirabatur S. Bernardus hunc Pontificem fuisse a S. R. E. Cardinalibus electum. Vide Papirium lib. 5. pagina 201. Ornatum ab Eugenio III. templum Virginis in Exquilis constat ex verbis, quæ legebantur in vestibulo,

*Tertius Eugenius Romanus Papa benignus
Obtulit hoc munus, Virgo Maria, tibi.*

In Propetia Malachiaë Eugenius III. prænuntiatus eo symbolo, *Ex magnitudine montis*, ob patriam *Montem magnum*. Anno 1148. Eugenius in Etruria versabatur: epidem quippe anno XI. Kal. Decembris, templum oppidi S. Geminiani, assistentibus pluribus Cardinalibus solemniter consecravit. Proximo anno 1149. Pisis ædem S. Pauli ad Arripam dedicavit, ut constat ex asserto illic lapide. Et si dicitur a S. Bernardo *ruficanus, pannosus homuncio, & eVectus à securi, ab ascia, a ligone*; parentes tamen habuit nobilis profapiaë Bernardum Paganelli & Mariam Cajetanam. Fuerat majoris templi Vicedominus, deinde monachus Camaldulensis, & Abbas monasterii S. Zenonis, postea Cisterciensis, S. Bernardi discipulus, & Abbas monasterii SS. Vincentii & Anastasii Romæ ad Aquas Salvias.

libertatem ad officium redegit; multaque passus a Federico imperatore, quem decoraverat imperii corona, ob Guilelmum Siciliaë regem, deceffit Anagninæ Cal. Septembris anno 1159.

CLXX. REXIT deinde Ecclesiam 22. annis *Alexander III.* Senensis, appellatus antea Rolandus Paperonus. Diuturnum Schisma invicta patientia compefcuit, & quatuor Pseudopontifices, *Victorem V. Paschalem III. Callistum III. & Innocentium III.* temere se nominantes, percussit anathemate: atque omnes, teste Pandulpho Pisano, miserrime perierunt. Patrocinatus est Thomæ Archiepiscopo Cantuariensi, quem etiam Sanctis adscripsit: Venetis plura largitus est privilegia: Lateranense Concilium III. Ecumenicum XI. celebravit; ac Federicum imperatorem ad pedes suos provolutum & veniam petentem elevans cum lacrymis excepit osculo, ut veritati, & hujus Pontificis mansuetudini contraria tradant, qui ajunt hunc pede imperatoris pressisse caput, eique insultasse verbis ex psalmo 90. *petitis, Supér aspidem, & basiliscum ambulabis, & concubabis leonem, & draconem.* Obiit Alexander III. Tipherni, III. Cal. Sept. anno 1181. (1)

CLXXI.

(1) Mendacium esse, quod aliqui narrant, Alexandrum Venetiis anno 1177. in vestibulo S. Marci superba tyrannide, & pede super caput eius imposto, Federico insultasse; demonstrat Ven. Baronius ad prædictum annum numer. 86. Sanè Federicum I. humanissime receptum ab Alexandro constat ex Romanoaldo Archiepiscopo Salernitano, qui præfens adfuit, ex Chronico Andree Danduli, & ex Epistolis ipsius Alexandri III. Vide Sandinum pag. 384. Oppositum tradunt Georgius Luckfeld de Rerum German. Scriptoribus pag. 175. Christ. Matthiaë pag. 939. Gaspar Hedion. lib. 10. Hist. Eccl. cap. 8. Functis lib. 4. Chron. Ajunt nonnulli spectatorem fuisse hujus facti Theodorum Marchionem Misinaë, qui ad erigendum Imperatorem accurrerit. Mirum fabulaë fidem adhibuisse pag. 205. 2. Papirium Massonum! De Guilelmo Cave in Seculo Valdensi, aliique Protestantibus eandem adfuentibus nil dicam aliud, nisi unius Theodori incerto testimonio illorum narrationem inniti, nostram vero notis, integerrimis, & ocularibus testibus. Iniqua & illa de Alexandro III. Friderici expostulatio apud Christ. Matthiaë præterit.

*Ecco paterna fides, & magni Præsulis alma
Integritas, humilisque Petri vestigia sectans.
Jam non ferre crucem Domini, sed trudere regna
Gaudet, & Augustus mavult, quam Petrus habere!*
Plura ibidem leguntur hujus furfuris.

CLXXI. DEINDE Romanam Ecclesiam rexit Lucius III. antea Humbaldus Allucingolus Lucensis, qui decessit exemplo civili seditione exagitatus adiit Veronam, ubi anno quinto sui muneris inchoato percolvit naturam debitum anno 1185. VIII. Cal. Decembris.

CLXXII. NON absolvit in Episcopatu Romano biennium successor Lucii *Urbanus III.* antea Lambertus Cibellus Archiepiscopus Mediolanensis. Etenim Venetiam migraturus ad classem adversus Turcas comparandam, Ferrariae tristi accepto nuncio de expugnatis a Saladino Jerosolymis, conceptoque ex mœnore animi morbo, anno 1187. XIV. Cal. Nov. occubuit.

CLXXIII. AT BREVIOR fuit Pontificatus *Gregorii VIII.* antea Alberti de Mora Beneventani, qui Ferrariae inauguratus, adveniens Pisas hujus urbis cives cum Genuensibus conciliaturus, ibi intempestivo confectus est morbo, anno ipso 1187. die a sui electione 57. & 17. Decembris.

CLXXIV. VIX TRES Apostolici regiminis expleverat annos *Clemens III.* antea Paulinus Scholarius Episcopus Prænestinus, post obitum *Gregorii* electus Pisis; quando seditione Romanorum civium composita, e vivis excessit IV. Calend. Apriles anno 1191.

CLXXV. ET SI Hyacinthus Ursinus, dum renunciatus est Pontifex, assumpto nomine *Calestini III.* ageret annum ætatis suæ 85. superstes fuit tamen annis fere septem, & de Christiana republica optime meritis satis cessit anno 1198. VI. Idus Januariarum.

CLXXVI. CHRISTIANAM exeunte Seculo XII. modorabatur rempublicam *Innocentius III.* antea Lotharius Comitis Signiæ Filius, electus statim ac *Cælestinus* reconditus fuit tumulo. Fuit in utroque Jure doctissimus, potestatis, ac ditionis Pontificiæ vindex acerrimus, Quæstorum Fidei adversus Albigenes primus auctor, & pacis, atque incrementi religionis studiosissimus. Celebratum ab illo IV. Lateranense Concilium, Ecumenicum XII. Istud vero, & *Innocentii* obitus, qui contigit anno 1216. die 16. Julii, ad Seculum spectant Decimum tertium.

PA.

PATRIARCHARUM NOMINA.

SUPERIORI Seculo dictum est recuperatam fuisse a Christianis civitatem Sanctam Jerusalem. Series itaque Patriarcharum ejusdem civitatis est iterum assumenda. Eodem anno 1099. captæ urbis electus est *Dairbertus* Pisanus, Apostolicæ Sedis Legatus, a Balduino depositus anno 1103. Deinde federunt Seculo XII. *Ebramarus, Gobelinus, Arnulphus, Germundus, Stephanus, Willelmus, Fulcherius, Almaricus, Heraclius, Albertus* Eremita, & *Monachus*, (1) qui decessit anno 1204. Antiochiæ vero, quam Christiani expugnaverunt anno 1098. primus sedit usque ad annum 1136. *Bernardus* natione Gallus: postea vero *Rodulphus, Aimericus, & Rodulphus II.* qui ex hac vita migravit anno 1220.

CAPUT II.

SYNODORUM SEculi XII. ELENCHUS.

ROME plura hoc Seculo celebrata fuere Concilia, eaque præsertim ad abolendum jus a principibus laicis usurpatum conferendi Ecclesiastica beneficia, sive, ut ajunt, investituras, tot schismatum, anathematum, bellorumque originem. Nam eam ob rem superstitè adhuc Paschali II. anno 1102. & rursus anno 1104. 1110. 1112. & 1116. quinque celebrata fuere *Lateranensia Concilia*: quorum primo *Henricus IV.* rursus sacrorum usu fuit interdictus: altero eadem pœna mulctati regii Consiliiarii, aliique in Anglia investituras exequentes: in tertio item vindicantes sibi Ecclesiasticorum bonorum dispositionem, simulque diripientes res naufragorum diris devoti fuerunt: in quarto jus dandi investituras, quod per vim *Henricus V.* extorserat, revocatum est, promulgato in eundem imperatorem anathemate; & in quinto proscriptis item investituris præcedentis Concilii acta confirmata fuerunt. Lateranensibus hisce Synodis

Tom. II.

C

de-

(1) Proprium nomen. Ortus fuerat in dioecesi Florentina.

definitione ac sententiâ concordés fuere , *Jerosolymitani* anno 1111. celebrata præside Conone Apolliticæ Sedis Legato : *Anfana* anno 1112. collecta ab Archiepiscopo Lugdunensi Joanne : *Bellovacensis* anno 1114. in Archiepiscopatu Remensi sub prælaudato Conone , *Capuana* , & *Colonienfis* anno 1118. & *Remensis* anno 1119. In his vero postremis una cum Henrico V. damnatus est Mauritius cognomento Burdinus , sive Antipapa Gregorius VIII. de quo præced. capite n. 161.

MAGNA de *Investituris* controversia componi cœpit anno 1122. in Concilio Constantiensi adstantibus Legatis Callisti II. atque concordia firmata est , Henrico etque adhærentibus ab omni censura absolutis , in Concilio *Lateranensi* VI. & Generali IX. proximo anno 1123. Præfuit Synodo idem Callistus , & interfuerunt Episcopi 300. In Pandulphi Pisani scriptis *nongenti* mendose leguntur . Restituit in his duobus Synodis Henricus Catholicæ Ecclesiæ omnes investituras , quæ per baculum & anulûm fieri consueverant , omnemque liberam Ecclesiasticarum dignitatum electionem & consecrationem : & Callistus concessit imperatori , ut electio- nes Episcoporum & Abbatum regni Teutonici fierent eo præsentate , absque simonia & violentia ; & Electi ab eodem imperatore reciperent *regalia* , idest , Feuda per sceptrum , vel signum externum .

PSEUDO-PONTIFICES sequentibus Synodis depositi & damnati fuerunt : Gregorius VIII. anno 1117. in Concilio *Beneventano* , & in Generali *Lateranensi* nuper laudato . Petrus Leonis , seu Anacletus II. anno 1130. in Concilio *Anticiensi* ad ripam Ligeris : anno 1131. in *Remensi* , cui adfuit Innocentius II. & regi Francorum Ludovico regalem imposuit coronam : anno 1132. in *Placentino* ; & anno 1134. in Concilio *Pisano* ; in quo etiam depositus fuit Alexander Leodiensis Episcopus Simoniacus . Victor III. Antipapa , & Fridericus imperator , a quo fuerat intrusus , excommunicationis pœnam subierunt in Synodo Papiensi anno 1160. & *Lateranensi* VIII. anno 1168. In Veneta anno 1177. in qua Alexander III. & Fridericus imperator reconciliati fuerunt , Paschalis III. dejectus est .

HÆRETICOS proscribere , quæ sequuntur , Concilia : *Florentinum* anno 1105. vanitatis errorisque redarguit il-

illius urbis Episcopum Fluentium effluentem natum jam esse Antichristum , & mundi interitum imminere : Concilium *Lateranense* VII. & X. Generale anno 1139. rescissis Actis pseudopontificis Anacleti II. condemnavit hæresim Arnaldi Brixienfis , Petri de Bruis , atque his adhærentium . Præfuit Concilio Innocentius II. & interfuerunt Archiepiscopi & Episcopi mille . Damnatae in hoc etiam Concilio hæresis Simoniaca , Investituræ , & Nicolaitarum turpitudines ; indictumque anathema iis , qui in clericum , aut monachum violentas manus injiciunt . In Senonensi anno 1140. damnata sunt Petri Abaelardi nefaria dogmata ; atque in *Jerosolymitano* 1142. proscripti Armeniorum errores . Bogomilos damnavit anno 1143. *Constantinopolitanum* Concilium collectum a Michaele Oxita Patriarcha , & in *Parisiensi* anno 1147. reprobati fuerunt errores , de quibus accusabatur Gilbertus Porretanus Episcopus *Pictavenfis* . Anno demum 1179. in Concilio *Lateranensi* IX. & *Œcumenico* XI. sub Alexandro III. statutis iis , quæ ad Ecclesiasticam attinent disciplinam , ab Episcopis tercentis damnati sunt Valdenses , & Albigenfes hæretici .

E RELIQUIS Synodis notandæ sunt , *Parisiensi* anno 1105. qua Philippus rex , & Bertrada , ob incestas nuptias excommunicati , præstito juramento omnimodæ separationis , impetrarunt absolutionem : *Moguntina* anno 1105. in qua depositio Henrico IV. hujus Filius euectus est ad imperium : *Tarsensis* in Cilicia , in qua anno 1177. Græci Armenique Eutychnam damnarunt pariter hæresim , & ad communionem redierunt , *Abrincatenfis* in finibus Normanniæ , ac Britannia , quæ a cæde S. Thomæ Cantuariensis anno 1172. absoluit Henricum II. regem Angliæ ; & *Divionensis* in Burgundia , in qua anno 1199. damnatae fuerunt illicitæ nuptiæ Philippi Francorum regis , qui ducta altera uxore Ingeburgem legitimam conjugem repudiaverat . (1)

C 2

CA-

(1) Jure meritoque prætermisimus Pseudo-concilium Moguntinum anni 1085. in quo statutum fuit obedientiam præstandam esse Antipapæ Guiberto ; exautoratus fuit S. Gregorius VII. , & depositi quindecim Episcopi eidem Gregorio adhærentes . Agunt de hoc Concilio Conradus Ulpergensis , & Sigebertus in Chronicis ; plura autem Leo Hostiensis lib. 3. cap. 70.

CAPUT III.

HÆRESSES SECVLI DVODECIMI.

SEQVITVR, ut hæreses describamus. Harum Auctores fuere *Tanchelinus*, *Petrus de Bruis*, *Henricus Tolofanus*, *Petrus Abaelardus*, *Constantinus Chryfomalus*, *Bogomilus*, *Arnaldus Brixienfis*, *Gilbertus Porretanus*, *Joachimus Abbas*, & *Petrus Waldo*. De *Tanchelino* perditissimo homine, tam deliro, ut se Dei filium esse jactaret, ac tam impuro, ut virgines in conspectu parentum, nuptasque coram viris dixerit commendas, nil asserendum est aliud, quam illum Antuerpiam claram Brabantiae Urbem, & emporium toto orbe celeberrimum corrupisse, sed opportune extinctam pestilentissimam contagionem opera S. Norberti, de quo capite proximo.

PETRUS DE BRUIS, & *Henricus* ejus discipulus circa annum 1140. errores spargebant suos. Nam ad illorum evertendam hæresim *Eugenius III.* anno 1147. Tolosam misit *Albericum* Episcopum Ostiensem. Hi vetus Testamentum rejiciebant, baptismum ante usum rationis administratum improbabant, adhærebant Iconoclastis, crucesque frangebant, sacras demoliebantur aedes, psalmodiam, precesque ore prolatas irridebant, Sacrificium Missæ, & Sacerdotum abjiciebant consecrationem. *Petrus* Anatiliæ, sive ad Fanum S. *Ægidii* crematus est. *Henricus* prædicto anno 1147. fuit conjectus in carcerem, ubi decessit.

MEMORAVIMUS superiori Seculo *Bogomilos*, quamdam sectam Manichæorum, horumque ducem Historici ajunt fuisse *Basilium* medicum, cum suis igni traditum jubente *Alexio Comneno*. Verum fuit quoque *Bogomilus* monachus, damnatus, ut superiori cap. diximus, anno 1143. in Synodo C. P. cujus meminere perpauci. Ad Manichæorum dogmata addebat dæmones habitare in corporibus defunctorum, quos proinde relinquebat inssepultos, effodiendo, & projiciendo extra Ecclesias ossa cineresque fidelium. Fas esse autumabat tondere in monachos etiam copulatos conjugio, & invitos quidem, ac reluctantes, nec verebatur Deo, quem

nos colimus, maledicere. Fuit per id temporis *Constantinus Chryfomalus*, duas in homine commentus animas, baptismum parvulorum irridens, exhibendum principibus honorem, ac si diabolo conferretur, execrans, atque id genus ineptiarum nugarumque plenissimus.

PETRUS ABÆLARDUS ortus in oppido Palatii dicecesis Nannetensis, post consuetudinem cum *Heloisia*, ex qua filium suscepit, & cujus causa a feminae confanguineis amputata fuerunt illi virilia (1), S. *Dionysii* monachus Parisiis effectus, nimis argute de divina Trinitate disputando, aliaque Theologiæ capita pertractando, non evitavit supinos errores, dogmatizans Deum esse prorsus inaspectabilem beatis, castum Dei timorem non futurum in caelis, nullum dari ignorantiae peccatum, atque his confimiles errores alios: quos tamen morti proximus dicitur retractasse; immo in Senonensi Concilio anno 1140. S. *Bernardo* erroris capitula designanti, & asserenti *Abaelardum* loquentem de Trinitate sapere cum *Ario*, agentem de gratia sentire cum *Pelagio*, & de Christi persona scribentem adhærere Nestorio, ipse *Abaelardus* ad Sedem Apostolicam provocavit, ad quam accessurus præpeditus est ægritudine, obiitque anno 1142. apud monachos Cluniacenses, a Petro Venerabili cohonestatus amplo, splendidoque Epitaphio (2).

ARNALDUS e Brixia contendebat omnia bona temporalia esse laicorum, & injustissime a Clericis detineri, nec salutem consequi posse Episcopos regalia, & monachos possessiones habentes: quod postea *Marsilius Patavinus*,

C 3

Joan-

(1) Effectus est *Abaelardus* procurante *Fulberto* Canonico Parisiensi, cui *Heloisia* neptis erat. Hæc ad preces Episcopi Trecentis præfecta fuit infanti virginum monasterio. S. *Bernardi* de *Abaelardo* judicium confirmatur *Innocentii II.* epistola ad Episcopos Galliarum asservata Lutetiæ Patistorum ad S. *Victoris* coenobium. In ea etenim hæc habentur: *Dolemus quod in Petri Abaelardi perniciose doctrina Arii, Manichæi, Nestorii, Eutychiani & Dioscori hereses pullulare coeperunt; unde universa ipsius Petri perversa dogmata cum suo auctore damnamus, &c.*

(2) Epitaphium *Petri Abaelardi*, ut habetur apud *Caveum* in Seculo Valdensi, ita clauditur,

Est satis in tumulo, Petrus hic jacet Abaelardus,

Cui soli potuit scire quidquid erat.

Ibidem obiit dicitur XI. Kalendas Majas.

Joannes de Iamduno ICC. Waldenses, Hussitæ, & alii hæretici propugnarunt. Arnaldus vero Roma expulsus sub Hadriano IV. captus est in finibus Hetruriæ,

Appensusque cruci, flammaque cremante solutus,
ut lib. 3. de Gestis Federici inquit Gunterus.

GILBERTUS *Porretanus*, cum Deum a Deitate, & relationes divinas ab essentia distingui affirmasset, istorum articulorum damnationi factæ anno 1147. in Synodo Parisiensi, & sequenti anno in Remensi præfente Eugenio III. sponte libenterque subscripsit, Pictaveni Ecclesie ob hanc laudabilem demissionem honorifice restitutus. Etiam Joachimus abbas Calaber de Trinitate non recte sensit; negavit enim divinas personas esse revera unum, & idem cum divina natura; sed post ejus obitum, cui proximus scripta sua iudicio Sedis Apostolicæ subjecit, vetuit Honorius III. Innocentii III. successor, ne hæresis nota infametur.

WALDENSIUM Secta erupit anno 1160. cum *Petrus Waldus* Lugdunensis, sociorum suorum uno. repentina morte sublato, perterritus ceteros ad Evangelicam paupertatem sectandam hortatione exemploque perduxit. Hinc Waldenses appellati etiam sunt Pauperes de Lugduno, Cathari, seu Puritani, in Sabaudia aurem & Pedemontii vallibus *les Barbets*. His conjuncti sunt Albigenes, nomen sortiti ab Alba Helviorum, seu Albiga Gallia urbe, in qua frequentissimi infederunt. (1) Non divitiarum contemptus, sed hæreseon portenta, in Waldensibus, & Albigenibus reprehenduntur. Etenim Ecclesiam Romanam a Silvestri temporibus defecisse, ac modo esse vitiorum omnium sentinam, jejunia, ritus, indulgentias, obedientiam Ecclesiasticis Prælati exhibendam, juramentum res esse inutiles, & interdicitas, nullum dari Sacramentum præter Baptisum, & Eucharistiam, hanc etiam a laicis confici sola recitatione orationis Dominicæ, & Sacerdotes in grave peccatum lapsos consecrandi amittere potestatem, sunt dogmata Waldensibus & Albigenibus communia. Fleurius ad annum 1184. scribit Waldenses initio errasse in eo duntaxat, quod paupertatem desi-

(1) De his rursus proximo Seculo XIII.

desiderium, & fanaticam profitebantur, spernebantque Ecclesiasticam potestatem. At paulatim excreverunt errorum monstra, & facile improbos convenire, experimento comperitum est. *Sabatatos*, & *insabatatos* quidam dixere, non quod in Sabbato judaizarent, ut commenti sunt aliqui; sed quod ob nimiam paupertatem calceos deferrent ligneos, quos Galli vocat *Sabots*.

IN PRÆLAUDATO Concilio Remensi anno 1147. demeritæ potius, quam hæresis laborare malitia visus est *Eudon* quidam, Gallice *Eon*: qui sæpe in Ecclesia audiens clausulam illam Exorcismorum, *Per eum, qui judicaturus est vivos & mortuos*, se futurum esse universorum iudicem prædicabat: & quod nemo satis mirabitur, tam insana, & absurda venditans, magnam Vasconia atque Armorica, sive Britannia minoris partem corruerat. Quidam denique Seculo XII. ostentantes vitæ integritatem, omniaque exercentes exterioris pietatis officia, & se *Apostolicos* nominantes, abhorrebant a nuptiis, & nihilominus mulieribus turpi concubitu frequentissime miscebantur; quamobrem illos exagitat ac perstringit S. Bernardus sermone 66. in Cantica. Atque de hæresibus hæcenus (1).

C 4

CA-

(1) Erupit Seculo XII. nova hæresis *Catharorum*, longe ab ea diversa, quæ emerit Seculo III. aliter vocata *Novatianorum*. Horum Catharorum meminit ad annum 1163. Trithemius in Chronico Hirsaugiensi, ubi refutatos ait ab Echerto Abbate S. Florini, & a S. Hildegarde. Dicitur ab Ughello in Archiepiscopis Mediolanensibus ad an. 1173. Galdinum redivivæ Catharorum hæresi indixisse. At *Catharorum* nomen iis omnibus, qui se puros, probosque Christianos iactarunt, commune est. Hi Cathari, ut apud D. Acherium tom. 1. Spicilegii refert *Bonacursus*, qui Mediolani fuerat illorum magister, dogmatizabant, diabolum divisisse elementa, creasse hominem de limo terræ, vi in illum intruisse angelum lucis, concubuisse cum Eva, & genuisse *Caim*, ex hujus sanguine procreatos fuisse canes, omnia fere, quæ in Veteri Testamento narrantur, diabolo auctore evenisse. Addebant ad hæc, aliaque veterum Manichæorum deliramenta, crucis signum esse characterem bestia, Silvestrum fuisse Antichristum, defecisse ab illius ætate Ecclesiam. Negabant Christum ea, quæ de ipso narrantur, fecisse, nisi apparenter, ejusque cum Arianis impugnabant divinitatem. Omnes manducantes carnem animalium, ova, casumque damnari asebant. Hi *Cathari* videntur esse progenitores *Albigensium*, de quibus proximo Seculo XIII. & paulo supra in *Waldensibus*.

CAPUT IV.

SCRIPTORES ECCLESIASTICI SEculi DUODECIMI.

CCXL. CIRCA enumerat Seculum, in quo versamur, Scriptores. Digni sunt, quorum recolitur memoria, saltem XXIII. tribus additis lectissimis Feminis, quamvis nec ceteri flocci habendi sint, ac spernendi.

HORUM itaque primus est *Leo Mariscanus* a patria Lucanæ urbe ita appellatus, monachus Cassinensis, & S. R. E. Cardinalis; qui monasterii sui Chronicon edidit, obiitque post annum 1115. Secernendus est autem ab alio *Leone* Cassinensi item monacho & Cardinali, a quo editum fuit Epistolarum PP. RR. Regestum. Sequitur *Sigebertus* monachus Gemblacensis(1), præclari in Belgio, seu finibus Brabantia cœnobii, scriptor Chronici ab anno 381. ad annum 1112. libri de Scriptoribus Ecclesiasticis, & alterius de Gestis Abbatum Gemblacensium. Evivis sublati est anno 1113. Tertium locum datus *Ruperto Abbati Tuitiensi* ad ulteriorem Rheni ripam, & e regione Colonia Agrippinæ: quem conscriptis in utrumque Testamentum Commentariis plurimis, de divinis Officiis, dialogis Asceticis, aliisque libris multiplicis argumenti, rapuit inexorabile fatum anno 1135.

QUARTO laudandus mihi foret, si facundia, ac tempus adesset, *S. Bernardus*, ortus anno 1091. in Gallia Celtica, seu Burgundia, non procul a Divione, amplius cum adolescentibus aliis supra 30. institutum Cisterciense, Innocentii II., ad cujus obedientiam anno 1135. perduxit *S. Guilelmum* ducem Aquitania, contra Anacletum invictæ partes tutatus, *Petri Abaelardi*, *Gilberti Porretani*, *Petrobruasianorum*, & *Apostoli-*
co-

(1) Sigebertus Henrico IV. adversus Romanos Pontifices *S. Gregorium VII.* & *Paschalem II.* dicitur adhæsisse. Scripsit & Chronicon *Otho Frisingensis*, cujus turbis pars amplior igne conflagravit octavo post obitum Chronographi mense anno 1159. *Honorius* itidem *Augustodunensis* Chronicon usque ad annum 1138. perduxit: ejusque hoc eodem capite Ecclesiastica Scripta recensemus.

corum strenuus impugnator; sermonum, Epistolarum variorum Tractatum, moralium institutionum, hymnorum quoque, Odarumque, quibus universam ferme sacram eruditionem complectitur, auctor egregius, atque a styli fluiditate & dulcedine dictus *Melissus*. Migravit ad superos anno 1153. post erecta Ordinis sui monasteria 160.

OCCURRUNT modo duo Græci, *Euthymius Zigabenus* monachus C. P. & *Nicetas Byzantinus*, quorum unus edidit Commentaria in Sacros libros, & Panopliam adversus hæreses; alter tractatum Apologeticum pro Synodo Chalcædonensi. Floruit autem uterque circa annum 1120. Qua ætate Græce item annales, epistolæ, varioque tractatus conscripsit *Michael Glycas* natione Sæculus.

TRES ordine servato sequuntur inter Latinos percelebres, *Hugo de S. Victore*, *Honorius Augustodunensis*, & *Petrus Mauricius* cognomento *Venerabilis*. Atque *Hugo*, quem alii dixerunt Saxonem, alii Belgam, & Ipresem, Canonici Ord. S. P. Augustini, & ipsius Augustini lingua vocatus, adnotationibus in Sacros libros, sententiarum summa, institutionibus religiosæ vitæ, librisque compluribus Theologicis, & philosophicis, & liturgicis præclarissimus, obiit florida adhuc ætate anno 1140. *Honorius* dictus Solitarius eodem tempore floruit, scripsitque *Gemmam* animæ, de officio & ceremoniis Missæ, de Luminaribus Ecclesiæ, idest, Scriptoribus virisque illustribus, de Romanis Pontificibus, Synopsim mundi, ac de Prædestinatione & libero arbitrio: & *Petrus Venerabilis* appellatus ob morum honestatem, abbas Cluniacensis, contra Judæorum perveraciam, adversus Saracenos, hæreticosque, & in statutis Cluniacensibus, in Rithmis hymniisque studium impendit, e vita excedens anno 1156.

SINGULARI commemoratione recolendus est *S. Norbertus* Præmonstratensium Parens, & Archiepiscopus Magdeburgensis, quem diximus oppugnasse Antuerpiæ hæresicham impurissimum Tanchelinum, quod contigit circa annum 1126. quamvis unum tantum Sermonem Norberti exhortatorium ad Fratres exhibeat nobis vicesimum primum Bibliothecæ Patrum volumina.

RECENSENDI nunc *Gratianus*, *Petrus Lombardus*, *Joannes Sarisburiensis*, & *Hugo Eberianus*: Primus patria *Clusinas*, sed monachus cenobii S. Felicis Bononiæ, scripsit *Collectionem Canonum*, sive *Decretum* in partes tres distributum. Complectitur pars una dist. 101. altera causas 36. quarum singulæ varias continent quæstiones; & pars tertia agit de Consecratione distinctionibus 5. Approbavit *Gratiani Decretum* anno 1151. *Eugenius III.* atque iussit, ut publice in *Academiis* legeretur. *Petrus Lombardus* patria *Novariensis*. & *Parisiensis Archiepiscopus*, a quatuor sententiarum libris, in quos tot commentaria ediderunt *Doctores Scholastici*, vulgo appellatus *Magister Sententiarum*, scripsit quoque *Glossas Psalmorum*, & *Epistolarum*, ut inquit illius *Epitaphium*. Emortualis ei annus 1164. (1) *Joannes Sarisberia* in *Anglia* ortus, de nugis *Philosophorum*, de omni re *philologica*, de *Epistolis S. Pauli*, de rebus gestis *SS. Thomæ*, & *Anselmi Cantuariensis*, ac supra 200. *epistolas* scripsit erudite, eleganterque addidit venustum *Poema* inscriptum *Euthericon*; obiitque mortem anno 1182. *Hugo* autem *Eberianus* *Etruscus* labente *Seculo Constantinopoli*, ubi plurima *Manuelis Imp. gratia* fruebatur, ad *Alexandrum III.* scripsit contra errores *Græcorum*, & pertractavit quoque erudite de regressu *animarum*.

S. THOMAS nuperrime laudatus, & coronatus martyrio anno 1170. scripsit *Epistolarum* libros 6. quas edit curavit noster *Christianus Lupus*. Secernendus est autem a *Thoma Anglo*, qui conscripsit *Historiam cenobii Elyensis*, vita functus circa annum 1195.

LAU-

(1) Addendus *Petrus Comestor* *Trecensis*, auctor *Historiæ Scholasticæ*, *Canonicus Reg. S. Victoris Paris.* Obiisse aliqui scribunt an. 1160. sed revera obiit an. 1198. legitur ejus *Epitaphium*, quod sequitur:

Petrus etiam, quem *petra* regit; dictusque *Comestor*,

Nunc comedor *vermis*: docui, nunc cesso docere.

Quod sumus, *ipse* fuit; posthac erimus, quod hic est.

Item addendus *Hildebertus* creatus *Archiepiscopus Turonensis* ab *Honorio II.* *Arnulphus* *Archidiaconus Sagienis*, qui scripsit de *Schismate* orto post decessum ejusdem *Honorii*. *Anselmus* *Episcopus Havelbergensis*, qui pertractavit de *Latinorum*, *Græcorumque* controversiis, sedente *Eugenio III.* &c.

LAUDANDI nunc *Richardus a S. Victore*, & *Petri duo, Blesensis*, & *Cellensis*. *Richardus Scotus* *Canonicus Regularis* permulta scripsit *Ascetica*, *Theologica*, & *Exegetica*, (1) obiitque *Parisiis* anno 1173. *Petrus Blesensis* *Anglus* soluta oratione de *Sacramento Pœnitentiæ*, & metro de *Eucharistia*, aliaque docte soterterque conscripsit, extinctus circa annum 1200. Ac *Petrus Cellensis* ex *monacho Carnotensis* *Episcopus*, *epistolis* ac *sermonibus*, aliisque *spectantibus ad disciplinam claustralem* conscripsit, natura concessit anno 1187.

COMPLENT præfixum *XXIII.* numerum duo *Latini*, quos superiori memoravimus capite, *Petrus Abaelardus*, & *Gilbertus Porretanus*, ac duo *Græci*, *Constantinus Manasses*, & *Theodorus Balsamon*. *Constantinus Historias* in *compendium* redegit a mundi initio usque ad annum 1181. unde illius colligitur ætas. *Theodorus* vero *C. P.* collectis *Ecclesiasticis Constitutionibus*, editisque *Commentariis* in *Canones Apostolicos*, & in *Nomocanonem Photii*, ad annum usque 1203. quo *Latini* occuparunt *Constantinopolim*, vitam protraxit (2). Expletum tamen numerum amplificarent, si agendum foret de singulis, bene multi, *Guibertus Normannus*, *Theodorus Syrus*, *Theodoricus* *Episcopus Leodiensis*, *Berengosus Abbas*, *Laurentius Veronensis*, *Guido Carthusianus*, *Eadmerus*, sive *Emundus* *monachus Anglus*, *Simeon* *itidem Anglus*, *Villelmus* *monachus Malmsburiensis*, *Guilelmus* *Claravallensis*, *Philippus* *Eleemosynarius Abbas Bonæ Spei in Hannonia*, *Constantinus* *Hermopolus*, *Arnoldus* *Carnotensis Abbas Bonavallis*, *Eustachius* *Thessalonicensis*, *Andronicus Comnenus Byzantinus*,

(1) *Exegetica* dicimus scripta, quibus divini libri explanantur, a Græco vocabulo ἐξηγήματα, quod idem significat, ac *interpretor*, *expono*.

(2) *Theodorus Balsamon* confundendus non est cum *Antiocho Balsamone*. Is enim composuit *πρόχρησιν νόμων*, *Promptuarium Legum*, vixitque, ut fertur, superiori seculo XI. circa eadem tempora, quibus floruit *Michael Psellus*, de quo in *Annotat.* ad caput 4. ejusdem *Seculi* undecimi. At *Theodorus Balsamon*, vir proculdubio doctissimus, claruit imperante *Isacio*, de quo infra capite 5. Ex præposito *Ecclesiæ B. Virginis ad Blachernas* extra mœnia *C. P.* electus est *Patriarcha Antiochenus*. Hujus doctrinam commendans nullatenus ex adprobo, nec laudo, quæ scripsit aduersus *Latinos*, & contra *Romanam Ecclesiæ*.

mus, Joannes Zonaras, Radulphus decanus Londinensis, Balduinus pariter Anglus, Stephanus Aurelianensis, &c.

POSTREMO tres mihi laudandæ sunt Feminae. Harum prima est *Anna Comnena* filia Alexii Comneni Imp. & Irenis, quæ circa annum 1148. elegantissime scripsit libros 15. historiarum ab anno 1069. usque ad annum 1118. Altera *S. Hildegardes* abbatissa monasterii S. Ruperti ad Bingiam prope Rhenum, cujus Revelationum libros 8. approbarunt Eugenius III. alique Pontifices. Ad caelestem Sponsam migravit anno 1180. Tertia est *S. Elisabeth* abbatissa Sconhaugensis in dicecesi Trevirensi; quæ obiit anno ætatis suæ 36., Christi 1165., conscriptis per multis epistolis, librisque tribus Revelationum.

C A P U T V.

IMPERATORUM, SANCTORUMQUE CATALOGUS.

HENRICUS V. Henrici IV. (1) & Berthæ filius, assumpto contra parentem imperio anno 1105. post illius obitum, qui contigit anno proximo, imperavit annis 19. & e vivis excessit anno 1125. nulla prole ex Mathilde conjuge, præter filiam Christianam nomine, suscepta. Anno 1111. Romam profectus vi, & armis a Paschali II. investituræ extorsit, & in Germaniam rediens Patri justa persolvit. Revocatis deinde in Synodo Lateranensi privilegiis ei violenter concessis, Romam reversus est iratus & furens, & Gelasio II. a quo percussus est anathemate, surrogavit Mauritium Burdinum, hoc est, Gregorium VIII. pseudopontificem. Ab isto rursus, quod acceperat a Paschali, recepit imperiale diadema. Reconciliatus est tamen anno 1122. Apostolicæ Sedi.

SUCCESSIT Henrico anno 1125. *Lotharius II.* dux Saxonum, quem anno 1133. coronavit Innocentius II. Rogerium Siciliae regem eidem Innocentio adversantem, & anti-

(1) In quibusdam Diplomatis appellatur Henricus IV. a pluribus Historicis V. inter Reges Germaniæ, & IV. inter Imperatores. Vide præced. Sec. cap. V.

antipapæ Anacleto adhaerentem, semel iterumque devicit; sed vitare non potuit mortis arma, quibus prope Tridentum vili in tugurio, dum repeteret Germaniam, anno 1137. coactus est cedere die 3. Decembris (1).

ELECTUS deinde est *Conradus III.* nepos Henrici V. ex sorore. Repressit rebelles, Henricum Saxonix & Bavariæ Ducem, & hujus filium Guelphum. Filium habuit Henricum ex Geltrude susceptum, ante parentes extinctum. Is contra Guelphum, pro Genitore pugnavit: & exortum fuere *Guelphi*, & *Gibellini*, factio armigera & diuturna. Et Guelphi quidem a memorato Henrici filio, Gibellini ab urbe *Geblinga* (2), ubi Henricus Conradi Filius fuerat ab lactatus, nomen traxere. Conradus e Palæstina reversus Bambergæ in Franconia obiit anno 1152. die Februarii 15. & in monumento S. Henrici I. recondi meruit.

FRIDERICUS ÆNOBARBUS (3) Conradi nepos, electus est eodem anno 1152. die 4. Martii, coronatus primum ab Arnaldo Colonienfi Archiepiscopo, Aquigrani, deinde ab Hadriano IV. R. P. Verum huic offensus propter privilegia concessa Guilelmo Siciliae regi, pertinaciter adhæsit Schismati, quod per annos duodeviginti turbavit Ecclesiam. Recole dicta cap. 1. numer. 170. Anno demum 1177. inter Imperium ac

(1) Obiisse quidam ajunt die 4. Decembris, alii die 6. sed liquet die emortualis ex ejus Epitaphio, in quo legitur in monasterio prope Bruchficum, quo illius cadaver Henricus cognomento *Superbus* transfuit: legitur, inquam,

Exiit membris, heu, trina luca Decembris.

Tugurium ubi decessit in valle Tridentina situm erat inter Ænum & Lycum fluvios.

(2) Ita Historici quidam. Conradus autem in Chronico Laurishanensi cognominatur *de Weibelingen*. Hinc puto Gibellinos nomen duxisse suum.

(3) Fridericus I. a rufa barba Ænobarbus, Italis *Barbarossa* vocatus. Ita quoque appellabatur Cn. Domitius a barba æni, seu aheni coloris. Hujus emblema desumptum ex Thucydide, *Qui nescit dissimulare, nescit imperare*: ait enim Thucydides, *καὶ τὸ δαλεῖν τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀρχῆς*. Flumen, cujus frigore interit, ab aliis dicitur *Serna*. Idem esse fertur cum *Cidno*, in quo post æstum Alexander Magnus se lavans vix periculum mortis vitavit. In urbe Tyro Cadaver Friderici sepultum. Tyrum post duodecim obsidionis annos expugnavit delevitque Nabuchodonosor. Postea flammis Alexander consumpsit, alio tamen situ post expugnationem regis Assyriorum ædificatam. Vide cap. 26. Ezechielis.

ac Sacerdotium Venetiis inita est concordia : ac Fredericus ad Sacram expeditionem contra Saladinum profectus, anno 1190. in amne, cui *Ferri* nomen, in Cilicia, sive Caramania, die 10. Junii nimium fugiens calorem, mortifero extinctus est frigore.

EODEM anno 1190. imperium auspicatus est *Henricus VI.* Friderici & Beatricis filius. Coronatus est anno proximo a Callisto III. Is devicta Sicilia, aut veneno, aut vi frigoris attracti inter venandum apud gelidissimum fontem cubando, periit Messanæ anno 1197. die 28. Septembris, invisus magnopere Siculis.

AB HOC tempore usque ad annum 1208. incertus fuit Occidentis Imperator ; in duas enim partes divisi Germaniæ proceres, alii elegerunt *Philippum* ejusdem Henrici fratrem, alii vero *Orthonem* filium Ducis Saxonie. At prædicto anno 1208. Philippus Bambergæ ab Othone Palatino de Witelspach pugione per insidias confectus est : atque ex eo tempore solus imperavit *Otho*, qui est hujus nominis IV.

IN ORIENTE *Alexius Comnenus* imperium administravit usque ad an. 1118. Deinde usque ad annum 1143. *Alexii* filius *Joannes Comnenus*. Tum ad annum 1180. *Manuel* Joannes filius. Postmodum *Alexius* a Manuele genitus, puer annorum duodecim, ab Andronico illius tutoris anno 1183. crudelissime trucidatus. Post *Alexium* imperium biennio tenuit ipse parricida *Andronicus*, anno 1185. a furente plebe affectus ignominia, excruciat, & cæsus. Salutatus tunc Imperator *Isaacius Angelus*, decimo post anno, nempe 1195. a proprio fratre *Alexio*. *Angelo* excæcatus, & conjectus in carcerem. *Alexius-Angelus* anno 1203. a nepote suo *Alexio* Juniore, filio *Isaaci* Angeli, depositus est, & e throno dejectus.

PRÆTER *S. Bernardum* abbatem *Claravallensem*, ac Doctorem mellissimum, alii ejusdem nominis sanctitate conspicui claruerunt, maxime *S. Bernardus* Florentinus ex nobili *Ubertorum* gente, septimus monachorum *Vallisumbrosæ* Generalis, primus abbas cœnobii *S. Salvii* prope Florentiam, *S. R. E.* Cardinalis, & *Parmensis* Episcopus ; & *Bernardus* Tironensis in Gallia Celtica Abbas, regibus atque optimatibus acceptissimus, & magnæ sanctitatis fama in Aquitania, in

in Burgundia, & in Anglia. In Sanctorum autem Episcoporum cœtu connumerantur *Anselmus* Cantuariensis, *Gothofridus* Ambianensis, *Otho* Bambergensis Apostolus Pomeraniæ, *Anthelmus* Belicensis in Sabaudia, *Bruno* Signinus in Latio, *Albertus* Leodiensis, *Hugo* Lindunensis in Anglia, *Beno* Misnensis in Saxoniam, *Petrus* institutor Congregationis Cellensis Episcopus Palæocastri, *Bertradius* Episcopus Convenarum in Vasconia, *Laurentius* Archiepiscopus Dublinensis, *Petrus* Taranastæ in Sabaudia, seu Fori-Claudii, & *Galdinus* Mediolanensis.

E MONASTICÆ vero, & eremiticæ vitæ asperitate ad caelestia gaudia transierunt, *Stephanus* Grandemontensis Familiæ Parens, *Malachias* monachus, & Primas Hiberniæ, *Famianus* Cisterciensis, *Guilelmus IX.* dux Aquitanie eremi cultor rigidissimus, *Guilelmus* alter institutor *Guilelmitarum* (1), *Hugo* Cluniacensis, *Gerardus* frater *S. Bernardi*, *Gilbertus* & *Godricus* natione Angli, alique complures. Nec prætermittendi sunt viri principes virtute magis, quam sanguinis claritudine celebrandi, *Henricus* nempe rex Sveciæ, *Leopoldus* Pius Austriæ dominus, *Canutus* alter rex Daniæ, & *Ida* Gothofredi Bullionis parens sanctissima. Addamus martyribus tres pueros a Judæis enecatos, nempe *Guilelmum* anno 1146. affixum Cruci in Anglia, *Richardum* anno 1179. in Galliis eodem affectum supplicio, & *Robertum* anno 1181. item in Galliis a proprio patre suffocatum. Addamus ex femineo sexu *Hombelinam* *S. Bernardi* sororem, atque ex laicorum numero *Cremonensem* civem *Homobonum*.

CA.

(1) Hi *Guilelmi* imperite a pluribus confunduntur. Quæ em Augustinenses colunt IV. Idus Februarias, decessisse Historici ejusdem Ordinis, alique tradunt anno Vulgaris Æræ 1157. Locus dormitionis ejus in horrida Senensis ditioris solitudine, olim *Strabulum Rhodis*, quæ *Sancti Guilelmi* appellatur Eremus. Fama est silvam etiam incoluisse non procul ab Ausure, & a Fano Herculis Etruriæ oppido. De *S. Norberto* Episcopo Magdeburgenfi seq. capite 6. *S. Galganus* civis Senensis obiit anno 1187.

C A P U T VI.

Hujus Seculi Dogmata, et Disciplina.

NULLAM esse in re distinctionem inter Deum & deitatis substantiam, adeo perspicuum est ex ipsa divinitatis idea, ut non percipiam, quomodo oppositum in mentem Gilberti venire potuerit. Graduum discrimen in ipsa deitatis natura tribus communis personis, si affirmavit Abaelardus, hujus dogma prædixit in Arianis, sibi que semper conitans, recte iterum damnavit Ecclesia. Christus *filium hominis* se se appellavit, natum ex muliere, & factum ex *semine David* tradit Apostolus; & qui proprie non esse dicendum hominem autumarunt, ab Ecclesie incunabulis Joannes appellavit antichristos; eosque merito XII. seculo execrabatur S. Bernardus. Contrahi ab omnibus, qui carnali generatione procreantur ex Adam, originale peccatum, hujusque reatum solvi Sacramento Baptismatis, ut quinto Seculo, ita duodecimo declaravit Ecclesia. Atque idem statuit de gratia, sine qua liberum arbitrium vitare nequit peccata. Dari ignorantie peccata, quæ sibi non imputari orabat S. David, Romanam Ecclesiam fidei servasse depositum, cunctaque ejus dogmata, ut singula verbo comprehendam, firmissima esse, Apostolica, atque divina, suadet etiam atque etiam damnatio hæreseon, quas tertio capite memoravimus.

FREQUENTIS fuerunt hoc Seculo Episcoporum recusus ad Apostolicam Sedem; nam adversus investituræ ad Paschalem II. accessere Otho Bambergensis, Anselmus Cantuariensis, & Ivo Carnotensis. Ab Innocentio II. pallium petiit S. Malachias Archiepiscopus Armachanus. Ad Eugenii III. Judicium delatus fuit error Gilberti Porretani. Lucio II. Alphonfus rex Lusitanie regnum suum reddidit vestigale. Colonienfis, & Moguntini Archiepiscoporum causa apud Eugenium III. fuit aditata; & Alexandro III. Parisios proficiscenti pedes osculatus est rex Ludovicus; eidem Venetiis subjecit se Imperator Fridericus, ad eundem confugit ob Ecclesiasticam libertatem tuendam contra

Hen-

Henricum II. regem Angliæ S. Thomas Cantuariensis. Habuit itaque inter tanta discrimina, & schismata Romanus Pontifex debitam a principibus, & a præfulibus venerationem.

CANONIZATIONES Sanctorum ampliori, quam antea, solemnitate fuerunt peractæ, Conradi Constantiensis a Callisto II. Gothardi Saxonis, & Hugonis Gratianopolitani ab Innocentio II. Henrici Imperatoris, Eduardi Anglorum regis, Thomæ Episcopi & Martyris, & Bernardi Abbatis, necnon Theobaldi Eremitæ Vicetini ab Alexandro III. Stephani Grandemontensis, & Othonis Bambergensis a Clemente III. Petri Episcopi Tarantasiæ, Ubaldi, Engubini. Joannis Gualberti Abbatis, Ladislai regis, aliorumque a Cælestino III. Homoboni Cremonensis, & Cunegundis Imperatricis ab Innocentio III. Canonizationem Caroli Magni factam a Paschali III. Pseudopontificæ nunquam approbavit Romana Ecclesia, ut diximus Seculo IX. Cap. 5. Colitur enim tantummodo inter Beatos.

FUERUNT nonnulli, qui cœperunt aquam vino admiscere ante Missæ initium ob controversiam hoc Seculo exortam, an aqua immediate in vinum, an in Christi sanguinem convertatur: in qua priorem sententiam propugnant Thomistæ: in alteram propendere videtur Innocentius III. de Celebratione Missarum. Quidam putant opinionem hanc postremam comprobari miraculo, quod ad annum 1192. referunt Baronius, ac Pagius. Qui aquam in vinum verti negant, & solam adstruunt liquidorum permixtionem, non admodum questionibus hujusmodi commoventur. De baptisate autem, quod Agareni ad abigendum fœtorem, & dæmones expellendos, conferrî infantibus suis petebant a presbyteris orthodoxis, quidquid Græci in Synodo CP. statuerint, tenendum est, modo baptizantes Evangelicis verbis illud contulerint, ratum fuisse, nec repetendam, quamvis recta non fuerit intentio parentum. Secus dicendum de baptismo Turcarum, administrato absque formula in Evangelio præscripta. Vide ad annum 1148. Venerabilem Baronium.

INCREMENTA habuit hoc XII. Seculo Monastica disciplina. Institutus enim fuit anno 1120. Ordo Canonicorum Præmonstratensium a S. Norberto

Tom. II.

D

(1):

(1) : anno 1152. Congregatio Monachorum Montis Virginis in Regno Neapolitano a S. Guillelmo Vercellensi: anno 1155. Congregatio Guilelmitarum: anno 1197. Ordo SS. Trinitatis Redemptionis captivorum a S. Joanne de Matha, & a S. Felice de Valois; cujus Instituti Fratres in Gallia *Mathurini* appellantur (2). Plures item instituti fuerunt Equitum Ordines; inter quos Jerosolymitani S. Joannis Eleemosynarii anno 1102. Templarii ann. 1118. aut sequenti, Calatravæ in Hispania anno 1158. Teutonici in Alemannia anno 1191. Sancti Spiritus Agathopolis, seu Montis-Pessuli anno 1198. Templariorum Ordo in Concilio Viennensi anno 1311. sub Clemente V. extinctus fuit. Jerosolymitani (3) S. Joannis, expugnatis anno 1187. a Saladino Jerosolymis, Marathon Syriæ, deinde Acam, olim Ptolemaidem Phoeniciæ urbem migrarunt, hinc autem anno 1290. Amathum, seu Limissum civitatem Cypri maritimam: insulam Rhodon anno 1310. occuparunt. Hinc discedentes anno 1523. Viterbii a Clemente VII. fuerunt recepti. Melitensem maris Africi insulam ab Imperatore Carolo V. anno 1530. acceperunt.

A P P E N D I X

EXTERNARUM RERUM SYNOPSIS.

VITA functo anno 1108. Philippo I. Galliarum rege, successit patri *Ludovicus VI.* cognomento *Crassus*. Huic extincto anno 1137. successit *Ludovicus VII.* Quo e vivis sublato anno 1180. regnavit usque ad annum 1223. *Pilippus II.* cognominatus *Augustus*.

Post

(1) Obiit S. *Norbertus* anno 1134.

(2) *Theodorus Balsamon*, de quo supra capite 4. commemorat *Monachos Rasophoros*. Etenim inter Opera Theodori edita Gr. Lat. a Cotelario, extat tom. 3. *Epistola ad Theodosium Abbatem de Monachis Rasophoris*. Ita dicti sunt, quoniam pannu raso, non hirta, aut villosa tunica induebantur.

(3) Confirmati fuerunt ab Honorio II. anno 1174. & primus Ordinis Magister fuit *Raymundus Podius*. Florentinus dicitur a quibusdam Historicis. Lucensem fuisse puto. Luca enim etiamnum viget *Podiorum* Gens nobilissima.

Post obitum Alphonfi VI. Castellæ regnum ab anno 1109. administravit usque ad annum 1122. *Urraca* ejus filia: tum usque ad annum 1157. *Urracæ* Filii *Alphonfus VII.* Tum *Sanctius III.* ad annum usque 1158. uno nempe anno duntaxat. Postea *Alphonfus VIII.* usque ad annum 1214. In regno autem Legionensi regnavit *Ferdinandus II.* usque ad annum 1188. cui successit Filius *Alphonfus IX.* qui sceptrum tenuit usque ad annum 1231. In Navarra post Petrum filium Sanctii V. (1) regnaverunt Seculo XII. *Alphonfus*, *Garsias VI.* *Sanctius VII.* *Sanctius VIII.* atque in Aragonia post Petrum I. filium Sanctii I. *Alphonfus I.* idem ac rex Navarræ, *Ramirus II.* *Petronilla*, *Alphonfus II.* & *Petrus II.* (2)

GOTHFREDUS primus rex Jerosolymorum, subacta Lycæonia, Cilicia, Cappadocia, Mesopotamia, atque ditione sua ad Arabiam usque protracta, decessit cum omnium mœre anno 1100. Ei in regno successit *Baldunus* frater (3) qui anno 1104. potitus est Ptolemaidis, auxilium ferentibus Genuensium triremibus. Anno autem 1109. & sequenti idem *Baldunus* expugnavit Byblum, Tripolim, Berythum, & Sidona. Fatis *Baldunus* cessit anno 1118. eique successit *Baldunus II. de Burgo*, illius affinis, & Comes *Edeffæ*. Cæsus anno 1119. a Saracenis *Rogerus* prætor *Antiochenus*. At rex *Baldunus* hanc eadem ultus est die proxima, hostes *Antiochiæ* expulit, & principatum *Antiochenum* conjunxit regno Jerosolymitano. Veneti insequenti anno 1120. Saracenorum classem superarunt. Verum *Baldunus* a Sultano *Barac*, *Solimani* nepote, prælio superatus & captus, arctissimis constrictus est vinculis. Liberatus est anno proximo, quo MMM.

D 2

Chri-

(1) Vide Appendicem superioris Seculi XI.

(2) In Anglia an. 1135. obiit *Henricus I.* Anno 1154. *Stephanus*. Anno 1189. *Henricus II.* Anno 1199. *Richardus I.* Regnavit tum *Joannes* nuncupatus *Senzarerra*. Decessit in Polonia an. 1139. *Boleslaus II.* 1146. *Ladislaus II.* 1173. *Boleslaus III.* Anno 1202. *Micislaus*. *Casimirus* 1194.

(3) *Baldunus I.* dono misit Genuensibus pretiosam patinam, in qua sætur Dominus postremum Pascha celebrasse. A quodam Syro, aut Græco, magno pretio a *Balduno* redemptam ajunt. At deceptum regem fraude venditoris, post Joannem Baptistam *Labat* Ord. *Prædicat. Mothemi*, aliique tradunt.

Christianorum fuderunt exercitum Saracenorum LX. M. Opportune superveniens Veneta classis Saracenos e portu Joppe, nunc Zaffae, anno 1123. fugavit: anno autem sequenti Tyrum amplissimam olim & munitissimam urbem expugnavit Veneti; atque ad Jerapolim, nunc Aleppum, Joscelynus superavit, & occidit *Balac* Turcarum regem. Apameam anno 1126. Balduinus in suam redegit potestatem; aliisque onustus victoriis cessit fato anno 1131. & illi successit *Fulco* Andegavensis. Is obiit anno 1142. succedente patri *Balduino III.* cum matre sua *Melifenda*. Duce *Sanguigno* Aleppi principe, & Armenii cujusdam prodicione, Turce anno 1144. juxta Baronium, & Pagium 45. *Edeffam*, nunc Orsam, ceperunt, ingenti Christianorum numero trucidato. *Balduinus* vero obsedit anno 1153. & subegit *Afcalonem*. Eidem regi mortuo, juxta *Vossium* & *Pagium* anno 1163. juxta alios 1165. suffectus est frater *ilius Almericus*; qui anno 1167. *Alexandriam* & *Damiatam* expugnavit: decessit vero anno 1173. relicto regno *Balduino IV.* filio suo adolescentulo annorum 13. Huic anno 1184. in regno *Jerosolymitano* successit, tanquam administrator & tutor, levit ejus *Guido Lusinius*, maritus *Sibyllæ* ipsius *Balduini* sororis, corona tamen imposta *Balduino V.* filio *Sibyllæ*, nato annos duntaxat quinque (1). Puer anno proximo acerbo demersus est funere, vi, ut aliqui tradunt, veneni. Ita *Guido* regnum indeptus est, cum magna Christianorum Principum indignatione. Quare ortis inter istos dissidiis, ingens Saracenorum numerus duce *Saladino* in *Palæstinam* anno 1187. irrupit,

fu-

(1) Extant etiamnum in *Jerosolymitano* templo ad *Septilcrum* *Domini Gothofredi*, *Balduini I.* & *Balduini V.* Epitaphia. Prioris regis Epitaphium incipit:

Francorum gentes Sion loca sancta petentes;
Mirificum sidus Dux hic recubat Gothofridus, &c.

Alterius Regis:

Rex Baldovinus, Judas alter Machabeus,
Spes patriæ, vigor Ecclesiæ, virtus utriusque, &c.

Balduini V.

Septimus in tumulo puer isto rex tumulatus
Est, Baldovini Regum de sanguine natus,
Quem tulit e mundo fors primæ conditionis,
Et Paradisi loca possidet regionis.

fuditque una die univerforum Christianorum exercitum: *Guido* rex abductus est captivus, *Rinaldus* strenuus princeps ejusdem *Saladini* dextera confossus interiit, *Raymundus* Comes *Tripolitanus*, & proditor Christi fidem negavit; Equites *Jerosolymitani*, & *Templarii* fere cuncti perierunt. Captæ *Ptolomais*, *Afcalon*, *Laodicæa*, alia urbes, & quædam certis deditæ conditionibus, inter quas libertas *Guidonis* regis, aliorumque principum quindecim. Capta denum eodem anno die 2. *Octobris* *Jerusalem*, idest, anno *LXXXVIII.*, ex quo in potestatem venerat Christianorum. Anno 1191. ab exercitu *Cruciferorum* non semel *Saraceni* fuerunt devicti, & *Richardus* rex *Angliæ* *Cypri* potius est: quam insulam vendidit *Guidoni Lusiniæ*. Hujus idcirco posteri per annos præter propter 300. in *Cypro* regnarunt. Verum rursus discordia res Christianas perfundedit: *Saladino* *Richardus*, turpiter e *Palæstina* pedem referens, reliquit pugnandi, & vincendi facilitatem. Eidem *Saladino* vita functo anno 1193. aut sequenti, suffectus est frater *Sphadinus* (1). Hoc principe anno 1198. captam *Joppen* solo adæquarunt. Atque in Oriente hæc omnia evenerunt.

PLURA etiam in Occidente contigerunt non oblitteranda. Etenim *Pisani* anno 1114. in *Mediterraneis* insulis *Balaeribus* gloriose contra hostes pugnaverunt. Sequenti anno *Bondenæ* in ducatu *Ferrariensi* decessit *Comitissa Mathildes*, cujus magna erat potentia & auctoritas, & quæ semper *Romani Pontificis* adhaerens partibus. Tumulata fuit in *Æde S. Benedicti* prope *Padum*: sed anno 1635. sedente *Urbano VIII.* *Romani* ejus ossa fuerunt translata. *Pisani* eodem anno 1115. occuparunt *Majoricam*, *Balearem* nempe majorem; & *Pisas* adducta *Regina Christianam* amplexata est religionem (2). Anno 1128. obiit senex

D 3

an-

(1) *Sphadinus* ut regnaret, novem filios *Saladini* fratris necavit, uno tantum ab amicis subtracto patri furori.

(2) Epitaphium illi appositum:

Regia me proles genuit, Pisa rapuerunt;
Hic ego cum nato bellica præda fui.
Majoricæ regnum tenui, nunc condita saxo,
Quod cernis, jactæ sine potita meo.

annorum 361. Joannes nomine, qui militarem secutus fuerat vitam Carolo Magno imperante (1). Annulli diceretur fabula, nisi fulciretur plurimorum Historicorum testimonio. Visani anno 1135. Neapolim liberaturi, captam superiori anno a Rogerio Siciliae rege, expugnarunt Amalphim civitatem Picentinarum; ibique inventæ fuerunt Pandectæ: quæ ideo Pisanae, & postea dictæ sunt Florentinae. Irnerius J.C. eas recta disposuit methodo, suadente imperatore Lothario (2). Fridericus Imperator anno 1155. Dethonam, anno 1158. Mediolanum, anno 1160. Cremam expugnavit. Rursus an. 1162. Mediolanum ei subjecit. Hoc vel superiori anno Saraceni ædificaverunt ad fretum Herculeum, & montem Calpem, arcem munitam Gibaltariam, dictam a Mauro duce *Gibaltarif*, vulgo *Gibilterram*. Vehementi terræmotu anno 1184. concussa Calabria, parietum macerie oppressus fuit Rufus Consentinus Episcopus. Parmenses & Placentini anno 1199. pro Fidentia Julia, quam vulgo appellant Burgum Sancti Domnini, belli simulacro, in quo multorum effusus est sanguinis, hastis concurrentes hostili furore certarunt (3).

RELIQVVM est, ut scriptores addamus nonnullos, his, qui dicuntur Ecclesiastici, quamplurimi Monachorum, ut cap. 4. præmonui, accessere. Videbis Vossium de H. Latinis lib. 2. cap. 48. & seqq. Scripserunt præterea de rebus gestis regum Britannia circa annum 1150. *Caradocus*, & de regibus Anglorum *Joannes Marcianus*. Chiliades 13. variarum historiæ conscripsit *Joannes Tzetzes* Grammaticus præstantif-

*Quisquis es ergo, tuæ memor sis conditionis,
Atque pia pro me memento precare Deum.*

(1) Appellatus *Joannes de Temporibus*: de illo Nauclerus, Cromerus, Christianus Mathie in *Lothario II.* & alii. Eodem Lothario imperante, uno anno 1132. tres in Anglia occisi sunt Reges, Ericus, Canutus & Nicolaus.

(2) Irnerius dictus fuit *Lucerna Juvis*, docuitque Bononiae.

(3) Alia contigerunt memorabilia, Ingens per universam Syriam terræmotus anno 1114. Verona itidem & in Insabria an. 1117. Diræ per Germaniam pestilentia famelique anno 1124. Exundatio maris, quo absorpti sunt in Sicilia hominum fere duodecim millia an. 1165. Ibidem eversa funditus terræmotu Catania an. 1169. die 4. Februarii, extincti hominum 15000.

tissimus, qui etiam edidit scholia in Hesiodum, & in Homerum. Floruit hoc Seculo *Averroes* (1) philosophus Arabs, secta Mahumetanus. In Ægypto scholam crexit Rabbi *Moses Maimonides* (2), in Hispania *Rab. David Kimchi*, & *Rab. Aben-Ezra*, Judæorum doctissimi. De Seculi hujus Poetis, quoniam non videntur admodum celebres, adeat qui plura expetit *Lilium Gyraldum* dialogo 5. & *Gerardum Joannem Vossium* de Poetis Latinis cap. 6.

(1) Sive *Aben-Roes*, educatus in Africa, deinde Medicus Cordubensis, edidit in omnes libros Aristotelis Commentaria: unde in Scholis Philosophorum barbaries. Æmulus fuit *Avicennæ*; & floruit circa annum D. 1149.

(2) *Maimonidem* hoc in loco iterum laudamus propter Historicos afferentes floruisse illum hoc Seculo XII. Rejiciendum arbitror in Seculo præcedens; tamen potuit ad istud vitam protrahere. Addi heic potest *R. Salomon Jarchi*, qui scripsit Tabulas Astronomicas & *Ephemerides*, natus in Gallia anno 1150. Hebraici Computi 4911. *Eustachius Thessalonicensis* Episcopus, qui edidit Commentaria in Homerum floruit hoc Seculo.



DECIMUM TERTIUM
E C C L E S I Æ
 S E C U L U M
 C A P U T I.

SUMMORUM PONTIFICUM SERIES CONTEXTITUR.

INNOCENTIO III. humanis rebus exempto anno 1216. Romanae, & Apostolicae praesuerunt Ecclesiae tertio-decimo Seculo *Honorius III. Gregorius IX. Celestinus IV. Innocentius IV. Alexander IV. Urbanus IV. Clemens IV. Gregorius X. Innocentius V. Hadrianus V. Joannes XXI. Nicolaus III. Martinus IV. Honorius IV. Nicolaus IV. Celestinus V. & Bonifacius VIII.*

CLXXVII. HONORIUS enobilissima gente Sabellorum, Cincius antea vocatus, a die XV. ante Kal. Augusti anno 1216. usque ad diem XV. Calendarum Aprilium anno 1227. per annos nempe X. & menses 8. Romanam gubernavit Ecclesiam. Perusiam electus, & Romae summa civium exceptus gratulatione, ad opprimendam haeresim Albigenisium solemnem nudis pedibus habuit supplicationem. Coronavit Corteniacum Imperatorem Graecorum, & Fridericum II. Imperatorem Occidentis. Pro Cruce signatorum expeditione maximam gessit sollicitudinem. Genuensibus partem cessit insulae Corsicae: Cardinalium coetum magnopere decoravit. In eorundem Cardinalium Conclavi primum omnium fuisse electum, falso quidam scripsere: id enim ante Gregorium X. non fuit in usu receptum. Ab hujus Pontificis anno quarto coepisse fertur Vicecancellariatus R. E. dignitas, praecipua post Apostolicae Sedis auctoritatem (1).

CLXXVIII.

(1) Honorii, & ab eo confirmati Ordinis Minorum S. Francisci meminit quoque Cantu XI. de Paradiso Danthes Aligherius. Extat in V. Decretalium tit. 33. cap. 28. Honorii constitutio lata anno 1220. qua

CLXXVIII. SUFFECTUS Honorio *Gregorius IX.* Antea Ugolinus dicebatur, Cardinalis, & Ostiensis Episcopus. Curavit, ut per S. Raymundum de Pennafortio in unum Corpus redigerentur decessorum suorum Responsa, vulgavitque anno 1234. quinque Decretalium libros. Fredericum II. compulit ad sacram, quam voverat, expeditionem, ac turpem cum Sultano pacem cum pactus foret, diris devovit (1). Indixerat Concilium, quando partim captis, partim submersis ab Entio Federici notho, & a Pisano (2) classe Episcopis, qui Genuensium ratibus profecturi ad Concilium vehebantur, mœrore confectus occubuit anno 1241. XII. Cal. Septembris, annis XIV. & mensibus V. in Apostolico exactis regimine.

CLXXIX. Post Gregorium Ecclesiae praesuit diebus tantum XVII. *Celestinus IV.* Mediolanensis, antea Gaufridus Castilionæus, extinctus anno nuper citato, VIII. Idus Octobris.

CLXXX. Post interpontificium mensium ferme viginti inauguratus est Pontifex anno 1243. VIII. Cal. Julius Sinibaldus Fliscus Genuensis, *Innocentii IV.* nomine adscito. Fertur omnium primus Rosam auream solemni ritu benedixisse. Verum id ante annum 1400. non obtinuisse, Pagius, aliique contendunt. Fuit Canonum scientissimus, ut ejus scripta declarant. Praesuit Lugdunensi I. Concilio Ecumenico, eiecitque a fide-

inhibetur lectio, studiumque Juris civilis, Parisiis, & in aliis locis vicinis, proptereaquod in Francia & nonnullis Provinciis laici Imperatorum legibus non utuntur.

(1) Gregorius legatos misit ad S. Ludovicum Galliarum regem, Jacobum & Othonem Cardinales belli sacri causa: qui in reditu capti sunt temeritate Obriaci Genuensis. Contentione orta inter Biturigum, & Burdigalæ Archiepiscopos, uter utri subesset, Gregorius Simplicium metropolitanum constituit.

(2) Pisani anno 1296. absolutionem impetrarunt, & quotannis suam commemorant expiationem Idibus Novembris. De Gregorio IX. ejusque cum Friderico II. diffidiis legendus Ricordanus Historicus Florentinus, ceteris hac in parte accuratior. Eundem Gregorium ostendendo Capita SS. Apostolorum Petri & Pauli avertisse Romanorum animos a Friderico. Fulgosus & Papius scripsere. Obiisse an. 1239. ait idem Papius, repugnantibus aliis. Idem Papius appellat *Celestinum IV. d. sem & octo dierum Pontificem.* Burius mortuum ait ante consecrationem, quod & affirmat cum aliis Sandinus.

fidélium communiōne Conradum filium Federici II. affectantem imperium. Diem obiit Neapoli anno 1254. die 7. Decembris, in Cathedrali Ecclesia sepultus, post annos XI. menses V. diesque XV. Pontificatus.

CLXXXI. Huic pridie Idus Decembris successus est Neapoli Raynaldus Episcopus Ostiensis, & Veliternus, *Alexandri IV.* nomine assumpto. Patria illi Hemicorum caput Anagnina: Regularium Ordines in precio habuit, urbemque Patavium eripuit immanissimo tyranno Eccelino. Compulit ad obsequia Bononienfes, gymnasium illis, & sacra interdicens. Viterbii celebrato Concilio, ut Genueses Venetosque conciliaret, ibidem obiit, cum sexenniū & menses quinque Episcopatus exegisset, anno 1261. VIII. Kalendas Junias.

CLXXXII. PONTIFICATUM deinde consecutus est *Urbanus IV.* Augustæ Træcarum in Gallia Celtica natus: qui cum esset Patriarcha Jerosolymitanus, Jacobus Pantaleon nuncupatus, & forte de rebus Palæstinis acturus Romam venisset, a Cardinalibus inter se Viterbii dissidentibus præter spem creatus est. Corporis Christi solemne festum instituit: & post triennium, ac mensem naturæ concessit Perusie VI. Nonas Octobris anno 1264.

CLXXXIII. TRIENNIO, & mensibus novem post Urbanum Romanam rexit Ecclesiam *Clemens IV.* Gallus item, ac Narbonensis, juris peritissimus, vir tantæ probitatis, & tam a propinquis alienus, ut nulli horum permiserit ad Urbem accedere; & duæ, quas ante Sacerdotium susceperat, filiae non potuerint nubere ob dotis tenuitatem. Singulare in Summo Præfule exemplum! Extinctus est Viterbii anno 1268. Novembri mense exunte, humili sepulcro sibi in Ecclesia FF. Prædicatorum designato.

CLXXXIV. DISSIDENTIBUS tum Cardinalibus, horumque Conitiis prorogatis in annum tertium, electus est tandem *B. Gregorius X.* antea Theobaldus Placentinus, & Archidiaconus Leodiensis, ob res præclare gestas in Syria plurimum commendatus. Hinc de inauguratione ista vulgatum est distichon:

*Papatus munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem patrum fecit discordia fratrum.*

Ne

Ne ad tantæ dignitatis fastigium eveheretur, S. Philippus Benitius Ordinis Servorum Propagator, decusque Florentinorum, diu apud Tuniatum montem delituit. Gregorius Syriæ rebus & sacre expeditioni prospexit, Lugdunensem II. Synodum celebravit, Guelphorum & Gibellinorum factiones stāduit extinguere, recuperavit Romandiolam, & Exarchatum Ravennæ, & decessit Aretii IV. Idus Januarii anno 1276.

CLXXXV. QUATUOR deinde Romani Pontifices brevissimo temporis intervallo federunt, *Innocentius V.*

CLXXXVI. HADRIANUS V.

CLXXXVII. JOANNES XII.

CLXXXVIII. ATQUE *Nicolaus III.* Innocentius V. ex Familia Prædicatorum assumptus, ortusque Tarantassæ, civitas Allobrogum in Sabaudia, Pisanos conciliavit Lucensibus, & plura facturus illustriora, post quintum Pontificatus mensem, XI. Kal. Julias decubuit. *Hadrianus* vero, antea Ottobonus Fliscus Genuesis XV. Kal. Sept., quæ dies fuit XXXVII. ab illius electione, nec sacra ordinatione, aut consecratione suscepta decessit. *Joannes XXI.* genere Lusitanus octavo mense Episcopatus nondum exacto, Idibus Maji camera ruina percussus interiit anno 1277. Joannes iste dicitur XXI. cum revera sit XX. non propter Joannem Papisam, ut putat Ciaconius, sed quia in Pontificum catalogos irreperunt quoque nonnulla Pseudopontificum nomina, ut Benedicti X. (1) Bonifacii VII. Joannis XVI. & Leonis VII. Arbitror Joannem intrusum esse illum, de quo diximus Seculo X. num. 142. quo Catalogis inserto, Joannes, de quo nunc agimus, erit XXI. *Nicolaus* autem III. Romanus Ursina natus gente, tranquillitatis Ecclesiæ, probatissimorumque victorum promotor, anno 1280. XI. Kal. Septembris, regiminis sui anno altero, & nono fluente mense diem obiit extremam (2). Simonia redarguitur a Danthe cantu Inf. 19.

CLXXXIX. Post

(1) Benedictum X. verum fuisse Pontificem evincere studet vir Cl. Stephanus Borgia.

(2) Nicolai III. obitum præcessit tanta Tibridis exundatio, ut ad Pantheon quatuor supergrederet pedes. Præfagium ejusdem obitus putarunt nonnulli, ut olim Julii Cæsaris iluvio Padi.

CLXXXIX. Post Nicolaum fedit ultra annos quatuor ac mensem *Martinus IV.* (1) antea Simon de Bria, angusta Galliarum provincia. Michaellem Palæologum se a Romana segregantem Ecclesia anathemate perfrinxit; damnavitque pariter auctores conjurationis, quæ *Vesperis Siculis* nomen dedit, necnon Petrum Aragoniæ regem invadentem Siciliam. Vita functus est Perusiæ IV. Kal. Apriles anno 1285.

CXC. SEDIT deinde biennio, & extinctus est anno 1287. III. Nonas Aprilis *Honorius IV.* ex nobilissima Romana gente Sabella, auctor, ut exoticæ linguæ Parisiis traderentur ad faciliorem Orthodoxæ fidei propagationem.

CXCI. HUC susceptus est *Nicolaus IV.* ex Minorum Familia, patria Asculanus ad Truentum fluvium: quo auctore Tartari Christiana fide fuerunt imbuti, Veneti Quæsitorem Fidei exceperæ, & instauratæ fuere Romanæ Urbis Basilicæ; eoque sedente Nazarethana Deiparæ domus fertur Tersactum (2) apud Dalmatas fuisse divinitus transvecta VIII. Idus Majas anno 1291. quo anno Saladinus rex Babylonæ Jerosolymam expugnavit. Nicolaus autem fatis cessit proximo anno 1292. inchoato Pontificatus sui quinto, die Aprilis quarta.

CXCII. S. CÆLESTINUS V. cognominatus antea a monte Aprutii, in quo agebat vitæ genus asperrimum, Petrus de Murrone, & Cælestinorum institutor, tanta præditus fuit humilitate, ut ad summam dignitatem evectus in Cardinalium discordia, quæ ultra biennium suo Romanam Ecclesiam destituerat Pastore, anno 1294. die 5. Julii, fessus duntaxat precibus, invitique delatum honorem suscepit, Aquilam Vestinorum caput adierit vectus asello, ad frena Siciliæ & Hungariæ regibus præeuntibus; & post mensem V. diemque octavam, eodem anno 1294. die 13. Decembris sese summo Sacerdotio abdicaverit. De quo maximæ virtutis exemplo haud recte sentire videtur Danthes Aligherius in *Inferno* cantu 3. quamquam aut de Esau, aut de aliis poetam fuisse locutum post Benvenutum Imo-

(1) Appellatus est *Martinus IV.*, quoniam S. *Martinus I.* inauguratus est Pontifex anno 649. *Martinus* autem II. idem est, ac *Martinus I.* electus anno 882. & *Martinus III.* idem cum *Marino II.* ad summum Pontificatum evecto anno 942.

(2) Hinc vero in agrum Lauretanum translata IV. Idus Decembris anno 1294. sedente S. Cælestino V.

Imolensem Victorellus, Barcellinius, aliique contendunt. Sed legito Christophori Landini Commentarium pag. 20. 2. necnon S. Antoninum 3. p. Chron. tit. 20. cap. 8. Sane Cælestinus a Bonifacio VIII. in arcem Fumonis inclusus, illic anno proximo 1295. XIV. Kal. Junias obdormivit in Domino.

CXCIII. QUID de Bonifacio Cælestini successore fenserint ætati ejus proximiores, constat ex prælaudato Florentino Poeta *Inferni* cantu 19. & 27. & Comment. Landini & Vellutelli (1). Idem *Bonifacius* hujus nominis VIII. Anagniam Latii urbem patriam habuit, primum illi nomen Benedictus Cajetanus: infensissimus fuit Columnensibus Romanorum potentissimis. Libris quinque Decretalium Gregorii IX. addidit *Sextum*; feditque annis 8. m. 9. d. 18., extinctus anno 1303. V. Idus Octobris.

PATRIARCHARUM NOMINA.

OCUPATA C. P. a Latinis anno 1204. federunt ibidem usque ad annum 1261. quo civitas recuperata fuit a Michaelle Palæologo, Patriarchæ Latini, *Thomas* Maurocenus, *Matthæus*, *Nicolaus*, & *Pantaleon* Justinianus. In Concilio Lateranensi anno 1215. post Romanam Patriarchatus honor Sedi C. P. collatus fuit. E Græcis vero federunt *Germanus* Adrianopolitanus anno 1261. intrusus a Michaelle, post ipsum vero *Joseph* Monachus, *Joannes Vecchus*, *Georgius* Cyprius Schismaticus, *Anastasius*, & *Joannes Sozopolites* Monachus, qui obiit anno 1300. Sederunt Antiochiæ post Radulphum II. *Petrus*, *Petrus* alter, *Raynerius*, *Albertus* Regiensis, *Christianus*, &c. Jerosolymis autem post Monachum *Albertus*, *Rodolphus*, *Lotharius*, *Gerondus*, *Jacobus* de Vitriaco, *Robertus*, *Jacobus*, *Pantaleo*, *Guilelmus*, *Thomas*, *Thomas* alter, *Joannes* Vercellensis, *Elias*, & *Nicolaus* de Anapiis, atque *Rodolphus* de Grandivilla, Episcopali exutus honore a Bonifacio VIII.

CA-

(1) Quantum Bonifacius oderit Gibellinos, & quæ protulerit verba facros imponens cineres Procheto Genuensium Pontifici, videlicet apud Petrum Crinitum de *Honestâ disciplina* libro 7. cap. 13. Italicum de Bonifacio VIII. proverbium, & illud quidem dedecoris & infamiæ, refert P. Pompejus Venturi S. I. in suis Adnot. in *Purgat. Danthis*, cant. 20. 90.

C A P U T II.

DE CONCILIIIS SEculo XIII. CELEBRATIS.

INTER Seculi hujus Concilia principem tenent locum tria Generalia, sive Œcumenica, nempe, *Lateranense IV. Lugdunense I. & Lugdunense II.* quarumvis alia plura cum ad hæreses profligandas, tum ad Ecclesiasticam disciplinam instaurandam fuerint indicta.

AC PRIMO Lateranense IV. inter Œcumenica XII. convocatum fuit ab Innocentio III. anno 1215. Congregatum fuit, ut Albigenis hæresis, erroresque Joachimi Abbatis, & Almarici damnarentur, atque ut ageretur de Palæstina recuperanda. Episcopi (1) 412. inter quos Patriarchæ Constantinopolitanus & Jerosolymitanus, Oratores Christianorum principum, necnon supra octingentos cœnobiarchæ huic Concilio interfuerunt. Statutum can. 3. ut hæretici magistratibus civilibus puniendi tradantur; in 5. post Romanam Ecclesiam locus nobilior conceditur Constantinopolitanæ, quæ illum a Concilio Constantinopolitano L. anno 381., ut alibi diximus, usurpaverat. Vicesimo autem primo fidelibus cunctis præcipitur, ut saltem semel in anno, recurrente Paschate, proprio Sacerdoti peccata confessi sacrum Domini corpus accipiant. Decretum quoque, ut Judæi & Saraceni inter Christianos commorantes, aliquo indumenti genere ab his secernantur: præter quæ alia complura fuerunt saluberrime constituta.

CONCILIIUM vero *Lugdunense I.* seu Œcumenicum XIII. indixit Innocentius IV. anno 1245. Huic adfuere cum ipso Innocentio Episcopi 140. plus, minus, præter S. R. E. Cardinales, & Patriarchas C. P. Antiochenum, & Aquilejensem, necnon Balduinum II. imperatorem, aliorumque Principum Oratores. *Conditi ibi-*

(1) In Tabulis subjectis Volumini II. Rationarii Temp. Petavii legitur adfuisse Patres 1283. inter quos Episcopi erant 673. Joachimus Abbas Cisterciensis, genere Calaber, florebat Seculo XIII. ineunte. Per multi tanquam insignem prophetam eum habuerunt, præsertim rex Angliæ Richardus in Sicilia agens. Ajebat natum jam Antichristum, aliæque hujus fursuris nugabatur. Edidit futurorum Pontificum Vaticinâ. De illo rursus infra cap. 4.

SECULUM XIII. CAPUT II.

ibidem canones XVII. quorum XII. a Bonifacio VIII. inserti fuerunt VI. Decretalium, cum pertrahent de iudiciis Ecclesiasticis; reliqui spectant ad subsidia mittenda Crucesignatis, & Latinorum imperio in Oriente periclitanti, arcendosque a Christianorum finibus Tartaros. Concessus in eodem Concilio Cardinalibus pileus rubrus. Quod legitur apud Baronium ad annum 996. §. 64. nonnullos asserere in hoc ipso Concilio Septemviris collatum jus eligendi Imperatorem, opponitur iis, quæ dicuntur de Gregorio V. Recole dicta Seculo X. cap. 2.

ALTERUM Generalem Concilium *Lugdunense II.* celebratum fuit sub Gregorio X. anno 1274. Interfuere Episcopi 500., Abbates 70., Prælati alii 1000. Præfuit quidem Gregorius, sed cuncta eodem jubente Pontifice directæ sunt a S. Bonaventura. Definita est Processio Spiritus Sancti a Patre, & a Filio, ac rursus Græci in communionem recepti sunt: statuta auxilia Christianis bellum in Syria gerentibus; pluraque constituta canonibus 30. regimini Ecclesiarum perutilia.

PRÆTER hæc vero Concilia Œcumenica ad hæreses extirpandas habita sunt anno 1201. *Parisiense*, in quo damnatus est Eurandus miles infectus hæresi Bulgarorum, qui & publice exultus est. In altero *Parisiensi* Concilio anno 1209. Almericus Carnotensis, atque in altero anno 1223. Bartholomæus quidam antipapa Albigenis damnatus est. Iidem Albigenes una cum Raymundo Comite Tolosano ipsorum fautore synodali sententia proscripti fuerunt *Narbonæ* anno 1207. *Avenions* 1209. & 1210. *Tolosæ*, & *Arelate* eodem anno: *Vauri*, & *Muretis* in Occitania, parva Galliarum Narbonensis provincia, anno 1213. *Montispelienfis*, aut *Maglone*, anno 1214. *Tarracone* item anno 1242. adstante Raymundo de Penaforti, ibique rursus anno 1244. damnati fuere cum omnibus fautoribus suis Valdenses, qui irruerant in Aragoniam. Expungimus nos Constantinopolitanum Concilium anni 1185. in quo adstantibus imp. Andronico Palæologo cunctisque magnatibus, disputatum est de Processione Spiritus S. a Filio, & Vecchus pridem Patriarcha Latinis adhærens iterum in carcerem injectus est: de qua Synodo plura apud Pachimerem lib. 7. Hist. & Leonem Allatum lib. 2. de Conf. Orient. & Occid. Eccl.

Eccl. cap. 2. Conciliis ad disciplinam spectantibus Jo. Cabassutius in Notitia Ecclesiae. accenset *Tolosanum* 1229. quo post revocatum ad frugem Raymundum comitem editi fuere canones 45. *Narbonense* anni 1235. in quo certæ quædam leges Inquisitoribus fidei fuerunt præscriptæ: *Turonense* anni 1236. quo Advocatorum muneri, converterum nuper ad fidem institutioni, & hospitalitatis consuetudini provisum est: *Londinense* anno 1268. in quo restituta fuit collapsa sacrorum rituum, morumque sanctorum ratio: *Avenionense* anno 1270. in quo pertractatum est de bonis Ecclesiarum non alienandis, & de puniendis Clericis, qui Episcopum, sibi que præpositos læserint, & *Regiense* 1285. in quo preces pro Christianorum principum pace, 40. dierum additis indulgentiis, clero, ac populo fuerunt indictæ. His vir eruditus addidit S. Ludovici Francorum Regis statuta XXV. edita Parisiis anno 1254. ejusdemque Regis Pragmaticam Sanctionem (1). Sed plura etiam Concilia recenseri possent, cum Historici circa 36. Seculo, in quo versamur, commemorent (2) immo Caveus in Seculo *Scholastico* enumeret 158. (3) & quædam addat tom. 3. Concil. Hisp. Gardin. de Aguirre: at ejusmodi non sunt momenti, ut singula necessum sit numerare.

C A P U T III.

HÆRESEON SECULI XII. RECENSIO.

ALBIGENSES, quos nonnulli exortos ajunt sub hujus Seculi initia, & Innocentio III. sedente, cum Valdensibus dogmata habuisse communia diximus superiori Seculo cap. 3. Appellati sunt autem Albigenfes ab Albigenfi civitate, seu Albia, aut Albigeniæ provincie Narbonensis in Occitania, ubi plurimum invaluerunt regnantibus Philippo Augusto, & Ludovico VIII. Seculo XIII. adolescente (4). Albigenfium fau-

(1) Pragmatica Sanctio est *regium Rescriptum*, de quo Calv. Lex. Jurid. Meminit & Aug. Collat. 3. & Conc. Calched. act. 5.

(2) Indice Tom. 2. Rat. Temp. Petavii edit. Ven. pag. 632.

(3) Cave tom. 2. edit. Basil. pag. 342. &c.

(4) Apud Raynaldum ad annum 1223. legitur, Albigenfes in finibus

fautorem fuisse, & non semel damnatum Raymundum Tolosæ Comitem dictum est paullo supra. Is tamen sepe armis profigatus anno 1226. ad pedes Legati Rom. Pontif. Cardinalis S. Angeli, ac præsentis S. Ludovico IX. Francorum rege hæresim ejuravit; eamque infectari, & contere jurejurando spondidit. Tradunt aliqui ad Valdensium deliramenta Manichæorum & Gnosticorum dogmatibus valde affinia, Albigenfium nonnullos adeo turpia & probrosa addidisse, ut veriti non sint concubitum cum sorore, vel matre fornicationi cum alia qualibet femina comparare, & quod horrent audire Christianorum aures, intemperatam castissimamque Deiparam vocare scortum.

MEMINIMUS paullo supra *Almarici*. Is Carnunti (1) in Gallia Celtica ortus, & dialecticæ peritia tumidus commentus est, nullam futuram fore generationem, sexusque discrimen, si Adam in innocentia iterisset: nullam aliam esse inferorum pœnam præter conscientie vermem, quem omnis peccator gerit in corde; cessasse jam cum lege Moysis potestatem Patris, & ipsius Almarici ætate legem Christi, vigere autem modo legem Spiritus Sancti, per quam Sacramentis, cunctisque exterioris cultus sublatis officiis, unusquisque sola interiori gratia salvetur. Hos vero aliosque Almarici articulos refert tom. 4. Anecdor. Edmundus Martene, & Fleury ad an. 1210. num. 59. Obiit Almaricus præ animi tristitia; atque post obitum exhumatus fuit, atque in sterquilinum projectus.

POST Almarici obitum quidam ejus discipuli dilatantes pomeria præter recensitos errores dogmatizarunt in Eucharistia nil præter substantiam panis adinventi, Romam esse Babylonem, & Romanum Pontificem Antichristum, Sanctorum cultum esse idolatriam, eodemque pacto loquantur fuisse Deum ore Augustini, ac ore Ovidii Nasonis. Ex his Wilhelmus Augustoriti (2), Bernardus quidam subdiaconus, Guillelmus faber aurarius hujus sectæ propheta, Stephanus parochus Corbolii, seu Josedi, Dudon Almarici

Tom. II.

E

cle.

Bulgarorum, Croatia, & Dalmatiæ creasse sibi pseudopontificem Bartholomæum nomine; & producantur verba *Pavii* id in Historia An glorum asserentis.

(1) Chartes.

(2) Poitiers.

clericus, Elimandus acolythus, Guarinus presbyter, & quidam alii, anno 1210. die 20. Decembris in campo extra Parisii moenia fuerunt combusti.

CONTRA Prædicatorum, Fratrumque Minorum Ordines, ceterosque in religiosa paupertate viventes verbis scriptisque insiliit Guilelmus de S. Amore, ita ab oppido Comitatus Burgundiæ cognominatus. Huic nonnulli Academiæ Parisiensis adhæserunt, accessitque postmodum Laurentius Anglus, Guilelmo in eadem Academia succedaneus. In libro inscripto, *De periculis novissimorum temporum adversus Mendicantes Ordines*, qui etiamnum legitur inter ejus Opera in lucem edita anno 1632. tradidit religiosi nefas esse vivere ex eleemosynis, docere laicos, prædicare, adscribi Magistrorum collegiis, & excipere secularium confessiones sacramentales. At Guilelmi liber ab Alexandro IV. anno 1256. damnatus flammisque adjudicatus est: quin auctor proximo anno 1257. Parisiis ac toto Galliæ regno discedere, & in posterum a docendo & scribendo abstinere iussus, extorris vixit, despectus, ac miserimus, obiitque post paucos annos.

ERUPIT per idem tempus secta *Fratricellorum*, seu *Bizochorum*, auctore Hermanno Pongilupio Ferrariensi. *Bizochos* dictos arbitror a bisaccio quod manticis vestium ostiatim emendicarent: unde illorum nomenclatura, quomodo & *Pinscherarum* apud Bocaccium quoque, vulgaremque sermonem, etiamnum permanent. *Bizocco* apud Bocaccium legimus Nov. 24. *Pinzochere* Nov. 27. Parum his ab similes *Beguini*, de quibus proximo Seculo. Fraticelli autem, qui sectabantur Hermannum, hypochrisi, & falsa pietate orbem deludebant, pessime de Romana sentientes Ecclesia, quam apud se tantummodo servari autumabant. In abditis locis perpetrabant turpia, & nefanda (1). Hermani

(1) His tamen longe turpior Secta *Guilelminæ* Bohemæ, a Bossio & Puricelio descriptæ. Hujus sectæ viri, ac mulieres, non solum convitiis antelucanis cum presbyterorum indumentis post quasdam preces, sub modio lumine abscondito, ad fornicos concubitus gradiebantur, ut Spondanus refert ad annum 1300. sed Guilelminam quoque asserere esse Spiritum Sanctum femineo sexu incarnatur, aliisque absurdissima effutiebant deliramenta. Obiit hypocrita & insana mulier anno 1281. & anno 1300. exhumata fuit & combusta. Vide Jo. Mabill. Musæi Ital. p. 1. 20.

manni autem ossa post mortem exhumata, & igni tradita fuere.

PROSCRIPTUS insuper fuit hoc Seculo XIII. ab Alexandro IV. liber blasphemata dogmata continens, cui titulus *Evangelium æternum* (1). Combustus Gerardus Segarellus Parmensis, de cujus erroribus agendum est rursus seculo proximo.

PERMULTA itidem quorundam Scholasticorum absurda damnarunt Archiepiscopi Parisienses Guilelmus, & Stephanus Le-Templier. Idem fatum quibusdam Aristotelis lucubrationibus, proscriptis in Synodo Parisiensi anno 1209. propter quorundam Scholasticorum abusum. Vide hujus Synodi Acta tom. 11. Conc. p. 1. pag. 49. Ulterius David quidam Dinantius Belga, & ditioni Leodiensis, auditor olim Almarici, de quo supra, adeo delirus fuit, ut assereret Deum esse materiam primam *stadingi* (ita appellantur populi siti in finibus Frisiæ, & Saxonie, in viis paludibus fluviiisque circumdati) eo immanitatis propudique devenerunt, ut sacros omnes ministros crudelissime necarent, sacra mysteria polluerent, promiscuam exercerent libidinem, & Christi corpus in Paschate tantum e manu Sacerdotis recipientes in latrinam horrendissimo sacrilegio expuerent. Judæi demum hoc Seculo ob execrabilem avaritiam, & aliquos Christianos pueros circumcisos, aliquos vero affixos cruci, adeo exossi, infamesque evaserunt, ut anno 1290. ejecti fuerint ex Anglia, anno 1295. e Galliis, & anno 1298. ex nonnullis Germaniæ urbibus.

C A P U T IV.

SCRIPTORES, QUI TERTIODECIMO SECCULO
FLORUERUNT.

THEOLOGIAM Scholasticam, quam superiori Seculo ad certam methodum Magister Sententiarum
E 2 per-

(1) Hujus libri auctor Joannes de Parma Minorita. Labente item hoc Seculo edidit *Poßillam* in Apocalypsim F. Petrus Joannes Oliva ejusdem Ord. provinciæ Provinciæ. Dogmatizavit Ecclesiam Catholicam esse Babylonem, & Rom. Pontificem Antichristum. Legi apud Baluzium auctorem vixisse circa annum 1300. sed alibi mortuum inveni anno 1297. Articuli autem ejus LX. censura notati, & proscripti fuerunt anno 1318. sedente Joanne XXII.

perdlexerat, plures, iique clarissimi viri illustrarunt: quorum præcipuos, servato temporis ordine, recensebo. Claruit itaque initio hujus Seculi, & Commentaria edidit in quatuor libros Sent. (1) *Guillemus* e Seilliniaco Burgundiæ oppido, Doctor Parisiensis Academiae, deinde Episcopus Antissiodorensis, ac tandem Parisiensis Archiepiscopus: qui obiit anno 1223, eodemque tempore *Guillemus* alter, item Gallus, similia Commentaria exornavit: qui tamen de Justificatione, quam videtur repetere potius a fide, quam a caritate, non censetur accurate pertractasse, nisi tamen illius scripta, ut putat Posselinus, fuerunt depravata. Sequitur *Alexander de Hales* natione Anglus Ordinis Minorum appellatus *Doctor irrefragabilis*: cujus præter sacrorum librorum inprepretationes, aliaque scripta, habentur Commentaria in IV. Sent. libros, & Summa universæ Theologiæ distributa in partes quatuor. Obiit autem *Alexander* Parisiis anno 1245. Floruit item hoc seculo nunquam satis laudandus *S. Thomas Aquinas*, regio ortus sanguine, puer eruditus a monachis Cassinensibus, sed postea FF. Prædicatorum institutum professus, merito *Doctor Angelicus* nuncupatus. Nam ut libros ejus plurimos prætermitteram tum philosophicos, tum Exegeticos, præclarum illud nomen Thomæ comparavit multiplex de re Theologica lucubratio, Commentaria in 4. Sent. Summa contra Gentiles, & Opuscula 73. ad Theologiam singula spectantia, maxime vero digna cedro, & aerea Summa in partes tres divisa, in qua continentur Qq. 512. & art. 2654. Migravit ad Superos *S. Thomas* Nonis Martii anno 1274. in Cœnobio Fossæ novæ (2) non procul a Tarracina, cum rogatus a Gregorio X. Lugdunum versus ad Synodum Æcumenicam iter arripuisset.

EODEM anno 1274. Idibus Julii decessit *S. Bonaventura* (3) Balneoregionensis, appellatus *Doctor Seraphicus*, Ord. Min. Cardinalis, & Albanensis Episcopus. Et ipse scri-

(1) Potius *Summam Theologicam*, editam Parisiis, anno 1500. Caveus duos istos Guillelmos distinguit.

(2) Ordinis Cisterciensis. Dies *S. Thomæ* emortualis Non. Martii. Quidam scripsere *S. Thomæ* propinatuisse venenum a medico Caroli II. Siciliæ regis. Vide *Danthis Purgat.* cant. 20.

(3) Joannes in baptismo nuncupatus, *Bonaventura* autem puerulus dictus a *S. Francisco* FF. Minorum parente.

scripsit in quatuor sententiarum libros, Opuscula Theologica & Ascetica LXXIII. præter Expositiones divinarum librorum, sermonesque sacros complures. Florebatur item circa annum 1260. *Albertus Magnus* Ord. Præd. cui memoria ingeniumque beneficio Deiparæ collatum fertur, ablatumque triennio ante mortem, quæ contigit anno 1280. Ejus Opera XXI. amplissimis voluminibus comprehenduntur, & per omnem Philosophicam, Sacramque eruditionem, pro Seculi hujus genio, exspatiantur. Discipulus Alberti Magni fuit *Ulricus* de Argentina, & ipse de Theologia, prout in scholis traditur, optime meritus. Referendus ad eandem ætatem *Henricus* Gandavenfis, seu Mudanus a patria, & Doctor *Solemnis* a Parisiensi Academia appellatus, qui & in 4. Sententiarum libros, & Summam Theologiæ conscripsit, obiit Tornaci in Belgio anno 1293.

IN EREMITANA quoque *S. P. Augustini* familia clauerunt cum doctrina, tum sanctimonia morumque integritate *Augustinus Triumphus*, & *Ægidius* Romanus. Quorum primus Anconitanus patria Summam edidit de *Potestate Ecclesiastica*, & inedita plura, inter quæ erat Opus in 4. Sententiarum libros. Interfuit autem Triumphus anno 1274. Concilio Lugdunensi, tametsi vitam protraxit usque ad annum 1328. ætatis suæ 85. At *Ægidius* ex Columnensium Familia, Bituricensium Archiepiscopus, Aquitanæ Primas, necnon *S. R. E. Cardinalis*, ut demonstrat *Lud. Dattichius* Hist. Card. tom. 1. pag. 372. naturæ concessit Avenione anno 1316. cum ageret ætatis suæ annum 69. posteaquam & in Sententias, & singillatim in varias Theologiæ partes, & in sacras litteras Commentaria exornaverat, necnon Philosophicos, & politicos libros conscriperat, atque adversus Guilelmum Lamerensium Ord. Min. professorem Oxoniæ doctrinam *S. Thomæ* strenue vindicaverat. Quare *Doctor Fundatissimus* dici meruit *Ægidius*, atque Caveo etiam testante Vol. 2. pag. 340., *Theologorum Princeps*.

PRÆTERIVI autem brevitatis causa alios permultos in Theologicis disputationibus egregie versatos, quemadmodum & sanctissimos viros, Dominicum, Franciscum, & Antonium Patavinum, qui licet in Scriptorum recensiti albo, magis tamen ob sanctitatem, quam ob

litteras celebrantur; missis pariter Romanis Pontificibus doctrinæ laude præclaris, Innocentio IV. Clemente IV. Gregorio X. & Bonifacio VIII. Scriptoribus. item adnumeratis: istorum quippe meminimus cap. 1. neque modo fas est ceteros, saltem præstantiores, penitus prætermittere.

CLARUERUNT itaque hoc vertente Seculo. *Joachimus* Calaber Abbas Cisterciensis, haud ignobilis Scriptorum divinarum interpres, & prophetiæ fama clarus; (1) qui obiit anno 1215. *Rodericus* Ximenes Archiepiscopus Toletanus de Historia Hispanica, Romana, Ostrogothorum, Hunnorum, Arabumque bene meritus: qui decessit anno 1245. *Helinandus* monachus Cisterciensis auctor Chronici ab orbe condito usque ad annum 1204. qui naturæ concessit anno 1227. *Conradus* Præmonstratensis scriptor alterius Chronici a Belo rege Assyriorum usque ad annum Christi 1229. *Jacobus* de Vitriaco Cardinalis & Episcopus Tusculanus, scriptor Historiæ Orientalis & Occidentalis, a Mahumedis tempore ad suam usque ætatem, anno 1244. migravit e vita. *Guilelmus* Arvernus Archiepiscopus Parisiensis, cujus obitus contigit anno 1249. præter Exegetica. quædam scripta variosque sermones, conscripsit de Theologicis quæstionibus libros, seu Tractatus 25. Excelluit in Historia, præsertim Anglicana, quam scriptis exornavit. *Mattheus* Paris Anglus, Monachus S. Benedicti, cujus obitus consignatur anno 1259. Speculum unum Historicum, alterum Doctrinale edidit. *Vincentius* Bellovacensis ex Ord. Præd. qui e vivis excessit anno 1256., aliis 1264. deditque operam per idem temporis exemplis rebusque similibus colligendis, scribendisque orationibus, etiam ad funera celebranda. *Joannes* a S. Geminiano ejusdem Ordinis. *Hugonis* de S. Caro ejusdem familiæ vita functi anno 1260. est elaboratissimum Opus Concordantiarum Latinorum Bibliorum. Accedunt prælaudati instituti *Raymundus Martini*, qui edidit *Pugionem fidei* contra Judæos, scripsitque contra Saracenos, hortatu S. Raymundi de Pennafortio sacre illius Familiæ Magistro: idem *S. Raymundus* collector librorum V. Decretalium, ad

supe.

(1) Vide tamen superiori Seculo cap. 3.

superos evocatus centenarius anno 1275. & *Martinus* Polonus scriptor Chronici, quod vocant *Martinianum*, a Christo usque ad annum 1277. defunctus Bononiæ anno sequenti 1278. Diem obiit anno 1284. *Rogerus Baconus* Anglus Ord. Min. vir omni scientia, præsertim philosophica exornatus, & *Doctoris mirabilis* nomen adeptus, de magia infirmulatus, & eam ob rem jubente Nicolao IV. conjectus in carcerem (1). Supremus fuit annus 1298. *Jacobi* de Voragine apud Ligures Ord. Præd. Chronici Januensis, & *Legendæ aureæ* de vitis Sanctorum, Sermonum autem plurimorum, pius, sed fortassis nimium credulus, concinnator. Omitto cum quibusdam aliis *Richardum* de Mediavilla Minoritam, qui floruit Seculo desinente, & appellatus fuit *Doctor Solidus & auctoratus*; ne Græcorum Scriptorum, quorum nullum hætenus commemoravi, videar oblitus.

INTER Græcos itaque oratoria enituit arte *Michael Coniata*, atque in Historia frater ejus Nicetas Seculo XIII. ineunte. Claruerunt circa annum 1255. *Theodorus Lascaris*, & *Nicephorus Blemmida*; quorum tamen unus in quæstione de origine Spiritus Sancti a Filio, quam Theologi *processionem* vocant, scripsit contra Latinos; aliter aliquando pro Latinis pugnavit: ideoque a Leone Allatio Orthodoxæ Græciæ scriptoribus, & ab Oderico Raynaldo Ecclesiasticis Annalibus istius scripta inferuntur. *Gregorius Acropolites*, quem vocat Ephremius ἀρχιερέως πάντων καὶ πρῶτον (1) Constantinopolitanam seu Bizantinam historiam condidit ab anno captæ per Latinos urbis 1203. usque ad recuperatam a Michaele Palæologo, nempe ad annum 1261. Joan-

E 4

nes

(1) *Rogerus Baconus* Ord. Min. Philosophus acutissimus, tamquam præstigiator & magus denunciatus Clementi IV. & a proprio quoque Generali damnatus, & conjectus in carcerem, per calumniam tamen necessitum arcana naturæ, objectum sibi crimen consortii cum malignis spiritibus exsufflavit, anno 1266. & 1278. Obiitque Oxonii anno 1284. Vindicarunt virum doctissimum Vadingus, & Spondanus ad præd. annum 1278. necnon Naudæus in Annalibus, & Caveus, etiam hæsitanter, in Seculo Scholastico. Plura in diction. Petri Bayle.

(2) *Omnium principem, primique subsellii.*

nes autem Vecchus invictus pro Latinorum *de Spiritu Sancto* dogmate athleta, cum ea de causa edidisset scripta, collecta citato in loco ab Allatio, veritus ne discerperetur a commota in ipsum plebe, relicta C. P. sede, quam octennio Michaeli Imperatori acceptissimus occupaverat, eo e vivis sublato confugit ad monasterium Panachranti; quod contigit anno 1283. atque inde relegatus fuit ad radices montis Olympi, postmodum in Bithyniam: ibique inedia, arumnisque confectus interit.

C A P U T V.

QUINAM IMPERII CORONA, CÆLITUMQUE GLORIA,
FUERINT DECORATI.

OTHO igitur hujus nominis IV. extincto Philippo imperium accepit anno 1208. atque proximo anno 1209. eidem Innocentius III. Augustalia contulit insignia. At spreto jurejurando invadentem Romanæ Ecclesiæ provincias idem Pontifex a communione fidelium amovit; eumque anno 1214. *Philippus Augustus* Galliarum rex apud Bovinum in Gallia Belgica ingenti clade prostravit: qua devictus etiam imperio dejectus est; tametsi vitam protraxerit ad annum 1218. quo poenitens, & absolutus ab Episcopo Hildeshemiensi (1) diem obiit.

TRANSIERE interea temporis ad caeleste regnum *Guilelmus* abbas in Dania VIII. Idus Aprilis anno 1203. relatus inter Sanctos ab Honorio III. anno 1224. *Petrus* a Castronovo primus contra Albigenes quasitor fidei, martyrio affectus jubente Comite Tolosano Raymond anno 1208. *Felix* de Valois, & *Joannes* de Matha institutores Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis captivorum: quorum primus obiit anno 1212. XII. Cal. Decem. alter anno 1213. XII. Cal. Januariæ: & anno 1214. die 14. Septembris martyr occubuit *Albertus* Patriarcha Jerosolymitanus, Ordinis Carmelitici propagator.

PRÆ-

(1) *Hildesheim* in Saxonia inferiori.

PREDICTO anno 1214. post exauctoratum Othonem Imperium affectus est *Fridericus II.* filius Henrici VI. & Constantiæ filia: Rogerii regis Siciliæ. Hæc illum edidit in tentoriis prati Panormitani, ad omnem veri partus suspicionem amovendam, quoniam, ut inquit Hospinianus, ad decrepitam pervenerat senectutem. *Fridericus* ab Honorio III. coronam accepit; at Ecclesiam vexando, & iniqua perpetrando non semel subiit anathema. Ab eodem Honorio propter dejectos & injuria affectos Episcopos, a Gregorio IX. ob non susceptam, quam pollicitus fuerat, expeditionem in Palæstinam, & post simulate susceptam, & pacem contumeliose initam cum Sultano, rursus ab eodem Pontifice ob Italiæ regiones incendio & cade vastatas, atque ab Innocentio IV. ob pervaciam in bonis Ecclesiasticis retinendis, excommunicatione multatus est. Privatus quoque fuit imperio in I. Lugdunenſi Concilio anno 1245. & derelictus a suis obiit anno 1250. in Arce Apuliæ, aut Panormi; non enim consentiunt Historici (1). Quorum etiam alii veneno peremptum ajunt, alii suffocatum a filio suo notho, alii gravissimo morbo correptum. Instituit Academiã Neapolitanam, & juxta scriptores aliquos Viennensem, quam tamen institutam alii tradunt ab Alberto III. Archiduce Austriæ anno 1365. Post mortem *Friderici* diuturnum fuit interregnum usque ad annum 1273. quamvis enim alii principes ad Imperii coronam aspiraverint; maxime *Henricus* Thuringiæ

(1) Puto decessisse in Apulia in arce, quæ *Florentina* dicebatur. Ajunt semper vitasse urbem Florentiam, quod ei fuisset prænuntiatum, moriturum in Florentino castro. Nothus ejus Filius, qui dicitur patrem injecto in os decumbentis pulvino præfocasse, fuit Manfredus honore ducatus Tarentini insignitus, ægre ferens quod ei Pater prætulisset filium alium nothum Henſium regem Sardinæ, qui postea Bononiæ captivus obiit an. 1271. Fertur Manfredum ad amovendam a se paternæ mortis suspicionem *Friderici* cadaver adportasse Panormum, ibi que sepulcro Porphyretico condidisse. Quidam id factum ajunt ab Arch. episcopo Panormitano. Melanchthon, & hæretici alii celebrant illud epitaphium:

Si probitas, sensus, virtutis gloria, census,

Nobilitas orti, possent obſistere morri;

*Non foret extinctus *Fridericus*, qui jacet intus.*

Sed nunquam viris Principibus desuerunt assentatores.

gia Landgravius, *Guilelmus* Brabantiae Comes, *Richardus* Comes Cornubiæ in Anglia meridionali, & *Alphonſus X.* rex Caſtellæ, attamen nec coronam imperii conſecuti fuerunt, nec ejuſdem imperii adminiſtrationem auctoritatemque potiti.

INTERIM ad Beatorum translati ſunt ſedes ſeptem Fratres Ord. Minorum martyrio coronati apud Marochium Africa civitatem anno 1220. contigit & martyrium *Angeli* Carmelitæ eodem anno in Sicilia interfecti, aliorumque Sanctorum ſeptem Martyrum Minoritarum Exiliſſæ (Ceutam vulgo dicunt) Mauritaniæ Tingitanæ urbis interfectorum in ſequenti anno 1221. quo item anno Bononiæ deceſſit *S. Dominicus* pridie Nonas Auguſti; qui anno 1216. (1) inclytum Prædicatorum Ordinem inſtituerat, Albigenſium oppugnaverat hæreſim, & anno 1234. a Gregorio IX. Sanctorum catalogo fuit adſcriptus. Idem autem Gregorius falſis Sanctorum adſcripſerat Seraphicum Patriarcham *Franciſcum* anno 1228. qui Fratribus ſuis regulam tradiderat anno 1209. (2) in Arvernia Etruriæ monte receperat Crucifixi ſtigmata anno 1224. atque e vita migraverat anno 1226. IV. Nonas Octobris. Superiori anno 1225. VII. idus Novembris pro Eccleſiaſtica libertate martyrium ſubierat ſanctus Coloniensis Epico- pus *Engelbertus*. Deceſſere anno 1231. *Antonius* Olyſſiponenſis, a loco dormitionis appellatus *de Padua*, idibus Junii, virtutibus ſignique conſpicuus, anno ſequenti a Gregorio IX. canonizatus; ac *Elisabeth* vidua filia *Andrææ* Hungarorum regis, cujus natalis colitur XIII. Cal. Decembris, Sanctorum falſis ab eodem Gregorio anno 1235. adſcripta fuit, *Hedowigem* Polonorum reginam cælum terris rapuit anno 1243. idibus Octobris, retulitque inter ſanctos anno 1267. Clemens Papa IV. (3) Diem obiit anno 1250. beatus *Simeon Stock* Carmelita, at non hujus Ordinis

(1) Aut 1207. an. enim 1216. confirmatus fuit, ut dicam proximo capite. Fuerat Canonicus Regularis Oxomenſis; ejuſque nobiliſſimam ex Guſmanorum gente proſapiam vindicavit Antoninus Bremond Ordinis Prædicatorum Magiſter.

(2) Juxta alios an. præcedenti. Primum ipſius nomen *Joannes*.

(3) Anno 1249. obiit *B. Joannes* Bonus Mantuanus Ord. Eremit. S. P. Aug. Propagator. *S. Albertus* Colleenſis ad ſuperos migraviſſe dicitur an. 1202.

nis habitusque, ut quidam autumant, inſtitutor. Ab hæreticis anno 1248. trucidatus eſt *Marcellinus* Albergotti Epico- pus Aretinus, & anno 1252. occiſus eſt *Petrus* martyr Veronenſis Ordinis Prædicatorum, cujus memoria recolitur III. Cal. Majas. Innocentius IV. proximo anno 1253. Sanctorum numero illum adſcripſit: eumque generalem Fidei inſtitorem in ditione Mediolanenſi anno 1232. conſtituerat Gregorius IX. *Clara* S. Franciſci concivis ex hac vita deceſſit anno 1253. & anno 1255. ab Alexandro IV. inter Sanctas relata fuit. Colitur ejus memoria pridie Idus Auguſti. Inſtituerat vero pauperum Sanctimonialium Ordinem, vulgo *Clariffarum* nuncupatum, anno 1212. Obdormivit in domino in nocte vigiliæ Nativ. Domini *S. Petrus Nolafcus* Carcaſſonenſis, anno 1256. Qui una cum *S. Raymundo* de Pennafort, & Jacobo I. Rege Aragoniæ inſtituerat anno 1218. Ordinem Beate Mariæ de Mercede redemptionis captivorum (1). *Fyacinthi* Poloni Ord. FF. Prædicat. beata mors contigit anno 1257. XVIII. Cal. Sept. & a Clemente VIII. adſcriptus fuit Sanctorum catalogo anno 1594. (2) Anno denique 1267. (nam de Eccleſiæ Doctõribus Thoma, & Bonaventura vita ſunctis anno 1273. egimus præcedenti capite) migravit in cælum *S. Silveſter* abbas VI. Cal. Decembris Fabriani in Piceno, a quo Congregatio monachorum Silveſtrinarum anno 1231. fuerat inſtituta. At ad annum 1273. quo diuturnum Auguſtorum Principum ceſſavit interregnum, redeundum eſt tandem.

IGITUR anno 1273. pridie Cal. Octobris inauguratus eſt imperator *Rodolphus Magnus* Comes Auſpurgi, Conditor imperii Auſtriaci, & Landgravius Alſatiæ. A cultu SS. Eucharistiæ reperuntur imperii ejus auſpicia. Commendatur quoque ipſius pietas, quoniam pro Caſareis inſignibus crucem arripuit. Ot- tocarum Bohemiæ regem implorato Deiparæ nomine in-

(1) *Humiliana* de Cerchiis Florentina obiit an. 1246. *Verdiana* virgo Recluſa an. 1221. *Ubaldeſca* Monialis Piſana an. 1206. *Benignus* Abbas Valliſumbroſe an. 1236.

(2) *S. Raynerius* Piſanæ Civitatis patronus obiit an. 1261. die 17. Junii, qua die colitur etiam in Martyrologio Romano. *S. Peregrinus* Foroliviensis Ord. Servorum B. M. Virg. deceſſit an. 1284.

ingenti clade superavit, accessitque victori quasi premium certaminis Austria, quam Alberto filio suo regendam commisit. Hinc Austriacæ Gentis origo: quam Alciatus arcessit ex Aventino; alii repetunt ex vetustissimis regibus Austrasiæ. Felici etiam Marte cum Othone Burgundiæ regulo, cum Thuringiæ populis, aliisque hostibus decertavit; atque universa pacata Germania, obiit princeps piissimus atque invictissimus anno 1291. Calendis Augusti.

POSTQUAM vero imperium tenuit septennio, sc. usque ad annum 1298. *Adolphus* Comes Nassaviæ, atque is ob avaritiam, crudelitatem, libidinem, aliaque flagitia proceribus cunctis visus est indignissimus principatu, electus est Rodulphi & Annæ filius *Albertus* Austriacus, *Monoculum* dixere, quoniam oculum amiserat ex propinato sibi veneno: quamquam, ut olim Annibal, altero oculo amisso, ferocius irruit in hostes, & *Adolphum*, non procul a Vormatia superioris Germaniæ urbe, illustri prælio fregit, & vulneravit, *Triumphatoris* cognomentum adeptus. Pugione tamen a conjuratorum manu confossus est ac trucidatus an. 1308. Auctor conjugationis Joannes fratris filius (1), cum quo lis erat de hereditate paterna: atque ille stipatus Ulrico, Valtero, & Rodulpho proceribus in parricidii consortium adscitis, primus omnium Alberti jugulum pugione petivit. Patratum facinus Calendis Maji.

IN HAC autem Seculi XIII. postrema parte oppetierunt mortem anno 1275. die 23. Januarii *Raymundus* Barcinonensis; de quo supra cap. 4. in Sanctorum album relatus anno 1601. a Clem. VIII. Anno 1285. *Philippus Benitus* Florentinus, cujus item mentionem fecimus cap. 1. in Gregorio X. Hunc quidam institutorem faciunt Ordinis Servorum B. M. V. quum tamen hic Ordo incepit anno 1233. auctoribus VII. beatis viris, Bonfilio Monaldio, Bonajuncta Manetti, Manetto Antellensi, Amideo de Amideis, Ugucione Uguc-

(1) Quidam Joannem dicunt Alberti patrum; sed falluntur. Joannes enim filius fuit Rodulphi ducis Sæviæ, quo extincto Albertus eam nepotis tutelam: unde Seminarium dissidii. Joannes tamen in Pisanis Augustinensium cœnobio in monachum attonsus, penitentia, signisque clarus vita illic functus est an. 1313.

Ugucione, Sosteneo de Sosteneis, & Alexio de Falconeriis. Fuit itaque S. Philippus ejusdem Ordinis propagator, & V. Generalis, non Institutor: ejusdemque festum diem recolimus X. Cal. Septembris. Anno 1292. *Albertus* Carmelita Siculus, qui obiit Messanæ VII. Idus Augusti, & anno 1295. S. *Petrus Celestinus*: de quo item cap. 1. *Margarita* itidem, Cortonenis vocata a dormitionis suæ loco, & cognominata Etruriæ, ac Seraphici Ordinis Magdalena, obdormivit VIII. Calendas Martias anno 1297. eodemque anno relatus est inter Sanctos *Ludovicus IX.* rex Galliarum, qui anno 1270. die 25. Augusti, inita contra Saracenos expeditione, pestilentia decessit. Ipsomet anno 1297. ad cælos migravit S. *Ludovicus* Episcopus Tolosanus Ord. Min. hujusque nomen Martyrologio Rom. inscriptum legitur XIV. Calendas Septembris. Postremo denique anno, scilicet 1300. ad aram peractæ Sacro a Mahumetanis trucidatus est episcopus Giennii, seu Oningis in Andalusia, *Petrus Paschalis*.

RELICQUAM est, ut Imperatorum Orientis subjiciamus chronologiam. Dejecto e throno anno 1203. Alexio Angelo ab Alexio Juniore nepote suo, is anno sequenti 1204. vita imperioque excessit. Successit Alexius Ducas, cognomento *Murtzulphus*, seu *Myrtilus*, a conjunctis superciliis, qui propriis manibus Alexii fauces laqueo confregit: at idem scelestissimus parricida eodem anno extremo supplicio affectus est a Latinis, qui Constantinopolis potiti sunt, & omnium fœderatorum consensu imperatorem Orientis crearunt Balduinum Flandriæ Comitem. Græci vero imperii sedem laceratam atque divisam transtulerunt Trapezum Cappadociæ, Nicæam Bithyniæ, & Adrianopolim Thraciæ urbem. Quare usque ad annum 1261. quo anno Michael Palæologus recuperavit C. P. regnarunt Adrianopoli, & Nicææ *Theodorus Lascaris* filius Alexii Angeli, *Joannes Ducas Vatanius* illius gener, *Theodorus Lascaris* Junior, Joannis filius, ac prioris Theodori nepos, atque *Joannes* filius Theodori Junioris, quem anno 1260. Michael Palæologus excæcavit, atque Nicææ ipse Michael arripuit imperium. Trapezi vero (*Trabisundam* vulgo dicunt) imperarunt ab anno 1204. *Comneni*, ab Alexio filio Emmanuelis, & nepote Andronici Imp. usque ad

ad *Davidem Commenum*, qui anno 1462. coactus est Trapezuntinum imperium cedere Mahumeti Secundo.

POSTQUAM igitur C. P. Imperium tenuerat ex Latinis *Balduinus* anno tantum uno, captus & occisus anno 1205. a Joannico rege Bulgarorum, *Henricus* Balduini Frater inauguratus anno 1206. & vita functus anno 1216. *Petrus* Comes Antiffiodorensis gente *Cortiniacus*, extinctus proximo anno 1217. *Rupertus* Petri filius occisus anno 1228. *Balduinus II.* Ruperti F. qui capta 1261. a Michaelae Palæologo C. P. fuga elapsus mortem evasit; Michael Constantinopolitana Urbe recuperata, ibique pulsus Latinis restituit imperium Græcorum, & illud administravit usque ad annum 1280. eique successit *Andronicus* Palæologus ipsius filius, sive *Andronicus II.* ab Andronico Juniore nepote suo dejectus, & carceri mancipatus anno 1327.

C A P U T VI.

QUENAM SEculo XIII. IN ECCLESIA DOCTRINA,
ET DISCIPLINA VIGUERINT.

PRAVA hæreticorum dogmata descripta superiori cap. 3. hujus Seculi Conciliis pariter enarratis 2. cap. fuerunt proscrip̄ta. Quare confirmata fuere quæ de fide Trinitatis, & Dominicæ Œconomix, seu, ut ajunt, *Incarnationis*, tradidere Majores. Corroborata est Ecclesiastica Hierarchia, Romani Pontificis auctoritas, Sacerdotalis Ordinis dignitas, ac potestas. Intemerata item Deiparæ virginitas, cultus Sanctis exhibendus: sacrarum usus imaginum, psalmodiæ, rituum, precumque vetusta consuetudo, atque sanctorum indulgentiarum concessio, aliaque tradita a magistra veritatis Romana Ecclesia, fuerunt iterum stabilita. Definitum est insuper non pugnare cum Evangelica paupertate ex quæstu vivere, etiam Christianitas esse gubernare rempublicam, ac præter conscientias synderesim manere reprobis sempiterna inferorum supplicia. Quæ omnia ex præcit. cap. 3. & seq. perspicua sunt.

ANNUË Paschalis communionis ad fideles ab infidelibus discernendos, revocandosque ad frugem improbos, cum

cum a Christo & ab Apostolis fuerit indicta perceptio, tempus recte novimus esse præscriptum. Recitandi Rosarii B. V., devotio utique, sive orationum qualitas, sive contemplanda mysteria attendantur, summo opere commendanda, usus promulgatus est a S. Dominico, quem illius auctorem esse, quidquid obganniant nonnulli, declararunt Romani Pontifices Leo X. Pius V. Gregorius XIII. & Sixtus V. Fertur primus omnium Innocentius IV. Rosam auream musco & balsamo permixtam solemnem benedixisse, quod alii referunt ad Leonem IX. alii ad Urbanum II., alii rejiciunt post annum 1400. Sed hæc, & consimiles quæstiones obscuræ facili negotio solvantur, si antiqua dicatur institutio, hujus avi benedictionis solemnitas, posterioris formula in Ordine Romano præscripta. Fratribus mendicantibus, & nominatim Ord. Prædicat. facultatem excipiendi Confessiones Sacramentales indulsit Gregorius IX. Festum Corporis Christi, quod anno 1208. celebrari cœperat in diocesi Leodiensi, ab Urbano IV. anno 1264. præscriptum fuit universæ Ecclesiæ, una cum Officio edito a S. Thoma Aquinate. Obtinuerunt hoc Seculo hymnus, *Stabat Mater*, & Antiphona, *Salve Regina*, necnon sequentia, *Veni Sancte Spiritus*. De auctoribus hæsitatur. Quidam enim *hymnum* illum, seu rhythmum compositum a beato Jacopono, quidam vero ab Innocentio III. editum affirmarunt: *Antiphonam* alii S. Bernardo, alii Haimero Episcopo Podiensi, alii Petro Compostellano, alii Hermanno Contracto monacho Benedictino, de quo Seculo IX. adscribere: *Sequentiam* Innocentio III. prælaudato. Inclusio Cardinalium in Conclavi ad eligendum Summum Pontificem cœpit anno 1276. in electione Innocentii V. ex præscripto Constitutionis latæ a prædecessore Gregorio X. cujus extat decretum in Sexto cap. *Ubi periculum*, 3. de Elect. Annus Jubilæi, cujus quædam imago præcesserat in Veteri lege Levit. cap. 25. institutus est a Bonifacio VIII. ac primo celebratus anno 1300. Extat Bonifacii decretum Cap. *Antiquorum*, Extravag. Comm. lib. 3.

PRÆC. capite commemorans viros Sanctissimos mentionem feci Ordinum religiosorum ab illis institutorum. Æquum est, ut etiam ceteros, atque singulorum recen-

recensam approbationem. Sacer itaque Ordo Prædicatorum confirmatus fuit anno 1216. ab Honorio III. Idem Honorius confirmavit Ordinem FF. Minorum, quem tamen oraculo vivæ vocis approbaverat Innocentius III. anno 1209. Regulam quoque Carmelitis traditam ad Albertó Jerofolymitano idem Honorius confirmavit; quam tamen postea mitigavit Innocentius IV. Unionem Eremitarum in unum Augustinensium cœtum ratam habuit probavitque Alexander IV. anno 1257. (1) Hi sunt quatuor Ordines *Mendicantium*. & Gregorio autem IX. adprobatus fuit Ordo Beatæ Mariæ de Mercede anno 1235. Ab Innocentio IV. Ordo Servorum B. M. V. & Monachorum Silvestrinorum anno 1247. Cælestinorum institutum a Cælestino V. ante 1294. nomen traxit, ac firmitudinem. Instituit anno 1215. B. Eusebius Archiepiscopus Strigoniensis Ordinem Eremitarum S. Pauli primi cultoris Eremi, sed confirmatus tantum fuit a Joanne XXII. anno 1328. Præmittimus quarundam Congregationum, Ordinumque Equestrium institutionem ad hoc Seculum referendam (2)

EXTERNARUM RERUM ACCESSIO.

AD MINISTRAYERUNT Galliarum regnum post Philippum Augustum extinctum anno 1223. *Ludovicus VIII.* qui decessit anno 1226. Deinde *S. Ludovicus IX.* vita functus anno 1270., de quo etiam supra cap. 5. inter Sanctos relatus anno 1297. a Bonifacio VIII. Regnavit postmodum *Philippus III.* cognomento *Audax* usque ad annum 1285. deinde *Philippus IV.* a formæ elegantia dictus *Pylcher*, ad annum usque 1314.

REGNUM vero Castellæ post Alphonsum VIII. vita functum 1214. tenuerunt *Henricus I.* qui obiit anno 1217.

(1) Fer-

(1) Ordo Eremitarum S. P. Augustini Unionem istam præcessit nam Concilium II. Lugdunense celebratum an. 1274. declaravit eundem Ordinem connumerandum non esse inter recentiores tum institutos, ut quod ille, sicut & Carmeliticus, præcesserit Generale Concilium Lateranense IV. celebratum an. 1215. Vid. caput *Religionum*, de Relig. Dom. in 6.

(2) Primo hujus Seculi anno, idest 1201. institutus Ordo S. Spiritus in *Saxia* Romæ.

(1) *Ferdinandus III.* rex etiam Legionis, qui sancte decessit anno 1252. *Alphonfus X.* cognomento *Sapiens* (2) a filio Sanctio pulsus e throno anno 1284. Idem *Sanctius* hujus nominis IV. qui cessit e vita anno 1295. & *Ferdinandus IV.* qui regnavit usque ad annum 1312. Interea temporis regnarunt in Navarra *Sanctius VIII.* *Theobaldus*, *Theobaldus II.* *Henricus*, & *Joanna*, quæ decessit anno 1304. in Aragonia vero post Petrum II. defunctum anno 1213. *Jacobus I.* *Petrus III.* *Alphonfus III.* & *Jacobus II.* qui obiit anno 1327. atque in Lusitania, cujus regnum incepit superiori Seculo XII. in quo ab anno 1139. usque ad annum 1212. regnaverant *Alphonfus I.* & *Sanctius I.* post Sanctium regno potiti sunt *Alphonfus II.* *Sanctius II.* *Alphonfus III.* & *Dionysius*, qui naturæ concessit anno 1325. (3)

QUÆ in Oriente contigerunt hoc Seculo, ista prætertim sunt. In Syria anno 1202. ingenti terræmotu, quem consecutæ sunt pestilentia & fames, concidit Tyrus, omnesque urbes maritimæ concussæ sunt. Occupata a Latinis anno 1204. C. P. anno autem proximo pactæ ab iis ad sexennium cum Saracenis induciæ. *Themiatem*, vulgo *Damiatam*, apud Pelusium in Ægypto, Christiani anno 1219. expugnarunt. Reddiderunt tamen anno sequenti, incensis a Saracenorum exercitu navibus illorum 750. & Nili hærentes paludibus. *Theodorus Angelus* anno 1221. occidit ad *Dyrrachium* (4) *Macedoniæ* urbem Latinum Imperatorem *Petrum Cortiniacum* juxta *Voisianam* Historiæ *Epitomen*; quod tamen anno 1217. evenisse putamus. *Aulicus*, qui anno 1228. interfecit *Rupertum Imp. Orientis*, Imperatrici cujus nuptias consequi non poterat, nares abscidit. *Fridericus II.* imperator anno 1229. cum Sultano *Babyloniæ* inivit foedus,

Tom. II.

F

ei-

(1) *Alphonfus IX.* mortuus an. 1231. rex Legionis.

(2) Anno 1252. *Alphonfus* rex Hispaniarum fixit Æram suam Kal. Junii feria 7. & motuum cælestium tabulas, quas appellant *Alphonfinas*; conquisitis Astronomorum exercitatissimis; expenditque eam in rem quater centena millia aureorum.

(3) In Anglia rex *Joannes* anno 1216. *Henricus III.* 1273. *Eduardus* 1308. In Polonia autem *Micislaus* anno 1202. restitutus. *Lesus* 1226. *Boleslaus IV.* 1279. *Lesus II.* 1289. *Primislaus* 1296. *Pencislaus* an. 1305. fatiis cesserunt.

(4) Vulgo *Durazzo*.

eique, partem aliquam Jerosolymæ adeptus, templum arcemque reliquit. Tartari anno 1244. ex Hungaria, & Perfide pulsi sese in Christianos commorantes in Syria effuderunt, intigante Sultano, a quo in suam ditionem redacta Jerusalem, templique supellex in Mahumetis ædem translata fuit. S. Ludovicus Galliarum rex anno 1249. Tamiathem recuperavit, quæ tamen sequenti anno diruta est, cæsis Christianis quamplurimis. Tartari Christianam amplexi religionem anno 1258. occupavere Babylonem; recepitque anno 1261. Michael Palæologus C. P. ut dictum est alibi. Benedictus Sultani dux anno 1268. expugnavit Antiochiam, cæsis Christianorum XVII. M. & C. M. in captivitate abductis. Anno 1289. Sultanus cepit evertitque Tripolim: expugnavit deinde Tyrum, Sidonam, & Berytum; ac Ptolomaidem quoque anno 1291. excidit, (1) deletumque est regnum Christianorum in Syria. Sequenti tamen anno Sultanus cum invadere meditaretur Cyprum, trucidatus fuit a suis. Palæstina, quam anno 1294. recuperavit Cassanus rex Tartarorum factus Christianus, rursus anno 1300. prodione præfecti Damasceni rediit ad Saracenos. Hoc anno Seculi XIII. postremo fertur Othmen, vulgo *Othomanum*, præfectum Ciliciæ, creatum fuisse mortuo Aladino Sultano, & Othomanicam condidisse familiam; quod alii ad annum 1298. retulerunt, alii ad annum 1302. seu 1303.

VI-

(1) Ptolemæis, seu *Aca*, dicta a nostratibus Civitas S. Joannis, quod fuerit olim sedes Equitum S. Joannis Jerosolymitanorum, ut diximus præced. Seculo cap. 6. *Colonia Claudia* appellatur a Plinio. Olim *Acam* ab Aco Ptolomæi regis Ægypti fratre dictam volunt. Expugnata illam ante adventum Domini Tigranes Armeniæ rex. Coloniam constituit Claudius Cæsar. A Tigrane dirutam instauraverat Pompejus. Occupatam anno 1104. a Balduino diximus in Appendice Seculi XII. Rursus illam post quinquennium tenuerunt Christiani. Rediit ergo an. 1291. die 3. Maji ad Saracenorum tyrannidem. Perierunt tum gladio fidelium 25000. in captivitate abducti 20000. Nil modo, si percommo- dum portum excipias, vestigium pristinae amplitudinis illic apparet. In cruce Signatorum expeditione, quæ coepit anno 1095. suadente Petro Eremita a Græcis appellato *Coucopevo*, usque ad annum 1291. perierunt fidelium militum circa 2000000. atque divisione principatum, Christianorumque Principum dissensione, victoria in luctum pertransiit: quæ enim pepererat Christiana caritas & Crucis humilitas, ea sustulit atrox discordia & turpis ambitio.

VIDEAMUS, an feliciora in Occidente contigerint. Philippum Imperatorem anno 1208. parricidio necatum, dictum est supra. Germani duce Andrea Hungariæ rege anno 1216. in Palæstinam expeditionem instituerunt. Fridericus II. anno 1234. Hungaros superavit, addiditque Imperio Viennam Austriæ. Idem Fridericus anno 1249. Parmam occupavit. Guilelmus acclamatus Imperator anno 1256. interfectus in Frisia (1): Manfredus apud Beneventum anno 1265. & Conradinus in Marsis anno 1268. a Carolo Andegavensi, Siciliæ regnum indepto, fuerunt devicti. *Vesperæ Sicula*, in quibus omnes Galli, quotquot in insula erant, interfecti fuerunt, consignantur anno 1282. III. Kal. Augusti. (2) Prælium ad Spiram, quo Albertus Austriacus interfecit Adolphum Nassavium Imp. contigit postridie Kalendas Julias anno 1298. Ultimo hujus Seculi anno, idest, 1300. exortæ fuerunt Pistorii factiones, quas Nigrorum, Blancorumque dixere.

AD LITTERARUM incrementa plurimum contulerunt institutæ hoc Seculo Academiæ, nempe Seculi initio Salmanticensis, Patavina anno 1222. Tolosana anno 1233. Neapolitana anno 1239. Aboensis in Svecia anno 1240. Cantabrigiensis anno 1280. Montepessulana anno 1289. & Olyssiponensis anno 1290. Inter Scriptores vero, præter Ecclesiasticos commemoratos cap. 4. aliosque præstantissimos causa brevitatis prætermisissos, cujusmodi fuerunt Stephanus Langtonus, Lucas Tudenfis, Robertus Grossthead, seu Capito, Manuel Ephesinus, Joannes Castor, Remigius Florentinus, aliique complures, honestissimum sibi compararunt nomen, in Historia

(1) Superiori anno 1248. *Victoriam* ligneam Urbem, quam Fridericus in obsidione Civitatis Parmæ construxerat, Parmenses expugnavit, affixis illic in edito & conspicuo loco hæc veribus:

Per te, Rex alma, cessit Victoria Parma.

Antiphrasi dicta cessit Victoria victa.

(2) Comes Hugolinus de Gherardesca anno 1288. Pisis ob patriæ prodicionem in turre cum filiis fame necatus fuit. Historiam tamen a Joanne Villani lib. 7. cap. 120. & 127. descriptam pluribus scaterere erroribus, iisdemque implicari viros Clarissimos, qui Commentaria ediderunt in Danthem Aligherium *Inf. Cant.* 33. ex authenticis monumentis demonstrat vir præstantissimus Flaminus de Burgo Eques, & I.C. Wisartus, in patrio Lyceo Professor publicus.

quidem Joannes de Oxonio, qui res Anglicas scripto tradidit, Conradus cognomento Philosophus, cujus est Chronicon inscriptum *Ἀνθολογίον*, Joannes alter Anglus, & patria Eboracensis, vulgo *Holifax*, appellatus *De Sacro Bosco*, librum condidit de Sphæra mundi, Rodolphus Niger, a quo item duplex Chronicon editum fuit usque ad annum 1213. deductum, Sozomenus presbyter Pistoriensis, & Vincentius Cadlucanus Polonus Historici: atque de temporibus carmine, pro genio Seculi haud ineleganti, scripsit Justinus Lippiensis, ac de bello Trojano, segregatis ab historia fabulis, Josephus Devonius Iscanus libros sex, quorum est initium, *Illiadum lacrymas, concessaque Pergama fatis*. Adde poetis Philippum Gualterum Castellionium, quem ab Episcopatu *Magalonsensem* appellant, qui carmine condidit *Alexandreida*, idest, libros IX. de rebus gestis ob Alexandro magno; extatque illius *Eptahium* apud Vossium de Poetis Latinis cap. 6.

Insula me genuit, rapuit Castellio nomen,

Perstrepsitque modis Gallia tota meis.

Excelsit demum in utroque Jure Franciscus Accursius Florentinus (1), Acæronis quondam auditor, & Glossatorum veterum coryphæus; quem Cujacius præferendum esse putabat cunctis Græcis Latinisque legum Interpretibus.

DE.

(1) Obiit Bononiæ anno 1229. *Accursius* ejus Pater: distinguendi sunt enim. Is filiam habuit, quæ Jus Civile Bononiæ publice docuit. Vide Pancirol. lib. 2. cap. 29. Francisci Accursii frater *Cervorius*; cujus Glossæ *Cervosianæ*, ineptæ, a paternis distat, & passim rejectæ. De Petro Vineæ Campano, & optimarum Epistolularum Scriptore, ejusque infelici exitu, Ricordanus in *Historia Hetrusca*, Danthes *Inferni* cantu 13. Landinus & Vellutellus ibidem, & Jo. Villani lib. 6. cap. 3.

DECIMUM QUARTUM
ECCLESIAE
SECVLUM

CAPUT I.

QUI SECVLO XIV. SEDERUNT IN PETRI
CATHEDRA.

ANNO 1303. V. Idus Octobris extinctum Bonifacium VIII. dictum est supra. Post obitum autem Bonifacii Ecclesiæ præfuerunt Catholicae *B. Benedictus XI. Clemens V. Joannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Innocentius VI. Urbanus V. Gregorius XI. Urbanus VI. & Bonifacius IX.*

CXCIV. BENEDICTUS XI. antea Nicolaus Boccafini Tarvisinus, supremum Ordinis Prædicatorum magistratum indeptus, & a Bonifacio VIII. purpura Vaticana exornatus, decima ab hujus obitu die inauguratus est Pontifex, sedemque Romanam tenuit mensibus 8. e vivis sublatus anno 1304. die 6. Jul. Ferunt extinctum veneno ei in ficibus propinato Perusiæ. Quo auctore non constat. Virtutes omnes mirifice coluit, pacis studium præsertim, & humilitatem, adeo ut parentem suam, non nisi vili indutam habitu exceperit. Sanctorum Fastis illius insertum est nomen.

CXCV. SEDIT postea *Clemens V.* pridem Bertrandus Archiepiscopus Burdigalensis, electus die 21. Julii Perusiæ, (1) & coronatus Lugduni die 14. Novemb. an. 1305. in Galliarum regem beneficentissimus, sedem A-

F 3

post-

(1) Bertrandus cognomento *Gothus* suæ electionis nuncium accepit, cum visitaret prioratum de Liffinhaco in diocesi Pictaviensi.

postolicam transtulit Avenionem, (1) Templarios extinxit, Viennense Concilium celebravit, Clementinas in unum volumen coegit, Henricum VII. Imperatorem alioque invadentes regnum Neapolitanum diris coercuit, S. Petrum Cælestinum adscripsit Sanctorum Catalogo, obiitque non procul ab Avenione *Roquemaure* anno 1314, die 20. Aprilis. Vitia ei complura exprobrat Joannes Villani lib. 60. cap. 58. ambitionem præsertim, avaritiam, simoniacam labem, incestuosam consuetudinem, artemque magicam; nec dissentit 3. Hist. p. S. Antoninus: sed has criminationes Henricus Spondanus, Raynaldus, aliique diluerunt.

CXCVI. POST diuturnum interpontificium ob Cardinalium diffidia, anno 1316. die 7. Augusti electus est Joannes XXII. antea Jacobus Eufius Card. Episcopus Portuensis. Non ille semetipsum, ut quidam scripsere, nominavit, sed pleno electus est Cardinalium suffragio (2). Exortum eo sedente schisma *Petri de Corbaria* Ord. Minorum, (3) erupitque secta profanorum hominum, quos *Beguinus* & *Fraticellos* dixerunt. Petrus Aprutinus opera Ludovici Bavari intrusus, anno 1330. Pontificis personam deposuit, poenitentiam egit, ac post tres annos ac mensem Avenione decessit. At Joannes Cleri avaritiam ambitionemque compefcuit, Marsilii Patavini, & Joannis Gandavensis proscriptis asserta, pro Sanctorum præfenti gloria quaestionem, in qua erroneam partem falso dicitur sequutus, agitari curavit, *Clementinas* Constitutiones vulgavit, addiditque *Extravagantes*, atque e vivis excessit Avenione die 4. Decembris anno 1334. exacto Pontificatus sui anno 18. (4)

CXCVII. Suc-

(1) Inter Pontifices, qui Avenione sederunt, plures vitæ extiterunt integerrimæ, & mendacii redarguendi sunt, qui cum Petro *Giannoni* scripsere, propter ipsorum Pontificum improbitatem dici a Petro Joanne Olivi Ord. Min. *Comment. in Apoc. Ecclesiam Avenionensem Babylonem*. Iste enim auctor obiit an. 1297. 8. ante Clementem V. Vide Sec. Præc. cap. 3. Not. Clementis V. thesaurus expilatus fuit, ac Bertrandus illius nepos sustulisse dicitur florenos 300000. ad sacrum bellum comparatos. V. *Fleury* libro XCII. num. 11.

(2) Cardinales, qui elegerunt Joannem XXII. fuerunt num. 23. Oldoinus 19. enumeravit.

(3) Petrus Antipapa *Nicolai V.* nomen assumpsit.

(4) Qui Joannem XXII. Tabernarii filium dixerunt, illius egregia celebrant merita, quibus ex infimo genere ad supremam ascenderit dignitatem.

CXCVII. SUCCESSIT Joanni XXII. *Benedictus XII.* antea Joannes Furnarius Cardinalis S. Priscæ Ordinis Cisterciensis, a cujus Ordinis habitu albo Blancus appellabatur. Electus est die 20. Decembris anno 1334. obiitque die 25. Aprilis anno 1342. octavo Pontificatus sui. Beneficia Ecclesiastica sapientibus probisque tantum contulit: reditus ad Ecclesiæ commoda reservavit, sanguine conjunctis nil contulit, neptemque suam nulli viro nobili ac prædiviti, sed mercatori tantummodo nubere indulfit, solitus dicere, Pontificem debere esse, sicut Melchisedech, sine patre, sine matre, sine genealogia, atque interdum ea verba repetere, Ps. 18. *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.* (1)

CXCVIII. POST *Benedictum XII.* sedit *Clemens VI.* Ord. S. Bened. antea Petrus Rogerius electus die 7. Maji anno 1342. & vita functus anno 1352. die 6. Decembris: tenacis memoriæ, atque in nepotes liberalissimus fuit. In parricidas Andree regis Neapolitani, in Nicolaum Laurentium in urbe Roma nimia libertate abutentem, atque in Flagellantium sectam edidit Constitutiones. Annum remissionis ad quinquagesimum coarctavit. Egit cum Joanne Cantacuzeno de unione Græcorum: in Ecclesiæ ditionem anno 1347. redegit Avenionem; & grafante eo temporis pestilentia, impendit fidelibus spiritualia, ac temporalia remedia (2).

CXCIX. INAUGURATUS deinde Stephanus Aubertus Card. & Episcopus Ostiensis, electus cit. an. 1352. die 18. Decemb. & sublatas e vivis anno 1362. die 12. Sept. *Innocentii VI.* nomen assumpsit. Commendatur autem ob morum simplicitatem, peritiam canonum, & beneficentiam in pauperes. Vide tamen Revelat. S. Birgittæ lib. 1. cap. 41. & Not. Consalvi Durandi.

F 4

CC. Suc-

(1) *Benedictum XII.* omnes laudant, etiam nuperus auctor Operis inscripti, *Les vies des Papes*, aut, *Histoire des Papes*. Apud Baluzium tamen n. 8. habetur hujus Pontificis Vita, cujus Scriptor illum iniquissime insultat, tanquam scurram, immanem, impurum, atque ebriosum, proferens nefarium distichon: *Iste fuit Nero, mors laicis, vitæpera Clero, Devius a vero, cuppa repleta mero*. Vide, quo progreditur temeritas calumniantium!

(2) Ad *Clementem VI.* iniquissimam epistolam nomine *Diaboli* homines quidam nefarii scripsere. De hac Epist. plura apud *Fleury* libro 96. n. 9. & *Vies des Papes* tom. 3. pag. 461.

CC. SUCCESSIT *Urbanus V.* qui sedit a postrema die Octobris anni 1362. usque ad diem 19. Decemb. an. 1370. Appellabatur antea Guilelmus Grimoaldus abbas S. Victoris Massiliensis Ordinis Cluniacensis. Venit in Italiam anno 1367. rediitque anno 1370. Avenionem, S. Birgittæ, cujus tamen Ordinem in oppido Montis Falisci approbavit, spreto consilio. Sedavit Viterbiensium, & Bononiensium tumultus, Vicecomitum pacato dissidio, Græcorumque imperatoris Joannis Palæologi abjuramentum schismatis anno 1369. excepit festa die Lucæ E. evangelistæ recurrente.

CCI. REXIT deinde Ecclesiam *Gregorius XI.* nepos Clementis VI. electus exeunte Decembri anno 1370. & vita functus die 27. Martii anno 1378. Romæ, in quam urbem reduxit sedem Avenione discedens die 13. Septemb. anno 1376. hortante S. Catharina Senensi, Romamque pervenit die 17. Januarii anno 1377. Damnavit eodem anno Joannem Viclesum.

CCII. UBI satis cessit *Gregorius*, inauguratus est Pontifex *Urbanus VI.* seu Bartholomæus de Prignano Neapolitanus, & Archiepiscopus Barenfis, anno 1378. die 9. Aprilis, ingenti clamore minisque Papam Romanum, aut saltem Italum populo postulante. Illius tamen electionem, cessante quoque tumultu, Cardinales probaverunt, id Leonardo Arretino, Flavio Blondo, Platina, aliisque licet liberioris calami attestantibus. Quare Urbanum esse legitimum Pontificem nequit in dubium verti. Nonnulli tamen Cardinales, inter quos tres Itali, quamvis Romæ Urbano VI. post electionem omnem exhibuissent honorem, numero XVI. Fundis in Campania eodem anno 1378. die 19. Sept. elegerunt Antipapam Robertum Gebennensem Cardinalem, imposito ei nomine *Clementis VII.* Hæc atrocissimi schismatis origo fuit. Cum magno fidelium scandalo, bullis, excommunicationibus, armisque *Urbanus* & *Pseudo-Clemens* invicem pugnarunt. Huic Galliarum, Castellæ, & Siciliæ Reges adhæsere: ceteri fere omnes *Urbanus*: qui pluribus discriminibus superavis decessit Romæ, non absque sumpti veneni suspitione die 15. Octobris anno 1389. At *Clemens VII.* naturæ concessit Avenione anno 1394. die 16. Sept. correptus apoplexia.

CCIII. POST Urbani obitum Romæ electus est eodem

dem anno 1389. die 2. Novembris *Bonifacius IX.* idest, Card. Petrus Tomacelli Neapolitanus; qui decessit anno 1403. Kal. Octobris. Post mortem etiam Pseudopontificis *Clementis VII.* Avenione anno 1394. die 28. Septembris electus est *Benedictus XIII.* Antipapa, scilicet Petrus de Luna Cardinalis Aragonensis, cui suprema dies fuit prima Junii anno 1424. Frustra pro schismatis extirpatione adlaboratum est. Dicitur *Bonifacius IX.* instituisse reditus, quos vocant *Annatas*, vindicans Apostolicæ Sedi Episcopatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum proventus unius anni. Id contigit anno 1398. Exemplum tamen præcesserat anno 1406. in *Clemente V.* & anno 1319. in Joanne XXII. Decessit *Bonifacius*, ut inquirunt, ne pudicitiam labefactaret: *Andreas*, seu calculorum morbo alii tradunt extinctum.

PATRIARCHARUM NOMINA.

CONSTANTINOPOLI, quæ anno 1261. a Michaelæ Palæologo fuerat recuperata, post Joannem Soropalitem vita functum anno 1300. sederunt *Nipho*, antea Metropolitæ Cyzicenus, *Joannes XII.* *Glycys* dictus, *Gerasmus* monachus, *Esajas* item monachus, *Joannes XIII.* *Callistus*, *Philotheus*, & *Antonius IV.* Is e vita migravit anno 1403. Jerosolymis vero post Rodolphum a Bonifacio VIII. exauctoratum, Patriarchali functi sunt munere ab anno 1305. *Antonius Dunelmensis*, *Petrus* Episcopus Ruthenus, *Raymundus*, & *Petrus de Palude* Ord. Prædicatorum. Post Petrum autem vita functum anno 1340. qui consecuti sunt Patriarchæ, hanc dignitatem solo nomine, ac titulo obtinuerunt.

CAPUT II.

CONCILIA SECULI XIV. RECENSENTUR.

UNICUM est hujus Seculi Generale Concilium, nempe *Viennense*, Viennæ Allobrogum ad Rhodanum, celebratum: indictum quidem anno 1307. a *Clemente V.* sed habitum anno 1311. In-

Interfuere huic Concilio Patriarchæ Alexandrinus, & Antiochenus, Episcopi 114. juxta Joannem Villanum 300. & aliorum Prælatorum ingens numerus. Actum in ea Synodo de recuperatione Terræ Sanctæ, extinctus est Ordo Templariorum, cujus nimia erat potestas, & affluentia divitiarum, his Ordini S. Joannis Jerosolymitani addictis; ob ipsorum Templariorum flagitia, adeo nefaria, ut Christum abnegarent, turpissimæque exercerent libidines (1), non, ut quidam scripsere, opera Philippi Pulchri Galliarum regis illorum opibus inhiantis. Damnati item fuerunt in Viennensi Concilio Beguardi & Beguinæ, Fraticelli, ac Dulcinistæ, de quibus infra: latum decretum de Feste Corporis Christi quotannis celebrando feriâ 5. post octavam Pentecostes; indictumque, suadente Raymundo Lullo, ut in Oxoniensi, Parisiensi, aliisque Academiis, Hebraica, Chaldaea, & Arabica lingua traderentur. De Templariis actum fuerat in Synodo Salmanticensi præcedenti anno 1310. ut refert Mariana lib. 15. cap. 11. & in Conciliis Hisp. Cardinalis de Aguirre; necnon eodem anno Ravennæ, & Moguntiæ, ut liquet ex Volumine XI. Conciliorum.

AD STATUENDAM reformandamque Ecclesiasticam disciplinam plures habitæ fuerunt Synodi: apud Italos Romana sub Bonifacio VIII. anno 1302. & Ravennatenfes quinque sub Archiepiscopo Raynaldo: atque in priori de obedientia Romano præstanda Pontifici actum est; in aliis anno 1307. 10. 11. 14. & 17. coactis, de divino cultu reparando.

CELEBRAVIT & Hispania Synodos plures, præter Salmanticensem paullo supra commemoratam, nimirum Pintia vulgo Pennafel, Castellæ oppido anno 1302. Vallisoleti 1322. Toleti 1323. 24. 39. 55. Compluti 1326. & 79. Palentia 1388. Hæ pariter Synodi ob Dei

(1) Inter Templariorum flagitia quidam recensent, sacra peregrille rejecto Crucis vexillo, suum proficientes institutum initiatos ad simulacrum, cui superinduxerint hominis cutem, & pro oculis infixerint tabunculos duos: morientium cadavera in cineres redegitte, & ceteris in potum propinasse: subiecto igne torrefecisse natos ex Templarii virginitate conjugio, tædissimoque masculorum amore exaruisse.

Dei cultum, morefque, maxime Clericorum, celebratæ fuerunt. Omittimus Synodum Salmanticensem anni 1381. & Barcinonensem anni 1387. in quibus præside Petro de Luna Clemens VII. antipapa, non autem Urbanus VI. declaratus fuit verus Pontifex.

ACCESSERE Synodi Galliarum, Compendienses in Gallia Belgica, sive in regione Vallesia, initio Seculi, & rursus anno 1303. celebrata: Auscitana in Armeniacis anno 1308. Senonensis in Gallia Lugdunensi anno 1320. Rotomagensis in Normannia an. 1330. Andegavensis in Gallia Celtica anno 1336. Narbonensis anno 1374. aliæque in Collect. Conciliorum tom. XI. apud Baluzium in Conc. Galliarum Narbonensis, Gravesonium in Hist. hujus Seculi Colloquio IV. & Natalem Alex. cap. 6. art. 47. & seqq. Egerunt Synodi istæ de Ecclesiastica Jurisdictione, & Immunitate, de clericorum, & monachorum moribus, de Ecclesiasticis jeuniis, de Sacramentis, & casuum reservatione, de congrua parochorum portione, & aliis pluribus ad Ecclesiarum regimen pertinentibus. Expungendus est Conventus Ecclesiasticopoliticus Parisiensis anni 1303. in quo Bonifacius VIII. simoniæ, hæresis, & homicidii iniquam subiit infimulationem: de qua decreta Ecclesiæ Gallicanæ, Puteani Fratres, de Marca, & Caveus.

ADVERSUS hæreses, præter Viennense Concilium, celebratum est anno 1341. Constantinopolitanum contra monachos Thessalonicenses montis Athi: de quorum errore Nicep. Gregoras lib. XI. Hist. Justellus ad calcem Nomocanonis Photii, ac Dionysius Petavius lib. I. Theolog. dogmatum cap. 12. & Natal. Alex. cit. in loco art. 14. sed vide proximo capite quæ dicentur de Palamitis. In collectione Concilior. Britannia & in Antiquitatibus Britannicis extant duo Concilia Londinensia anni 1382. & 1396. indicta a Guilermo de Courtenay Archiepiscopo Cantuariensi: in quibus articuli Joannis Vicesi tanquam hæretici fuerunt proscripti.

CAPUT III.

DE HÆRESIBUS SECVLI XIV.

MEMINIMUS superiori Seculo sectæ *Fratricellorum*, quos *Begardos*, & *Beguinos*, nec non *Fratres Spirituales* nuncuparunt. Qui ex ordine FF. Minorum apostatæ, damnati anno 1297. a Bonifacio VIII. in Siciliam se receperunt. Regulam S. Francisci (specietenus a se observari jactantes, duas fingebant Ecclesias, unam virtute decoram, & paupertate succinctam apud se commorantem, carnalem alteram & affluentem deliciis, cujus Romani Pontifices dominarentur; pleraque e Valdensium venenato fonte haurientes, Sacerdotes crimine pollutos jurisdictione & potestate excidisse, advenisse Antichristum, aliaque garrientes divulgabant, partim hæretica, partim infana, partim fabulosa. Henricum de Ceva schismaticæ suæ Congregationi præfecerunt: eademque sectam in Galliis propagavit F. Petrus Joannes Olivi Biterrensis ejusdem Ordinis. (1) Hos itaque Joannes XXII. anno 1318. Const. *Gloriosam Ecclesiam*, post Bonifacium VIII. & Clementem V. damnavit.

VERUM cum idem Joannes XXII. edita Extravaganti, *Cum inter nullos*, anno 1323. tanquam hæreticam proscripisset sententiam asserentium Christum & Apostolos nihil in communi, vel in particulari possedisse, *Michael de Casena*, Ord. Min. Generalis minister, necnon Vilelmus Ochamus Doctor insignis, aliique ejusdem Ordinis plures oppositum, tanquam a Nicolao III. definitum, propugnarunt. Michael anno 1328. suam coram Pontifice opinionem Avenione defendit, & anathemate cum Ochamo percussus, ac depositus, a Joannis sententia ad Ecclesiam Catholicam, & ad futurum Concilium appellavit. Vide ad cit. annum Vadingum, & Raynaldum.

Mi-

(1) *Fratricellorum* non unam fuisse sectam putamus: neque credimus omnes illicito concubitu fuisse pollutos. Indutos quosdam habitum tertii Ordinis S. Francisci tradunt ad annum 1317. Raynaldus, & Bzovius. Haud dissentit Alvarus Pelagius lib. 2. de *Planctu Eccl.* cap. 51. Adversus Bzovium extat apud Vadingum tom. 3. Annalium, *Nitula Franciscanorum*. Non sunt Minoritis adtribuenda turpia, quæ innimus in Not. ad cap. 3. Seculi præcedentis.

SECULUM XIV. CAPUT. III.

Michael ideirco an. 1329. damnatus est tanquam hæresiarcha & schismaticus, & in Capitulo Generali Parisiis congregato omnibus Ordinis sui muneribus exspoliatus. Suam Michael anno 1330. Monachii edidit Apologiam. Sed nihilominus damnatus est etiam in Generalibus Ordinis sui Comitibus anno 1331. Perpiniani, pluribus ei oppositis erroribus, præsertim quod Imperator, & Clerus Romanus possint deponere Papam, & huic exhibere obedientiam idem sit, ac animam damnare, & se hæreticum profiteri. Adis Odoricum Raynaldum ad annum 1331. n. 15. Michael tamen obiit Monachii poenitens anno 1343.

FLAGELLANTES, quorum cruenta poenitentia eruperat in Italia circa annum 1260. coeperunt & hoc Seculo in hæresim & superstitionem degenerare. Aiebant enim neminem, nisi suæ sectæ nomen dedisset, absolvi posse a peccatis, quæ sibi invicem, etsi laicis, confitebantur. De his Scriptores agunt ad annum 1349. quo anno CC. Spiræ magno honore fuerunt recepti: C. alii ad ipsos illuc accesserunt, Argentorati M. numerabantur. Damnavit illos eodem anno Universitas Parisiensis, vetuitque Philippus rex, ne sub vitæ discrimine Galliis pervaderent. Anathemate pariter eos percussit Clemens VI. Refutati fuerunt a Joanne Gersono. Illorum conscripserunt historiam Albertus Argentinensis, & Schottgen.

COMBUSTUM diximus supra *Geraldum Segarellum*, Parmensem: quod contigit Parmæ anno 1300. die 17. Julii. Illius errores propagabat anno 1308. ejus discipulus *Dulcinus* Novariensis. Dogmatizabat Romanam Ecclesiam post Silvestrum defecisse, inde Pontifices omnes, excepto S. Petro Cælestino, fuisse seductores. Ordines regulares esse Fidei Catholicæ detrimentum, laicos ad solvendas Ecclesiæ decimas non teneri, perinde esse in sacra æde, & in stabulis Deum orare. Et ipse *Dulcinus* cum scorto, cui Margaritæ nomen, focis que, anno 1308. membratim cæsus, & igne crematus fuit.

IN AUSTRIA anno 1315. exorta est hæresis *Lolhardorum*, auctore quodam (1) *Lolhardo*: de qua hæresi *Tri-*

the-

(1) Ei proprium nomen *Valterus*.

themius, Spondanus, Fleury. Luciferum & apostatas angelos commendabant. Michaellem & sanctos angelos omni afficiebant injuria. Salutem nomine diaboli apprecabantur. Deiparam Virginem hominem peperisse negabant. Sacramenta, omnesque Ecclesiæ ritus spernebant: negabant Deum agnoscere patrata sub terram peccata, rejiciebantque jejunia, sacrificium Missæ, invocationem cultumque Sanctorum. Lohardorum unus flammis Viennæ in Austria damnatus, in Bohemia ac Thuringia plusquam 8000. horum hæreticorum adinventi, affirmavit (1). Lollardi etiam Viclefistæ dicuntur.

MARSILIUS de Padua, & Joannes de Jandun Gandavensis potestatem Ecclesiasticam subjicientes temporali docuerunt penes Imperatorem esse Pontifices instituere, deponere, punire, & sede vacante regere Ecclesiam, addentes Christum ex debito perfolvisse didrachma, Petri aliorumque Apostolorum parem esse auctoritatem, & Ecclesiam bona temporalia possidere non posse, omnia demum in Hierarchia ad nutum Imperatoris agenda esse: quæ asserta proscripsit anno 1324. Joannes XXII.

TURLUPINI, hoc appellati nomine, quod deserta loca colerent ad instar luporum, quamvis hanc etymologiam rejiciat Beaufobre, nudi incedentes palam detegebant verenda, & exercebant concubitus, Deumque sola mente orandum esse tradebant. Confundi solent cum Manichæis Bulgaris, aut cum Valdensibus. Forte melius cum Adamitis. Horum Turlupinorum quinquaginta sedente Gregorio XI. anno 1373. partim combulti sunt, partim viventes desossi. De his Du-Cange in Glossario, Beaufobre de Adamitis, & ad præcitatum annum Raynaldus, & Fleurius.

NEC omittendi sunt commemorati superiori capite *Palamita*. Qui in monte Atho prope Thessalonicam, duce Gregorio Palama, jactabant se conspiciere divinum lumen ab æternitate diffusum; illud idem, quod resulsit in monte Thabor in transfiguratione Christi. *Quiescentes* hi Monachi appellabantur; ac refutati fuere a Barlaamo, qui imperante Andronico Juniore e Calabria adierat Constantinopolim, a Gre-

(1) Lenfant lib. 2. Hist. de la Guerre des Hussites.

Gregorio Acindino, & a Joanne Chrysolora, & damnati in Concilio Constantinopolitano de quo supra.

RESTAT hæresis Joannis Viclefii. Complures enim alii, qui errores hoc seculo disseminarunt, ut Arnaldus de Villanova, Joannes de Mercuria, Raymondus Lullus, Echardus Guido, Milicius, vulgo *Millecxi*; & alii a Nat. Alex. descripti peculiarem sectam non constituerunt. Joannes itaque Viclefem ortus in Anglia circa annum 1324. anno vero 1367. expulsus a præfectura Collegii Cantuariensis Oxonii, cœpit regnante Eduardo III. venenata dogmata spargere anno 1375. Marsilii Patavini & Janduni adversus Ecclesiasticam Potestatem adoptavit errores, substantiam panis & vini in Sacramento permanere cum accidentibus tradidit, Romanam Ecclesiam appellavit Satanæ Synagogam, Decretalium auctoritatem, studiumque damnavit. Monachorum institutionem, vota, & mendicitatem reprehendit, tanquam diabolo suadente adinventæ. Omnia docuit ex necessitate contingere. Avaritiæ Præfulum deputandum esse ait, quod sibi met confirmandi, & consecrandi Ecclesias, atque ordines conferendi reservaverint facultatem. Donationem Constantini, & dotes Ecclesiarum censuit deputanda esse peccato. (1) Decem & novem hujus generis articulos proscripsit anno 1377. Gregorius XI. Quadraginta quinque proximo seculo, idest, anno 1415. Synodus Constantiensis. Patrocinia Joannis Lancastræ Ducis, & Henrici de Perci castrorum Præfecti Viclefem reddiderunt pervicaciorem. Extinctus est anno 1387. Kalendis Januarii (2).

CA-

(1) Eruditus Editor *Doctrinalis Fidei Catholice* Thomæ Valdensis n. 2. Præf. ait sectam Viclefii appellatam fuisse *Lollardicam*, ejusque sectatores *Lollardos*; quoniam vox Anglica *Lolard* idem sonat, ac latina *feminator solii*; eandemque sectam erupisse affirmat anno 1378. eosque omnes, qui Viclefo dexteram porrexerunt, Lancastrium, Ballaum, ceterosque recenset. Vide Thomæ Valdensis *Doctrinale* Venetis typis an. 1757. proculsum.

(2) Anno 1385. die 29. Decembris, dum concionaretur in parocchia de *Lutterworh*, correptus est apoplexia, qua post biennium occubuit.

CAPUT IV.

THEOLOGI SEculi XIV. ALIQUÆ SCRIPTORES
ECCLESIASTICI CELERRIORES.

EX INGENTI Scriptorum numero, qui Seculo XIV. floruerunt, de re Theologica optime meritus est *Joannes Duns Scotus* Ordinis Minorum, discipulus *Guilelmi Varronis*, omnium ætatis suæ Theologorum facile princeps, utriusque Juris peritissimus; qui florente adhuc ætate obiit Colonia anno 1308. die 8. Novembris, festinato nimis, ut inquit, elatus funere. Floruerunt in eodem Minorum Ordine *Petrus Auerolus* Archiepiscopus Aquensis, vita functus die 27. Aprilis anno 1322. *Antonius* item Aragonius, qui obiisse fertur anno 1320. *Franciscus Mayronis* Gallus, extinctus Placentiæ anno 1325. *Guilelmus Ochamus* Anglus, nimirum ardens appellatus a Bellarmino, quod Ludovico Bavarico contra Joannem XXII. adhæserit, quem ferunt decessisse Monachii anno 1347. die 10. Apr. *Pelagius Alvarus*, qui in Apologia, libroque de plantu Ecclesie prædictum Ochamum confutavit, & naturæ concessit Episcopus Sylvensis post annum 1340. sepultus Hispali apud Clarissas, & *Thomas Braduardinus*, qui edidit præclarum Opus de Causa Dei contra Pelagium; claruit autem in Anglia circa annum 1350. Hunc a Vadingo prætermisum *Ambrosius* de Altamura Dominicanis accenset, *griseis vestibus*, ut inquit Supplem. in Bellarminum *Philippus Labbè*, in albas mutatis.

At non eget alieno splendore clarissimus Ordo Prædicatorum: in quo hoc eodem Seculo claruerunt Theologi præstantissimi, nimirum *Nicolaus Trivet* Anglus circa an. 1307. Hunc a Theophilo Raynando laceffitum *Vincentius Baronius*, *Casalas*, & *Graveson* vindicarunt. Laudantur præterea *Joannes* de S. Geminiano, *Bertrandus* de Trilla, *Durandus* a S. Portiano, & Magister Ordinis *Hervæus Britto* Aremoricus, quorum primus vivebat anno 1310. alter hujus sæculi initio, tertius florebat anno 1320. quartus autem obiit Narbone anno 1323. His accefferunt *Petrus Paludanus*

Bur-

Burgundus, *Bartholomæus Albitius* Pisanus, *Henricus Suso* Suevus, *Rupertus Kolkot* Anglus, *Joannes Schadland* Germanus, *Joannes Tambacensis*, alique quamplurimi.

FLORENTISSIMA quoque germina protulit Augustiniana Familia, ne etenim excribamur Elsum, Pamphilum, Herreram, in solo 3. Volumine Oper. Ven. Bellarmini postremæ Venetæ editionis, enumerantur *Jacobus Viterbiensis* Archiepiscopus Neapolitanus pagina 465. *Augustinus Triumphus*, de quo superiori Seculo, pag. 466. *Alexander* de S. Elpidio pag. 471. *Henricus* de Urimania Germanus pag. 482. *Simeon Fidatus* a Cassia pag. 484. *Jacobus Tolofanus* pag. 487. *Thomas de Argentina* Prior Generalis pag. 489. *Bartholomæus Urbinas* ead. pagina, *Gregorius Ariminensis* itidem Generalis pag. 490. (1) *Alphonsus Vargas* Toletanus Archiepiscopus Hispalensis pag. 492. *Petrus* de Paternis pag. 493. *Jordanus* de Saxonia pag. 495. *Hugolinus Urbevetanus* pag. 498. *Augustinus Asculanus* pag. 502. & *Simon Cremonensis* eadem pagina, columna 2. Hi quanta præditi fuerint Theologiæ scientia facile ex locis, quæ indigitavimus, erui potest.

SI AUTEM vacaret per alias vagari religiosorum virorum familias; quot nobis occurrerent Theologi sapientissimi? Exhiberet sacer Carmelitarum Ordo *Cidonem* Catalanum, qui de omnibus hæresibus pertractavit circa annum 1330. *Joannem Baconem* Anglum, qui obiit Londini anno 1346. *Philippum Ribotum*, qui decessit anno 1391. *Joannem Angrianum*, cognomento *Incognitum*, vita functum Bononiæ anno 1396. & *Joannem Tolofanum* agnomine *Grossum*, labente Seculo electum

Tom. II.

G

Gene-

(1) *Thomas Argentinas*, & *Gregorius Ariminensis*, uterque Augustiniana Familie Priores Generales, summique Theologi eodem Viennaë Aulicæ conduntur tumulo, obiitque unus anno 1359. alter anno proximo. Cardinalis *Bonaventura Perageus* Patavinus occisus anno 1289. *Albertus* item Patavinus floruit hoc Seculo. *Joannes Duncæ* de Saxonia, etiam Astronomus celeberrimus, qui an. 1331. condidit Canones Tabularum *Alphonsi* Regis.

Generalem Ordinis Moderatorem. *Clementem* Florentinum celebrat cum Servorum B. M. Virg. Annalibus Possevinus in Apparatu. Quid Monachorum Congregationes? *Benedictini Guilelmum* de Nangiaco, *Matthæum* Westmonasteriensem, *Durandum* Normannum, *Hervæum* Cenomanensem, *Bernardum* Abbatem Cassinensem & S. Romanæ Eccl. Cardinalem, *Richardum* Cestrensem, *Ranulphum* Hidgen, *Petrum* Berchorium: Cistercienses *Petrum* monachum Claravallensem, *Gallum* Abbatem Aula Regiæ in Bohemia: *Carthusiani Ludolphum* Bambergensem, *Henricum de Hassia*; & Canonici regulares *Joannem Rysbrokium* Belgam, & *Raymundum Jordanum*, cognomento *Idiotam* jure meritoque commendant. Atque hi omnes cum Theologiæ studio sacram eruditionem sollertissime copularunt, præsertim sacrarum litterarum, Canonum, historiarumque peritiam. Quamquam in sacris exponendis litteris videtur diligentior locasse operam *Idiota*, & *Incognitus* nuper laudati, *Nicolaus Lyranus* ex Judæo Christianus, & regulæ Minorum professor, qui cessit e vita anno 1349. *Henricus* item de Hassia nuperrime laudatus, & *Nicolaus* de Gorham Anglus Ord. Prædicatorum, de quo vide Bellarminum de Script. Eccl. ad annum 1350. Canonum vero exposuerunt doctrinam in *Summa Aurea* *Monaldus* Justinopolitanus Dalmata, martyrio coronatus a Saracenis anno 1332. (1) *Joannes Andreas* Bononiensis J.C. doctissimus, qui scripsit Commentaria in V. libros Decretalium, in VI. & in Clementinas, perijtque pestilentia anno 1348. *Albericus* Bergomensis coævus Bartoli; & *Baldus Ubaldu* Perusinus Bartoli auditor (2) & J.C. clarissimus, qui præter ea, quæ spectant ad Jus Civile, edidit etiam Commentaria in libros Decretalium, obiitque Ticini anno juxta Trithemium 1323., juxta alios 1420. Ecclesiasticam historiam illustravit

(1) Fuit Ord. Min. & Archiep. Beneventanus, nisi potius *Monaldus* Archiepiscopus a *Monaldo* martyre, & a *Monaldo* auctore *Summe* sit fecernendus.

(2) Ipsius tamen Bartoli præceptoris sui nomen ob emulationem, magno ingrati animi vitio, 45. annis, quibus superstes fuit, semper deprimere, & obscurare Baldus curavit. De illo quidam cecinit:

*Qui Baldum Juri negat accendisse lucernam,
Ille potest medio sole negare diem.*

ex Latinis *Siffridus* presbyter Misnensis in Epitome ab anno 458. usque ad annum 1307. *Eberardus* Ratisponensis Archidiaconus in Chronico ab anno 1273. usque ad annum 1305. *Joannes Belet* Parisiensis (qui scripsit etiam de Divinis officiis) in Chronologia Scriptorum Ecclesiasticorum, *Albertinus Mussatus* Patavinus defunctus Clodii exul anno 1329. *Ptolomæus* Lucensis Ord. Prædicatorum Episcopus Torcellensis in Annalibus impressis Lugduni, ab anno 1060. usque ad annum 1303. atque in 24. libris Hist. Eccl. MSS. asservatis in Bibliotheca Vaticana Cod. 3766. Protrahitur hæc Historia usque ad annum 1341. Demum, (neque enim plures illos memorare fas est, qui historias condiderunt peculiare) Annales conscripsit *Henricus* Monachus Rebdorfensis Germanus ab anno 1295. usque ad annum 1372.

DIXI, Ex Latinis: nimium enim prolixus forem, si etiam Græcorum facienda esset mentio. Celebriorum duntaxat recensenda sunt nomina. Sunt ii *Nicephorus* Callisti filius, *Nicephorus Gregoras*, *Gregorius Pachymeres*, *Joannes Cantacuzenus* Imperator; adde, qui de variis Theologiæ dogmatibus scripsere, *Theopbanes* Archiepiscopus Nicænum, *Nilus Cabasilam* Theffalonicensem (1), *Gregorium*, *Acyndinum*, *Nicolaum Cabasilam* Nili nepotem & in Archiepiscopatu Nicææ successorem, *Matthæum Blastarem*, *Manuelem Calecam*, & *Joannem Cyparissiotam*.

PLURES utique, at non omnes hujus Seculi Scriptores enumeravimus. Nam & feminæ doctrina & virtutibus claruerunt. Eminent has inter *Birgitta* vidua, & *Catharina* Senensis. Illa Svecorum princeps Regulam pro instituto a se Ordine, librosque octo Revelationum conscripsit. Obdormivit Romæ die 23. Julii anno 1373. eamque inter Sanctas retulit Bonifacius IX. anno 1391. *Catharina* vero Ord. Præd. epistolas 364. vernacula lingua, & dialogos sex litteris tradidit. In schismate ferventi studio adhæsit Urbano VI. impulitque Gregorium XI. ut Romam Sedem Avenione referret. Romæ & ipsa decessit die 29. Aprilis anno 1380. Sanctis eam adscripsit anno 1461. Pius II.

G 2

CA-

(1) *Nilus*, & *Nicolaus Cabasilas* fuerunt Schismatici, hostesque Latinarum.

CAPUT V.

UTRIUSQUE IMPERII RECTORES.

ALBERTUS cognomento *Monoculus* anno 1308. Cal. Maji pugione ictus interiit, ut dictum est alibi. Quo perempto ad Imperatoriam dignitatem evectus est eodem anno Calendis Nov. *Henricus VII.* Luxemburgensis, approbante Clemente V. ea conditione, ut Romam veniens coronam acciperet ab Apostolica Sedis Legatis. Id anno 1312. peractum est, quum antea Mediolani ferream Langobardorum coronam accepisset. Hujus urbis regimen Vicecomitibus commisit, Gibellinis adherens, Guelphis infensus. Eam ob rem Cremonæ muros disjecit, Florentiam cinxit obsidione, Rupertum regem Neapolitanorum throno deturbare tentavit. Peperit id Henrico cum Pontifice Clemente V. similitatem. Occubuit septimo anno imperii sui, 1313. *Bonconventi* duodecimo a Senis lapide. Bernardum Politianum Ord. Prædic. illi in die Assumpt. B. M. V. in sacrosancta Eucharistia porrexisse venenum quidam aperto affirmarunt mendacio. Non tantum illius Ordinis Scriptores, sed etiam Raynaldus, & Fleury ad præcitatum annum hanc exufflarunt calumniam (1)

Duo post Henrici mortem constituti sunt Imperatores, dissentientibus Electoribus, *Ludovicus Bavarus*, & *Fridericus Austriacus*. V. illum, hunc III. designant numismata. *Ludovicus* Aquigrani coronatus est, atque anno 1322. *Fridericum* superavit, & in carcerem conjecit. Post triennium juri suo cedentem, liberum dimisit in Austriam. *Ludovicus* anno 1347. die 11. Octobris inter venandum præcipitatus ex equo: suprema *Friderico* dies decima tertia Januarii an-

(1) *Nauclerus* Geneal. 44. Auctor Chronicæ Ursberg. alique tradunt revera Henricum VII. perisse veneno, & monachum id ausum Florentinorum instigatione: ei ut abiret Henricum morti proximum præcepisse, at postea captum excoiatum fuisse vivum. Henrici Cadaver post biennium, anno scilicet 1315. Pisas delatum majori in Æde reconditum fuit in monumento cum inscriptione: *Hoc in Sarcophago Henrici olim Luxemburgensis Comitiss, & post septimi hujus nominis Romanorum Imperatoris, ossa continentur, &c.*

no 1330. Sunt qui *Ludovicum* ex Augustorum albo distingunt, quod approbatus non fuerit a Romano Pontifice, imo a Joanne XXII. & a Clemente VI. comunione privatus. Redarguit enim anno 1324. Joannem tanquam pacis inimicum, dissensiones foventem inter principes, hæreticum & Evangelicæ paupertati adversantem. Ecclesiastica beneficia contulit nullo habito personarum delectu, & a Pontifice collata cassavit. Eundem Pontificem anno 1328. deponere ausus est, constituitque Antipapam *Petrum de Corbaria*. Recole dicta cap. 1. *Clemens* vero VI. diu monitum & obtemperare obtrectantem anno 1346. die 13. Aprilis Imperiali dignitate exspoliatum esse declaravit; deditque operam, ut in regem Romanorum eligeretur *Carolus* major natu Joannis Luxemburgensis regis Bohemorum per id temporis Avenione commorantis. Quidam propterea ab anno emortuali Henrici VII. usque ad annum 1346. thronum Imperii vacasse tradunt, negantibus aliis, qui Augustalem principatum nolunt ab Apostolica auctoritate pendere.

ITAQUE *Carolus* hujus nominis VI. renunciatus Romanorum rex anno 1346. die 11. Julii apud Confluentes, nempe inter Mosellam & Rhenum (Helenopolis enim seu Francfurtum parebat *Ludovico* Bavaro) proximo anno 1347. imperare cœpit post obitum *Ludovici*, quamquam electores quidam Francfurti convenientes primo regem Angliæ *Eduardum*, deinde *Fridericum* Lantgravium Thuringiæ, Cæsarem nominassent. Verum iis renuentibus sese turbis hisce immiscere, omnes demum in electionem *Caroli* conspirarunt. Is in Romanum Pontificem obsequentissimus fuit, & in clericos liberalis: coronam acceperat Romæ anno 1346. die 25. Novembris, posteaquam declaratus fuerat rex Romanorum: & ibidem imperii diademata suscepit anno 1355. die 5. Aprilis. Anno 1365. Avenionem adiit Urbanum V. salutaturus. Cessit autem fati die 29. Novembris anno 1378. Pragæ in æde S. Vincenslai tumulatus.

EDIDERAT *Carolus IV.* anno 1356. in Comitibus Norimbergicis die 10. Januarii Pragmaticam Sanctionem de eligendo Imperatore: & de præminetia Electorum, quam a sigilli forma *Bullam Auream* appellant.

Præscripta ibidem ratione peracta est ab eo tempore electio Cæsarium. At successor Caroli *Vincelaus* illius filius, qui vivente patre anno 1377. die 12. Junii declaratus fuerat rex Romanorum, nulla alia adhibita caeremonia, genitore defuncto, coepit Bohemiæ regnum imperiumque administrare, Electoratu Brandenburgensi Sigismundo fratri suo demandato. Vincelaus autem iste, qui initio regni 17. agebat ætatis annum, adeo vino, voluptati, cunctisque vitis se dedit, ut illi *Inertis*, & *Ignavi* accesserit cognomentum (1). Reipublicæ idcirco interesse arbitrati sunt Imperii Proceres, si a regimine ineptissimum hominem amoverent; quod præstiteri anno 1400. die Augusti vicesima.

SUBSTITUTUS in locum Vincelsai *Rupertus* Palatinus dux Baviaræ cognomine *Parvus*. *Fridericus* enim Brunsvicensis, quem initio Imperatorem designaverant Electores, dum in Hassia domum peteret, fuerat ab hostibus trucidatus. Coloniae *Rupertus* electus fuit anno cit. 1400. mensis Septembri, ibique coronatus anno 1401. die 6. Januarii. Neque enim aut electio Francfurti, aut coronatio Aquisgrani, juxta consuetudinem fieri potuit, renuentibus civibus, qui Vincelsaum adhuc viventem observabant. Is enim supervixit *Ruperto*; nam apoplexia peremptus est anno 1418. die 16. Augusti: & imperator *Rupertus* decessit *Oppenheimii* anno 1410. die 21. Maji (2). Hactenus de Imperatoribus Occidentis.

ANTEQUAM in Orientem nostra progrediatur narratio, celebriores Latinæ Ecclesiæ Sanctos commemoremus oportet. Ut a sanctis mulieribus exordiamur; laudavimus superiori capite *Birgittam*, & *Catharinam* Senensem. Addendæ *Angela* de Fulginio, *Agnes* de Montepolitiano, *Elisabeth* Lusitanæ regina, & *Catharina* filia prælaudatæ *Birgittæ*. Obiit *B. Angela*
an-

(1) Vincelaus etiam *Margites*, *Theofistes*, *Sardanapalus*, & hominis monstrum ludibrii causa appellabatur. Eodem modo, quo Constantinus Copronymus, sacri fontis aquam fœdavit. Norimbergensibus quatuor vini Rhenani plaustris vendidit immunitates, membranasque sigillo munitas, in quibus posset quisque pro suo lubitu privilegia describere, soluto pretio distribuit.

(2) Scribunt quidam decessisse die 18. Maji, & sepultum fuisse Heildelbergæ.

anno 1309. *Agnes* anno 1317. *Elisabeth* anno 1336. *Catharina* anno 1381. Sanctissimi quoque viri ad caelestem gloriam migrarunt, nempe S. Ivo presbyter Britannus anno 1203. (1): *Nicolaus* Tolentinas Ord. S. Aug. thaumaturgus an. 1309. (2) *Conradus* Eremita anno 1351. *Petrus* *Thomas* Carmelita anno 1366. *Andreas* *Corfinius* ejusdem Ordinis anno 1373. Apud Indos a Saracenis anno 1322. martyrium perpessi sunt quatuor Fratres Ord. Minorum, scilicet, *Thomas* Tolentinas, *Jacobus* Patavinus, *Petrus* Senensis, & *Demetrius* laicus. Horum martyrium *Vadingus* narrat ad annum 1321. Quidam referunt ad annum 1319.

NUNC de Imperatoribus Orientis. Parricidii scelere, quo avum suum *Andronicum* *Michaelis* Palæologi filium dejecit, arreptum imperium *Andronicus* III. rexit usque ad annum 1341. quo obiit die 15. Junii. Deinde imperavit *Joannes Palæologus* ejusdem *Andronici* filius, dictus a pulchritudine oris *Calo* *Joannes*, sub tutela (erat enim novennis) *Joannis* *Cantacuzeni*. Is autem ex tutore imperii arripuit statim insignia; & ulterius bis diademata solemniter suscepit, *Adrianopoli* anno 1346. die 21. Maji, & CP. anno 1347. die 13. ejusdem mensis. Hujus usurpationis causas proferebat plurimas, ætatem præsertim principis, imperiique discrimina. Unionis Græcorum cum Latinis cupidissimus videbatur, uti & *Joannes* Palæologus, qui anno 1369. Romam ad *Urbanum* V. venit, auxilia adversus Turcarum aggressiones imploraturus. At *Cantacuzenus* assumptum imperium anno 1355. deposuerat, indutus monachum, totusque litteris deditus. *Joannes* autem Palæologus exinde regnavit usque ad annum 1391. quo anno, quinquagesimo a morte patris, migravit e vita.

EI SUCCESSIT filius *Emanuel*, cujus imperium *Bajazethes* Turcarum Sultanus armis vexavit, cincta quoque regia C. P. urbe largiori obsidione, donec *Themirlanc*,
live,

G 4

(1) *B. Clara* de Monte Falco Ord. Erem. S. Aug. obiit anno 1308. *Humilitas* Sanctimonialis Ord. Vallisumbrosæ anno 1310. *Michael* *Aretinus* ejusdem Ord. anno 1370. Eodem anno decessit *Hugolinus* *Cortonenis* Augustinianus.

(2) Sunt, qui *Nicolaum* ad superos migrasse tradunt anno 1305. *B. Fridericus* *Ratisponensis* ejusdem instituti anno 1329. decessit.

sive, ut vulgo dicitur, Tamerlan in Bajazethis ditionem irrumpens hujus in se arma convertit. *Emanuel* cognita rerum humanarum calamitate biennio ante mortem, quæ contigit anno 1425. ad instar monachi vitam egit, litterasque magnopere excoluit.

C A P U T VI.

SECULI XVI. DOCTRINA, AC DISCIPLINA.

HAERESION, quas cap. 3. memoravimus, condemnatio servatum in Ecclesia demonstrat perpetuum Fidei depositum. Sacramentorum numerus, & virtus est comprobata: in Eucharistia præsentia Domini Corporis, & accidentium absque substantia panis, & vini, contra Viclesum confirmata est permanentia, & adversus novos Adamitas sanctitas Matrimonii. Ecclesiastica Hierarchia, manens in Sacerdotibus impiis consecrandi potestas, atque in ipsa schismatum perturbatione. Definita sub Benedicto XII. præfens Sanctorum beatitudo, de qua sub prædecessore Joanne XXII. fuerat acriter disceptatum.

CELEBRATA est eorundem Sanctorum solemniter Canonizatio. Clemens V. anno 1313. *Petrum Calestinum*, Joannes XXII. anno 1317. *Ludovicum Tolosanum* Episcopum, & anno 1323. *Thomam Aquinatem*, Clemens VI. anno 1347. *Joannem Britannum*, Urbanus V. anno 1369. *Eleazarum* Comitem, & Bonifacius IX. anno 1391. *Birgittam* viduam Fastis Cælitum adscripserunt. Confirmata, ut diximus, anno 1311. in Viennensi concilio dies festa Corporis Christi, & instituta anno 1389. festivitas Visitationis B. M. V. Annus Jubilæi coarctatus a Clemente VI. ad annum quinquagesimum, & celebratus anno 1350. ab Urbano VI. ad annum 33. & indictus pro anno 1390. celebratus tamen rursus anno 1400. sub Bonifacio IX.

INSTITUTÆ sunt Religiosorum virorum quæ sequuntur Familæ. Congregatio Monachorum *Montis Oliveti* a Beato Bernardo Ptolomæo Senensi anno 1313. *S. Birgitta* anno 1363. Monachorum *S. Hieronymi* anno 1374. Eremitarum *S. Hieronymi* a B. Petro Gambacurta Pisano anno 1380. Congregatio Monachorum *M. Oli-*

Oliveti confirmata est a Clemente VI. anno 1344. Ordo *S. Birgittæ* ab Urbano V. anno 1370. Hieronymianorum a Gregorio IX. anno sit. 1374.

HUNC Monachorum *Hieronymianorum* Ordinem institutum circa prædictum annum a *Petro Ferrando* Hispano, olim Episcopo in Provincia Batica, tradiderunt Historici plurimi. Ex Chronico tamen Camporiensi, sive Monasterii *S. Mariæ de Sepulcro*, olim siti prope Florentiam in loco, quem vocant *Le Campora*, aservato in Archivio Florentinæ Cassinensium Abbatæ, *D. Aloysius Gallerti*, atque ex hujus lucubrationibus Cardinalis *Quirinus* in Epistola ad Felicem Mariam Nerinium Hieronymianorum Abbatem Generalem, constare contendunt hunc monachorum Ordinem institutum fuisse anno 1334. a quatuor Fratribus Augustinensibus, *Bartholomæo* Bonone Pistoriensi, *Benedicto* Thedaldo Florentino, *Bartholo Thoma*, & *Antonio Lapi* a *S. Geminiano*.

INSTITUTUS præterea hoc Sæculo, & anno 1355. a B. Joanne Columbino Senensi Ordo *Jesuatorum*: quem anno 1367. confirmavit Urbanus V. extinxit autem post tria Secula, nempe anno 1668. *Clemens IX.*

ACCEDUNT Ordines Equestres, *Montesia* in regno Valentia institutus anno 1317. a Jacobo II. rege Aragonia: *Christi* anno 1318. a Dionysio rege Lusitania: *Aquila Alba* anno 1325. ab Vladislao Rege Polonia: *Periscelidis*, vulgo, *de la Jarretiere*, sub invocatione *S. Georgii*, anno 1335. ab Eduardo III. Rege Angliæ: *Stella*, cum inscriptione, *Monstrant regibus astra viam* anno 1351. a Joanne Galliarum rege, vili tamen paullo post habitus, collatusque hominibus infimi quoque generis.

ALIARUM RERUM MEMORABILIVM ADDITAMENTVM.

GALLIÆ, Hispaniæ, & Lusitaniæ Reges initio sunt recensendi. Post Philippum Pulchrum, an. 1314. regnum indeptus est Ludovicus X. veneno extinctus anno 1316. Huic successit Philippus V. Longus dictus a corporis proceritate, ex vita raptus anno 1322. Regnavit deinde Carolus IV. Pulcher, mortuus anno 1328. Postea Philippus VI. e gente Valesia ab anno 1328. ad annum 1350. tum Joannes Bonus ejus nepos ad annum usque 1364. postmodum Carolus V. Sapiens ad annum 1380. ac tandem usque ad annum 1422. Carolus VI.

CASTILLIÆ, & Legionis regnum post Ferdinandum IV. ab anno 1312. gubernarunt Alphonsus IX. Crude-
lis propter immanitatem cognominatus, Henricus II. Joannes I. & Henricus III. vita functus anno 1407. Navarra regnum post Joannam administrarunt Ludovicus Hutinus, Joanna II. Carolus Crude-
lis, de quo dixi super, & Carolus, Nobilis denominatus, qui migravit e vita anno 1425. In Aragonia autem post Jacobum II. qui decessit anno 1327. regnaverunt Alphonsus IV. Joannes I. & Marinus, sublatus e vivis anno 1402. Regnum denique Lusitaniæ, post Dionysii mortem, quæ contigit anno 1325. rexerunt Alphonsus IV. Petrus I. Fernandus Mensisus, & Joannes I. qui exiit e vita anno 1433. regni sui quadragesimo octavo (1).

SED addenda ceteris Turcarum monarchia, quam in Oriente fundavit exeunte superiori Seculo, idest anno 1299. quo defuncto Aladino Iconii Sultano, occupavit Bithyniam, Othmanus ex Ogyziorum stirpe, ortus Macha-

(1) Regnum Angliæ auspiciati sunt, anno 1326. Eduardus. Anno 1377. Richardus II. & anno 1399. Henricus IV. Poloniæ vero regnum indeptus est anno 1306. Vladislaus. Anno 1333. Casimirus III. Anno 1370. Ludovicus Hungarus. Anno 1382. Hedwvigia.

chanæ apud Parthos filiusque Ertogrulis, qui obiit anno 1299. Hegiræ 687. Imperavit annis 28. & decessit anno 1326. Hegiræ 727. Regnavit deinde Othmani filius Orchanes, qui per Solimanum filium Imperium Othomanicum longe lateque propagavit, humanis exemptus rebus Hegira 761. & anno Christi 1359. Successit Amurathes I. filius Orchanis natu minor, in bellis gerendis felicissimus; at anno 1390. Hegira 793. per insidias a transfuga milite occisus, sica, dum lustraret cæsorum cadavera, in ejus ventrem adacta. Arripuit tunc Imperium Bajazethes filius Amurathis, dictus Gilderum, idest, Fulmen, quod fulminis instar ditones alienas invaderet ac subrueret. Sed anno 1482. Hegira 805. a Tamerlane Tartarorum rege acie victus ad Stellam montem Ancyræ, (1) quam Turcæ vocant Engumi, & in captivitate redactus mortem sibi post aliquot menses conscivit. Tradunt Latini Historici Bajazethem a victore cavea ferrea inclusum, & circumductum, necnon illius pedibus pro scabello fuisse, quod tamen ex narratione Scriptorum Arabum negant nonnulli recentiores.

GRAVIORA modo bella, & peculiare eventus memoria repetam. Equites Jerosolymitani anno 1308. obsederunt Rhodum insulam, quam anno 1310. die 15. Augusti occuparunt. Andronicus I. Imp. Græcorum anno 1312. Turcas in Chersoneso ad Hellepontum devictos fugavit e Thracia: eodemque anno Joannes Lucemburgius obtinuit Bohemiæ regnum. Rhodum anno 1322. Turcæ frustra expugnare tentarunt; quo anno Fridericus Austriacus invasit Bavariam. In Sicilia anno 1324. intestinum ac truce excitatum est bellum. Mauros Alphonsus rex Aragoniæ, Cruciferorum auxilio, anno 1330. prostravit: Brixiam, Bergomum, Parmam, Mutinam, Regium, Lucamque Joannes rex Bohemiæ subegit Ludovici Bavari imperio. Ladislaus rex Poloniæ anno 1332. vastavit Silesiam: eodem anno Turcæ adv. C. P. castra moverunt, insulamque Eubæam (Negroponte vocatur ab Italis) reddiderunt vestigalem; classis autem 33. triremium Cruciferorum anno 1334. in-

(2) Ibidem Pompejus vicerat Mithridatem.

incendit naves Turcarum 250. & barbarorum quinque millia peremit. Mauri rursus anno 1343. trucidati fuerunt ad Palmam oppidum Vandalitiæ. Christianorum copias Turcæ anno 1345. apud Smyrnam Joniæ urbem vexarunt. Anno 1346. Galli ingenti clade cæsi fuerunt ab Anglis ad Cresciacum inter Sueffiones & Laudunum. (1) Solimanus filius Orchanis anno 1357. expugnavit Callipolim urbem Thraciæ, figitque in Europa sedem imperii. Quatuor tantum Equitum Rhodensium tritremes anno 1359. XXIX. Turcicas devicerunt. Annurathes an. 1382. occupavit Thessaliam & Macedoniam: Tamerlanis Scythæ regisque Tartarorum anno 1386. quo anno occupavit Babylonem, fama percrebuit. Atque is, ut dictum est paullo supra, Bajazethem, qui anno 1390. magnam Ciliciæ partem, anno 1393. Armeniam, Græciam, & Peloponnesum, & anno 1396, quo Tamerlanes expeditionem movit in Parthos, aliam subjugaverat Ciliciæ partem, clade affectit, abduxitque captivum anno 1402.

PROSEQUAMUR cetera. Anno 1306. Philippus Galliarum rex regno Judæos expulit. Anno 1318. in potestatem Estensium concessit Ferraria. (2) Anno 1348. Joanna regina Neapolis, quæ fertur necasse virum suum Andream fratrem regis Hungariæ, ob causam, quam pudor proferri vetat, seipsam apud Clementem VI. purgare studuit, eique vendidit Avenionem. Coeptum anno 1351. supputari annos a Domini Nativitate in Catalaunia. Eo anno Joannes Vicecomes Mediolanensis Bononiæ potitus est. Pax inter Gallos Anglosque anno 1360. firmata fuit. Scaligeri anno 1375. a Galeacio Vicecomite Mediolanensi Verona & Vicentia fuerunt expulsi. Tormenta bellica, quæ dicuntur *Bombardæ*, anno 1380. a quodam Germano monacho

(1) Ceciderunt in hoc prælio Joannes rex Bohemiæ pater Caroli IV. Imp. Principes XI. Barones LXXX. Equites MCC. & pedites triginta mille. Rursus anno 1356. Galli dererantentes cum Anglis ingenti clade succubuerunt, & rex Joannes Bonus captus cum filio Philippo natu minimo in Angliam abductus fuit, obiitque Londini, redemptus tamen a captivitate, anno 1364.

(2) Ciccius Asculanus anno 1327. Florentiæ damnatus Magiæ, additus est flammis anno proximo, ætatis suæ 70. necatum invidia cujusdam æmuli tradit in ejus Apologia Sebastianus Antonellus Asculanus.

nacho feruntur inventa, ac primum a Venetis usurpata. (1)

LOQUAMUR, & de rebus aliis infaustis. Anno 1315. grassata est sæva fames (2). Ex Ætna Siciliæ monte anno 1323. tantæ eruperunt eum terræ concussionibus flammæ, ut viciniam vastaverint, cinisque nigerrimus flante Botea in Melitam insulam fuerit delatus. Arbores plurimæ anno 1334. ob nivis, & glaciæ intemperiem, frigusque hiemis perierunt. Fluminum exundationes maximæ anno 1342. ingens terræmotus in Germania, pestifque teterrima anno 1348. ab Historicis adnotantur. Anno 1350. tempore Jubilæi, grassante adhuc pestilentia, & irruente hominum multitudine, perierunt quamplurimi (3). Pestis anno 1400. rursus per Italiam grassabatur.

RELIQUUM est, ut de litterarum fortuna addantur per pauca. Multæ ad illas promovendas institutæ fuerunt Academiæ. Avenionensis a Bonifacio VII. anno 1303. Aurelianensis a Clem. V. anno 1305. Dublinensis anno 1320. Pisana anno 1339. Andegavensis anno 1346. Heidelbergensis a Ruperto Comite Palatino eodem anno. Pragensis a Carolo IV. 1358. (4) Arausicana, Viennensis, (5) & Genevensis anno 1365. Senensis anno 1387. & Colonienfis anno 1388.

POST.

(1) Inventor tormenti bellici, quod *Bombardam* vocant, adhibiti anno 1380. a Venetis non procul e Clodia adversus Genuensium classem, appellabatur *Bertholdus Niger*; ejusque nomen, atque eventus, quo sulphurei pulveris vim fortuito deprehendit, hoc epigrammate declarantur:

*Dum parat humano generi Chymista medelam,
Sulphura mulcideris dum sale mixta coquit;
Mulcibey ostendit mortalibus acre venenum,
Quo nullum letho corpora plura dedit.
Quæ larvæ alios, Munsterus nomina ponit,
Bertholdumque vocat nomine, regue Nigrum.*

Habes hic & epigrammatis auctorem.

(2) Ita hujus anni egestas apud Calvisium adnotatur, *Ut nullum lateat tempus famis, ecce CVCVLLVM*. Postremæ dictionis litteræ nota sunt temporis.

(3) Die 28. Januarii anno 1393. quinque viri nobiles choreas agendo induti vestibus villosis pice illitis, ut viderentur satyri hominesque sylvestres, eis joci causa admota face ab Aureliano patre Caroli VI. Galliarum regis, Lutetiæ plane cremati miserime perierant. *Annal. Fland.*

(4) Potius a Clemente VI. anno 1347.

(5) Viennensem nonnulli institutam tradunt ab Austriæ Duce Alberto circa annum 1390.

POST Scriptores Ecclesiasticos, de quibus cap. 4. ut alios recensent, temporis non sinunt angustia. Plurimos idcirco præmittimus, *Bartolum* quoque a Saxoferrato J.C. clarissimum, qui publice Pisis docuit Jurisprudentiam, Bononiæ anno ætatis suæ 21. consecutum doctoratus insignia: *Thomam* Florentinum cognomine *Del Garbo*, nemini in arte medendi secundum, qui florebat anno 1340., & *Emanuellem Chrysoloram*, qui sedente Bonifacio IX. Venetiis, Florentiæ, Romæ, ac Ticini tradidit Græcas litteras, testimonio Leonardi Arretini, Raphaelis Volaterrani, Pauli Jovii, aliorumque Historicorum celebratissimum: *Maximum Planudem* Andronico Palæologo acceptissimum, ab eo legatum ad Venetos, de quo Allatius, Cangiugus, Gesnerus: *Constantinum Harmenopolum* Judicem Theſſalonicensem, auctorem Promptuarii legum, cujus obitum Fabricius tom. 2. Biblioth. Græcæ, & alii referunt circa annum 1380. Tres tamen nulla ratione ab Etrusco Scriptore debent præteriri silentio, *Danthes Aligherius*, *Franciscus Petrarcha*, & *Joannes Boccacius*.

DANTHES, cujus extat Poema elaboratissimum, cui titulus, *Divina Commedia*, & liber de Monarchia, præter Eclogas, Epistolas, aliaque scripta omnium ore laudata, obiit exul a patria Florentia anno 1321. & Ravennæ in templo S. Francisci conditus sepulcro, cum inscriptione a seipso conscripta dum adhuc viveret:

*Jura Monarchiæ, Superos Phlegetonta, Lacusque
Lustrando cecini: voluerunt fata quoque.
Sed quia pars cessit melioribus hospita castris,
Astoremque suum petiit feliciter astris.
Hic claudor Danthes, patriis extorris ab oris,
Quem genuit parvi Florentia mater amoris.*

Addidere Ravennates Inscriptionem aliam longe ampliore, quæ incipit, *Theologus Danthes nullius domus expertus*; ac monumentum, temporis edacitate consumptum, magnificentius erexit Bernardus Bembo pater Petri S. R. E. Cardinalis Clarissimi, addita In-

scri-

scriptione altera, quæ incipit, *Exigua tumuli Danthes hic sorte jacebas*, &c. (1)

FRANCISCUS *Petrarcha* item Florentinus, sed natus Aretii, Poeta Laureatus, Philosophus, & Historicus præstantissimus, post scripta cædo dignissima, quæ simul collecta Lugduni, & Basiæ prodierunt in lucem, sejunctim vero, carmina præsertim Italica, frequentissime procusa sunt, & quotidie fere sudant sub prælo, Arquati in dioecesi Patavina, anno 1374. e vita decessit; ibique jacet marmoreo in tumulo, quem sibi vivens paraverat,

Frigida Francisci lapis hic tegit ossa Petrarchæ.

Suscipe Virgo Parens animam: Sate Virgine parce;

Fessaque jam terris Cæli requiescat in arce.

Tam demisse de se loquenti, apposita fuere, ut par erat, illustriora Epitaphia.

ET JOANNES *Boccacci* filius Epitaphium sibi paraverat ante mortem, quæ contigit proximo anno 1375. (2) Certaldi ad Elſam fluvium. Nullus eloquentiori stylo scripsit Italice, nec fabulas jucundiori contexuit. Præter Opera

(1) Inter ceteros, qui in Danthem Commentaria ediderunt, ut Christophorum Landinum, Alexandrum Vellutellum, Benvenutum Imolenſem, Bernardinum Daniælem, & Vincentium Bonannium, commemorat Lilius Gyraldus in Hist. Poetarum Dialogo 5. etiam Augustinianum Scriptorem Joannem Stephanum Ferrariensem. Diverſus is fuit ab Augustiniano altero Florentino, de quo in recentissima, & elegantissima Veneta hujus Poetæ Editione. Noſtras illic insertas diſertationes non recensemus. Breves, sed accuratæ sunt P. Venturi, Vulpii, aliorumque recentiorum ibidem appositæ Adnotationes. Latino carmine Danthis poetica Opera reddita quoque sunt.

Fecerat olim Latinam Versionem carmine Olivetanus Monachus Piſtorienſis, quam ætate ſua diligenti custodia aſſervatam, fibique non absque ambitione ostentari tradit citato dialogo Gyraldus. *Danthes* ob librum de *Monarchia*, apud nonnullos tanquam hereticus audiit. Vide Raphaelis Volaterrani *Anthrop.* lib. 21. & ſententiam Bartoli ibi productam super lege x. c. *Præſules*, lib. Digeflorum, de *inquirendis reſis*, necnon Spondanum ad annum 1321. num. 7. Sed caute procedendum in damnandis tanquam hereticis iis, qui diſerunt de Monarchia, eamque aſſerunt ab Eccleſia non dependere.

(2) Inſigni anachroniſmo labitur *Julius Niger* S. J. in *Hist. Scrip. Florent.* pag. 289. ubi ait, Joannem Boccaccium fuiſſe auditorem Benedicti *Buonmarſei*, ab eoque didiciſſe Etruſcæ linguæ facundiam; nam Benedictus anno 1645. inſtauravit Majorum ſuorum monumentum in Clauiſtro S. Spiritus Florentiæ, obiitque labente ſeculo XVII. Agnomen Boccacci patris fuit, *Ghellini*.

pera alia complura, id testatur Opus, quod a decem de-
rum colloquiis inscripsit Græco titulo *Decameronem*. Ple-
rimum tamen valuit etiam Latina lingua, omnigena eni-
ditione, & Historia; & singulos ejus libros, cum nomi-
simi cuique sint, non opus est recensere. Prælaudatum
vero Epitaphium est hujusmodi:

*Hac sub mole jacent cineres atque ossa Joannis.
Mens sedet ante Deum meritis ornata laborum.
Mortalis vite genitor Boccaccius illi;
Patria Certaldum; studium fuit alma Poesis.*

Addit *Collutius* (1), & ipse Poeta atque Orator elo-
quentissimus, elegans Epigramma eidem tumulo inscrip-
tum, cujus initium, *Inclyte cur vates humili sermo
locutus, &c.*

(1) *Petrus Petri Salutati filius, ex oppido Stignani.*



DE

DECIMUM QUINTUM
E C C L E S I Æ
S E C U L U M.
C A P U T I.

SUMMI ROMANÆ, ET APOSTOLICÆ ECCLESIAE
PASTORES.

GUBERNARUNT Romanam Ecclesiam Seculo XV.
post Bonifacium IX. qui animam efflavit anno
1404. *Innocentius VII. Gregorius XII. Alexan-
der V. Joannes XXIII. Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus
V. Callistus III. Pius II. Paulus II. Sixtus IV. Innocentius
VII. & Alexander VI.*

CCIV. INNOCENTIUS VII. electus est die 17. Octo-
br. an. 1404. Patria ei Sulmo in Aprutio, ubi & natus Ovi-
dius, ut ipse ait lib. 2. Amorum Eleg. 19. nomen vero
Cosmatus Melioratus. Ob utriusque juris doctrinam, pro-
bitatemque vere assumpto nomine dignus, non tantum
commendatur a Leonardo Arretino illius avi scriptore
lib. 1. cap. 7. verum etiam a Theodorico Niem, Maim-
burgo, & a Neoterico auctore Operis *Histoire des Papes*,
qui tamen Pontificum vitia insectantur. Propter nequi-
tiam nepotis sui Ludovici, qui undecim Romanæ Urbis
rectores fraude propria manu interfecit, nudosque pro-
jecit e fenestra, Innocentius Viterbum concitata Romana
multitudine fugit. Romam redux anno 1406. mortem
opetiit die 6. Nov. correptus apoplexiâ. Vulgatum sta-
tim rumorem, Papam sublatum esse veneno, prælau-
datus Leonardus Arretinus, qui præfens aderat, diluit
in Epistola ad Franciscum Principem Cortonen-
sem.

CCV. EODEM mense Novembris, ac die 30. successit
est Innocentio *Gregorius XII. Card. tit. S. Marci*,
dictus antea *Angelus Covarius* patritius Venetus. Præ-
stitit juramentum abdicaturum sese Pontificatu, si id ne-

Tom. II.

H

.es.

cessum foret ad schisma abolendum. Se ad idem paratum esse, impellente Universitate Parisiensi, & Carolo VI. rege, etiam Petrus de Luna, idest, Antipapa Benedictus XIII. aiebat. Lucam proinde Gregorius, ac Benedictus ad Portum Veneris atque ad fines Etruriæ, quasi colloquium institutum accesserunt. At utroque tergiversationes spretis sacramentis adhibente, Cardinales utriusque partis num. XXII. Pisces congregati anno 1409. die 26. Junii, (1) tam Gregorio, quam Petro exauctoratis, elegerunt in Pontificem Alexandrum V. Petrus autem de Luna percussus timore Avenione se contulerat Paperianum arcem tum juris Hispanici, in finibus Galliarum & Aragoniæ, semperque in schismate pertinax obiit anno 1424. die 1. Junii in Cheroneo, seu Peninsulae Valentini oppido. Gregorius anno 1409. in Austriam, & inde Cajetam se contulit; hinc Ariminum venit sub exitum anni 1412. ibique anno 1415. Pontificatus deposuit insignia, summopere a PP. Concilii Constantiensis laudatus. Obiit autem Recineti anno 1417. VIII. Id. Octobr.

CCVI. AD *Alexandrum V.* revertamur oportet. Ejus electionem supra adnotavimus. Appellabatur *Petrus Philargius*, Card. & Archiepiscopus Mediolanensis, Ordinem FF. Min. professus. Incerta ejus patria, incertum genus, incerti parentes. Novariensem aliqui apud Ciaconium, quidam Bononiensem, permulti Cretensem faciunt. Inverisimile non videtur, natum *Candii* oppidi Insubriæ, atque hinc postremam opinionem exortam. Vino mero delectatum scribit lib. 100. Fleurius: describit virtutes ejus Graveson, in quem invehitur recens Auctor Hist. Pontif. tom. 3. pag. ultima. Aliquando Pisces, Prati, Pistorii, & Bononiæ moram egit. Illic repentina morte sublatus est anno 1410. die 3. Maji. Haussisse in clystere venenum tradit S. Antoninus in Chronicis: hujusque criminis accusatus fuit Balthassar Card. *Gosia* Neapolitanus, non autem convictus.

CCVII. IDEM *Balthassar* Alexandro in Pontificatu successit, eodem anno die Maji 17. creatus in ipsa Urbe Bononia. Est hic *Joannes XXIII.* Confirmavit Concilium Pisani contra Gregorium duodecimum & Petrum de Luna

(1) Inchoatum tamen Concilium die 25. Martii.

Luna sanctionem. Summa illi cum Sigismundo Imp. concordia. Ubi Romani ejus electionem intellexerunt, dejectis statuis Gregorii, illius erexerunt. Verum his, ceterisque ob immodicas exactiones, Simonias, scandalosa in visus sessione 12. Concilii Constantiensis anno 1415. die 29. Maji depositus fuit (1). Sententiæ in se lata acquiescens in arcem, in qua Joannes Hus detinebatur, deinde Heidelbergam abductus fuit. Ad pedes Martini V. electi in laudato Concilio anno 1417. die 11. Novemb. provolutus, lacrymas ab omnium oculis expressit. Humaniter tamen exceptus Cardinalis decanus fuit constitutus. Id evenit anno 1419. quo anno die 22. Decembris Florentiæ obiit, pompa parum Pontificali ab simili in æde S. Joannis Baptistæ sepultus aneo, marmoreoque monumento.

CCVIII. Quo die inauguratus fuerit Pontifex *Martinus V.* dictum nuper (2). Nobilissima Columnensium gente ortus erat, Cardinalis tit. S. Georgii, ejusque nomen Otho. Constantia discessit anno 1418. die 16. Maji. Audaces Florentiæ pueri nimium licenter succlamaverunt pertranseunti. (3). *Gilius* (4) *Magnos* Aragonensis anno 1424. post mortem Petri de Luna creatus Antipapa Cheronesi, nomine assumpto *Clementis VIII.* anno 1429. arrepta insignia deposuit, suamque Schisma V. exhibuit obedientiam. Atque ita magnum Schisma extinctum est, inceptum anno 1378. in electione peracta Fundis Antipapæ Clementis VII. Decessit autem *Martinus V.* Romæ anno 1431. die 21. Februarii (5).

H 2

CCIX. SE-

(1) Vide caput proximum.

(2) Dicitur *Quintus*, cum sit hujus nominis III., quoniam etiam *Marinus I.* & *Marinus II.* a pluribus *Martini* nomen designantur.

(3) Videatur *Poggius* Hist. Florent. 32.

(4) Idest, *Egidius*, quem *Martinus V.* declaravit Majoricensis Episcopum. Hinc in Conclavi Vaticano extat hæc optimi Pontificis memoria: *Martinus V. Columna extincto Schismate pacem Ecclesiæ peperit.*

(5) *Martinus V.* tam patienti fuit animo, ut cum fratres duos, unum peste, alterum fortuito incendio sublato amisset, nullum dederit abjecti animi indicium. Obiisse die 20. Februarii cum sedisset annos 13. menses 3. & dies decem, *Papebrochius*, *Pagius*, alique tradunt. At in Basilica Lateranensi extat hujus Pontificis aeneum Sepulcrum commemoratum quoque a *Raynaldo*, a *Ciaconio*, a *Cæsare Raspono*, &c. cum inscriptione: *Martinus Papa V. Sedit annos XIII. menses III. dies XII. Obiit anno MCDXXXI. die XXI. Februarii. Temporum suorum felicitas.* Non arbitramur, ut inquit *Papebrochius*, hoc epitaphium tempore attritum, fuisse ab aliquo infeliciter renovatum.

CCIX. SEDIT postea *Eugenius IV.* idest, nepos Gregorii XII. *Gabriel Condulmerus* Venetus Card. tit. S. Clementis. Pontificum Calumniatores fuisse tradunt, non Gregorii ex matre nepotem, sed filium spurium. In eum Columenses seditionem, Philippus dux Mediolanensis bellum excitavit. Roma discedens unionem Græcorum, utinam diuturniorem, Florentiæ convocato Concilio curavit (1). Concessit autem naturæ anno Pontificatus XVI. Christi 1447. vigesima tertia die Februarii. Concilium Basileense anno 1439. Sessione 34. die 25. Junii in eum depositionis iniquam sententiam promulgavit, & die 5. Nov. in Pseudopontificem elegit Amadeum Sabaudicæ ducem, Eremiticam vitam ducentem ad lacum Lemannum. Huic *Felicis V.* nomen impositum.

CCX. REXIT deinde Ecclesiam *Nicolaus V.* seu Thomas Card. Sarzanensis Bononiæ Episcopus, Bartholomæo medico, matre Fivizanensi in lucem editus (2). Nicolai Cardinalis Albergati, nunc inter Beatos relati, causa nomen ipsum assumpsit. Principes regesque omnes illum tanquam supremum Ecclesiæ Caput agnoverunt, eique etiam sese subiecit *Felix V.* anno 1449. ad priuam reuersus eremum. Cathedram Lunensem in patriam suam Nicolaus transfulit; decubuitque IX. Cal. Apr. anno 1455. Dotes ejus refert, nobile Basilicæ Vaticanæ Epitaphium:

*Hic sita sunt Quinti Nicolai Antistitis ossa,
Aurea qui dederat secula, Roma, tibi.
Consilio illustris, virtute illustrior omni,
Excoluit doctos doctior ipse viros.*

Abstr.

(1) In Bibliotheca Vaticana sub Concilii Florentini pictura legitur: *Eugenio IV. Pontifice Græci, Armeni, Æthiopes ad Fidei unitatem redeunt;* atque in Valvis, æneis Basilicæ hî versus a Panvino, Oldoino, & Bonannio relati:

Ut Græci, Armeni, Æthiopes hic adspice ut ipsam.

Romanam amplexa est Gens Jacobita Fidem.

Sunt hæc Eugenii monumenta illustria Quarta:

Excelsa hæc animi sunt monumenta sui.

(2) Familia Nicolai V. Parentumcella, nomen matris *Andeola* Caldevina. Est tamen in Nummo inscriptio, *Tomas. Lugano. di. Sarzanensis* MCDXXXVII. unde quidam ei fuisse interuat parentes humilis locuturæ, & cognomen *Lugano.* Refrayit, clausitque Jubilæum anno 1450.

*Abstulit errorem, quo schisma infecerat orbem,
Restituit mores, mœnia, templa, domos.*

*Tum Bernardino statuit sua sacra Senensi,
Sancta Jubilæi tempora dum celebrat.*

Cinxit honore Frederici conjugis auro:

Rex Italas isto fœdere composuit.

Attica Romana complura volumina linguae

Prodidit: en tumulo fundite thura sacro.

CCXI. DIE Aprilis octava electus est eodem anno 1455. Pontifex Maximus *Callistus III.* vocatus antea *Alphonfus* Cardinalis *Borgia* Valentinus. Huic S. Vincentius Ferrerius prædixerat supremam Ecclesiæ dignitatem, quam tenuit usque ad diem 6. Augusti anni 1458. Nimi in nepotes suos, quorum duos purpura ornavit eodem die, notatur amoris (1).

CCXII. EVECTUS tum ad Sacerdotii fastigium Pius II. *Æneas Sylvius Piccolomineus* patria Senensis. Incidit hujus electio in anni 1458. diem 27. Aug. atque obitus in diem 14. ejusdem mensis anno 1464. In ejus exaltatione Roma exultavit. Excelluit litteris: damnavit Appellationes ad futurum Concilium: acta Concilii Basileensis cassavit: bello adversus Turcas gerendo incubuit ardentem (2).

CCXIII. SUCCESSIT Pio II. *Paulus II.* scilicet, Petrus Barbus Venetus Card. S. Marci viva voce creatus, dum vix annum 48. (3) excessisset, anno 1464. opera Cardinalis Bessarionis. Juramenta, quæ tunc ab electis Pontificibus fieri solebant, noluit emittere.

H 3

Ab-

(1) *Callistus III.* moriens reliquit 115. millia nummorum aureorum, quos comparaverat in usus bellicos adversus Turcas.

(2) *Victoria Forteguerria* Æneæ mater, cum in somnio sibi visa foret parere infantem cum mitra, diu ex eo timuit Familiæ ignominiam, proptereaquod improbis imponi aliquando soleant mitræ carthage; neque hanc expulit suspicionem, nisi quando filius creatus est Episcopus Tergestinus. Decessit Anconæ, sed Romam delatus primum in Vaticana conditus fuit, deinde anno 1623. in Æde Theatinorum S. Andræ & Valle honorifice tumulatus.

(3) Auctor *Hist. Pap.* tom. 4. proximum fuisse ait anno 83. Mendam irrepsisse puto. Arrisise Paulo II. *Formosus* nomen, & ad instar mulierum se ornasse, quod nimium de sua pœnitentia sibi plauderet, Platina non est credendum. Huic tamen aures præbuit prædictus Auctor, & qui scripsit Historiam Conclavium, necnon Ameliorius Not. in librum I. Ann. Taciti.

Abbreviatores, inter quos Baptista Platina, amovit, unde hujus scriptoris acerbior stylus, & concitator. Subita extinguitur apoplexi die 26. Julii anno 1471.

CCXIV. SEDIT poitea Sixtus IV. Ordinis Min. Nomen ei Franciscus: familia della Rovere: patria Albixola (1) oppidum Liguriæ. Bononiæ, Papiæ, Senis, Florentiæ, Perusii publice tradiderat Theologiam: omnes in Ordine suo consecutus fuerat gradus, & Vaticanam denique purpuram. Per summam injuriam Jurieu ministri Calvinista ei expr. brat. quod libidinem permiserit præpösteram. Citat conviciator teitem Balæum, & Vesseum, utrumque hominem hæreticum & mendacem. Sixtus anno 1484. die 13. Augusti migravit e vita.

CCXV. JOANNES Baptista Cibo Card. S. Cæcilie ex clarissima Genuesi familia electus est eodem mense, die 29. nomine assumpto Innocentii VIII. Pacis inter magnos principes auctor, infecutor Hussitarum, propugnator Ecclesiasticæ libertatis, Turcarumque hostis acerrimus fuit. Occasione Zizimi fratris Bajazethis II. quem Innocentius captivum tenebat, ad eundem Bajazethem litteras dedit, ac dono lanceam accepit, qua Redemptoris nostri transfixum fuit latus. Id contigit anno 1492. quo itidem anno Romæ inventus est Titulus Dominicæ Crucis. Naturæ perolvit debitum VIII. Cal. Augusti anno 1492.

CCXVI. ALEXANDER VI. post Innocentium præfuit Ecclesiæ. Roderici Borgiæ S. R. E. Cardinalis Cancellarii pristinum illi nomen. Quemadmodum nequit satis laudari Borgiæ Familiæ nobilitas; ita dici nequit quantum Alexandri vitia ab Historicis amplificentur. Immodicum in filios amorem, incertam libidinem, ambitionem, avaritiam, flagitia reliqua cuncta describunt, præsertim Du-Chesne, Gordonius, Guicciardinus. Videtis satyricam in Alexandrum Epistolam, versulque improbos in Hist. Pontificum tom. 4. Malefici etiam, & propinati veneni, quo incaute hausto ipse perierit, culpant Alexandrum plerique. Id tamen criminis dilue-

(1) Natum Cella quinto a Savona miliario, scribit in suo Theſauro p. 2. pag. 93 Ghilinus. Haud secus Panvinius, qui in ejusdem Pontificis vita Roboreæ gentis originem ac nobilitatem describit.

diluvare nititur Raynaldus. Lege Continuatore Hist. Fleury libro CXX. num. 6. & seq. Nos chronologiam adnotamus solummodo. Creatus est anno 1492. III. Eidus Augusti, & sublatuſ e vivis anno 1503. XV. Calend. Septemb. (1).

H 4

PA-

(1) Quod est in prologo, Genus irritabilis Varum, præsertim in Alexandro VI. vidimus adimpletum. Nam de eodem Pontifice Maximo legitur inter Jacobi Sannazarii Carmina libro 2. Epigrammatum num. 29. Satyricum Epitaphium, quod incipit:

Postasti nefcis, cujus hic tumulus fiet.
Habetur ibidem & duplex disticon, quorum unius Hexameter est,

Mixta si vomuit nigrum post fata cruorem!
alterius vero, nam Pentametros exscribere nolumus,
Nomen Alexandri ne te fortasse morætur.

Extat & aliud,

Visum se iterum Sixtum cum Roma putaret,
Pro Sixto Sextum vidit, & ingemuit.

Tribuitur eidem in Tumulum Lucretiæ inscriptio, a nonnullis falso attributa Pontano,

Hæc jacet in tumulo, &c.

Circumfertur & Epigramma, cujus initium, Vendit Alexander, &c. Hæc adnotamus, tum quia vulgatissima sunt, & etiam a Papirio in vita Pontificis Alexandri producta lib. 6. pag. 373. tum etiam, ut Novatores percipiant, a nobis vitia quorundam Romanorum Pontificum non denegari: quamquam, nisi iidem novantes dicerent, & cachinnis ubique patefacerent, honestius videretur ea præteriri silentio. Verum etſi Pontifices etiam homines sunt, & circumdati infirmitate: nullus tamen illorum a recta fide defecit, & plurimum Romanæ Ecclesiæ firmitatem, auctoritatemque commendat, quod nunquam eam Spiritus Sanctus deseruit, etiamſi aliquando improbo gubernatam Pastore. Vitiiſ, quæ Alexandro VI. exprobrantur, egregia ejus facta opponimus; cohibitam severioribus poenis ſicariorum licentiam, statutos dies jus unicuique dicendi, decretum visitationis ægrotantium tempus, contententium de novi Orbis dominatione Regum, Joannis Lusitanie, & Ferdinandi Hispaniarum Monarchæ concordiam, innovationem consuetudinis, inducta a Callisto III. salutandi in meridie Deiparam, insiditum anathema Librariis typis mandantibus Scripta ab Episcopis non impetrata facultate, lata sanctione, quam ad annum 1501. num. 36. refert Raynaldus. Prætermittit comitatem, qua Principum legatos ad se missos exceptit, & præsertim Angelum Politianum, qui Senensium nomine orationem ad ipsum habuit; gravissimamque ejus ad omnes Reges exhortationem, ut pacem colerent, nec de gerendo bello cogitarent, nisi adversus Turcas spoliis Christianorum superbientes. Profecto iniqui dicendi sunt, qui summorum virorum, tenentium maxime Sacerdotii, aut Regni Imperique fastigium, carpunt vitia, recte autem gesta prætereunt.

PATRIARCHARUM NOMINA.

QUINTODECIMO Ecclesie Seculo usque ad annum 1453. quo anno Turca Constantinopolim expugnarunt, sederunt post *Antonium IV.* qui anno 1403. decessit, *Callistus II. Joseph II.* Exmetropolita Ephesinus, *Metrophanes* Cyzicenus, *Gregorius III.* Hieromonachus, & *Georgius Scholarius* appellatus etiam *Gennadius* eodem electus anno, quo *Maumetes* Constantinopolim occupavit. Prætermittuntur ceteri extorres, & vix Patriarchali caractere insigniti.

CAPUT II.

SYNODI QUINTODECIMO ECCLESIE SEculo
CELEBRATÆ.

PLENARIA hujus Seculi Concilia sunt *Pisani*, *Constantiensis*, *Senensis*, *Basileensis*, & *Florentinum*. Num priora quatuor generalia dicenda sint, controvertitur: nulla de postremo hæsitatio.

DE Pisani Concilii convocatione facta anno 1409. dictum est capite superiori. Utriusque Communionis Cardinales, Gregorii nempe XII. & Benedicti XIII. ad hanc Synodum convenisse, depositum in illa Gregorium, electum Alexandrum V. exauctoratum Benedictum, eo loci narravimus. Nulla Gregorio illata injuria, siquidem juramentum emiserat abdicandi se Pontificatu, si id necessum fuisset ad schisma abolendum, demissisque precibus invitatus ad Synodum nunquam voluit accedere. Interfuere tamen Cardinales XXII. (1) Archiepisc. XXIV. Episcopi CLXXXII. Abbates ac Theologi plusquam CCC. Frustra adversus Pisani Concilium depositi Pontifices reclamaverunt. Qui Generale fuisse negant, in hanc abierunt, sententiam, quoniam non fuit a Pontifice convocatum, nec Concilio ipso absoluto schisma cessavit. Verum quia Alexandrum V. omnes tanquam legitimum Pontificem agnoscunt, atque in Schismate aliis, quam Capiti, de-

cu-

ejus auctoritate controvertitur, committi debet Synodi congregandæ facultas, non potest Pisani Conventus firmas oppugnari. (1)

PERSEVERANTE Schismate, Joannes XXIII. Alexandri successor indixit Concilium *Constantiense* die 20. Martii anno 1414. Inchoatum est die 5. Novembris anno proximo, præfuitque sessioni 1. idem Joannes Romanus Pontifex. Adfuerunt Patriarchæ IV. Archiepiscopi XLIII. Episcopi CLX. Abbates ac Theologi supra CIX. necnon Romanorum Imperator Sigismundus. *Damnatus Viclesus*, & cremati Joannes Hus, & Hieronymus Pragensis, de quibus infra. Joannes Pontifex, qui primum humiliter scripto & jurejurando sponderat dimissurum se Ecclesie regimen, si ad extirpationem schismatis videretur necessarium, id postea exequi detrectans, & clam e Synodo discedens, dejectus est adnotata superiori die. Constitutus tum Martinus V. ac Synodus absoluta anno 1418. die 22. Aprilis. Concilium istud dicitur continuatio Pisani a Card. *Turrecremata*. An fuerit Oecumenicum post Joan. XXIII. discessum, vigeatque robor Sessionis 4. & quintæ, quibus Papa subjicitur Concilio, haud levis est controversia. Adversus Ven. *Bellarminum* & Christianum *Lupum* affirmantem partem strenue propugnat *Cl. Bossuetius* p. 2. defens. *Decl. Cleri Gallic.* lib. 9.

MARTINUS V. Sess. 44. Concilii Constantiensis habita anno 1418. die 19. Aprilis indixerat Concilium pro reformatione morum celebrandum *Papiae*, urbis in *Insurbria* vetustæ. Inchoatum illud est an. 1423. mense *Majo*: sed paucis advenientibus ob pestiferam illic grassantem luem, post menses duos translatum est *Senas*. Confirmata ibidem *Viclesitarum*, *Hussitarumque* damnatio, & depositio *Petri de Luna*, actumque de *Grætorum* cum *Latinis* unione. Verum temporis calamitas impulit Martinum V. ut hac Synodo abrupta, proximo anno 1424. die *Februarii* 19. indiceret *Basileensem* an-

(1) De Concilii Pisani auctoritate dispar, & opposita est Clarissimorum Scriptorum sententia. Vide *Ital. Sacram.* in Arch. *Pisani* sub *Alemanno Adimario*, &c.

(1) Alibi numerantur Card. XXI.

anno 1431. celebrandam. Senense Concilium in litteris quoque Martini V. & Eugenii IV. dicitur *Œcumenicum*; fuit vero quædam Constantiensis Synodi Appendix.

SUBLATO e vivis Martino V. Eugenius ei successus ratam habuit indictionem Concilii Basileensis in finibus Helvetiorum. Inchoatum fuit eodem anno 1431. die 19. Maji, indictaque prior Sessio pro 14. Decembris. Initio Concilium fuisse legitimum, non ambigitur; sed nimiam sibi quibusdam arrogantibus auctoritatem, & cogitantibus Pseudopontificem intrudere vivente Eugenio, bello insuper inter duces Burgundum & Austriacum fervescente, idem Eugenius anno 1433. Constitutionibus, litteris, legatisque synodum studuit dissolvere, indixitque anno 1437. Concilium Ferrariense. Ab eo tempore degenerans Synodus in conventum illegitimum ac seditiosum inique in Eugenium se gessit, Sessione præsertim 31. anno 1438. die 24. Januarii. De Felice V. Pseudopontifice dictum supra. Solutam denique hoc Concilium anno 1443. mense Majo.

FERRARIENSE Concilium Generale anno 1438. die 9. Aprilis inchoatum est. Florentiam vero anno sequenti translatum. ubi prima sessio habita fuit die 26. Februarii, postrema die 22. Novembris ejusdem anni 1439. Ferrariensi & Florentino Concilio præfuit ipse Eugenius IV. & interfuit Joannes Palæologus imperator Græcorum cum Joseph Patriarcha C. P. ac permultis cum Latinis, tum Græcis. Inter quos de Purgatorio, de Primatu Pape, de Azymo adhibendo in Eucharistia consicienda, de præfenti gloria Sanctorum, ac præsertim de processione Spiritus Sancti a Filio, & de additione facta Symbolo particula *Filioque*, longa fuit disceptatio. Sed inita tandem concordia, cui & Græci omnibus subscribere, uno excepto Marco Ephesino, qui in Græciam redux complures in Schisma instaurandum permovet. Subjicitur Synodi Florentinæ *Decretum pro instructione Armenorum*, nec Synodi, sed solius Eugenii IV. nomine inscriptum utpote editum post discessionem Græcorum decimo Kal. Decembris. Sed de Conciliis Œcumenicis, pro nobis instituto, satis multa.

CETERA ad disciplinam spectantia commemorabo tertiummodo. In Gallis celebrata fuere *Remense* an. 1400.

Sens-

Senonense 1429. *Bituricense* an. 1438. *Rotomagensis* anno 1445. *Senonense* alterum 1485. In Hispania *Dertosa* anno 1429. *Matrii* 1473. *Toleti*, & *Rauda* eod. anno, & Compluti 1479. In Germania *Colonia* 1423. & 1452. *Praga* 1405. *Salisburgi* anno 1420. *Frisinga* in Bavaria anno 1440. In Anglia *Oxonii* 1408. *Londini* 1420. & 1486. & Haphniæ, vulgo *Copenhagen*, in Silandia, vel Dania, anno 1425. Ad Clericorum, & Monachorum disciplinam, ab beneficiorum collationem, morumque probitatem, necnon erumpentium errorum pravitatem, eliminandam, singula pertinent.

CONCILIABULA *Benedicti XIII.* Pseudopontificis, seu Petri de Luna, Perpiniæ anno 1408. & Salmanticae 1410. ubi ille verus Ecclesiæ Pastor fuit declaratus. Utinense anno 1409. quo *Gregorius XIII.* seu Angelus Corarius, etsi Papis exauctoratus, cum paucis Episcopis schisma fulcire curavit, atque Constantinopolitanam, in quo imperante Constantino Palæologo anno 1450. proscriptis actis Synodi Florentinæ Græci ad vomitum redierunt; hæc, inquam, Pseudoconcilia omnino a nobis rejiciuntur.

C A P U T III.

DE HUSSITIS, CETERISQUE HERETICIS, SECULI XV.

P RÆTER nefaria Viclefi dogmata in Concilio Constantiensi damnata sess. 8. anno 1415. die 4. Maji, *Joannes Hus*, & *Hieronymus de Praga* ejus discipulus eadem fere omnia dogmata propugnantes, vivi fuerunt combusti. Sumptum de Joanne Husso supplicium eod. anno 1415. die 6. Julii, ac de Hieronymo Pragensi anno 1416. die 30. Maji. Queruntur hæretici, hos sectarum suarum patriarchas, quos tanquam martyres venerantur, rogo fuisse impositos, & exultos, etsi Constantiam accesserint obtentæ securitatis fide, quam vocant *Salvum conductum*. Sed queruntur inique, & injuste. Nam Joannes Hus neque a Pontifice, neque a Concilio, ut ex ejusdem Hussi litteris constat, securitatem illam obtinuerat, sed tantum a Sigismundo, coarctatam ad iter, hujusque incommoda,

moda, ad solutionem tributi, vel telonii, ut apparet ex litteris Imperatoris datis Spiræ anno 1414. die 18. Octobris. Cum autem contra promissa, & pæta, quibus sponderat se iudicium Concilii futurum, discessisset Constantia, & in hæresi post damnationem evasisset pervicacior; ipsius Sigismundi iussu coniectus in carcerem, merito pertulit pœnam perfidia suæ. Hieronymus vero, tametsi a Synodo, non a Sigismundo, obtinuerat *salvum Conductum*, quia tamen damnationi Viclefi, & Joannis Hussi consentit, horum hæresim ejuravit sessione decimanona; palam postea testatus se fraude & mendaciter id egisse, ac in pristinos prolapsus errores, frui non poterat ea securitate, quæ ipsi concessa fuerat ea apposita conditione, ut *justitia semper salva maneret*, quantum Fides exigeret Orthodoxa. Videatur in Historia Hussitarum Joannes Cochläus, & dissert. 7. hujus Seculi Nat. Alexander.

DOGMATIZAVIT Joannes Hus, Ecclesiam constare ex solis prædestinatis, carere visibili Capite, Hæreticos tradi non posse seculari Judici puniendos, & neminem Sacerdotum a prædicatione verbi Dei posse ab Episcopis, vel a Pontifice removeri, aliæque his affinia XXXIX. comprehensa articulis (1) proscriptis a PP. Constantiensibus. Circa Eucharistiam tamen, Confessionem Sacramentalem, Invocationem Sanctorum, & Purgatorium Joannes HVS nunquam oppugnavit doctrinam Catholicæ Ecclesiæ, ideoque frustra illius concordiam jactant posteriores hæretici.

ORTI ex Hussitis *Thaborita*, *Orphani*, & *Calixtini*. Primi ita appellati sunt a monte, in quem duce Joanne Zischæ homine æque impio, ac strenuo, sese receperunt, & cui *Thabor* nomen dederunt. Horum quidam *Orphani* dicti sunt, quasi orbatu patre, post mortem ipsius Zischæ: qui obiit pestilentia anno 1424. die 6. Octobris in castro *Priscon*, mandans ut e pelle sua ad terrendos hostes tympanum conficeretur. *Calixtini* denominati fuere qui communionem sub utraque

(1) Vid. Continuat. Hist. Fleury lib. 103. num. 74. Sessione tamen Concilii XV. redacti sunt ad XXX.

que specie necessariam putantes, Calicis formam ubique pingebant, unde pervulgatum distichon,

*Tot pingit calices Bohemorum terra per urbes,
Ut credas Bacchi numina sola coli.*

PRODIERUNT pariter ex Gallia Belgica, & in Bohemiam irrupere novi *Adamita*, nudi incedentes, additi promiscuis connubiis, in omnem exardescentes libidinem, atque adeo inverecundi, ut memoratus Zischæ dux Hussitarum illos gladio, flammisque ultricibus deleverit. Quorum dux *Pichardus* nomine se Adam ac Dei filium audaacter nominabat. Paullulum modestiores *Fossarii*, qui adinstar brutorum promiscuam explebant libidinem in abditissimis locis fossisque, unde sortiti sunt nomen. Quidam demum e Viclefi secta erumpentes ceperunt adversus *Pædobatissimum* insurgere, asserentes regenerationis lavacrum parvulis inutiliter conferri, neque illo indigere filios e fidelibus procreatos.

HÆC de hæresibus tantum; nam errores a pluribus hoc Seculo absque pertinacia assertos, quoniam non coaluerunt in sectam, licet proscriptos, non est loci hujus singulatim exponere (1).

C A P U T I V.

RECENSENTUR SCRIPTORES PRÆCIPUI, QUI
SECULO XV. PERTRACTARUNT DE
REBUS ECCLESIASTICIS.

INTER plurimos illos, qui vertente Seculo XV. sapientia honestissimum sibi nomen compararunt, Theologicos claruerunt eruditentis ex Latinis quidem

Pe-

(1) Errorum, quos prætermittimus, auctores sunt Matthæus Grebon Ord. Præd. V. Nas. Alex. cap. 2. art. 4. Manfredus ejusd. Ord. P. S. Ant. t. P. tit. 22. cap. 7. n. 8. Alphonsus Toftatus, V. Rayn. ad an. 1443. n. 24. FF. nonnulli Carmelitæ, Spond. ad annum 1473. num. 13. Joannes Parvus (Pesis) de quo Gerson rom. 5. edit. Dupini. Augustini de Roma Aug. de quo Acta Conc. Basil. Sess. 22. Laurentius Vala, apud Dominicum Berninum Sec. XV. cap. 6. &c. Accedit *Pomponius Latus*, quem, si revera, ut ajunt, abjecto Christiano nomine *Petri Pomponius* dici voluit, & si colebat Romulum, atque celebrabat natalem diem Urbis, non a fide extorrem duataxat, verum etiam idololatram vocemus oportet.

Petrus de Alliaco Ambianensis Card. S. R. E. qui pro fide Catholica in Concilio Constantiensi egregiam navavit operam, editisque exquisitis lucubracionibus diem obiit in urbe, cui præerat Antistes, Cameracensis anno 1425. *Joannes* a pago agri Remensis, ubi in lucem editus est, cognominatus *Gersonius*, ipsius Petri de Alliaco discipulus, cum sapientia, tum pietate conspicuus, humanis exemptus rebus anno 1429. Augustinenses duo, (1) *Paulus Utinensis*, a domicilio *Venetus* nuncupatus, & *Andreas Bilius* Mediolanensis: quorum ille anno 1428. iste vero anno 1429. naturæ persolvit debitum. *Thomas Valdensis* Carmelita, cujus mors contigit anno 1431. celeberrimus Fidei Catholicae Propugnator, atque a nonnullis inter Beatos connumeratus. *Joannes* S. R. E. Card. de *Turrecremata*, & *Joannes Capreolus* Ord. Præd. unus 1468. alter hoc quidem Seculo, sed incerto anno defunctus. *Nicolaus* S. R. E. Card. de *Cusa*, (2) qui decessit anno 1464. *S. Joannes a Capistrano* Ord. Min. cujus beata mors contigit anno 1456. & *Gabriel Biel*, qui e vita migravit circa annum 1495.

Ex GRÆCIS vero claruerunt *Bessarion* Archiepiscopus Nicænus & S. R. E. Card. qui obiit anno 1472. (3) Is pro Latinis decertavit invicte: nam *Simeon Thessalonicensis*, *Macarius* duo, unus monachus montis Atho, alter Episcopus Ancyranus, & *Georgius Scholarius*, vel *Gennadius* C. P. studiose Græcorum schisma foverunt; atque *Georgius Trapezuntinus*, (4) qui steterat pro Latinis, ad Mahumetis insanias defecit, luitque morte repentina poenam perfidiæ.

ILLAM vero Theologiæ partem, quæ spectat infii-

(1) *Guilelmus Bechius* Flor. Episcopus Fesulanus obiit anno 1491. *Henricus* vero de *Langestein* florebat initio Seculi. Augustinensis uterque.

(2) Calumniantur quidam Heterodoxi Cusanum in *Conjectura de novissimis diebus* asserere Pontificem Romanum esse *Antichristum*. Mentiuntur plane; capite enim 7. aperte loquitur de Antichristo venturo paulo ante universale Judicium; de quo agitur proximo capite 8.

(3) Falso quidam obivisse tradunt anno 1437. Fuerat Monachus S. Basilii, quemadmodum *Isidorus Rusdenus* Patriarcha C. P. qui obiit Romæ anno 1463.

(4) Alius a *Georgio Trapezuntio*, qui obiit Romæ anno 1486. de quo in App. De isto Caveus in *Seculo Synodali* ad annum 1461. Ille, qui anno 1486. decessit, ante obitum omnium, quæ didicerat, memoriam nonagenarius amisit. Adde Theodorum Gazam Thessalonicensem, extinctum anno 1478.

stitutionem morum, & vitam asceticam, magnopere illustrarunt *S. Antoninus* Archiepiscopus Flor. Ord. Præd. *S. Bernardinus Senensis* Ord. Minorum, *S. Laurentius Justinianus* Venetorum Patriarcha, *Jacobus Magnus* Toleratus Ord. Eremit. S. P. Aug. & *Thomas a Kempis* Canonicus Regularis. E vivis autem primus excessit anno 1449. alter anno 1444. tertius anno 1455. quartus anno 1422. ac postremus anno 1471.

SACRAS Conciones verbis, scriptisque illustrarunt *S. Vincentius Ferrerius* Ord. Prædicatorum, ad superos translatus anno 1419. *Nicolaus Auximanus* Ord. Minorum sublatus e vita paulo post annum 1442. Augustinenses duo Florentini, *Honuphrius Stecutus* patriæ Archiepiscopus, & *Simeon Tornaguinci*; quorum ille sublatus est anno 1403. ac iste 1429. Nec prætermittendus *Hieronymus Savonarola* Ord. Præd. in magna temporum calamitate combatus Florentiæ anno 1498. quamvis etiamnum disceptetur, an Christi martyr, an pseudopropheta sit nuncupandus (1).

AT COMMENTARIIS Sacras Scripturas illustrarunt, præter *Alphonsum Tostatum* Episcopum Abulensem mortuum anno 1454. de quo illud profertur,

Hic Stupor est mundi, qui scibile discuit omne,
Thomas Anglicus Ord. Prædicat. *Dionysius Carthusianus*, & *Jacobus Perez* Augustinensis: quorum, aliis prætermisissis, contigit obitus, prioris anno 1403. alterius (2) anno 1471. & tertii anno 1490.

IN HISTORIIS insudarunt plurimum qui sequuntur. Ineunte enim Seculo Chronicam ad sua usque tempora deduxit *Jordanus* de Argentina Aug. De Schismate inter Urbanum VI. & Clementem Antipapam, & Vitam

(1) Adversariis Savonarolæ adhæsit quoque *Marianus a Genazano* Aug. vir summus, ac præstantior, quam ad annum 1482. visum sit Bzovio. Prior fuit *Marianus* Florentini coenobii S. Galli, nunc diruti, obiitque Sueviæ eodem, quo *Hieronymus crematus* est, anno.

(2) Nat. Alex. ait floruisse Seculo XV. ineunte; & distinguendus ab alio *Thoma* Eboracensi; ac nullatenus illius Commentaria cum iis confundenda sunt, quæ scripsit *S. Thomas* Doctor Anglicus.

tam Joannis XXIII. luculenter conscripsit *Theodoricus de Niem*, qui ætate illa florebat. *Flavius Blondus* Forliviensis Romæ Triumphantis libros decem & Romæ Instauratæ libros tres edidit, præter decades tres Historiarum Romanarum, & librum de origine & gestis Venetorum. Florebat circa annum 1440. siquidem meminit *Felicis V.* Antipapæ (1). Ipsius Flavii Abbreviationes, Cosmographiam universam, & Bohemorum elucubravit historiam *Aneas Sylvius Piccolomineus* Senensis, postea *Pius II.* de quo I. cap. De Florentino Concilio pertractavit adv. Marcum Ephesium historice, ac Theologicè circa annum 1440. *Joseph* Episcopus Methonensis. Res sui ipsius tempore gestas mandavit litteris circa annum 1460. *Joannes Gobelinus*, a Secretis prælaudati Pontificis Pii II. *Baptista Platina* Cremonensis, quem Trithemius *Bartholomæum* (2) appellavit, scripsit de vitis Rom. Pontificum a Petro ad sua usque tempora: sublatus est autem pestilentia anno 1481. Permulta circa id temporis æ Græco vertit, & Sanctorum Vitas, aliaque plura exaravit *Ambrosius* Calmadulensis Florentinus, sui Ordinis decus. *Jacobus Philippus* Bergomensis Ord. S. P. Augustini Supplementum Chronicorum primo in lucem emisit anno 1485, non semel postea ampliavit; atque obdormivit proximo Seculo, anno scilicet 1520. Florebant circa Seculi XV. exitum *Marcus Antonius Sabellicus*, & *Joannes Trithemius* Monachus Benedictini Instituti. Ille universam historiam, & plura ad Venetos & Aquilejenses spectantia quatuor Voluminibus complexus est, obiitque Venetiis anno 1506. *Trithemius* de illustribus viris Germanis,

(1) Obiit Romæ anno 1458.

(2) *Bartholomæum* item dixere Vossius, Bælus, alii. De illo Sænazarius:

Ingenia & mores, vitasque obitusque notasse

Pontificum, ægura lex fuit historia.

Tu tamen hinc lauta tractas pulmenta culinæ.

Hoc, Platina, est ipsos pascere Pontifices.

Nimirum scripsit quoque libros X. de rebus valetudine, & populi scientia. Extat in edit. Lugdunensi anno 1541. post libros *Calli* de re culinaria. Scripsit & alia plura.

manis, & Ord. S. Benedicti, de Scriptoribus Ecclesiasticis, variaque Monasteriorum Chronica, misso Stegonographiæ Opere proscripito; ac decessit anno 1519. (1).

ADDAMUS nonnullos ex illorum classe, qui Jus Canonicum excoluerunt, saltem *Joannem de Ligniano* Mediolanensem. *Petrum de Ancharano* Bononensem & Baldi auditorem, *Antonium* a Butrio, *Franciscum Zabarellam* Patavinum, ex Archiepiscopo Florentino S. R. E. Cardinalem, *Joannem* de Imola, *Felinum* Ferrariensem, & *Andream Barbatium* Siculum. *Joannem* Cardinalem de *Turrecremata*, qui Juris etiam Canonici peritissimus fuit, commemoravimus paulo supra.

CAPUT V.

IMPERATORUM SERIES, SANCTORUMQUE
NATALIS DIES.

EXTINGUO Imperatore Occidentis Ruperto, (2) electus est *Sigismundus* filius Caroli IV. & frater Vincelai. Diximus Rupertum vita functum anno 1410. XII. Kal. Junias; electio autem Sigismundi contigit anno 1411. XIII. Kal. Apriles. Interfuit Concilio Constantiensi; ac diuturnum adversus Hussitas bellum gessit, interdum sinistro eventu. Iis tamen anno 1436. devictis, suum Bohemiæ regnum ingressus effusissima populi lætitia & acclamatione, diruta ab hæreticis templa instauravit, exspoliata sacra supellectili instruxit, & violata, restituto Dei cultu, purgavit.

Tom. II.

I

Solo

(1) *Joannes Annus* Viterbiensis, de quo plura Nat. Alex. art. 6. num. 32. videtur permultis edidisse falsa commenta. Vide Vossium de Hist. Lat.

S. Antonini Arch. Florentini, qui scripsit *Summam Historialem* in tomos tres distributam, paulo antea meminimus.

(2) Diximus Superiori Seculo Rupertum fati cessisse Oppenheimii in inferiori Rheni Palatinatu, sepultum vero Heidelbergæ, in Æde S. Spiritus, quam ipse erexerat, & ubere proventu dotaverat, ubi hoc illi appositum Epitaphium: *RUPERTUS Dux Bavariæ, Comes Rheni Palatinus, Romanorum Rex, justus, pacis & religionis amator, dignus Deo visus, qui pro justitia pateretur, hujus sacre ædis, & Collegii institutor, hic cum castissima conjuge Elisabetha, Navici mentis Burggravia, quiescit; vita functus anno Christi 1410.*

Solo hæreticos in perfidia manentes iussit excedere. Ipse occubuit die 9. Decembris anno 1437. Varadini tumulto conditus (1).

INAUGURATUS deinde Sigismundi Gener, & filiaz ejus Elisabethæ maritus *Albertus II.* Austriacus. Qui anno 1438. ter accepit coronam, Kalendis Januarii tanquam Rex Hungariæ, die 20. Martii tanquam Imperator Occidentis, & die Maji sexta tanquam rex Bohemorum. Polonos superavit: Turcas ex Hungariæ finibus expulit; & Bohemos, qui Casmiro fratri regis Poloniæ se dederant, revocavit ad officia. At recedentibus e Servia Turcarum copiis, Albertus Buda reverfus Viennam anno 1439. die 26. Octobris in itinere dysenteria extinctus est.

IMPERAVIT diutius, nempe annis 52. *Fridericus III.* Austriacus, electus Francofurti anno 1440. die 30. Martii. Natus erat Ernesto Austriz Duce, Imperatoris Alberti II. fratre patruale. Quoniam a bello abhorrebat, eoque imperante regnavit summa in ejus Imperio pax, quamquam Marte alibi fervere; adeptus est *Pacifici* cognomentum. Eleonoram filiam regis Lusitaniz anno 1452. sibi in matrimonium copulavit, ac simul cum augustissima conjuge imperiale diadema suscepit a Nicolao V. eodem anno die 17. Martii (2). *Friderici* adscribitur monitis, quod Felix V. Antipapæ sponte Nicolao sese subjecerit, eique reconciliatus creatus fuerit S. R. E. Cardinalis, & Apostolicæ Sedis

(1) Sigismundum iniisse fedus cum Helvetiis anno 1474. traditur in Additamentis ad Cluverii Geographiam lib. 2. capite 17. a Joanne Buone. Mendum irrepisse, & legendum *anno* 1434. Fedus illud Maximiliano I. abruptum, renovatum est anno 1511. ab eodem Imperatore. *Znoymæ*, *Znoim*, in Moravia defunctus, illic profectus ad Belliam, Bohemorum genti dissideus. Obiit vero prædicta die 9. Decembris (quidam ajunt 8.) anno ætatis 70., Hungarici regni 51., Bohemici 17. Romani 27. Inde magnifico regioque apparatu Varadinum translatus est.

Quidam Germanicæ Scriptorum inter Rupertum & Sigismundum recensent Imperatorem *Jodocum* Moraviæ marchionem filium Joannis Henrici fratris Caroli IV. At is a solis Episcopis, & a Sigismundo patruale sui, suffragia retulerat, neque corona insignitus est unquam. Ineptum fuit ad res gerendas ac sexto mense a morte Ruperti functum vita *Brinnæ*, vulgo *Brinn*, *Aeneas Sylvius*, alique scripserunt.

(2) Platina inquit, *die XL.*

dis in Sabaudia Legatus. Operam dedit, ut Maximilianus ejus filius constitueretur rex Romanorum die 17. Februarii anno 1486. & anno ipso die Aprilis decima redimiretur Aquifgrani corona Caroli Magni, Segoduno, idest, Norimberga, asportata. Suprema autem *Friderici* dies fuit Septembris septima (1) annq 1493. Lentia in Austria superiore, Viennam inter, ac Ratissponam.

SUCCESSIT itaque patri *Maximilianus*, qui tenuit imperium usque ad annum Christi 1519. Anno 1494. cum Carolo VII. Galliarum rege pacem firmavit: anno 1496. in Italiam irrupit animo expugnandi Neapolim: Liburno classem admovit; sed jaëstatis tempestate navibus, rediit re infecta in Germaniam. Hujus Cæsaris bella consignanda sunt Seculo decimosexto. Obiisse enim anno 1519. nuper diximus. Dies ejus emortalis duodecima Januarii: locus mortis Lentia, sepulcri Neostadium (2). Ex priori uxore Maria filia Caroli ducis Burgundiæ (alteram enim post illius mortem duxit, Blancham filiam Galeatii Ducis Mediolanensis) susceperat Philippum Austriz Archiducem, patrem *Caroli Quinti*.

QUID vero de Imperio Græcorum? Obierat *Emanuel Paleologus* anno 1425. die 20. Julii. Imperium tum accepit Joannes Paleologus II. filius Emanuelis, & Irenis. Is cum Amurathe Turcarum Sultano pacem iniit anno 1426. Joannes iste Paleologus, qui interfuit Florentino Concilio, mortem oppetiit die 31. Octobris anno 1449. Ei successit *Constantinus-Dragafes* Joannis Paleologi frater (3), & e Manuele natus anno 1403. Imperante Constantino regia civitas CP. expugnata fuit ab Amurathe II. Hegira 857. anno 1453. die 29. Maji. Cæso Constantino, dum itrenue pugnavat, a gregario milite Turca, funditus deletum est

I 2 impe-

(1) Ita in Hist. Rom. M. De-Chrares tom. 2. pag. 275. Continuator Fleury libro 117. nu. 66. & alii. Calvisius tamen mortuum inquit die 19. Augusti.

(2) *Lentia*, seu *Lentium*, vulgo *Liptz*, metropolis Austriz Superioris, duabus munita arcibus, & anno 1741. a Gallis expugnata, recuperata autem anno 1742. ab Imperatore Francisco I. Neostadium, *Neustad*, quo nomine aliz quinque notantur urbes, in Austria: prævalida arce, armamentario, vivarioque insigni exornatum, captum anno 1485. a Matthia Corvino, sed iterum ad Austriacam ditioem redactum.

(3) *Gravesia* in VI. Tabula Chronol. success. Imp. Orientis num. 129. ait *Constantinum* fuisse filium *Joannis Paleologi*, non fratrem, ceteris Historicis repugnantibus.

imperium Græcorum . Quod si tempora supputentur ab anno dedicationis urbis C. P. facta a Constantino Magno , videlicet , ab anno Æ. V. 330. invenietur Imperium Constantinopolitanum itetisse annis MCXXIII. a Constantino fundatum , in Constantino altero extinctum (1) . Imperium quoque Romanum , quod inceperat in Augusto , in Augusto alio fuisse eversum , dictum est in Historia Seculi V. capite 5.

AD REGNUM , quod manet in æternum , & contemnit , ut Daniel cap. 2. prænuñtiavit , omnia alia regna , perpetuo obtinendum transierunt Seculo XV. per multi . SS. *Antonini* Arch. Florentinorum , *Vincenzii Ferrerii* , *Bernardini Senensis* , *Joannis a Capistrano* , & *Laurentii Justiniani* , annum emortualem præcedenti capite commemoravimus . *Carolus* institutor Eremitarum S. Hieronymi in montibus Fesulanis mortem obiit anno 1419. & anno 1463. *Alexander Oliva* Augustinensis , Martyrii vero palmani consecuti sunt anno 1458. *Eugenius* Hibernus Ord. SS. Trinitatis : anno 1460. *Antonius de Ripolis* Ord. Præd. anno 1465. *Andreas Chienfis* : anno 1475. *Simon* puerulus Tridenti a Judæis crudelissime excruciatu (2) : & anno 1479. Fideles complures Bohemi ab Hussitis , quorum & annis insequentibus fuit sævitia , in odium Catholicæ fidei enecati . Sanctorum Confessorum adepti sunt aureolas *Nicolaus Albergati* Carthus. S. R. E. Card. & Ep. Bononiensis anno 1443. *Ludovicus* Card. & Archiepisc. Arelatensis anno 1450. *Ambrosius* Florentinus Aug. anno 1456. *Didacus* Ord. Minorum anno 1463. *Jacobus Picens* ejusdem Ord. anno 1476. *Joannes Sabaugunensis* Ord. S. P. Augustini anno 1479. ejusque confrater *Antonius* de Amandula anno 1450. *Casimirus* dux Lithuanæ anno 1484. *Nicolaus* Helvetiæ anachorita anno 1487. *Antonius* Aquilanus Augustinensis anno 1494 ,
aliis

(1) In expugnatione C. P. cæsa sunt quadraginta hominum milia : caput Constantini abscissum , & infixum lanceæ . Senes , matronæ , virgines , puberes , impubeses trucidati : proceres optimateque immantissime dissecti : Cæsaris conjux & filia pertractæ in convivium , palam constupratæ , & in frustra concitæ . Vide Sabellicum , Dresserum , Leonclavium .

(2) Hujus martyrium adversus Vangenseium & Basnagium vindicavit eruditus Anonymus Dissertatione Apologetica in lucem edita Tridenti anno 1747.

aliis 1480. , sed hic fuit annus emortualis *B. Andreae* de Monte Regali ejusdem Instituti . Choros Virginum procedentium ad Agni nuptias duxerunt anno 1433. *Lidvina* Batava : anno 1447. reformatrix Clarissarum *Coletta* Corbejenfis ; & anno 1463. *Catharina* Bononiensis (1) : anno 1497. *Veronica* de Binasco Augustinensis . Matronis , Viduisque præbuere præclarum sanctimoniam exemplum *Francisca* Romana terris erepta anno 1440. , & *Rita* de Cassia sanctimonialis Augustiniana , quæ ad superos evolavit anno 1443. In libro Vitæ aliorum complurium scripta sunt nomina .

C A P U T VI.

AD ECCLESIAE DOCTRINAM , AC DISCIPLINAM SPECTANTIA .

EX CONDEMNATIONE hæreseon , de quibus egimus cap. 3. colligitur quænam fuerint Seculo XV. confirmata Fidei Catholicæ dogmata : Ecclesiam non constare ex solis prædestinatis , esse visibilem , habere constitutum a Christo , non a Cæsare , caput , idest Pontificem ; hunc , licet perditis moribus , esse successorem Petri , habere potestatem clavium , & facultatem concedendi Indulgentias : Sacramentorum septenarium esse numerum , in Eucharistia fieri assertam a Catholicis *transubstantiationem* , in Missa verum offerri Deo sacrificium , necessariam non esse singulis communionem Calicis , promiscuum concubitum esse illicitum , aliaque Romanæ Ecclesiæ statuta ad fidem , moresque spectantia esse inconcussa ac firmissima , præcitata hæresum proscriptio iterum , iterumque suadet .

Abusus plurimi decreto Synodi Basileensis anno 1444. fuerunt sublatis , & eradicatis quædam Fratrum Mendicantium opiniones , afferentium Parochos non teneri festis diebus Missas in suis Parceciis audire , vel celebrare : morientes in habitu Fratrum Minorum Purgatorii pœnas evadere : Mendicantibus fas esse con-

(1) *S. Catharina* Bononiensis scripsit librum Revelationum , aliaque commemorata a Vadingo .

fectionem omnium audire, & pœnitentibus impendere absolutionem, facultate nec obtenta, nec petita ab Episcopis; atque his nefas esse aliquorum criminum, præter casus in Jure expressos, absolutionem sibi met referre. Cum multorum scandalo auditæ sunt intempere quæstiones, nimio exagitatae fervore, ut Joannis Parvi de licita Tyrannorum occisione, & quæ diu viguit inter Fratres Prædicatores ac Minoritas, de separatione divinitatis a Christi sanguine in Parasceve e corpore effuso.

VERUM Institutis Regularium amplitudo, & decor accessit. Etenim anno 1419. (1) S. Bernardinus Senensis ad rigidiorum vivendi formam revocavit Fratres Minores, unde nuncupati sunt *Observantes*. Cisterciensibus non procul a Toletano anno 1425. prius indidit spiritum *Martinus Vargas*. Franciscæ Romanae Moniales, quæ Romæ vocantur *Turris Speculorum*, instituit anno 1433. sub regula Monachorum M. Oliveti. Ordinis Minorum anno 1435. fundamenta posuit S. *Franciscus de Paula*. In Augustiniana Familia anno 1444. (2) instituerunt Congregationem Insulicam F. *Joannes Rocchus* Papiensis, & B. *Georgius* Cremonensis, curante *Gerardo* Ariminensi Priore Generali. Congregationem alteram, S. Mariæ Consolationis nuncupatam, instituit anno 1473. B. *Joannes Baptistæ Podius* Genuensis. Clerici Regulares, quos *Barnabitas* vocant, propagari ceperunt anno 1484.

Ex pluribus Ordinibus Equestribus duos nobiliores commemorabo duntaxat, nimirum *Velleris Aurei*, & S. *Mauritii*. Primus auctorem habuit Philippum II. Burgundiæ, & Brabantiaë ducem anno 1430. alter Amadeum VIII. ducem Sabaudiaë, de quo in superioribus plura, anno 1434.

RE-

(1) Dux Congregationes brevitatis causa præmittuntur, Canonorum Regularium, ab Ecclesia S. Donati in *Scapeto* nomine *Scapesinorum*, Seculo ineunte instituti a F. Stephano Senensi Ord. Erem. S. P. Augustini. Et Congregatio S. *Jusine* Ord. S. Benedicti, sub initio patris hujus Seculi instituta Patavii. Eremitarum mentis Fesulani meminimus superiori capite.

(2) Dominicus Ant. Gandolfi pag. 231. diff. Hist. de CC. Script. initia hujus Congreg. refert ad annum 1439. *Georgium* Cremonense auctorem principem facit. Hunc plures (Graveson etiam, ac noster Florez) falso appellant Gregorium.

RELATI solemniter caremonia inter sanctos fuerunt ab Eugenio IV. anno 1446. (1) *Nicolaus Tolentinus*: a Nicolao V. anno 1450. *Bernardinus Senensis*: a Callixto III. anno 1455. *Vincentius Ferrerius*, & anno 1457. *Osmundus* Ep. Sarisberienfis: a Pio II. anno 1461. *Catharina Senensis*: A Sixto IV. anno 1481. *Berardus*, alique fratres Minores, anno 1220. martyrium perpelli Marochii: anno 1482. Ecclesiae Doctor *Bonaventura*, atque ab Innocentio VIII. anno 1485. *Leopoldus* Austriae.

ANNUM Jubilæi, quem Bonifacius VIII. singulis annis centenis, Clemens VI. quinquagesimis, & Urbanus VI. trigessimis tertiis, ut alibi diximus (2), statuerant esse celebrandum, Nicolaus V. rursus ad annos quinquagesimos revocavit, & Sixtus IV. ad XXV., ut servatur hæctenus, coarctavit. Celebratus est itaque anno 1475. Rosarii B. M. V. devotio auctore B. *Alano* circa annum 1473. coepit ardentius exerceri, & propagari, ut constat ex laudati Pontificis Sixti IV. Constitutione 18.

A P P E N D I X,

S I V E

RERUM ALIARUM HISTORICARUM

C O M P L E X I O.

A REGUM nominibus, & ab imperio Turcarum hanc fyllogen auspiciamus, bellorum exitus, eventus alios, & litterarum fortunam subjicientes. Galliarum Rex *Carolus VI.* anno Christi 1422. migravit e vita. Huic successit *Carolus VII.* anno 1461. Tum regnavit *Ludovicus XI.* ad annum usque 1483. Deinde

I 4

Ca-

(1) Nicolaus inter Sanctos relatus est die 5. Junii in festo Pentecostes. Sumptum ab Augustinianis factum excessisse summam aureorum quinque mille scribit quoque Ciaconius. Extat inter Eugenii IV. numismata unum cum inscriptione, *Nicolai Tolentinensis sanctitas celebris redditur. Sic triumphavit Electi*.

(2) Sec. XIII. & XIV. cap. 6.

Carolus VIII. usque ad annum 1498. regnum administravit. Successor ejus *Ludovicus XII.* anno 1515. cum mortali vita terrenum regnum abolvit.

IN HISPANIIS post Henricum III. qui obiit anno 1407. Castellæ, & Legionis regnum gubernarunt *Joannes II.* & *Henricus IV.* Eo autem absque virili prole defuncto, soror ipsius *Isabella* nupta *Ferdinando V.* Principi Aragonensi, & Regi Siciliae. Ita ex duobus regnis Castellæ & Aragoniæ una Hispaniarum Monarchia facta est anno 1474. *Ferdinandus* autem V. migravit e vita anno 1516. Regnaverant vero in Aragonia ab anno 1410. *Ferdinandus*, *Alphonsus*, & *Joannes* præter *Ferdinandi V.* cui nuptam diximus *Isabellam*: atque in regno Navarræ post *Carolus Nobilem Blanca Eleonora* nupta *Gastoni Comiti Septimanorum*, sive Occitanie, *Franciscus Fuxiensis* nepos *Gastonis* cognominatus *Phobus*, atque *Catharina* item *Fuxiensis*, qua nupta *Joanni Alberto*, etiam regnum Navarrense anno 1512. conjunctum est Monarchico Hispaniarum Principatui. Lusitanie regnum post obitum *Joannis I.* administrarunt *Eduardus*, *Alphonsus V.*, *Joannes II.* & *Emanuel I.* cui anno 1521. successit *Joannes III.* (1).

BAJAZETHE a Tamerlane devicto anno 1402. die 28. Julii, Turcæ attriti, & principe destituti a Græcis Constantinopoli, quam obsidione vallaverant, fuerunt expulsi: atque Tamerlane ad Indos reverso, præficitur *Isa Bajazethis Filius*. At is a fratre *Emir-Soleimane*, seu *Solimano I.* bello vincitur, & occiditur. *Solimanus* a *Moufa* fratre laqueo perimitur anno 1412. Eodem mortis genere ab altero fratre, nempe *Mahumete*, *Moufa* tollitur e vita. *Mahumetes* hujus nominis I. anno 1422. debitum naturæ persolvit. Ei successit *Amurathes II.* qui non semel a *Scanderbejo* bellis laceffitus, anno 1450. vitam, imperiumque dimisit. Imperium deinde occupavit

(1) Cœperunt regnare in Anglia anno 1413. *Henricus V.* Anno 1422. *Henricus VI.* Anno 1483. *Eduardus*. Eodem anno *Richardus III.* Anno 1485. *Henricus VII.*, & anno 1509. *Henricus VIII.* auctor Schismatis. In Polonia autem anno 1434. *Uladius V.* Anno 1444. *Cassimirus IV.* Anno 1492. *Joannes Albertus*.

pavit *Mahumetes II.* dominator Asiæ, duorum Imperiorum, CP. ac Trapezuntini everfor, anno tandem 1481. & ipse fato peremptus. Hujus filius, & imperii heres *Bajazethes II.* a proprio filio *Selimo* armis coactus cessit imperium, & ejusdem filii opera veneno extinctus est anno 1512.

MEMORATÓ Turcarum Imperio, gesta ab iis contra Christianos bella sequuntur. Itaque anno 1425. irruerunt in regnum Cypri, illud vastarunt, Venetorum imperatorem Ragonettum Priulium crudelissime interfecerunt; proximo anno occuparunt Nicosiam capto rege, quem anno 1427. restituerunt, vectigalem tamen ac subiectum. Thefsaloniceæ cum ingenti Venetorum clade anno 1431. petiti sunt. Antigoniam urbem Epiri anno 1434. Amurathes II. expugnavit. In Hungariam anno 1437. truculentus irrupit. Captam a Mahumete II. anno 1452. capite 5. C. P. dictum supra. Corinthum anno 1458. in sui potestatem redegerunt, & ad vectigalia pendenda compulerunt Peloponnesum. Bosna excoriato Stephano rege, Turcis cessit anno 1463. Theodosiam, vulgo Cassam, eripuerunt anno 1475. Genuensibus, jam Stiria. & Carinthia incursionibus non semel vexata. Capta anno 1480. civitate Hydrunti, Episcopum serra lignea scisserunt. Venetis anno 1499. urbem Æoliæ Nauptam, vulgo Lepantum, abstulere, inde cædibus ac rapiis Forum-Julii usque irruentes. Illud adnotare sat erit, solum Mahumetem II. præter Imperia duo, duodecim regna, urbesque supra ducentas imperio suo subjecisse. Longe minora sunt quæ Turcis contigerunt adversa. Frustra anno 1428. Cretam insulam, & anno 1444. Rhodum aggressi sunt. Non una tantum vice cum Schanderbejo adverso Marte pugnarunt, anno præsertim 1465. Recuperato Hydrunto ab Alphonso Calabriae duce anno 1481. in captivitatem redacti sunt quotquot illic aderant.

SUNT quædam res post cruenta bella narrandæ. Veronæ Scaligerorum sedes anno 1405. venit in potestatem Reipublicæ Venetæ. Ladislatus rex Apuliæ anno 1408. Romam hostili manu aggressus ad fugam a Paulo Ursino compellitur. Exorta anno 1418. seditione Parisiis, interfecta fuerunt a populo fere duo millia studiorum adolescentium. Genua anno 1423. expugnata fuit

fuit a Philippo duce Mediolanensi . Veneti cum Florentinis anno 1427. juncti sunt foedere . Joanna puella Lotaringie arma induens anno 1428. & Gallis auxiliares copias adducens , strenue pugnavit adversus Anglos , sed ab his capta anno 1429. viva combusta fuit Rotomagi (1) . Genuenses anno 1434. sese vindicarunt in libertatem . Galli anno 1436. receperunt Lutetiam Parisiorum , quam occupaverant Angli (2) . Laurentius Medicæ Gentis decus , litterarum Mecœnas & princeps patriæ (3) obiit Florentiæ anno 1492. quo anno Christophorus Columbus Ligur novum Orbem Hispanis & Lusitanis aperuit . Americus item Vesputius Florentinus anno 1497. quartam illam Orbis partem invenit , quæ ab illius nomine nuncupatur America .

ADDAMUS de Litterarum incrementis perpauca . Patrocinio prælaudati Laurentii Medicei complures suffulti , ingenii sui vires exerere studuerunt . Hos inter celebratur *Christophorus Landinus* , *Angelus Politianus* , *Laonicus Calcondylas* , *Marsilius Ficinus* , *Joannes Lascaris* , aliique . Christophori ignoratur annus emortalis , sed ejus in Danthem Commentaria primo in lucem prodierunt Venetiis anno 1487. Obitus Politiani consignatur anno 1494. Florebat Chalcondylas circa annum 1484. Joannes Lascaris a Laurentio missus in Græciam , ut rariora MSS. perquireret , magnopere in Etruria per idem tempus Græcarum Litterarum cultum promovit . Marsilii Ficini immortalis spiritus ex angustiis corporis exiit anno 1499. Ad Mediceas ædes , tanquam ad Musarum ascesterium , etiam convolarunt vir summus *Ermolaus Barba-*

ras

(1) Anno potius 1430. capta Compendii , vulgo *Compiègne* . Dicitur *Joanna d'Arck* , & puella *Arvelianensis* . Ejus patria *Dormy* .

(2) Quibusdam in Vestphalia deficientibus ab Episcopo Coloniensi anno 1416 ad Adolphum Clivensem Principem , ingeniose adnotatum tempus versus II. Placini 31.

No Lite stant sicut equus , & MPLVS , q' t' b' s' non est Intellectus .

(3) *Laurentius* filius fuit Petri II. Medicei , & frater Juliani in facione *Pazzorum* interfecti anno 1478. discipulus Gentilis Arretini , ac pater Petri , qui ei successit in patriæ regimine , & Joannis , qui ad summum Pontificatum ascendit assumpto nomine Leonis X.

rus Venetus , & Ingeniorum phoenix (1) *Joannes Picus Mirandulanus* , ambo extincti anno 1494. Atque hi eruditione claruerunt omnigena . Adde *Joannem Arentinum* , *Gerardum Mercatorem* , *Julium Casarem Scaligerum* , *Joannem Sleidanum* , *Joachimum Camerarium* , *Georgium Fabricium* , *Raphaelem Volaterranum* , *Volphgangum Lazium* , &c.

QUASLIBET autem facultates exornarunt peculiari ratione viri doctissimi . Nam quis de Latina Lingua , & de eloquentia plus meruit *Ambrosio Calepino* (2) , & *Laurentio Valla* ? *Ambrosius Augustinensis* , auctor dictionarii , quod omnium teritur manibus , ex Bergomenfi familia Comitum Vallis Calepiæ , ex qua cum ipsi , tum Latinis Lexicis deprompta est appellatio , ad annum 1511. pervenit . Florebat eruditione , & eloquentia circa annum 1460. & toto deinceps vertente Seculo *Joannes Jostanus Pontanus* . *Laurentius Valla* decessit Romæ anno 1465. sequenti epitaphio in Æde Lateranensi cohonestatus ,

Laurens Valla jacet , Romana gloria lingue :

Primus enim docuit , qua decet , arte loqui .

Excelluere Oratoria arte *Jannottus* , *Manetti* Florentinus , *Bartholomæus Facius* Genuensis , & *Augustinus Dathus* Senensis : de quibus agit etiam Caveus ad annos 1440. 1450. & 1460. Sola Florentia tres Historicos per celebres præ ceteris produxit , *Poggium Bracciolini* , *Matthæum Palmerium* , & *Benedictum de Aceoltis* : Aretium *Leonardum Brunum* : Chiensis Insula *Leonardum Justinianum* . Contigit Poggii obitus anno 1459. Palmerii anno 1475. *Benedicti* anno 1466. *Brunus* decessit anno 1443. aut sequenti : *Justinianus* post annum 1453. Notatur autem Poggius Epigrammate *Sannazarii* ,

(1) quod

(1) *Joannes Picus* natus A. 1463. obiit anno ætatis suæ 31. nondum exacto , eique inscriptum Epitaphium ,

Joannes jacet hic Mirandula . Cetera novum

Et Tagus , & Ganges , forsan & Antipodes .

Obiit Picus die XV. Kal. Decembris , quo die Florentiam ingressus est Carolus VIII. rex Galliarum .

(2) *Ambrosii Calepini* dictionarium in lucem primum prodit anno 1504. unde editio anni 1509. dicata *Ægidio Viterbiensi* est 2. , non prima .

(1) quod Florentinorum discordias præterierit silentio; & Palmerius (2) quoniam docuit Pithagoricam animarum transmigrationem. Leonardo Bruno in Florentino S. Crucis Templo erectum fuit cum epitaphio (3) marmoreum sepulchrum, atque in ejus funere eloquentissimam habuit orationem prælaudatus Jannotius Manetti. Synchronus iis fuit *Hugolinus Verini*, qui Florentiam perpolitio Carmine illustravit, aliisque plura metro conscripsit. (4) Hoc demum Seculo de rerum inventione scripsit *Rodolphus Agricola*, qui libros suos absolvit anno 1480. Excelluerunt postremo *Joannes de Imola* Jurisprudencia, & eodem fere tempore *Baldus*: *Mathesi Joannes* Regionmontanus: Latinitate *Pomponius Latus*: de quo vide supra cap. 3. Excelluit inter Rhetores *Bartholomeus Fontius* Florentinus eodem tempore, quo memoratus Angelus Politianus; atque de illo scriptum reperi,

*Fontius est Rhetor, pubis moderator Hetrusca,
Judicio, & nulli morum pietate secundus.*

AD SCIENTIARUM ornamentum haud mediocriter contulerunt inflituta, aut restaurata hoc Seculo Academicæ. Herbipolensis in Franconia initium habuit anno 1403. Basileensis anno 1459. Friburgensis anno 1460. Ingolstadtensis anno 1472. Moguntina anno 1482. Mellioribus legibus anno 1452. formata Schola Parisiensis, & ele-

(1) Actii Sinceri San. de Poggio Epigr.

*Dum patriam laudas, damnas dum Poggii hostem,
Nec malus est civis, nec bonus Historicus.*

(2) De Palmerio Hugolinus Verinus lib. 2. Illustr. El.

*Tu quoque, Palmeri, quamquam te cepit error
Spirituum, haud parvo es celebrandus honore.*

(3) Inscriptio ad Leonardi Aretini Sepulchrum in Templo FF. Minorum Conventualium Florentiæ:

Postquam Leonardus e vita migravit, Historia luget, Elegentia muta est, ferturque Musas, tum Græcas, tum Latinas lachrymas tenere non potuisse.

(4) De Poetis *Mapheo Vegio*, *Angelo Politiano*, *Francisco Philepho*, & *Michaelo Marullo*, qui periit submersus in Cæcina Hetruræ anse, vide *Vossium de Poetis Latinis* cap. 7. Inter Florentinos excelluit quoque *Paulus Pauli F.* de quo *Hugolinus Verinus*:

*Quid Paulum memorem? terram qui novat, & astra,
Qui Perspectivæ libros descripsit, & arte
Egregius Medica multos a morte reduxit.*

& elegantioris doctrinæ Præceptoribus instructa Monasteriensis in Vestphalia anno 1490. (1)

CONTULIT demum quamplurimum ad litterarum splendorem, & studioforum commodum artis Typographicæ inventio. Hanc Historici referunt ad annum 1440. & auctorem faciunt *Joannem Gotteburgen* Argentoratensem, commorantem Moguntia. Hanc artem *Sixtus Rufinger*, & *Vldaricus* quidam Germanus circa annum 1470. Romam, ac Neapolim traduxerunt. Exercuerunt illam primitus *Joannes Fust*, & *Petrus Scoeffer* item Germani. In Gallias primum intulit circa annum pariter 1470. *Vlricus Gering* Constantiensis, Ad perfectionem adduxere Venetiis circa annum 1500. *Aldus Manutius*, & Parisiis *Robertus Stephanus*. Antiquiores libri, qui absque loci, & Typographi nomine inveniuntur impressi, sunt *Psalmorum Codex* anno 1457. *Rationale divinarum Officiorum Guilelmi Durandi* anno 1459. *Catholicon Joannis Bladi de Ianua* anno 1460. *Decor puellarum* anno 1461. *Biblia Latina* anno 1462. Moguntia autem cum nomine Joannis Fust, & Petri Scoeffer impressum fuit anno 1465. Opus Ciceronis *De Officiis*. Qui artis tam præclaræ inventionem Germanis invident, ajunt apud Sinenses, & Mexicanos ante plures annos obtinuisse: sed iis, quos laudavi, artem litterarum fusoriam, formam notasque, & dictiones, ac pagellas conjungendi facilitatem, non possumus denegare (2).

DE-

(1) Instituta ulterius fuerunt Academicæ Taurinensis anno 1405. Lipsiensis an. 1408. Lovanienfis anno 1426. Lovaniensem Academiciani, quam Joannes dux Brabantia instituit anno 1426. Eugenius IV. confirmavit anno 1431. Codanæ, vulgo *Copenhagen* in Dania, initium habuit an. 1479. auctore Christiano I. Andreapolitana anno 1431. Valentina anno 1452. Nannetenfis an. 1460. & Rostochienfis an. 1490.

(2) De artis typographicæ inventore Aprutinus Episcopus,

Imprimis ille die, quantum non scribitur anno.

Et quidam illius ævi Teutonicus:

Nuper ab ingenio Rhenanæ gentis & arte

Librorum emerfit copia larga nimis.

Et qui e divitiis vix regi obvenerat olim,

Nunc liber in tenui cernitur esse casa.

Quæ doctos latuit Græcos, Italosque peritos,

Arts nova Germano venit ab ingenio.

DECIMUM SEXTUM
E C C L E S I Æ
 S E C U L U M
 C A P U T I.

PONTIFICES, QUI SECOLO XVI. PRÆFUERUNT
 ROMANÆ ECCLESIE.

OBITUM Alexandri VI. Rom. Pontificis consignavimus anno 1503. die 18. mensis Augusti. Quo extincto usque ad Seculum XVII. successive Romanæ præfuerunt Ecclesiæ, Pius III. Julius II. Leo X. Hadrianus VI. Clemens VII. Paulus III. Julius III. Marcellus II. Paulus IV. Pius IV. S. Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. Urbanus VII. Gregorius XIV. Innocentius IX. Clemens VIII.

CCXVII. Pius III. antea Franciscus Card. Piccolominus Senensis, filius Laudimie fororis Pii II. atque singulari doctrina præditus, prout ejus apud M. Ant. Sabellicum declarant Epistola, XV. Cal. Nov. anno 1503. quæ erat Pontificatus sui vicesima sexta dies, exequi res, quas meditabatur maximas, præveniente morte, non potuit.

CCXVIII. Suffectus Pio III. Julius II. seu Julianus Cardin. Roboreus Ligur, & nepos Sixti IV. De illo Erasmus interpretatur adagium, *De remo ad tribunal*, & Hadrianus Junius alterum proloquium, *de scapha in triumphalem quadrigam*; quod adolescentulus navicula *Arbituola* Genuam capas detulerit. Priusquam clauderetur Conclave, summo omnium assensu electus est Pontifex; neque præcedentis alicujus Pontificis, sed, *Julii Cesaris*, inquit Papirius, *ob bellicam virtutem celeberrimi* nomen assumpsit. De illo præcitus Erasmus Bononia anno 1506. ad Hieronymum Buslidianum scripsit: *In presentia quidem in Italia mire frigent studia, fervent bella. Summus Pontifex Julius belli-*

belligeratur, vincit, triumphat, planeque Julium agit. Perusia expulit Balliones, Bononia Bentivolos. Magnificentissima Vaticanæ ædis, architecto Bramante, fundamenta projecit, ad stipem colligendam apertis indulgentiarum thesauris. Savonæ item Templum Virginis, & Episcopium splendido sumptu ampliavit. Adversus Conciliabulum Pisanum indixit Synodum V. Lateranensem Oecumenicam; sed nondum absoluta obiit anno 1513. IX. Cal. Martias, clarus elogio Hieronymi Fracastorii, & Carmine Hadriani Cardinalis; notatus tamen (1) epigrammate Gilberti Ducherii.

CCXIX. Joannes Cardinalis Medicæus Flor. successit Julio, nomenque Leonis X. assumpsit. Pontificatum, quem consecutus fuit anno 1513. V. idus Martii, repentina morte dimisit anno 1521. Cal. Decembris (2). Lateranensem V. Synodum absolvit: Lutheri in Romanam Ecclesiam debacchantis proscripsit articulos: Henricum VIII. qui eundem Lutherum impugnavit (3), titulo decoravit *Defensoris fidei*. Litteras magnopere coluit, atque magno habuit in pretio sapientes viros, poetas præsertim; necnon musicos, ac pictores, inter quos Raphaellem Urbinatem. Veterum MSS. diligentissime perquiri curavit, lusitque & ipse ali-

(1) Epigramma.

*In Gallum, ut fama est, Julium gesturus acerbum
 Armam educit Julius urbe manum;
 Accinctus gladio claves in Tibridis amnem
 Projicit, & sevens talia verba facit:
 Quam Petri nihil efficiant ad prælia clavos,
 Auxilio Pauli forsitan ensis erit.*

Hadrianus S. R. E. Cardinalis S. Chrysoconi eleganti carmine narrat Julii II. iter, quo Roma Bononiam adiit. Incipit Carmen illud,

*Augusti memoranda dies vigesima sexta.
 Pontificem magna Roma dimisit Julum,
 Pene omni Patrum, & procerum comitante Senatu.*

(2) A cubiculario suo Bernabò Malestina propinatum Leoni venenum suspicati sunt nonnulli. Vide Guicciard. lib. 14. Leo Filius fuit Laurentii Medicei, & Claricæ Ursinæ, discipulus Angeli Politiani, & Bernardi Michelotti, Græcis Latinisque litteris imbutus, creatus Cardinalis anno ætatis suæ 13. Summus Pontifex 37.

(3) Henricus VIII. librum *de VII. Sacramentis* misit ad Leonem X. cum disticho,

*Anglorum rex Henricus, Leo decime, mittit
 Hoc opus, & fidei testem, & amicitie.*

aliquando ex tempore festivis versibus (1). Qui illum infectum lue venerea, simoniaca labe, magici præstigiis, vitiiisque plurimis scripserunt, cæcutientes non viderunt operum, ac virtutum ipsius magnitudinem. Ille autem, qui ajunt fabulam reputasse Evangelium, falsidici omnino sunt existimandi, ducti unius Balei in Apostolicam Sedem iniquissimi testimonio, ut fatetur etiam in *Diction.* Petrus Bayle. Miramur & Sannazarium a dicacitate non temperasse (2), scriptitans de Leone Epigramma.

CCXX. SEDIT post Leonem *Hadrianus VI.* Trajecti ad Rhenum humili loco natus, doctor Lovaniensis, & præceptor Caroli V. creatus præter omnium opinionem anno 1522. V. Idus Januarii, pacis amator, rerumque omnium contemptor, Berni tamen, Pierii Variani, & Sannazarii (3) notatus carmine, adeo, ut verissimum illud sit, *Genus irrevocabile Vatium*, quod memoravimus superiori Seculo cap. 1. pertrahentes de Alexandro VI. Obiit anno 1523. XVIII. Cal. Octobris.

CCXXI. DEINDE Ecclesiæ præfuit *Clemens VII.* antea Julius Card. Medicus, patruelis Leonis X. Electus est anno prædicto 1523. XIII. Cal. Decembris, & decessit anno 1534. VI. Cal. Octobr. Sedente illo contingit depopulatio Urbis de qua in Appendice. Plura de Clemente VII. Pallavicinus *Hist. Conc. Trid.* lib. 3. cap. 15. Sanderus lib. 1. de Schismate Anglicano, & Nat.

(1) Istiusmodi versus occurrunt nonnulli apud Bayle in dict. V. Leo X. & tom. IV. *Histoire des Papes*. Leonem X. oculis caligasse tradunt, & annos Pontificatus sui ita non recte cernendo signasse MCCCCLX. quorum numerorum lepida fertur explicatio: at non credo cæcutientem numeros Romanis litteris tam eleganter pinxisse.

(2) Sannazarii Epigramma.

Sacra sub extrema se forte requisitis hora

Cur Leo non potuit sumere, vendiderat.

Extat ejusdem Sannazarii Epigramma aliud, quod incipit: *Summe materis titulus cum posses ab usis, &c.*

(3) Sannazarii:

Classe virisque potens, domitoquo Oriente superbans

Barbarus in Latias dux quatis arma domus:

La Vaticano nofter laet; hunc tamen alto,

Christe, vides celo, (proh dolor!) & pateris.

Hadrianum veneno sublatum tradunt aliqui. Edificato a se magnificis sumptibus Collegio Lovaniensi jussit vestibulo aureis litteris inscribi:

Tyrannum plantavit, Lovanium rigavit, Cæsar incrementum dedit.

& Nat. Alex. art. 5. quæ legenda sunt, ut ab imprudentiæ nota Pontifex iste purgetur.

CCXXII. CREATUS postea Sacrorum Comitiorum initio *Paulus III.* (1) antea Alexander Card. Farnesius: qui virtute, fideique zelo fervens in Henricum VIII. Angliæ regem spiritualia arma convertit, ad comprimendas hæreses Oecumenicum indixit Concilium, decennales inducias inter Carolum V. Imp. & Franciscum I. regem Galliarum firmavit, perfolvitque naturæ debitum anno 1549. IV. Idus Novembris.

CCXXIII. Rexit tum Ecclesiam *Julius III.* a die 8. Februarii anno 1550. usque ad diem 23. Martii anno 1555. quo fatiscellit. Romæ natus, sed ex oppido Hetruriæ Montis S. Sabini oriundus obscurissimo genere fuit (2). In ejus vituperationem narrant, quod adolescentulum perditæ famæ, & custodem simiæ ornaverit purpura, & illud carpunt, quod sculpi jussit numisma cum sui imagine, ense appposito, inscriptisque verbis *Isaïæ cap. 60. Gens, & regnum, quod non servierit tibi, peribit.* Verum cur potius in Julio non commendamus intermissi Tridentini Concilii instaurationem, Hebraicæ Talmud, librorumque hæreticorum damnationem, & reducendi ad gremium Ecclesiæ regnum Angliæ studium maximum atque ardentissimum?

CCXXIV. *Marcelli II.* Cervini Politiani, quem ad Pontificatum anno 1555. V. Idus Apriles boni quique gratulabantur eventum, obitum post dies 21. apoplexia acceleratum Romana civitas, & Universi Ecclesia destitit (3).

CCXXV. *Paulus IV.* successor Marcelli inauguratus est Pontifex prædicto anno 1555. X. Cal. Junias, Tom. II. K obiit-

(1) Paulus III. omnium primus anno 1536. edidit Bullam, quæ legitur Romæ feria V. majoris hebdomadæ & appellatur idcirco *In Cena Domini*. Incipit, *Consueverunt Romani Pontifices*. Ampliata fuit a S. Pio V. anno 1567. Rursus a Paulo V. an. 1610. Item ab Urbano VIII. an. 1627. Ea nunc obinet, & incipit, *Pastoralis Romani Pontificis vigilantia.*

(2) Illius Cognomen *De' Ciocchi*.

(3) *Marcellus* pristinum nomen retinuit in venerationem S. Marcelli I. Adeo fuit humilis, ut absque solemnè pompa, & bellicorum tormentorum strepitu, imponi sibi jufferit Pontificis Maximi tiaram.

obiitque anno 1559. XV. Cal. Sept. Vocabatur antea Joannes Petrus Card. Carafa, Episcopus Theatinus, a quo Clerici Regulares, quorum cum S. Cajetano fuit institutor, *Theatini* cognominantur. Pro fide Orthodoxa irrequiete pugnavit, & sanctissimæ Inquisitionis tribunal privilegii amplissimis communivit. Improbi homines eam ob rem Pauli statuam in Capitolio erectam, capite abscisso dejecerunt, quam anno 1708. restituit Clemens XI. (1) Appositi ad fractum gladiatoris simulacrum, quod Pasquillum vocitant sædissimi versus; cuiusmodi est impudentissimum distichon,

*Hic Carafa jacet Superis invisus & imis:
Styx animam, tellus putre cadaver habet.*

CCXXVI. In Pio IV. successore Pauli, eique suffecto die 26. Decembris anno 1559. ex Medicea familia Mediolanensi, quum laudare possimus Tridentinæ Synodi complementum, & confirmationem, cum Ferdinando I. Imp. ceterisque Christianis Principibus concordiam maximam, tantaque Urbis ornamenta, ut de hoc Pontifice dictum sit,

*Marmoream me fecit, eram cum terra, Caesar,
Aurea sub Quarto sum modo facia Pio:*

quod commemoramus tantummodo, utique faustissimum, quod morienti ejus ex sorore nepos Carolus Borromeus, & Philippus Nerius, viri sanctissimi adtiterint. Decessit IV. ante Idus Decembris anno 1565.

CCXXVII. Rexit deinde Ecclesiam a die 7. Januarii, anni 1566. usque ad Calendas Majas anni 1572. S. Pius V. Ord. Prædicat. Insuber, dictus antea Michael Ghislerius. Hujus in propugnanda fide sollicitudinem, in Deiparam Virginem devotionem, in comparanda adversus Turcas expeditione curam studiumque, in de-

vo-

(1) Eidem Statuæ apposita inscriptio, *Paulo IV. Pont. Max. scelum Vindici integerrimo, Catholica Fidei acerrimo Propugnatori.* Haud bene moratos nepotes Roma excedere iussit. Hæreticorum libros gravi anathemate legi, & retineri prohibuit, illorumque, & ceterorum noxiorum indicem fieri, & publicari mandavit. Substitit ad sublevandam plebem annonæ penuriam: dedit operam, ut in Urbe artes omnes quodammodo reviviscerent: Judæis Synagogas excidit, septa coarctavit, usuras inhibuit, glauci coloris pileum indixit: in actu quolibet, in verbis, in incessu, in gestu nihil unquam ostendit non decorum, non honestum, non grave. Nil mirum, si Petrus Paulus Vergerius apostata impudentissimus, aut hujus furfuris homines in tam excelsi animi Pontificem fuerint debacchati.

vovendo diris Elisabetham Anglorum Reginam, Apostolicum zelum, in solando Mariam Stuartam Scotorum reginam paternum amorem, in juvando auxiliariis militibus pecuniisque Christianissimum regem Carolum IX. contra Huguenotos pugnantem, liberalissimum animum, ceteraque omnium virtutum decora, mirari quidem, at celebrare satis non possumus. Id in ejus funere omni eloquentiæ vi præstare tentavit Marcus Antonius Muretus orator percelebris.

CCXXVIII. PROMOTUS postea ad supremum Ecclesiæ regimen Gregorius XIII. idest, Hugo Boncompagnus Bononienfis. Contigit ejus electio anno 1572. III. Idus Majas, obitus anno 1585. IV. Idus Apriles. Præcipua ejus merita complectitur inscriptio ad illius Statuam erectam in Capitolio. Ea hisce concepta est verbis: *Gregorius XIII. Pontif. Max. Ob farinæ vestigial sublatiōem, Urbem templis, & operibus magnificentissimis exornatam, H. S. obtingentes singulari beneficentia in egenos distributum, Ob Seminaria exterarum nationum in Urbe, ac toto pene terrarum Orbe, Religionis propagande causa, instituta, ob paternam in omnes gentes Caritatem, qua ex ultimis novi Orbis insulis Japoniorum Regum Legatos triennii navigatione ad obedientiam Sedi Apostolicæ exhibendam primum venientes Romam pro Pontificia dignitate accepit, S. P. Q. R. (1)*

CCXXIX. SEQUITUR Sixtus V. antea Felix Peretti, Ord. Min. in Piceno ortus humili loco, sed animi magnitudine, rebusque præclare gestis nulli fere secundus. Debet illi plurimum Romana Civitas, ædificiis, fontibus, obeliscis, Vaticana Bibliotheca, templis, stratifque viis exornata: debet Ecclesiasticæ ditionis amplitudo latronibus, improbisque hominibus expurgata. Debet

K 2

Apo-

(1) *Calendarium*, quod ab ejus nomine dicitur *Gregorianum*, anno 1582. emendatum prodit, publico diplomate in toto Orbe Christiano servandum; quamquam illud Græci, & Novatores rejiciunt, levi ratione ducti, quod nempe Calendarium reformare minus sit Laicorum Principum, propterea quod illud opera Soffianis confecerit Julius Cæsar, correxerit Augustus, alique Imperatores immutaverint. Vid. Blondel, *Histoire du Calendrier Romain* Futilis ratio: quæ enim ad Festorum immobilium spectant celebrationem, decernere Ecclesiastici est juris; definitus a PP. Nicænis celebrandi Paschatis dies; statuti ab aliis Synodis, Ecclesiarumque Pastoribus, & de uno in alium diem translatione Solemnitates complures.

Apostolica Sedes ob vindicatam Jurisdictionem, ob ararium summopere adauctum, ob Quirinales aedes instauratas & ampliatas. Lauretum jure Civitatis donatum, Picenum universum, & Mendicantium Ordines, ex quibus ad Vaticanam Purpuram saltem quatuor Theologos adsumi Constitutione decrevit, Sixto plurimum debent. Pontifex iste litterarum patronus, sapientum Meccenas, insectator vitiorum, cunctis, etiam summis Principibus æque diligendus, ac formidandus, creatus fuit anno 1585, VIII. Cal. Majas, & lenta febris, non absque suspitione veneni, extinctus anno 1590. VI. Cal. Septembris (1).

CCXXX. URBANI VII. antea Joannis Baptistæ Card. Castanei, patria Genuensis, erogatum in puellarum doctes universum patrimonium (2) commemorabo quanta nam

(1) Præter numismata, & inscriptiones plurimas, quæ Sixti egregia facta declarant, extant in Bibliotheca Vaticana hæc de illo distichæ:

I. Omnia iusta vides, caput Orbis Præsida Sixto

Astæa est terris reddita, paxque mari.

II. Sicarios Sixtus zelo auspice perdidit, inde Ubertas campis reddita, paxque gregi.

III. Quæ fuit a patre congesta pecunia Sixto, Turcæ erit exitium, præsidiumque Petri.

IV. Ob erectam, & Apostolo Paulo consecratam Antonini ædificium,

Jure Antoninum Paulo vis Sixte subesse,
Nam vere hic Pius est, impius iste Pius.

V. Ob aquas ad Centumcellas deductas,

Urbs vicina mari mediis stitabat in undis
Nunc dulces Sixti munere potat aquas.

VI. Pontinas Sixtus potuit siccare Paludes,

Fonsibus ut potuit sicca rigare loca.

Cetera prætermitto.

(2) Ascendit hæreditas illa ad triginta aureorum milia: dotisque illa adauctæ distribuuntur Virginitibus Romæ in Aede S. Mariæ ad Minervam nuncupatæ, VIII. Cal. Aprilis, a Sodalitio instituto a Joanne S. R. E. Card. Turrecremata Ord. Præd. cujus institutionis causa significatur verbis in Sacrario ejusdem Aedis ad Minervam marmore insculptis:

Ne male patrandis suppis, quod avava mervendo

Forma puellaris, sepe coegit inops,

Annua pauperibus stips est, hic pensa virginitum.

Dosque maritandis condita virginibus.

Munus & officium Sancti celebrante Quirites,

Cum vicena venit Martia quinta dies;

Terrestri ut censu cælystia regna pareatis,

Pollicita & votis centupla missis erit.

nam ad Sacerdotii culmen provectum XVI. Cal. Octobris cit. anno 1590, VI. Calendas ejusdem mensis,

Abtulit atra dies, & funere mersit acerbo,

Æt. XI. 28.

CCXXXI. NEC diuturnus Pontificatus Gregorii XIV. antea Nicolai Sfondrati Mediolanensis, a quo Cardinales Regulares birretum rubrum acceperunt; regimen quippe Ecclesiæ sibi commissum anno 1590. die 5. Decembris, migrans ad plures dimisit proximo anno 1591. die Octobris decimaquinta.

CCXXXII. QUID Innocentius IX. subrogatus Gregorio die 29. Octobris? Vocabatur antea Joannes Antoninus Fachinetti Card. Bononiensis omnibus integritate, eruditione ac prudentia acceptissimus. Misertus egenorum multiplicavit annonam; sed utiliora meditantem die 29. Decembris citissima mors extinxit.

CCXXXIII. AT DECENNIUM ac mensem in Pontificatu exegit Clemens VIII. Florentinus ex nobili Aldobrandina Familia, cui nomen pridem Hippoliti. Etenim consecutus est summum Ecclesiæ Imperium anno 1592. III. Cal. Februarias, ac deposuit morte anno 1605. die 3. Martii. Henricum IV. Galliarum Regem adhaerentem hæreticis deponi curavit, sed professum postea Catholici fidem solvit anathemate, & in Ecclesia sinum recepit. Alphonso II. Estensi absque liberis mortuo, recuperavit Ferrariam, eandemque urbem adiit XXVII. Cardinalium comitatu. Ob excitas circa doctrinam Ludovici Molinæ de Concordia liberi arbitrii cum donis

K 3

di-

De obitu autem ejusdem Pontificis Urbani VII. & decessoris sui Sixti V. legimus morale, quod hic subicitur, Epigramma editum a quo-dam Petro Lindebergio:

Pontificum properata volunt quid funera bina?

Puls certe his aliquid significare Deus.

Vix magna mari Sixtus sua tradidit ossa,

Mox est Urbanus contumulatus humo.

Ille ubi complexerit clavus diademate lustrum:

Hic ubi regnasset quinque novemque dies.

Vera loquar, veniam da, Lector, vera starenti;

Non odium ut dicam, nec facit illud amor.

Si mihi tam subito mors vellet demere vitam,

Essem qui nunc sum, non cuperem esse Papa.

Pos, o Cardines Patres, hinc discite, quid sit

Pontificis summi, & totius orbis honor.

Orbis honor vanus plane est, atque omnia vana

Omnibus at vanis quæritur omnis homo.

divinae gratiae gravissimas contentiones, instituit Congregationes de Auxiliis, mandans, ut ad mentem S. P. Augustini, cujus sententias Pontifex ipse accurate collegit, tota dirimeretur controversia. Indixerat autem Clemens, quando decubuit, earum Congregationum dispositionem trigessimam octavam.

C A P U T II.

ENUMERANTUR CONCILIA SECCLO XVI.
CELEBRATA.

DUO hoc Seculo celebrata fuere Concilia Oecumenica, Lateranense V. & Tridentinum. Quoniam vero illud ad abolendam Pragmaticam sanctionem, atque rescindenda Conciliabuli Pisani coactum fuit, horum aliqua praemittenda est notitia.

SANCTIO itaque Pragmatica est Constitutio edita in Synodo Bituricensi anno 1438. sub Carolo VII. Galliae rege, qua auctoritas Concilii praefertur auctoritati Pontificis, Episcoporum electio committitur collegio Canoniorum, expectativa gratis locum esse non sinit, prohibet beneficiorum reservationem, declarat possessionem triennale esse sufficientem ipsorum beneficiorum titulum, numerum Cardinalium ad XXIV. coarctat, aliaque Apostolicae Sedi injuriosa, & in 23. articulos distributa, definit. Pragmaticam hanc sanctionem Eugenius IV. Pius II. aliique Romani Pontifices frustra delere tentarunt, donec per Concordatum inter Leonem X. & Franciscum I. anno 1516. concessa Regi nominatione Episcoporum, reservata Pontifici confirmatione, aliisque articulis aut omissis, aut emendatis, sedata est controversia. Vide Petrum de Marca lib. 6. Concordia cap. 9. Sedente itaque Julio II. atque in se praetorum ac principum, praesertim Ludovici XII. Galliarum Regis indignationem commovente spiritualibus ac temporalibus armis; idem Ludovicus habitis apud Turones comitiis, de indicendo Concilio nationis Germanicae & Gallicae, haud dissensiente Maximiliano Imperatore, deliberavit, per litteras quibusdam erga Julium male affectis Cardinalibus ad hoc exequendum permotis.

ISTIS itaque auctoribus Conciliabulum Pisani celebrat-

brandum anno 1511. Kal. Septembris indictum fuit ab Episcopo Gurgensi Matthaeo Lango Caesaris in Italia Vicario: ac statim die Pisis convenere quatuor Cardinales, & quorundam aliorum Procuratores, ac plures, praesertim Galliarum, Episcopi, necnon Maximiliani & Ludovici Oratores. Celebrata Synodus in Ecclesia S. Michaelis Camaldulensium; praesuitque Bernardinus Caravaial Card. Hispanus. At Julius ut Conventiculum illum dissolveret, Lateranense Concilium indixit, inchoandum proximo anno 1512. die 19. Aprilis, lata quoque in eos, qui Pisis convenerant, Bulla. Post tres sessiones Concilium istud Pisanum translatum est Mediolanum, ibiq. lata in Julium depositionis sententia anno 1512. die 21. Aprilis post sessionem VIII. fuit absolutum.

IGITUR Lateranense Concilium V. sub Julio II. inchoatum est anno 1512. tertia die Maji, eloquentissima Oratione Aegidii Viterbiensis tunc Augustinensium magistri: absolutum fuit autem sub Leone X. anno 1517. die 16. Martii. Episcopi hujus Concilii quinquennio numerum CXX. nunquam exceperunt. Conciliabuli Pisani acta in eo fuerunt rescissa, proscripita Sanctio Pragmatica, Cardinales Schismatici veniam petentes, & quae in Pisana Synodo gesta fuerunt damnantes dignitati suae restituti, montes Pietatis approbati, Electiones Pontificis Simoniacae declaratae irritae & nullae, aliaque ad fidem moreque spectantia saluberrime statuta fuerant (1).

TRIDENTINUM Concilium praecedentium omnium Generalium Corona, indictum a Paulo III. anno 1542. XI.

K 4

Ca-

(1) Prior hujus Lateranensis Concilii sessio habita est die 10. Maji. Acta Concilii Pisani rescissa fuerunt Sess. 2. habita die 17. ejusdem mensis. Pragmatica sanctio proscripita in Sessione 4. decima die Decembris. Huic Synodo generali interfuerunt initio cum Pontifice Julio Cardinales XV. Patriarchae Alexandrinus & Antiochenus, XXII. Archiepiscopi cum Assistentibus Pontificio Solio, & Episcopi alii LV. Generales Ordinum Mendicantium, & Oratores Regis Hispaniarum, Venetorum, & Florentini Ducis. Accesserunt anno 1513. dum haberetur sessio 7. Oratores quoque Sigismundi regis Poloniae. Advenerunt tandem & Oratores Christianissimi regis, quorum unus, scilicet Claudius Sciffellus Episcopus Massiliensis sessione 9. causam egit Antistitem Galliarum, qui accusabatur propterea quod ad Synodum non convenerat. Sessione undecima die 19. Decembris anno 1516. promulgatum, prolatumque Concordatum, de quo paulo supra, cui tamen non omnes Galliarum Antistites, Procerumque Senatus statim praebuerunt assensum.

Calendas Junias, celebrari cœptum est anno 1545. Idibus Decembris. Interfuerunt autem Cardinales 6. Legati 4. Patriarchæ III. Archiepiscopi 32. Episcopi 228. Abbates 5. Generales Regularium Ordinum 7. Theologi cujusque instituti quamplures. Habitæ sub Paulo III. Sessiones X. octo Tridenti, duæ vero Bononiæ, quam in urbem translatum fuit ob aeris infectionem anno 1547. Revocatum sub Julio III. Tridentum anno 1551. eodemque Pontifice sex celebratæ fuerunt sessiones: in quarum postrema, seu Concilii XVI. habita die 28. Aprilis anno 1552., decreta fuit Concilii ob incurrentia bella suspensio. Reassumptum postea anno 1562. sub Pio IV. aliisque novem sessionibus additis, absolutum est anno 1563. firmatum subscriptione Patrum 255. atque anno proximo 1564. constitutione ejusdem III. IV. edita Romæ VII. Cal. Febr. confirmatum, & publicatum. Profecto quidquid inter nos, & hæreticos controvertitur, præmissis pluribus discussionibus, hæc Sacrosancta Synodus declaravit ac definivit, nimirum canonem divinarum Scripturarum, Apostolicas traditiones, doctrinam de peccato originali, de justificatione, & de gratia, numerum, & effectus S. Sacramentorum, partes poenitentiae, transubstantiationem Eucharisticam, sacrificium Missæ, quæ pertinent ad matrimonium, Sacrarum Imaginum & Reliquiarum usum, venerationem, & cultum; iis quæ ad reformationem Episcoporum, Clericorum, Monachorum, cunctorumque fidelium videbantur necessaria, luculenter expositis & constitutis.

PRÆTER duo Generalia Concilia, de quibus pertractatum est modo, alia complura Seculo XVI. celebrata fuere ad fidem Orthodoxam confirmandam, moresque sancte recteque instituendos, videlicet, anno 1528. *Parisiense*, ac *Bituricense*: anno 1536. *Coloniense*: anno 1549. *Coloniense* alterum, *Moguntinum*, ac *Treverense*: anno 1565. *Toletanum*, *Cameracense*, & *Mediolanense* I. S. Caroli Borromæi. Anno 1569. *Mediolanense* II. Anno 1573. *Mediolanense* III. Anno 1576. *Mediol.* IV. Anno 1579. *Mediolanense* V. & anno 1582. *Mediolan.* VI. Quæ *Mediolanenses* Synodi sex celebratæ studio prælaudati sanctissimi Cardinalis & Archiepiscopi Caroli, una cum alii diocesani, de quibus legenda sunt

Acta

Acta Ecclesiæ Mediol. Ecclesiastici regiminis perfectissimam normam, Sacramentorum exactam administrationem, Clericorum irreprehensibilem honestatem, Christianæ vitæ rudimenta, rationemque integerrimam, tradunt, declarant, præscribunt. His adde Concilium *Michliniense* anni 1570. *Rotomagensis* anno 1581. *Burdigalense*, & *Remense* anni 1583. *Bituricense* anno 1584. *Aguense* anno 1585. *Tolosanum* anno 1590. *Avenionense* anno 1594. & *Aquilejense* anni 1596. &c. His vero, de quibus omnes agunt Historici de Synodis pertractantes, adjiciamus oportet *Diamperitanam* apud Indos, nuncupatos Christianos S. Thomæ, celebratam anno 1599. ab Alexio de Menezes Augustinensi, & Romanis typis editam, notisque illustratam anno 1745. a Joanne Facundo Raulin ejusdem Ordinis.

CAPUT III.

IN QUO HERESEON MONSTRA EXPONUNTUR,
ET ANGLICANUM SCHISMA
DESCRIBITUR.

NULLA ætas Seculo, in quo versamur, hæreticorum hominum, errorumque fuit unquam feracior. Prodiert enim hac tempestate Lutherus, Melancthon, Flaccus Illyricus, Carolstadius, Zuinglius, Scolampadius, Bucerus, Petrus Martyr, Ochinus, Joannes Agricola, Osiander, Stancarus, Musculus, Brentius-Smidelinus, Storkius, Munsterus, Joannes Leydenensis, Calvinus, Castalion, Servetus, Blandrata, Socinus, Marotus, Theodorus Beza, Arminius, & alii.

Ac *Martinus Lutherus* ceterorum antesignanus, natus Islebii anno 1483. ingressus monasterium Erfordienſe Augustinianæ Congregationis Germaniæ anno juxta Floremundum 1504. juxta Calvisium vero 1506. cœpit contra indulgentias primum bacchari, anno 1517. in alia errorum portenta exinde prolapsus, maxime circa justificationem, & efficacem virtutem Sacramentorum. Ad Generale Concilium anno 1518. audacter provocavit: & anno proximo celebrem habuit Lipsiæ cum Eckio disputationem de primatu Romanæ Ecclesiæ. Articuli ejus

XLI.

XLI. a Leone X. anno 1520. fuerunt damnati (1). Addidit postmodum alios nequiores, affirmans post Adæ lapsum in hominibus extinctum esse liberum voluntatis arbitrium, impossibilia esse præcepta Dei, peccata dum remittuntur non deleri, sed duntaxat non imputari, omnia iustorum opera esse inquinamenta, & peccata, timorem gehennæ reddere hominem magis hypocritam, & peccatorem: Romanum Pontificem esse Antichristum, in Eucharistia permanere cum domini corpore substantiam panis, Purgatorium commentum esse Papiæ, fere omnibus Wicleffi; & Hussitarum instauratis deliramentis. Quibus ab Ecclesia, & a Catholicis Universitatibus Theologorum, semel iterumque proscriptis, adeo pervicacior evaluit, ut religionis pudorisque jugo prorsus excusso, anno 1525. uxorem duxerit Christo ereptam, idest, monialem Catharinam de Bore nuncupatam, apud Erasmum, suosque sectarios, contemptum derisionem maximam sibi comparans. Pluribus demum accitis discipulis, qui Lutheranæ Sectæ variam formam, ac diversum nomen dederunt, scelestissimam effudit animam Islebii anno 1546. die 18. Februarii; ejusque cadaver translatum fuit Wittembergam superioris Saxonie metropolim.

PHILIPPUS Melanchthon, quem Montacutius vocat *Theologicæ corculum reformatæ*, & litterarum ac litteratorum decus, Henricus Stephanus fuisse autem eloquentem virum & nos ingenue fatemur, natus est Soliciæ (Vulgo *Bretten*) ad Rhenum anno 1497. obiitque Wittembergæ anno 1560. die 19. Aprilis. Is *Confessionem Augustanam* conscripsit, exhibitam Carolo V. in Comitibus Augustæ anno 1530. cuique dux Lutheranorum, qui *molliores* dicuntur, propterea quod non adeo crude sentiunt de interitu liberi arbitrii, & de necessitate peccandi. Illum propterea ad Religionis ineundam concordiam Franciscus I. Rex Gal-

(1) Cœperunt anno 1522. inter Lutheranos etiam mulieres contra monitum Pauli prædicare verbum Dei. Princeps harum mulierum Argula non obscuro exorta genere. Etiam Montanistis suas fuisse Prophetissas Priscillam, & Maximillam alibi diximus. Idem de Pepuzianis tradit S. Epiphanius h. 49. & de Collyridianis h. 79. Irrupit in hæc tempora omnium fere superiorum hæresum colluvio.

Galliarum arbitrabatur idoneum, eumque videre optabat Henricus VIII. Anglorum rex. At non discessit e Germania. Ibi vita functum diximus supra. Exhumatum illius cadaver, & combustum Monachii scribit Romualdus Monachus Folienensis; quem tamen falsitatis quidam redarguunt. Falsum quoque videtur quod narrant (1), Melanchthonem morti, proximum matris interroganti quænam melior esset religio, respondisse, novas esse plausibiles, Catholicam tamen certam tutamque; nam Melanchthonis mater anno 1529. e vita migraverat. Ajunt denique Melanchthonem prodigiis, insomniis, & Astrologorum vaticiniis nimiam fidem adhibuisse, atque inclinasse ad Pyrrhonismum, ad eorum nempe sensum, qui putant de quolibet re suspendendum esse judicium. Nos hoc unum affirmamus, quod idem Melanchthon suum ante obitum scribens epitaphium pronuntiavit de semetipso,

Ipse brevis tumulus miseri tenet ossa Philippi,

Qui qualis fuerit, nescio, Talis erat.

MATHEAS Flaccus Illyricus in oppido Istriæ Albona ortus anno 1520. obiit Francfurti anno 1576. die XI. Martii. Venetiis litterarum posuit tyrocinia, Egnatio tradente. Profectus inde in Germaniam, Lutheri & Melanchthonis fuit auditor. Horum vero dogmatibus addidit affine alterum Manichæismo, tradens originale peccatum esse animæ rationalis substantiam. Ejus propterea affectæ *Substantialista* vocantur. Ut liberius contra doctrinam orthodoxam insaniret, Partenopolim, idest, Magdeburgum concessit; & anno 1557. cepit in Jenensi Academia palam docere. Magdeburgi moram agens *Centuriis Ecclesiasticæ Historiæ* colligendis applicuit animum: quarum priora IV. Volumina produisse in lucem anno 1560. tradit Spondanus: at tria præcedenti anno 1559. fuerant impressa. Suis displicuit magnopere, quoniam Illyricus in lucem edidit *Ordinem Missæ Latinæ*, quæ in usa fuit circa annum Domini DCC. Id enim abrogantibus Missam opponitur. Acerimus turbarum incensor a Thuano, furiosus Theologus a Montacutio,

(1) Floremundus lib. 2. cap. 9.

cutio, præjudicatis opinionibus imbutus a Ric. Simone Illyricus nuncupatur.

ANDREAS *Carollstadius* cum Zuinglio & *Æcolampadio Sacramentarium* est auctor. Fuit ille ejusdem cum Luthero ætatis, apud Francones natus. Negabat Christum in Eucharistia reperiri, irrisorie affirmans non esse quemquam fidelium *anthropophagum*. Dogmatizabat Imagines Sanctorum confringendas esse: quæ duo Luthero adversantur. Hinc inter utrunque jurgia ac dissidia. Excedere Wittembergam coactus anno 1524. Orlemundum Thuringiæ urbem se contulit: ad quam Lutherus accedens, auctore Carollstadio, lapidibus ejectus fuit. Fertur omnium Sacerdotum primum inter Sacramentarios inisse connubium; atque in hujus commendationem facinoris legitur apud Floremundum lib. 2. cap. 7. *Missæ* ad ludibrium consista. Ceterum Carollstadius haud fama doctrinæ apud Sacramentarios ipsos celebris fuit, sed eum longe superavit Zuinglius, a quo Zuingliani appellantur.

HULDERICUS *Zuinglius* in Helvetia natus anno 1487. obiit in prælio religionis causa a Tigurinis, & Bernensibus contra finitimos Catholicos initio anno 1531. Apud Tigurinos enim mos est, ut dum exitur ad pugnam, primarius minister simul cum milite procedat. Illius Cadaver commissa pugna die XI. Octobris, inventum a Catholicis dissectum fuit, & combustum. Diximus supra propugnasse in verbis, quibus conficitur Eucharistia, *Metonymiam*, illic nempe adesse aurumans signum Dominici corporis, non substantiam. Negavit ulterius Originale peccatum, post Julianam, Pelagianorum deterrimus. In sua ad Franciscum I. subdola *Confessione* Paganorum salutem temere asseruit. Valuit patria, idest, Helvetica eloquentia, necnon linguis latina, Græca, Hebraica, & Germanica.

JOANNES *Æcolampadius* Winspergensis, natus in Germania anno 1482. obiit Basileæ eodem, quo Zuinglius anno, 1531. mense Nov. ejusque obitum Munsterus carmine Hebraico, Beza Latino Hendecasyllabo deplorarunt. Laudatur quoque a Paulo Jovio, ab Erasmo, a Sadoletto ob eruditionem; in eo tamen recte dicitur perniciosissimus, quod Christianæ Hostiæ repudiato

SA-

Sacramento, infecit plurimos Zuinglianae impietatis veneno.

MARTINUS *Bucerus* Selestadii in Germania natus anno 1491. in Ordine prædicatorum vixit annos quindecim; deinde anno 1521. cum Petro Martyre, & Paulo Fagio in Angliam profectus est, atque anno 1549. Cantabrigiæ palam docuit. Ibidem decessit anno 1551. ejusque ossa regnante Maria, cum ossibus Fagii anno 1555. effossa & concremata fuerunt. Utrique tamen Elisabetha anno 1560. monumentum erexit. Non unam, sed tres Bucerus successive duxit uxores: ex priori, quæ Monialis fuerat, filios tredecim suscepisse affirmat Melancthon. Hermannum de Wida Archiepiscopum Coloniensem anno 1542. pellexit in hæresim. Ejus, & Petri Martyris opera, Anglia fere universa corrupta est. Studeat, sed irrito conatu, sacramentarios & Lutheranos revocare ad concordiam: habuit cum Calvino epistolare commercium; ac videtur agnovisse merita bonorum operum; unde ab aliis Sectariis redarguitur, quasi *Papismus* non oppugnaverit, sed converterit in *Bucersimum*. Possevinus, Prateolus, Lindanus, & Surius narant Bucerum morti proximum dixisse, nondum adventasse Messiam in lege promissum, & obiisse in pervicacia Judaica. Plura hac de re in Diction. P. Bayle (1).

PETRUS *Martyr Vermilius*, ejus supra meminimus, Florentiæ natus anno 1500. adolescens Ordini Canoniarum Regularium se addixit in Fesulano Cœnobio. In Angliam transmigravit anno 1547. labente, cum antea Tigurum cum Bernardino Ochino petisset, inde vero Argentoratum. Illic, atque Oxonii sacras litteras tradidit; variaque fortuna, & peregrinationibus jactatus, ut inquit Thuanus, obiit Tiguri anno 1562. Idibus Novembris. Luca cum Emmanuele Tremellio, & Hieronymo Zanchio familiariter usus, singuli consilium discedendi ex Italia coeperunt. *Tremellius* Ferrariæ natus erat patre Judæo: Heidelbergæ

(1) Infani quidam homines hac ætate inchoandum putarunt regnum Chiliarcharum a Cerintho confectum. Ita opinati sunt Augustinus Weber anno 1530. Thomas Muntzerus anno 1525. in Westphalia, atque Joannes a Leyden anno 1534.

bergæ docuit Hebraicam Linguam, Syriacam N. T. Versionem latinitate donavit. & V. Testamentum cum Francisco Junio Biturigæ, qui pestilentia obiit anno 1602. Lugduni Batavorum, ad Hebraicos fontes aggressus est emendare. Horum Versionem, quæ primum prodit anno 1575. Ecclesiæ Protestantium summo plausu exceperunt. At Zanchius V. V. Italus paulo post Vermilii discessum, eandem ob causam concessit Argentoratum, obiitque Heidelbergæ anno 1500.

QUID de *Bernardino Ochino*? Is Minorum, quos Observantes vocant, professus antea Institutum, Ordinem FF. Min. Cappuccinorum ingressus anno 1534. magna in eo vixit austeritate usque ad annum 1542. Fuit Concionator celeberrimus, ejusdemque Ordinis Generalis minister, non tamen, ut quidam dixerunt, Institutor. Ab anno enim 1525. F. Matthæus Bassius Cappuccinorum auctor extiterat. Porro Ochinus a Joanne Valdesio J. C. Hispano Neapoli seductus, & in hæresis suspicionem veniens. Florentiæ cum Petro Martyre de capessenda fuga deliberavit. Genevæ mulierculam duxit uxorem, inde Augustam; hinc in Angliam anno 1547. migravit. Ex Anglia redux anno 1553. adiit Argentoratum; Argentorato Basileam, Basilea, in pagum Tigurinum concessit. Expulsus hinc est anno 1562. ob editionem *Dialogorum*, quos eodem anno typis commisit Basileæ, absque Tigurini Magistratus licentia; in quorum *Dialogorum* XXI. approbavit Polygamiam. Ubi ex finibus Helvetiorum excessit, Macedonii hæresim innovasse, & adhæsisse Anabaptistis. Annales Cappuccinorum, Martyrum Franciscanorum ad diem 4. Januarii, & alii tradunt Ochinum poenitentia ductum Genevæ Martyrem occubuisse. Apostatam nihilominus perisse Morerius, aliique plures testantur.

JOANNES *Agricola* Islebii natus anno 1492. patria, ac perfidia Luthero conjunctus fuit. Falso dicitur rediisse ad Pontificios, quando Carolus V. *Inverim* vulgavit. E Saxonia enim concessit Berlinum, qua in Urbe anno 1539. Joachimus II. Elector Pseudoevangelicam Religionem recepit, Romana rejecta. Berolini autem obiit *Agricola* anno 1566. homini Epicureo similior, quam pio Theologo, inquit ad præcit. annum Osiander.

Osiander. Ab hoc Agricola diversus *Michael Agricola* Aboensis, qui omnium primus ad hæresim propagandam transfudit Novum Testamentum in linguam Germanicæ Vernaculana. *Osiander, Andreas*, Bavarus nuper commemoratus novam circa Christi mediationem ac redemptionem commentus sententiam, asseruit Dominum esse humani Generis Reparatorem, & justificationis nostræ efficientem causam, *secundum solam divinam naturam*, humana penitus seclusa, & hominem justificari ipsa justitia, *qua Deus essentialiter justus est*.

PUGNAVIT adversus Osiandrum *Franciscus Stancarus* Mantuanus; qui ex Italia discedens Hebraicas litteras tradidit in Academia Cracoviensi anno 1550. Scripsit *L. Canones*, quibus uterentur Ecclesiæ Poloniæ a Romana discedentes. Ut Osiandrum refelleret, dogmatizavit primum, Christum esse hominum Redemptorem spectata *sola natura humana*, nihil ad salutem conferente divinitate Personæ, tum in Arianismum prolapsus Blandratæ, aliisque Antetrinitariis, qui in Poloniam confugerant, perfidiæ suppeditavit munimenta. Obiit apud Polonos anno 1574. eique fuit impietatis hæres, filius, & is *Franciscus Stancarus* nuncupatus, natus anno 1562. mortuus anno 1621.

ANDREAS *Musculus* Stancaro & Osiandro se opponens, docuit ita Christum esse Mediatorem *secundum humanam divinamque naturam*, ut hanc in Cruce cum humana mortuam, & illam cum divina *ubique esse* contenderet. Quo in dogmate Joanni Brentio, & Jacobo Andreae ab Hospiniano dicitur succenturiatus. *Musculus* in Misna ortus, Brandeburgensium Ecclesiarum Lutherana labe corruptarum rector fuit, & curator, obiitque anno 1580. Distinguendus est ab *Andrea Wolfangus Musculus* Benedictinus excucullatus, inter Lutheranos doctissimus. Duodeciaci in Lotharingia *Wolfangus* natus anno 1497. monachalem vestem induit quindennis; eaque abjecta, Margaritam *Barth*, quam & monachus deperierat, anno 1523. Argentorati duxit uxorem. Cum elegantissime litteras pingeret, suam Bucero libros conscribendo locavit operam. Postea Theologiam docuit Bernæ, ubi decessit anno 1563. die 30. Augusti, splendido cohonestatus Epitaphio. (1) Plu-

(1) Plura edidit Patrum Græcorum Opera, & e Græca lingua vertit *Historiam Eusebii*, quam postea elegantiorum reddidit Christoforus. Scripsit sermones adversus *missam Anti-Cochlæum*, & in sacras litteras Commentaria permulta.

JOANNI *Brentio*, & *Jacobo Andrea Musculum* succenturiatum in doctrina *Ubiquistarum*, dixi nuper. *Brentius* autem Wilæ in Svevia ortus, colloquiis circa fidem habitis Marburgi, Ratisponæ, & Vormaciæ interfuit anno 1529. 1546. & 1557. Fuerat Canonicus Wittembergensis, fatique cessit anno 1570. Filium habuit, *Joannem Brentium* pariter vocatum, professorem Tubingensem in Svevia; ac decessit is anno 1596. *Jacobus Andreas* Weiblingæ patre fabro ferrario natus, unde illi cognomen *Schmidlini* accessit, vita sanctus est anno 1590.

NICOLAUS *Storchius*, ac *Thomas Muntzerus* (2) una cum *Marco Stuber* instituerunt sectam *Anabaptistarum*, qui negant pueros esse baptizandos, affirmant licitum non esse jurare, & nefas Christianis subire Magistratus, & gerere bellum. Non tantum Catholicis, sed etiam hæreticis Principibus exosi, tanquam seditiosi multati sunt. *Muntzerus* audacior *Storchio* decollatus est anno 1525. cum in Germania truce rusticorum bellum excitasset. *Bernardus Rothmannus* post *Muntzerum* *Anabaptismum* anno 1530. Monasterii propagavit. Tam ingenti numero creverunt, ut etiam sibi reges eligerent. Primum *Joannes Leidenensis*, tum *Joannes* alter, quidam postea *Cornelius* nomine, postremus *Joannes Wilhelmus* inausulto potiti sunt regno. Nam *Joannes Leidenensis*, urbe Monasteriensi, quam *Anabaptistæ* occupaverant, recuperata a principe Episcopo anno 1535, inunte anno proximo forci,ibus ignitis discerptus, & adacto per pectus mucrone, miserrime interit. *Joannes* alter *Bruxellis*, *Cornelius Ultrajecti* plexi sunt capite. *Joannes Wilhelmus* in *Cliviæ* districtu cum primæria Uxore *Elisabetha* quam *Reginam* vocabant suorumque mul-

(1) Epitaph. Wolfangi Musculi.
Musculus hic fuit est, doctrina clarus, & ingens.
Nomen in orbe manet, Spiritus astra tenet.
(2) Ant. Muntzerus.

multitudine captus, anno 1574. lento crematus est igne. *Martyrologium* sectæ suæ prægrande in folio *Anabaptistæ* conscripserunt; quum tamen Magistratus in ipsos *Anabaptistas* poena capitis animadverterint causa potissimum seditionis; propter quam Senatus quoque *Tigurinus* anno 1530. in illos eandem poenam sancivit, approbato *Pædobaptismo*, atque ex Angliæ regno anno 1560. *Elisabetha* iussit illos excedere.

INTER *Anabaptistas* connumerantur *Memmonita*, ita quodam *Menno* appellati: de quibus *Georgius Cassander* præf. in *Tract. de Baptismo Infantium* ait, miseratio ne dignos videri, quoniam *Anabaptistis* aliis meditantibus restitutionem regni Christi per deletionem impiorum factam vi externa, hi docebant in sola Cruce consistere illius regni instaurationem & propagationem.

JOANNES *Calvinus*, a quo *Calvinistæ*, *Novioduni* in *Picardia* natus anno 1509. e *Galliis* anno 1517. discessit, & contulit se *Basileam*, ubi hebraicas litteras didicit, ediditque annos natus 26. opus *Institutionum* *Francisco I.* *Galliarum* Regi nuncupatum. Nimis Opus illud a sectariis extollitur, (1) cum nihil sit aliud, quam complexio errorum *Melanchthonis*, *Hyperii*, *Sarcerii*, & *Æcolampadii*. Latina dictione *Calvinus* superavit *Lutherum*; is patria & Germanica excelluit eloquentia. Meditatus iter *Argentoratum* versus, & bello præpeditus *Genevam* divertit. *Guilelmus Farellus* illum sub Dei maledictione obtestans ne *Geneva* discederet, impulit ad exercendum illius *Ecclesiæ* ministerium. Contigit id anno 1536. *Farellus* in *Delphinatu* natus erat anno 1489. atque ad hæreticorum castra defecerat. Proximo anno 1537. *Genevenses Domini* & *Catholicæ Religionis* jugum, solemniter perjurio, penitus excusserunt posteaquam anno 1535. sese a *Romani Pontificis* obedientia ausu temerario, & *Curie* aenea tabula ad perpetuam infamiam appensa,

Tom. II.

L

(1) sub.

(1) De *Calvini* Institutæ. *Paulus Thurius*:
Præter Apostolicas, post Christi tempora, Chæritas,
Huic peperere libro sæcula nulla parum.

(1) subtraxissent. Cum Farello tamen Geneva anno 1538. Calvinus expulsus fuit, quod se opponerent Cœnæ Eucharisticæ celebrationi. Argentoratum profectus cum *Bucero & Capitone* familiariter vixit. De Bucero dictam supra. *Capito* unus erat Sacramentariorum. Calvinus Geneviam rediit anno 1541. Magistratu, & populo plaudentibus. Obiit autem anno 1564. die 27. Maii. Calviniani dogmata, præter ea, quæ universis *Protestantibus* (2) communia sunt, nempe Canonem Scripturarum corrumpere, traditiones rejicere, Papam vocare *Antichristum*, SS. imagines cultumque proscribere, justificationem in sola fide statuere, impugnare Sacramentorum numerum, & effectus, ritusque Romanæ Ecclesiæ irridere; Calvino, inquam, dogmata sunt in Eucharistia signum, non rem ac substantiam Corporis Christi contineri, & hanc sola fide apprehendi, humanam voluntatem non habere ullam boni, vel mali electionem, Deum esse auctorem peccati, gehennam improbis, nullius culpæ intuitu decernere, Millenariorum circa dilationem beatitudinis sententiam sectari, aliaque hujus generis doctrinæ monstra, absona, nefaria, blasphemata.

SEBASTIANUS *Castalio* Lugduni Allobrogum natus anno 1515. Calvino Argentorati innotuit, cum illo Geneviam venit; sed Geneva contulit se Basileam ad litteras Græcas in eadem Urbe tradendas. Ibidem extinctus est anno 1563. die 29. Decembris. Semina illum sparsisse *Arminianismi* tradit Hofmannus in Lexico. Ejus Gallicanam Sacrorum Bibliorum Versionem etiam Novatorum plurimi parvipendunt. Prohibitu

(1) Ea in Tabula legitur:

Quum anno Domini MDXXXV. profligata Romani Antichristi tyrannide, abrogatisque ejus superstitionibus, sacrosanctæ Christi Religio in suam puritatem, Ecclesia in meliorem ordinem singulari beneficio reposita, & simul pulsis fugatisque hostibus urbs ipsa in suam libertatem non sine insigni miraculo restituta fuerit; S. P. Q. G. monumentum hoc perpetuæ memoriæ causa fieri atque hoc loco erigi curavit, quo suam erga Deum gratitudinem testatam faceret.

(2) Protestantium nomen inde ortum, quod in Comitibus Spireæ an. 1529. quibusdam statutis, quæ hæreticorum opprobantur libertati, illic XIV. Imperii Urbes exhibitæ scripto die 19. Aprilis protestatæ sunt nolle se iislem decretis obtemperare ad Cæsarem, & ad Concilium appellantes. Deinde illud nomen ad Lutheranos & Calvinistas omnes pertransiit, ut quasi communi fœdere adversus Ecclesiam pugnarent.

lubitu eligi posse religionem, quæ arrideat cuique, autumabat. *Cattalio*, ut inquit *Vossius* p. 2. In tit. Orator., pro baptismo substituit lotionem, pro Angelo genium, pro fide confidentiam, pro Ecclesia Rempublicam, pro Synagoga collegium.

UNITARIORUM, qui unam in deo personam agnoscunt, & individuum denegant Trinitatem, post veteres Sabellianos auctor fuit *Michael Serverus* Tarracoenensis: qui variis orbis partibus peragratis, ex Anabaptista, Sacramentarius, e Sacramentario Antitrinitarius evasit, conscripto editoque libro omni impietate referto, *De Trinitatis erroribus*. A Calvino hac de re accusatus, decreto Senatus Genevensis vivus combustus fuit anno 1553. die 27. (1) Octobris.

NE EODEM afficeretur supplicio, se Geneva subduxit *Georgius Blandrata*, qui & Ticino antea discesserat, S. Inquisitionis metu. In Pedemontio apud Salutias ortus fuerat. Geneva profugus in Poloniam concessit anno 1558. Illic quoque Calviniani Epistolis exagitatus in Transilvaniam profectus est anno 1563. invitatus a principe Joanne Sigismundo: disputavit adversus Trinitatem cum *Francisco David*, (2) Reformata, ut vocant, Ecclesiæ Theologo, apud Albam Juliam urbem Transilvaniæ primariam anno 1566. Refutavit etiam scripta *Georgii Majoris* anno 1569. Vivebat adhuc anno 1585. ut constat ex Bibliotheca Antitrinitariorum. Maimburgus in Hist. *Arianismi*, in insaniam versum affirmat, atque ab uno nepotum suorum, ipsius inliantæ pecuniis, fuisse interfectum. Memoratus *Franciscus David*, etsi Blandratam & Faustum Socinum passus est adversarios; tamen Christum non esse adorandum ajebat; unde tanquam Novator in carcerem conjectus fuit, ubi animam anno 1579. efflavit.

INTER Unitarios memorandus præsertim *Socinus*, a quo appellatio *Socinianorum*. Ac duo fuerunt *Socini* novorum Ebionitarum parentes, *Laelius*, & *Faustus*. *Laelius* filius Mariani celebris J.C. natus Senis anno 1525. Cœpit contra Trinitatem, & Christi satisfactio-

L 2

nem

(1) Calvisius, die 17.

(2) *Franciscus David*, relictis postea aliorum Novatorum sectis, & ipse ad Unitarios pertransiit.

nem differere in Veneta ditione circa annum 1546. sed caute, interrogans scilicet, & quasi cupiens doceri. Reliquit ideam quamdam *Socinianismi* in Paraphrasi primi Capitis Evangelii S. Joannis scripta anno 1561. e didique librum contra Calvinum *de hereticis capitali supplicio non afficiendis*. Præconceptum tamen hæreseos systema expulit, produxitque *Faufus Sacinus* filius Alexandri natus Senis anno 1539. cui Lælius patruus erat: nam & Alexandrum genuerat Marianus. Morabatur Faustus Lugduni, quando Lælius obiit Tiguri anno 1562. Rediit itaque in Etruriam: unde rursus discedens Germaniam petiit anno 1574. Basileæ explicandæ Theologiæ, quæ cum Samosatensibus negat Trinitatis mysterium, cum Ebionæis vero Christi ante Incarnationem præexistentiam, præformatæ, ut diximus ab ejus patruo, totus incubuit. Edidit hunc in finem librum *de Christo Servatore*, & acerrime anno 1578. cum Francisco Pucci Florentino Tiguri disputavit. Adiit Poloniæ latebras anno 1579. Ibi plurimum incurrit indignationem propter librum scriptum contra Jacobum Palaeologum, *de Magistratu*. In rus itaque nono a Cracovia milliario secedens a Polono quadam patrio exceptus est, ibique obiit anno 1604. die 3. Martii.

SOCINIANA hæresis omnium pestilentissima est; Nam ad Pauli Samosateni, Arii, Macedonii, Photini, aliorumque Antitrinitariorum blasphemias, addit hæresim Ebionis, Christum purum hominem adstruens, & cum Novatoribus de Sacramentis, de justificatione, de Romana Ecclesia, de Originali peccato, de Gratia Christi pessime sentit. Quare apud Socinianos adagium est perulgatum,

Tota urbis Babylon destruxit tecta Lutherus;

Muros Calvinus, sed fundamenta Socinus.

Quanti vero nefandæ huic hæresi adhæserint, constat ex *Bibliotheca FF. Polonorum*, & in hanc adnotationibus Joannis Fabricii (1)

Re-

(1) Hæc FF. Polonorum Bibliotheca prodijt anno 1656. Irenopoli, fictitio nomine Amstelodami. Comprehendit opera Faustii Socini, Jonæ Slichtingii, Joannis Crellii, & Joannis Ludovici Wolzogenii. Plurimum illic inserta sunt scripta eorum, qui Socinianis adhæserunt, inter quos

Repetita Calvinii memoria monet, ut de Maroto, ac Theodoro Beza nonnulla dicamus. *Clemens Marotus* Poeta Gallus Franciscum I. Regem suum anno 1521. in bellum secutus, & Ticini captus ob hæresis suspicionem, in carcerem conjectus fuit. Inde patrocinio Regis ereptus, modo in Gallias rediit, modo in Italiam; ac tandem Genevam se contulit. Ibi ob patratum adulterium extremo plectendum fuisse supplicio, sed intercedente Calvino flagris duntaxat vapulasse, tradit Maimburgus Hist. Calvinistarum libro 2. Sane *Marotus* Geneva in Pedemontium concessit, ibique anno 1544. (1) interiit. Magno illum in pretio habent Calviniani, propterea quod Psalmos Davidicos verterit rythmo Gallico, qua versione Genevenses utuntur. Omnes ante se Poetas superasse felicitate ingenii, sed omnis scientiæ & cognitionis litterarum fuisse expertem, testatur Beza.

THEODORUS *Beza* Vezeliaci in Burgundia natus anno 1519. Aureliæ sub disciplina Melchioris Wolmar literis operam dedit. Genevam fugit anno 1548. Proximo anno cœpit Lausonii (2) Græcas litteras palam docere; & nondum exacto decennio, aut vix exacto, rediit Genevam. Calvino anno 1559. insolubili amicitia nexu copulatus, ejusdemque collega effectus in satanæ ministerio, concionibus scriptisque illius errores propagavit. Cum Jacobo Andrea, cujus supra meminimus, gravissimam anno 1586. *de Eucharistia* habuit disceptationem. Triumphum tam Lutherani quam Calvinistæ jactant; habitamque contentionem illam aliquot dierum intervallo *absque ullo proxus fructu*, fatetur in Vita *Bezæ* Antonius Fayus. Tres *Bezæ* duxisse uxores inquit Stephanus Pasquier, de illo

L 3 festi-

Francisci Pucci nobilis Florentini, qui ad Anabaptistas transiens cum Socino postea pugnavit. Cum pestilentissima illa Bibliotheca connexionem habent *Tractatus* Samuelis Przypcovii Equitis Poloni, Hieronymus Moscorovius, Petrus Statorius, Stanislaus Lubieniecus, item Poloni, necnon Franciscus Davidis Hungarus, Joachimus Stegmannus Transilvanus, Michael Girtichius Venetus, alique complures pro Socinianorum & Unitariorum fæta pertinacissime decertarunt.

(1) Augustæ Taurinorum.

(2) Idest, *Lausana*.

festivum pangens epigramma (2) sed habuisse duas tantum scribitur alii. Decessit anno 1605. dum præsentium memoriam, debilitata mente evanidam, amississet, ut inquit libro 125. Historiarum Thuanus.

PERGNAVIT adversus Bezam circa divinam prædestinationem *Jacobus Arminius*: nam Arminius nullam aham Dei electionem agnovit, præter illam, quæ pendet a voluntate obtinperantium divinæ vocationi. Hanc Arminius stabilire conatus est, hortante *Martino Lydio*, præveniente gratia rejecta. Theologicam Cathedralam Lugduni Batavorum (Leyden vocant) ab anno 1603. exercuit, post *Franciscum Junium*, qui pestilentia decesserat anno 1602. Eadem in urbe Arminius occubuit anno 1609. ætatis suæ 49. natus enim erat in oppido Hollandiæ Oude-Watter anno 1560.

Dixi de hæreticis, quos initio hujus tertii capituli memoravi: sed plures alios hoc in seculo affirmavi extitisse. Hujus sunt generis *Hadrianus Junius* Belga, Medicus Historicus & Poeta, qui obiit in Zelandia anno 1575. *Sebastianus Munsterus* Germanus, Apostata Ord. S. Francisci, in Hebraica lingua & mathesi doctissimus; qui peste correptus periit anno 1552. *Joachimus Camerarius* ob eloquentiam a Turnebo, a Lipsio, a Casaubono laudatus, & mortuus anno 1574. *Georgius Buchananus* J. C. Historicus & Poeta, qui obiit Edimburgi anno 1582. *Conradus Gesnerus* Tigurinus, Polyhistor, qui fato cessit anno 1565. *Joannes Balæus* Anglus Romanorum Pontificum impudentissimus insectator, (2) extinctus anno 1563. *Joannes Mercerus* Uticensis in Academia Parisiensi post Vatablum professor litterarum hebraicarum mortuus anno 1570. *Martinus Chemnitzus* auditor Melanchthonis, qui scripsit adversus Concilium Tridentinum, & excessit e vivis Brunsvicæ anno 1586. Mitto *Joannem Paulum Alciatum*

Me-

(1) Steph. Pasquier:

*Uxor ego tres vario sum tempore natus,
Cum juvenis, tum vir, factus et inde senex.
Proprie opus prima est validis mihi juncta sub annis
Altera propter opes, tertia propter opem.*

(2) De Balæo Laurencius Humfredus:
*Plusima Lutherus profectus Platina multa,
Quædam Vergerius, cunctis Balæus habet.*

Mediolanensem ex Antitrinitario Mahumetanum, *Valentinum Genilem*, Calabrum ob denegatam Trinitatem in Helvetia capite plexum, ceterosque a fide extortes, ac tanto digniores vituperatione, quanto præditi fuerunt ingenio, ac multiplici litterarum noticia. (1)

CONSTAT autem ex dictis præcipuas seculi XVI. hæreses esse *Lutheranorum*, *Sacramentariorum* sive *Zwinglianorum*, *Anabaptistarum*, *Ubiquistarum*, *Calvinistarum*, *Antitrinitariorum*, *Novorum Ebionitarum*, scilicet *Socinianorum*, & *Arminianorum*, seu *Remonstrantium*, novorumque *Pelagianorum*. Hisce autem Sectis singuli fere, quos commemoravimus, peculiarem aliquem addiderunt errorem, ut facile ex dictis eruitur. Semel enim vera fidei regula contempta, privatoque probato spiritu, nullum hæreseon illuvioni poterit adinveniri remedium.

NON recensuimus in serie hæreticorum *Huguenotos*: sunt enim hi Galliarum Calviniani. Derivatum hoc nomen *Huguenot* ab *Eignot*, quod idem significat, ac *foedere junctus*. Nam Genevæ anno 1518. orto dissidio, an Duci Sabaudia subjecta deberet esse, an libera & sui juris Civitas, qui pro libertate steterunt, appellati sunt Alemanniæ lingua *Eignots*, nempe

L 4

Con-

(1) Complurium hæreticorum obitum Seculo XVI. ita recenset Calvinus: Bruxellis duo monachi Lutheri affectæ, martyrum suorum primitiæ a Sectariis vocati, flammis anno 1523. exusti fuerunt. *Leonardus Renfer* in Bavaria anno 1527. die 16. Augusti crematus igne. *Joannes Elector Saxonie* eorum caput, qui anno 1529. die 16. Aprilis solemniter protestati fuerunt adversus Conventum Spirensis, unde *Protestantium* exortum est nomen, decessit anno 1530. die 22. Septembris. *Zwinglius* anno ætatis suæ 44. cecidit in bello Tigurino, anno 1531. die 11. Octobris; eodemque anno Kal. Decembris obiit *Oecolampadius* annos natus 49. *Petrus Brulius* Tornaci lento igne consumtus fuit anno 1545. die 19. Februarii. *Martinus Lutherus* vita sanctus Islebii anno 1546. die 18. Februarii, humatus autem Wittembergæ. *Michael Servetus* exustus Genevæ an. 1553. die 17. Octobris. *Annas Burgius* crematus Lutetiæ anno 1559. die 20. Decembris. *David Georgius*, anno post obitum tertio, exustus Basileæ eodem an. 1559. die 3. Maii. Obiit *Philippus Melanchthon* anno dieque præcitatis: *Sebastianus Castellio* an. 1563. die 29. Decembris: *Conradus Gesnerus* anno 1565. die 13. Decembris: *Joannes Brentius* an. 1570. die 11. Septembris: *Jacobus Andreas* anno 1590. die 7. Januarii, *Hieronymus Menclius* eodem anno die 15. Februarii, atque *Joannes Avenarius* die 30. Octobris. Hæc ex Sethi Calvilli *Chronologia* usque ad annum 1602. obitumque *Friderici Wilhelmis* Saxonie Ducis, producta.

Confederati, ob fœdus initum cum Friburgensibus. Ceteri Sabaudia Ducis addicti *Mamelùs* vocati fuerunt, quo nomine appellabantur populi subiecti Sultano Aegypti. *Eignots* superarunt adversantes sibi *Mamelùs*; erant enim tum omnes Catholicæ religionis sequaces. Etiam Helvetii Nobilium excusso principatu nuncupati sunt *Eignots*. Ita hoc nomen vindicatæ libertatis, fœderisque ab initio tellera videbatur, non hæresis. At ubi Zuingliani Geneva Catholicos eiecere, retinuerunt des *Eignots* appellationem, honestumque olim nomen factum est turpe Calvinianorum signaculum. Quos autem Genevenses *Eignots*, hos Galli pronuntiatione paululum immutata dixerunt *Huguenots*.

CONTULIT plurimum ad hæresis incrementa Schisma Anglicanum. Indulserat Julius II. post maturam discussionem, ut Henricus VIII. sibi in matrimonium copularet Catharinam filiam Ferdinandi, & Elisabethæ regum Hispaniarum, viduam Arthuri fratris sui. Hanc Julii dispensationem non adversari legi naturæ demonstrant Scripturarum Sanctarum præcepta, & exempla. Vide Gen. 38. Deut. 25. Ruth. 4. Accedit quod Arthurum inter, & Catharinam nullum intercesserat carnale commercium. Celebratæ fuerunt Henrici & Catharinæ nuptiæ anno 1509. die 3. Junii. Tres Henricus e Catharina mares suscepit, duasque femellas; omnesque acerbo extincti sunt fato, præter Mariam anno 1515. in lucem editam. Henricus ob morum disparitatem animo ab uxore alienus, facto præter fas, jusque divortio duxit *Annam de Bolen*, cujus etiam matrem deperierat. Incertæ & Scrillegæ nuptiæ solemnibus apparatu celebratæ fuerunt anno 1533. Illas eodem anno Clemens VII. causa Romæ discussa, damnavit. Henricus pervicacior factus adduci non potuit, ut Annam dimitteret atque in omnes matrimonium illud improbantem crudelissime sæviit. Horum aliquos capite 5. laudabimus. Nata ex Anna præcitato anno 1533. *Elisabetha* die 7. Septembris, post nuptiarum celebrationem mense quinto. Hæc regis excepta cunabulis: Maria Catharinæ filia annum 18. tunc agens habita tanquam spuria. Eo deinde processit Henricus, ut se *Anglicana Ecclesiæ Caput* constitueret, & *Papa* nomen si-

sibi arrogaret. At *Anna Bolema* non tantum Regis, sed & aliorum pellex, anno 1535. die 9. Maji capite truncata est. Duxit Henricus proxima die *Joannam Seimer*, ex qua anno 1537. natus est *Eduardus*, difficili partu, qui mortem attulit matri. Alias quoque Henricus habuit uxores, quæ misere perierunt. Ipse decessit Londini die 28. Januarii anno 1546. eodem quo Lutherus, & Franciscus I. Rex Galliarum.

HENRICO VIII. regnante plura fidei dogmata retenta sunt, *Missæ* celebritas, *Transsubstantiationis* fides, unius speciei in communione perceptio, cœlibatus sacerdotum ministrorum, & Sacramentalis ad aurem Sacerdotis confessio. Rex tamen, tanquam foret Ecclesiæ caput, omnia beneficia conferendi, & Ecclesiasticos distribuendi redditus usurpavit auctoritatem. Hujus violentia diruta sunt Templorum decemmillia, & monasteria 366. cum bonis omnibus uno tantum anno 1538. addicta regio Fisco; inter quæ amplum Londini Augustinensium Thomæ Cromuelio pessimo regis consiliario cum omni sacra suppellectili dono datum. Tanta vero conculcatus est Apostolicæ Sedis primatus impietate ac perfidia, ut in publicis precibus hæc funderetur oratio. *Ab Episcopi Romani tyrannide, & detestandis enormitatibus libera nos, Domine.* In hanc prolapsus est iniquitatem rex ille, quem Leo X. Pontif. Max. *Defensorem Fidei* vocaverat.

IN DETERIUS abierunt sub *Eduardo VI.* (1) Henrici, & Joannæ Seimer filio, res Ecclesiæ. Auspicatus est ille regnum sub tutela *Eduardi Seimer* avunculi sui, & coronatus die 27. Februarii anno 1546. Eduardus Seimer Zuingliana hæresi infectus, Sacerdotum reliquiis, imaginibus, ædibus, sacris vasis, mysteriisque, quibus Henricus pepercerat, indidit.

(1) Revera inter Angliæ Reges hujus nominis *Octavus*. At *Sextus* dicitur, quoniam *Eduardus* hujus nominis *Quartus*, qui regnum consecutus est anno 1273. obiitque anno 1308. cum fuerit primus, qui ex Familia Comitum Andegavensium appellatus est *Eduardus*, dicitur *Eduardus I.* non *Eduardus IV.* Atque ita *Eduardus* inter Reges hujus nominis *Octavus*, (immo *Nonus*, si nominetur quoque *Eduardus* filius *Eduardi VII.* qui duobus mensibus regnavit cum patre) vocatur postquam *Eduardus VI.* non vero *Eduardus VIII.* quamquam hoc etiam numero in quibusdam Tabulis Chronologicis adnotetur.

dixit bellum. Hoc regni moderatore, *Thomas Crammerus* Archiepiscopus Cantuarie in matrimonium duxit concubinam, quod ausus non fuerat vivente Henrico qui Clericorum statuerat cœlibatum. Hugoni Latimero, alteri Luciano, & sacra quaque irridenti, quem *primum Anglorum Apostolum* vocant hæretici, facta hæresim promulgandi potestas. Vocati e Germania & Helvetia *Joannes Hopper*, *Milo Coverdal*, præter Bucerum, Ochinum, Vermilium, de quibus supra. Novum editum est rituale, nova Bibliorum Latinorum peracta versio, ubique Ecclesiæ, Presbyterorum, Sacramentorum, & Catholicorum abralis nominibus. Ita prævalere apud Anglos cœpit secta Zuinglii, scilicet *Sacramentariorum*. Istorum opera anno 1549. combusti fuerunt *Georgius Paresius* Arianismi innovator, & puella *Joanna Boucher*, Valentiniarum simul, & Lutherarum imbuta hæresibus. Talis erat religionis in Anglia status sub Eduardo: is *caput Ecclesiæ* simul & regni corrupta Biblia, Sanctorum cultus sublatus, abrogata Missa, novi ritus inducti, liturgia vernaculo idiomate peracta, Cœna indicta sub specie utraque, omnes demum receptæ Novatorum Consuetudines. Malorum causa *Eduardus Seimer* suorum scelerum luit poenam, capite ob assassini suspicionem amputato, anno 1552. Rex autem Eduardus Septimo regni anno, ætatis suæ XVI. mortem obiit, anno 1553. mense Julio.

REVIVISCERE visa est Catholica religio apud Anglos sub *Maria* regina, filia Henrici VIII. & Catharinæ. Hanc, quam pater connubio sibi jungens *Bolenam* declaraverat illegitimo thoro natam, proximus morti debito decoravit honore, eique ante *Elisabetham* filiam *Bolene* jus ad regnum competere declaravit. Vita itaque functo Eduardo, *Maria* Angliæ regno potita est, atque ut custos semper fuerat religionis atque pietatis, princeps illi cura fidem Catholicam restituere, instaurare templa, ritus omnes hæreticos abolere. Ambitiosum *Capitis Anglicanæ Ecclesiæ* nomen sibi convenire negavit. Verbi Dei præcones, perperam furentibus hæreticis, selegit: redditum *Reginaldi* Cardinalis Poli cum munere Legati a Latere a Julio III. impetravit: sua religio-sis viris restituit cœnobîa: pulsus heterodoxis, Theologos incorruptæ doctrinæ, inter

quos

quos doctissimum *Petrum Soto* Ord. Prædicat., Academie Oxonii præfecit: *Buceri*, & *Fagii*, ut supra diximus, exhumari iussit flammisque absumi cadavera, ossibus item conjugis *Petri Martyris* in agrum projectis. Ut fidei validiori fruerentur præsidio, cum *Phillippo* filio *Caroli V.* contraxit conjugium. Verum in tanta Christianæ felicitatis spe, Regiæ absque prole anno 1558. die 17. Nov. migravit e vita. Eodem die post paucas horas mortem obiit prælaudatus *Cardinalis Polus*, eximia virtute, & singulari doctrina exornatus.

ELISABETHA, *Annæ Bolenæ* filia, *Mariæ* in Angliæ regno successit: tametsi *Henricus II.* rex Galliarum proclamasset Anglorum reginam *Mariam Stuartam* *Francisco II.* filio suo nuptam eodem anno 1558. Aprilis mense. Ad *Mariam* quippe *Stuartam* regnum illud spectabat, posteaquam bullis Pontificum, & decreto Parlamenti abjudicatum fuerat *Elisabethæ* procreatæ incestis irritisque connubiis. Erat enim *Maria* filia *Margaritæ Sororis Henrici IV.* & *Jacobi IV.* regis *Scotorum*, ideoque *Henrico* proximior, & regni utriusque, Angliæ nimirum, & *Scotiæ*, hæres legitima. *Maria* tamen in *Scotia* morante, insidiisque *Darlæi* ad thronum aspirantis circumventa *Elisabetha*, plaudentibus hæreticis, Anglicanum solium conscenderat. Spreto juramento quod emiserat, servandi religionem Catholicam, statim se *Anglicanæ Ecclesiæ Caput* nominavit: Prædicatores Orthodoxos ad silentium coegit, omnes occupavit Ecclesiarum redditus, sanctorum imagines & cultum inhibuit, abolevit incruentum Missæ sacrificium, deposuit Episcopos, Presbyteros mancipavit carceribus, Ecclesiasticos omnes subjecit Laicorum iudicio, novam instituit hierarchiam, novosque ritus, Martyrologia item, & Calendaria; in quibus in martyrum numero recensentur *Joannes Hus*, *Wiclefus*, *Cramnerus*, *Cromelius*, atque in Sanctorum Confessorum albo *Lutherus*, *Petrus Martyr*, *Henricus VIII.* *Eduardus VI.* *Erasmus*; dicam verbo, quidquid detrimenti inferri poterat, id Catholicæ Religionis ab *Elisabetha* illatum est. Nulli Catholicorum immanitas ejus pepercit, nec *Mariæ Scotorum Reginæ*, quæ in Angliam anno 1567. confugerat. De hac iterum quinto capite. Merito idcirco *Pius V.* anno 1570. diris *Elisabetham*

de-

devovit. Periit tandem anno 1603. die tertia Aprilis (1). Hæc de hæresibus seculi XVI. & de Schismate Anglicano fusiori fortasse stylo; quoniam adhuc perseverant descripta fidei contagia (2): sed revoco nunc me ad institutum.

C A P U T IV.

SCRIPTORES SEculi XVI. PERCELEBRES.

SI ALIUD unquam, sane XVI. Seculum scriptores peperit præstantissimos. Inter Theologos recentibus nobis celebriores occurrit 1. *Thomas Carolus Cajetanus* Ord. Præd. creatus S. R. E. Card. a Leone X. & vita functus anno 1534. Cujus præter Philosophicas lucubrations, habentur in *Summam* Doctoris Angelici, atque in N. T. Commentaria, atque Theologici Tract. permulti. Sequitur *Joannes Driedo* Doctor Lovaniensis, moderatus Lutheri insectator, & in Fidei Controversiis usus validioribus armis, e Sacris litteris, & PP. auctoritate depremissis, atque in iis quæ spectant ad gratiam, & liberum arbitrium magnopere commendatus: qui obiit Lovanii anno 1535. *Agidius Viterbiensis* commemoratus 2. cap. Magister Ord. Augustinensis, & S. R. E. Cardinalis, vir eloquentissimus, & Græcarum litterarum scientissimus, præter XII. sæculorum historiam perpolitò stylo Theologiam exornavit, & naturæ concessit anno 1522. *Dominicus Soto* Segovienſis Ord. Prædicat. primus Caroli V. in Concilio Tridentino Theologus electus anno 1545. & Academiæ Salmanticensis Institutor præclarus, de omnibus Theologiæ partibus, præ-

(1) Obiit Elisabeth anno ætatis suæ 69. Græcis litteris operam dederat, & quadam tragœdias Sophoclis, duasque Demosthenis orationes latinitate donavit. Fertur etiam Græca scripsisse Epigrammata.

(2) De insanissimo ac superbissimo homine, qui serio affirmabat futurum se Regem, & Pontificem Maximum, necnon mundi Redemptorem, ut aiebat, quoad efficaciam, tradebatque Apostolicam Sedem in Peruens regnum transferendam, abrogandum ordinem Ecclesiasticum, aliaque absurda numero cuncta 110. in Quitenſi urbe combusto, historiam narrat lib. 2. de *Temp. noviss. cap. 11. Joseph Acolta Soc. Jesu,*

præsertim de natura & gratia, ac de justitia & jure differuit. *Petrus* item *Soto*, & ejusdem Ord. Prædicat. primus, qui Theologiam tradidit in Universitate Dilingæ, instituta anno 1549. profligator hæreticorum, & Augustinianæ ac Thomisticæ sententiæ propugnator acerrimus, inique a *P. Duchesne* insimulatus, quasi in litteris ad Ruardum Tapperum *Baji* & *Jansenii* errorum ovum ac semen emisserit. *Nicolaus Eymericus* edidit Directorium Inquisit. primo in lucem editum Barcinone anno 1503. deinde Romæ anno 1578. & 1585. Auctor tamen videtur antiquior, vixitque Seculo XIV. Nec a Theologorum coetu expungendus est idem *Bajus*, qui cum *Joanne Hesselio* anno 1563. missus fuit ad prædictam Synodum Tridentinam; quamquam illius articuli fuerint ab Apostolica Sede proscripti. Inter Tridentinos Theologos doctrina & eloquentia enituit *Melchior Canus* Episcopus (1) Canariensis, cujus mors contigit anno 1560. Toleti, testaturque Viri eruditionem & facundiam Opus de *Locis Theologicis*, quod omnium teritur manibus. (2) Sed nequeunt in brevi Epitome vel sola Theologorum hujus Seculi nomina recenseri. Quare silentio præterimus *Ambrosium Catharinum*, *Franciscum a Victoria*, *Bartholomæum Medinam*, *Dominicum Barnes* Ordinis Prædicatorum: *Aloysium Legionensem*, *Agidium Lusitanum*, *Basilium Poncium*, *Gasparium Casalium* Augustinenses: (3) *Cornelium Mussum*,
An-

(1) Ord. Prædicat.

(2) *Bartholomæum Carranzem* Ord. Præd., quem nonnulli hæresis accusarunt in Catholica fide, & religiosissime obiisse Romæ anno 1576. narrant Historici. Fuit Archiepiscopus Toletanus, scriptisque *Summam Conciliorum*. De ipso & infra.

(3) *Leonardi Lessii* 34. propositiones, quarum præcipuæ pertinent ad *Prædestinationem*, & ad *Christi Gratiam*, Lovanii expositas an. 1586. censura Sacra ibidem Facultas pertrinxit proximo anno 1587. die 9. Septembris. Idem præstitit sequenti an. 1588. die 20. Januarii Sacra Facultas Duacensis. Cum Lessius respondisset Lovaniensibus Theologis; hi anno ipso 1588. die 3. Septembris Censuram suam confirmarunt, addideruntque illius *Justificationem*. Doctrinam illic expositam esse eam, quam majores sui constantissime propugnauerant, iidem Theologi declararunt anno 1613. 1648. 1649. 1679. 1690.

Sedente quoque Innocentio XI. an. prædicto 1679. & sub Innocentio XII. anno 1691., eadem Censura suam natam esse firmitatem. Videatur

Andream Vagam, *Franciscum Titelmanum*, *Franciscum Pevardenium* Ord. Minorum: *Ludovicum Molinam*, *Joannem Hamelium*, *Leonardum Lessium*, *Franciscum Turriannum* Societatis Jesu (1): *Augustinum Steuchum*, & *Basilium Zanchium* Canonicos Regulares; atque ex Sæcularium cœtu *Thomam stapletonum*, *Wilelmum*, *Estium*, *Joannem Driedonem*, ceterosque quamplurimos.

VERUM prætermittendi non sunt, qui data opera hæreses hoc Seculo exortas exagitarunt; præsertim Augustinenses duo, qui omnium primi confutarunt Lutherum *Ambrosius Flandinus*, & *Joannes Hoffmeisterus* Italus unus, Germanus alter. Adde *Clichtoveum* Parisiensem, & *Echium* Svecum, utrumque anno 1543 defunctum. Quid de *Joanne Cochleo* Nerobergensi, cujus opera, quo rariora, eo pretiosiora sunt æstimanda. Nec *Alberti Pigbii* (2) Campensis *Controversiarum* librum, nec *Panopliam Evangelicam Guilelmi Lindani* Ruremandensis ignorant studiosi. Quantum insuper verbis scriptisque pro eliminandis erroribus insudarunt tres S. R. E. Cardinales amplissimi, *Stanislaus Hosius* Polonus, & *Hieronymus Seripandus* Augustinensis, ambo Tridentini Concilii Præsides, atque *Reginaldus Polus*, quem laudavimus supra de Anglicana schif.

Historia de Auxiliis lib. 1. cap. 6. & seqq. Complures Belgii Episcopi reprobasse Lessii doctrinam tanquam Pelagianis coherentem, fatentur PP. Societatis Jesu in *Imagine I. Seculi* lib. 6. cap. 4. pag. 498. Idem fatetur P. *Le-Tellier* in suo Opere inscripto *Defensio des nouveaux Chrétiens*, damnato tamen a prælaudato Pontifice Maximo Innocentio XII. anno 1694. die vigesima tertia Martii. Falsissimum est itaque Censuræ Lovaniensem & Duacensem fuisse damnatas, & Lessii propositiones probatas ab Apostolica Sede, quemadmodum publicis in Theatris Rothomagi asseruerunt anno 1593. die 10. Januarii Patres Societatis Jesu religiosissimi. De Censura autem Duacensi postrema, & opposita prædenti, vide adnotationem (2) ad cap. 6. Seculi Decimi octavi.

(1) Obiit anno 1569. vir præstantissimus *Christoforus Patavinus* PP. Augustinensium Magister. Angelus Portenari ejusdem Ordinis primus omnium Regularium in Patavino Lyceo anno 1595. cœpit palam in dero philosophiam. Augustinum Musæum Tarvisinum, ceterosque ejusdem Ordinis Scriptores brevitatis item causa prætermisimus.

(2) *Pigbium* mortuum Bononiæ anno 1530. fortuita pontis ruin. scribit in descriptione Belgii *Ludovicus Guicciardinus*: Sed Obiit in trajecti anno 1542. die 26. Decembris.

schismate pertractantes? Jure his conjungimus *Franciscum Card. Toletum* S. J. & *Alphonsum Salmeronem* ejusdem Societatis, viros summos ac sapientissimos. Insudavit præterea in componendis circa Religionem dissidiis *Georgius Cassander* Burgensis, podagra extinctus anno 1566. & in refellenda Judæorum pervicacia *Joannes Reuchlin* mortuus Tubingæ an. 1522. doctissimus utique, & eloquentissimus, quamvis ob *Epistolas obscurorum virorum* scholasticis parum acceptus. Adversus autem omnes hæreses acuit stylum *Alphonfus a Castro* Ord. Minorum, electus Episcopus Crigantæ, vulgo Compostellæ. Judæos confutavit *Petrus Galatinus* ejusdem Ordinis *Reuchlini* Apologista.

DE SACRIS litteris optime meriti sunt *Franciscus Vatablus* Ambianensis peritissimus Hebraicæ linguæ; cujus tamen in V. T. notæ a *Roberto Stephano* editæ anno 1545. ob insertas ab eodem Roberto Calviniana infecto labe notas alias hæreticas, perniciosæ sunt, ac prohibita: *Felix Pratensis* Aug. a quo sacri libri ex hebræa in latinam linguam conversi sunt: *Santes Pagninus* Lucensis Ord. Præd. qui idem præstitit plenius & accuratius, *Theodoro* linguæ Sanctæ adjecto: *Isidorus Clarius* Benedictinus, qui in Sacris Bibliis supra octo millia loca emendavit, & explanavit: *Arias Montanus* omnium fere linguarum scientissimus, in Bibliis Polyglottis jussu *Philippi II.* exornandis, & corrigendis, & in Judaicis Antiquitatibus explanandis diligens, assiduus, eximius: *Franciscus Card. Ximenius* Ordinis Minorum *Biblia Complutensis Polyglotta* in lucem sub auspiciis *Leonis X.* emisit, sexcentis millenis millibus Ducatorum impensis (1): *Flaminius Nobilius* in edendis Sixti V. Bibliis, & *Vulgata* Versione ad testimonia PP. & LXX. Interpretum corrigenda laboriosissimus *Operarius*.

QUINAM vero in sacras litteras Commentaria præter la-

(1) Epitaphium Card. Franc. Ximenii in Academia Complutensi.
Condideram Musis Franciscus grande Lyceum;
Condor in exiguo nunc ego Sarcophago.
Prætexam junxi Sæco, galeamque Galero,
Frater, Dux, Præsul, Cardineusque Pater.
Quin virtute mea junctum est Diadema Cæculo,
Cum mihi regnanti paruit Hesperia.

laudatos scriptores ediderunt? *Sixtus Senensis* Ord. Præd. in sua *Bibliotheca Sancta* Protocanonicos, Deuterocanonicos, Apocryphosq. libros distinguit, Biblicum exhibet Dictionarium, regulas tradidit interpretandi Scripturas, per majorum Commentaria, & explicationes discurrit, *Cornelius Jansenius* Gandavensis Episcopus scripsit *Concordiam Evangelicam*. *Joannes Maldonatus* Jesuita doctissimus, quem anno 1583. Romæ in lecto mortuum adinvenerunt in IV. Evangelia præclaros exaravit Commentarios. Idem agit in Sacros libros notis in quinque columnas distributis *Jacobus Faber* Stapulensis suspectæ tamen fidei, & a *Natali Beda* Parisiensi Theologo exaggitatus ob dissertationem *de tribus Magdalenis*. (1) *Jacobus Card. Sadoletus* Mutinensis elegantis orationis Tullii imitator ad reliqua scripta purioris latinitatis addidit *Dialogum* in Epistolam Pauli ad Romanos. De Sadoleti tamen sententia circa Christi Gratiam, & bonæ voluntatis initium, legendus est *Norisius* capite quinto §. primo *Vindictiarum*. *Joannes Mercerus* Uticensis, Vatabli in Parisiensi Academia successor, Commentariis suis, quamquam lue infectis Calviniana, nomen sibi apud Christianos Judæosque hand vulgare comparavit. Sed omnes, aut saltem permultos, eloquentia, eruditione, & doctrina superavit *Desiderius Erasmus* Roterodamus; cujus præter omnigenæ sapientiæ scripta, habentur in N. T. paraphrasæ & adnotationes. Quamvis illam in suas partes trahere studeant novatores aliqui; non possumus non celebrare Virum maximum, quem scimus summo fuisse in pretio apud Romanos Pontifices Paulum III. & Clementem VII. necnon apud Carolum V. Imperatorem, Franciscum I. Regem Galliarum, Sigismundum Regem Poloniæ, ceterosque hujus Seculi Principes: Fuit tamen in vellicandis adversariorum scriptis aliquantulum asper; (2) unde post illius obitum, qui

(1) Ipsi Jacobo Fabro istud Epitaphium Georgius Buchananus inscripsit:

Qui studiis primus lucem intulit omnibus, artes

Edoctrum cunctas hæc regit urna Fabrum.

Hæc tenebræ tantum potuere extinguere lumen?

Si non in tenebris lux tamen ista taret.

(2) De Erasmo vide aere Petri Canisii judicium in Præfatione ad Epistolâs Selectas S. Hieronymi.

qui contigit anno 1536. Calendis Julii, Basileæ, hoc lapidulum Epitaphium finxit Stephanus Paschasius:

Hic jacet Erasmus, qui quondam bonus erat Mus,

Rodere qui solitus, roditur a Vermibus.

Ecclesiasticam illustrarunt Historiam, Romanorum Factorum Conditor, & Antiquitatum solertissimus indagator *Onuphrius Panvinius* Augustinianus Veronensis, immaturo fato raptus Panormi anno 1568. ætatis suæ 39. *Jacobus Philippus Bergomas* ejusdem instituti, qui *Chronicon supplementi* nomine inscriptum perduxit ad annum 1503. *Laurentius Surius* Carthusianus, qui obiit Colonia anno 1578. & Acta Sanctorum magno labore collegit: *Nicolaus Sanderus* Anglus, qui schismatis Anglicani scripsit Historiam: *Joannes Molanus* doctor Lovaniensis, a quo Martyrologium Ufuardi adnotationibus adauctum est: *Adrichomius* Batavus Historiæ Biblicæ, ac Palesinæ accuratus descriptor; *Sigonius* Mutinensis, qui de Regno Italiæ, de Judæorum Republica, & de Episcopis Bononiensibus docte, eleganterque pertractavit: *Calesinius* Martyrologii, Historiæ Severi Sulpitii, Actorumque Ecclesiæ Mediolanensis, & *Theatri Pontificalis* (2) promulgator: *Petrus Pithæus* Trecentis, a quo Auctores Versionum Sacrorum Bibliorum, Historiam Controversiæ *de Processione Spiritus Sancti*, scriptaque plura Ecclesiasticorum virorum habemus emendata, & illustrata: *Gilbertus* denique *Genebrardus* Alvernus Liturgiæ, & Sacræ Chronologiæ exactioris, quam antea, auctor percelebris.

NE PER Bibliothecas vagemur omnes; hoc unum affirmamus, nullam esse disciplinam, & Sacræ eruditionis partem nullam, quam Viri clarissimi hoc vertente Seculo non reddiderint splendidiorem. Quosdam non tamen cunctos, ex Theologiæ Scholasticæ & Polemicæ Tractatoribus, ex Sacrarum Litterarum Interpretibus, atque ex Chronologis & Historicis commemoravimus. Quid modo de reliquis? Concilia in summam redegit *Bartholomæus de Carranza* Archiepiscopus Toletanus. In libros Augustini *de Civitate Dei* Commentarios, & pleraque exactæ critices mu-

Tom. II.

M

nimen-

(2) Comprehendit Vitas Pontificum Romanorum.

nimenta nobis reliquit *Ludovicus Vires* Valentinus: Excelluit Græcorum litteris & physiologia *Augustinus Steubus* Eugubinus auctor *Cosmopœjæ*, & Hebraice doctissimus fuit *Marcus Marinus Brixianus*, uterque Canonicus Regularis: Sanctorum Factos, & Sacra Carmina plurima concinuit *Joannes Baptista Mantuanus Carmelita*, cognomento *Hispaniolus* (1): De Ritibus Ecclesie dissertit *Joannes Stephanus Durant Tholosanus*. In Græcorum Patrum Operibus latine vertendis operam *Jacobus Billius*: in rarioribus libris prælo committendis *Ciaconius Toletanus*: in Græcis item traducendis *Gentianus Hervetus*: in Tertulliani & Cypriani libris exornandis *Jacobus Pamelius Brugensis*: in emendando Gratiani *Decreto*, Iure Canonico in Compendium redigendo, antiquioribus Decretalibus colligendis, & Canonibus Pœnitentialibus explanandis *Antonius Augustinus J. C.* nobilissimus, & Archiepiscopus Tarraconensis; in doctrina morum & canonum *Martinus Navarrus*.

CHRISTIANÆ, & Asceticæ vitæ præceptiones tradidere *Joannes Avila*, vir insignis probitatis ac sapientiæ: *Ludovicus Granatensis* cujuslibet honoris contemptor egregius: *Carolus Borromeus*, *S. Thomas a Villanova*, *S. Ignatius Loyola*, *S. Teresa*, *S. Joannes a Cruce* quorum diem emortualem capite, quod proxime consequitur, recensere.

C A P U T V.

AUGUSTI CÆSARES, ET REGNANTES IN CÆLIS.

IMPERATORI Maximiliano, extincto anno 1519. duodecima die Januarii, successit ejus nepos *Carolus V.* filius Archiducis Austriae Philippi, atque in lucem editus anno 1500. die 24. Febr. Electus fuit anno cit. 1519. Francfurti die 28. Junii, & primum coronam imperii accepit Aquisgrani anno 1520. die

(1) Natus anno 1442. ut adnotatur disticho:
NasCtusq; In terris Monachis Baptista, s'p'q; q'q'
Paritina Vestis e genitricu biblis.

die 13. Octobr. deinde Bononiæ a Clemente VII. anno 1530. ipso die suo natalicio. Nullus ab eo tempore Imperator coronatus est a Rom. Pontifice. Regnum quoque Hispaniarum obtinuit; nam Joanna filia Ferdinandi V. & Liabellæ regum anno 1496. conuivio juncta fuerat *Philippo Austriaco* F. Maximiliani, & patri ipsius Caroli: atque idem Philippus & Joanna reges declarati sunt anno 1505. quo decessit Regina Isabella. Ferdinandus tamen usque ad annum 1516. superstes fuit: eodemque anno *Carolus V.* consecutus est regimen Hispaniarum, *Carolus I.* in serie regum nuncupatus. Diuturnum illi bellum fuit cum Francisco I. rege Galliarum: quem in pugna Ticinensi anno 1525. superavit, captumque in Hispanias abduxit. Proximo tamen an. 1526. formula pacis conscripta die 14. Januarii, *Franciscus* rediit in Gallias. Religionis causa *Carolus V.* Protestantibus bello lacessivit, anno præsertim 1547. & seq. ediditque an. 1548. Formularium Ecclesiasticæ disciplinæ, appellatum *Interim*, quoniam interim, seu donec in Tridentina Synodo compositionæ res forent, illud servari mandavit. Quod tamen æque Catholicis, & Lutheranis displicuit. Anno 1550. flammis addixit libros hæreticorum, quos item edictis coercuit severioribus. Regni pertæsus coronam deponere statuit anno 1555. die 24. Februarii, qua die diademate redimitus fuerat Imperii, & anno proximo 1556. regnum Hispaniæ consecutus est *Philippus II.* ejus Filius. Concessit eodem anno *Carolus* in monasterium Hieronymianorum S. Justii in Vetoniam, quam Hispani *Istremaduram* appellant. In favorem quoque Ferdinandi fratris suis Aultriaci sese abdicavit Imperio: & ex hac vita migravit anno 1558. XI. Calendas Octobris. (1)

ITAQUE post *Carolus V.* Imperium gubernarunt
M 2 Fer-

(1) Tenuit *Carolus V.* hæreditaria regna annis 40. & Romanum Imperium annis 38. mensibus 7. Pie decessit, eique a Poeta quodam concinnatum est Epitaphium,
Carolus ut victor discessit victor ab orbe,
Vltimus tandem regna beata tenet.
Legitur, & aliud.
Pro rursus ponas orbem, pro tegmine celum,
Sidera pro factibus, pro lacrymis maria.

Ferdinandus I. Maximilianus II. & Rodolphus II. Ac Ferdinandus Caroli V. Frater, qui anno 1527. electus fuerat rex Bohemiarum, & Hungaricarum, anno autem 1551. rex Romanorum, inauguratus fuit Imperator in Comitibus Francfurti eodem anno 1558. die 14. Martii, dum ageret ætatis suæ annum 55. Etsi vero affirmarunt Pontifices non potuisse Carolum V. deponere Imperium absque Sedis Apostolicæ indulto, & Electores hæreticos jure eligendi non frui, atque omni dignitate excidisse; Pius tamen IV. anno 1560. electionem Ferdinandi ratam habuit, ut tradunt Pallavicinus, Thuanus, & Bzovius. Magna æquitate ac moderatione Ferdinandus rexit imperium sexennio; obiit enim anno 1564. die 23. Julii: eique successit filius Maximilianus II. qui anno 1576. morte sublatus est Ratisponæ duodecima die Octobris. Frustra hi duo Imperatores a Pio IV. impetrare curarunt presbyteris conjugia, quæ pervetusta Romanæ Ecclesiæ consuetudini, & legibus Ecclesiasticis opponuntur (1).

RODOLPHUS II. Filius Maximiliani II. creatus est Imperator anno 1576. in Comitibus Ratisponensibus, cum antea a patre declaratus fuisset rex Hungaricarum, & Bohemiarum, & præcedenti anno rex Romanorum electus esset Augustæ Vindelicorum. Annis XVII. cum Turcis vario exitu bellum gessit; pepigitque anno 1606. cum hostibus vicennales inducias. Nullam duxit uxorem, absque liberis vita functus anno 1612. IV. idus Januarii (2).

AD SUPEROS migrarunt hoc XVI. Seculo viri sanctissimi, & Fastis cælestis Jerusalem deinde fuerunt adscripti solempni ritu, Institutores Religionum S. Cajetanus Thienæus Vicetinus anno 1547. VII. Idus Augusti: S. Joannes de Deo Lusitanus anno 1550. VIII. Idus Martias: S. Ignatius Loyola Cantaber anno 1556. die Julii postrema: S. Theresia Avilensis anno 1582. die

(1) Maximiliani II. Epitaphium, demonstrans annum ejus æmulationem,

*Alta qvies præLVsve Capite, qvob præVt Orbis:
SPbVIt, eXCeLLens VIX. regit Vna DeCVS.*

(2) Rodulphi II. Epitaphium Chronologicum.
*DIX, ac LVX genis Fabiani heV LVCa RoDoLphæ
Cæsario genitVr sangVine Cæsar abls.*

die 14. Octobris: eodem anno 1582. Thomas Jesu Lusitanus Augustinensis, Aloysii de Montoja viri Cl. discipulus, & Saracenorum captivus; inter quos retro inclusus carceri, ferreisque catenis devinctus, absque libris, & qualibet re destitutus, patria lingua egregium Opus edidit, *de Travagli di Gesù*. S. Philippus Nerius Florentinus decessit anno 1595. VIII. Calendas Junias. Adde Sanctissimos Episcopos, Thomam a Villanova Patrem pauperum, & Carolum Borromæum decus Purpuratorum Patrum, ac Præfulum (1). Adde Societatis Jesu alumnos præclaros Franciscum Borgiam Miraculum Principum, Franciscum Xavierium Indorum Apostolum, Stanislaum Koscam victimam Caritatis, Aloysium Gonzagam, Angelicum Juvenem nuncupatum (2). Simplicitatem, atque innocentiam in Felice a Cantalicio Ord. FF. Min. quos *appuccinos* vocamus, spiritualis Vitæ magistrum in Joanne a Cruce Carmelita Excalceato, penitentiarum austeritatem in Petro de Alcantara Ord. Min. Observantiarum, Angeli Florentini monachi Vallisumbrosæ, Michaelis Eremitæ Camaldulensis, Josephi a S. Geminiano Augustiniani Eremitæ, aliorumque splendidissimas egregiasque virtutes nemo non celebrat, non miratur. Bartholomæi de Martyribus Archiepiscopi Bracarensis, Alphonsi de Orozco Augustiniani, Didaci Protomartyris Peruani ejusdem Ordinis; decessit Alphonsus anno 1591. & Didacus martyr occubuit anno 1586. & Joannis Avilæ Apostoli Vandalitæ, gloriosa nomina nondum sunt Catalogis Sanctorum inserta. In se tamen cunctorum admirationem, atque celebritatem convertunt. Postremo hujus seculi anno evolavit ad Sponsam Rosalia nobilissima virgo Paenormitana.

Qui in Anglicano interfecti sunt schismate, non videntur penitus omittendi. Excusso enim Catholicæ religionis jugo, Henricus VIII. martyrio affectus anno 1535. præstantes viros, qui vel ejus a Catharina

M 3

di-

(1) S. Thomas migravit ad superos anno 1555. VI. Idus Septembris, & S. Carolus anno 1584. III. Nonas Novembris. S. Joannes a Cruce anno 1591. &c.

(2) Jesuitas Martyres LXIX. ad annum 1570. Brietius, aliique recensent, Spondanus n. 25. LXVII. enumerat.

divortium improbabant, vel volebant eum tanquam Caput Anglicanæ Ecclesiæ cognoscere. Inter quos die 4. Maji necati sunt Carthusiani tres Monasteriorum præfæcti, *Rynaldus* Ord. S. Birgitta Doctor præclarus, & *Joannes Hail* pastor animarum. Martyribus accensendos esse non dubito *Joannem* Cardinalem Roffensem, ac *Thomam Morum* Angliæ Cancellarium virumque clarissimum, qui eodem anno 1535. data constanter cervicis occubuerunt. Plexi capite post varia supplicia Carthusiani alii. Anno 1538. *Joannes Forestus* Ord. Min. Confessarius Regina Catharinæ ab Henrico repudiata, patibulo appensus, & lento igne combustus fuit: ejusque sortem assecuti sunt Fratres ejusdem Ordinis LVI. Regi monarchisimum damnanti, & Monasteriorum usurpanti bona, alii non obtemperantes supplicium capitis subjerunt anno 1539. inter quos Abbates Benedictini, *Richardus Hugo*, *Joannes*. Prope finem libri 1. de Schismate Anglic. Sanderus enumerat sub Henrico interfectos XIII. monasteriorum Rectores, & Sacerdotes vel monachos, vel presbyteros seculares LXXVII. Regnante autem *Edwardo Seimero* Episcopi omnes, qui regis in Ecclesiæ primatum negarunt, dejecti fuerunt e Sede; Catholici innumeri carceribus, & exilio multati. Denique *Elisabetha* regnante martyrio coronati sunt, anno 1577. *Cuthbertus Mayno* sacerdos, anno 1581. *Edmundus Campianus* S. Jesu, (1) & Presbyteri duo: septem alii anno proximo: item sex alii Eboraci; Vintoniæ civis laicus; Londini impressor librorum Catholicorum; Longovici *Jacobus Labourna* vir nobilis, aliique tam multi, ut anno 1583. omnes Londinenses carceres pleni essent Catholicæ fidei confessoribus.

His adnumerandam esse *Mariam* Scotorum Reginam, nullus dubito. De hujus jure ad regnum Angliæ, dixi capite tertio. Hæc anno 1558. nuptui tradita Franciscæ filio.

(1) In Indice Martyrum Soc. Jesu ad calcem Bibliothecæ Scriptæ ejusdem Soc. legitur:

*En & Garneto geminos, laqueoque decorum
Edmundum, terras inter, celumque nasanda
De trabe sublimem.*

At de Henrico Garneti supplicio, ejusque imagine formata tanguntur, diversa a P. Jovenci alii tradunt. Sinistro judicio abrigi de-
jumus.

filio Henrici II. Galliarum regis, orbata post biennium viro rediit in Scotiam, regnum Angliæ defuncto Henrico VIII. consecutura; sed pro regno invenit bipennem. Posteaquam enim *Henrico Stuarto* patrueli juncta fuerat connubio, ac ex eo peperat filium, qui fuit *Jacobus VI.* rex Scotiæ, secundo viro anno 1567. a parricidis occiso, opera hæreticorum Comiti Bethuelio, nefarii parricidii auctori, iterum nupsit, atque ab iisdem hæreticis, tanquam in mariti necem conspirasset, traducta, in Angliam confugit: ac sententia Judicum, manu *Elisabethæ* firmata, prætextu illius cædis, & pro Angliæ regno occupando moliminis, revera autem causa Romanæ, & orthodoxæ Religionis, securi percussa fuit anno 1587. die 18. Februarii. (1) Hinc in *Theatro crudelitatis hæreticorum* scriptum legimus:

*Post varias clades miserorum, & cædis aceros
Insontum, comes exornat spectacula Mater
Supplicio, & Regum Soror, & fidissima Conjux.*

M. 4.

CA-

(1) Ferunt *Mariam*, proximam morti, quam invidio animo subit, verbis perstrinxisse immanitatem Anglorum in reges suos faventium. Sane *Bodinus* in *Meth. Hist.* cap. 5. & 6. de *replia* lib. 2. cap. 5. & lib. 4. cap. 7. refert, ex Regibus Angliæ XL. civili conspiratione duodecim periisse; & spatio annorum 36. quibus civilia bella exarserunt, supra octoginta regni stirpis homines fuisse interfectos. Contra Principem suam venali calamo, ut supremo officeretur supplicio, scripsit *Georgius Buchananus*, Calvinista. Historiæ Scotiæ, aliorumque Operum auctor, sed *Mariæ* intensissimus hostis. A *Jacobo* enim rege *Mariæ* patre ob hæresim in exilium pulsus fuerat, & a *Moravio* consecuturum se sperabat Scotiæ patriarchatum. At morti proximus dicta scriptaque sua retractavit, testatus a se tantum vitæ spiritusque exoptari, ut maculas *Mariæ* falso adpersas, proprio etiam sanguine, deleret. *Buchananus* folius meminimus; *reliqui enim ex hoc lutulento fonte turbidum hausere*, inquit *Famianus Strada*. *Maphæus Barberinus*, tunc magni ingenii adolescens, postea *Urbanus VIII.* Pontifex Max. piissimæ reginæ exequias hoc epitaphio exornavit:

*Te quamquam immeritam ferit, o Regina, Securis,
Regalique tuum funus honore caret;
Sorte tua gaude, moriens neque Scotia ploret:
En tibi pompa, tuas quæ decet exequias.
Nam tibi non parvas atro velatur amictu,
Sed terras circum nox tenebrosa regit.
Non tibi contextis lucent funalia lignis,
Sed celi Stollæ: Nania vixisti abest;
Sed canis ad feretrum Superum Chorus aliger, & me,
Cælesti incipiens voce, silere jubet.*

CAPUT VI.

QUE PERTINENT AD SEculi XVI. DOCTRINAM,
ET DISCIPLINAM.

Pro doctrina, & disciplina hujus Seculi deprehendenda fat est in Tridentinæ Synodi decreta oculos conjicere. Apparebit illico dogmata Fidei, quæ ex inveterata traditione profitetur Romana Ecclesia, fuisse irreformabili definitione confirmata. Inter quæ in canone retinendos esse didicimus libros, de quorum auctoritate nonnulli hæsitant, cujusmodi sunt liber Sapientiæ, duo Machabæorum, Apostoli ad Hebræos Epistola, Catholica Jacobi, ceterique, de quibus differunt Polemicæ Theologiæ Tractatores. Rejicienda autem esse inter Apocrypha, quæ in eodem Canone non recensentur; cujusmodi sunt in Vet. Testamento liber Henoch, Testamenta XII. Patriarcharum, Genealogia Job, Oratio Manassis, & Esdræ liber III. & IV; in Novo autem Pseudoevangelia inscripta nominibus Apostolorum, Acta Theclæ & Pauli, octo libri Itinerarii Clementis, & alii de quibus Romana LXX. Episcoporum Synodus anno 494. Explicatum uberius est dogma *Justificationis*, quæ sit justitia inhærente, non sola extrinseca condonatione, sive non imputatione peccati; & quæ Novatores ajunt esse Ecclesiæ Antichristi characteres, videlicet, Sacrificium Missæ, cultus Eucharistiæ, auricularis confessio, Chrismatismis unctio, Sacrorum infirmorum Oleum, defunctorum suffragia, exhibita Sanctorum imaginibus & Reliquiis veneratio, Indulgentiarum largitio, Sacrorumque rituum observantia, ad Fidei integritatem, & Ecclesiæ decorem pertinent, nullo Catholicorum dissentiente.

AD ECCLESIASTICAM politiam spectant statuta Episcoporum residentia, Seminariorum erectio, celebrandæ quolibet triennio Synodi Provinciales, prohibita Curatorum Beneficiorum pluralitas, unius tantum, si ad vitam honeste sustentandam sufficiat approbata collatio, dispensationes hac in re absque legitima causa prorsus inhibitiæ, lites inter Ecclesiasticos ab Episcopis componendæ, a Clericis forensia jurgia vitanda, ho.

horum Ordinationes a proprio tantum Episcopo, nec sine illius permisso peragendæ. Huc spectat Presbyterorum cœlibatus, disciplina Monachorum, potestas absolvendi a peccatis concedenda ab Ordinariis, Casuum reservatio iisdem competens, atque ad nuptiarum sanctitatem custodiendam Impedimentorum Matrimonii distincta explicatio, & clandestinorum conjugiorum contractus inhibitus.

TEMPORALIBUS pœnis, extremoque supplicio animadversum hoc præsertim sæculo in hæreticos. *Edmundus Fosseus* ob fractam Eucharistiæ anno 1503. combustus Parisiis. Quidam Ordinis Prædicatorum anno 1509. ob imposturas, Langio ac Trithemio testantibus, concremati: *Hermannus Ryswick* in hæresim iterum lapsus anno 1512. Hagæ Comitum: Hebræus quidam baptizatus, qui per annos 26. Sacerdotioungebatur non initiatus anno 1514. apud Saxones: Duo Augustiniani Ordinis Apostatæ Bruxellis anno 1523. Proximo anno 1524. *Henricus* quidam *Zutphanæ* in Belgio: *Baltassar* Friburgensis anno 1528. Viennæ in Austria: *Rupertus Bavo* anno 1539. in Anglia: Violator quidam Statuæ B. V. anno 1550. Lutetiæ Parisiorum (1): Eadem in Urbe anno 1559. Calvinistæ permulti, atque in Hispaniis quamplurimi: Romæ *Aonius Palearius* anno 1566. eodemque anno Bernæ *Valentinus Gentilis* Tritheita: In Belgio anno 1580. *Joannes Guilelmus* Anabaptista: in Anglia demum anno 1590. *Guilelmus* Puritanus. Asserentibus modo hæreticis nefas esse animadvertere in hæreticos pœna capitis, reponendum est, quo ergo jure Genevenses Servetum & Gentilem incendio necarunt? quo jure Angli Puritanos, & sub Henrico VIII. anno 1538. *Lambertum Zuinglianum*? Imo quo jure causa Religionis interfecti sunt ab iisdem hæreticis Martyres, quorum multos superiori capite laudavimus? Verum non egent aperta mendacia confutatione.

CRE-

(1) De Serveto combusto Genevæ anno 1553. diximus supra cap. 3. Romæ item ultricibus flammis absumptus anno 1600. *Jordanus Brünus* Nolanus, de quo *Gaspar Scioppius*.

CREVIT in tanta haeresum illuvione decor & gloria Romanae Ecclesiae, tam Sanctorum, quos cap. superiori memoravimus, consummata virtute, tum decreto aliis solemnibus Canonizatione specialis cultus honore. Leo enim X. anno 1514. *Brunonem* Patriarcham Carthusianorum, & anno 1519. Franciscum a Paula Minorum Parentem retulit inter Sanctos. *Casimiro* F. Casimiri regis Poloniae anno 1521. eundem detulit honorem. Hadrianus VI. adscripsit anno 1523. Sanctorum Fastis *Penonem* Misniae, & *Antonium* Florentiae Antistitem. *Laurentium Justinianum* primum Patriarcham Venetum anno 1524. Clemens VII. *Gondisalum* Lusitanum Ord. Praedicatorum. Julius III. anno 1551. *Didacum* diocesis Hispalensis Ord. Min. anno 1588. Sixtus V. & *Hyacinthum* Polonum Ord. S. Dominici anno 1594. Clementis VIII.

RELIGIOSARUM quoque Familiarum plurimum adauctus est numerus. Primo enim institutus fuit, & a Clemente VII. approbatus anno 1514. Ordo *Clericorum Regularium*, quos *Theatinos* vocant ab Episcopo Theatino Joanne Petro Carafa, postmodum Paulo IV. de quo cap. i. eundemque Ordinem confirmavit anno 1567. S. Pius V. Tum *Cappuccinorum* auctor fuit anno 1525. Matthaeus Bassius Ord. Minorum de Observantia. Atque hoc institutum Clemens VII. anno 1528. & Paulus III. anno 1535. approbarunt. Tertio exorti sunt anno 1532. & ab eodem Pontifice Clemente VII. atque anno 1606. a Paulo V. confirmati *Fratres Minores* strictioris observantiae, quos vocant *Recollectos*. Approbatus insuper ab ipso Clemente anno 1528. & rursus a Paulo III. anno 1535. Ordo *Clericorum Regularium S. Pauli*, quos ab Ecclesia Mediolanensi S. Barnabae eius primum concessa *Barnabitas* vocant. Illorum vero Auctores fuerunt anno 1526. Antonius Morigia, & Bartholomaeus Ferrarius Mediolanensis, atque Franciscus Maria Zaccharia Cremonensis. Prodiit circa annum 1531. Congregatio *Clericorum*, quos vocant *Sommascos*, auctore B. Hieronymo Emiliano Patritio Veneto, ad Orphanorum curam gerendam: eandemque Congregationem anno 1540. Paulus III., anno 1568. S. Pius V., & anno 1585. Sixtus V. confirmaverunt. Sequitur *Societas Jesu*, anno 1534. instituta Parisiis a S.

a S. Ignatio Loyola, a Paulo III. anno 1539. vivae vocis Oraculo, & anno 1540. & 1543. Apostolicis Constitutionibus confirmata. a Julio III. anno 1550. privilegiis condecorata, a S. Pio V. anno 1571. inter Ordines Mendicantium adscripta, & a Gregorio XIV. anno 1591. amplissimis laudibus jure ac merito celebrata, Sanctorum, Scriptorum, Virorumque Apostolicorum parens fecunda. Circa annum 1568. (1) *Carmelitarum Discalceati* a S. Matre Teresia habuerunt originem, quorum institutum confirmarunt anno 1580. Gregorius XIII. & anno 1593. Clemens VIII. *Ordo Caritatis*, curae infirmorum addictus, quem S. Joannes de Deo instituerat anno 1538., confirmatus fuit a S. Pio V. anno 1572. & rursus a Sixto V. anno 1586. *Clerici Regulares Doctrinae Christianae*, quorum institutum confirmavit anno 1650. Innocentius X., a Caesare de Bus anno 1570. duxerunt originem. Qui vero titulo *Matris Dei* feceruntur, Lucae anno 1574. primam habuerunt institutionem, confirmationem vero a Clemente VIII. anno 1604., & titulum, quo fruuntur, anno 1614. a Paulo V. *Congregationem Oratorii*, quam anno 1575. instituit S. Philippus Neri Florentinus, Paulus V. anno 1612. cum suis Constitutionibus confirmavit. *Monachi Fulvienses* a Joanne Barreira Cisterciensi trahentes ab anno 1577. primordia, a Sixto V. anno 1586. approbati, atque a Clemente VIII. anno 1592. a Cisterciensium jurisdictione fuerunt exempti. Qui dicuntur *Ministri Infirmorum* instituti sunt anno 1585. a S. Camillo de Lellis, (2) & proximo anno a Sixto V., atque a Gregorio XIV. anno 1591. confirmati. *Clerici Regulares*, *Minores* nuncupati, ab Augustino Adorni Genuensium instituti anno 1588., & a Sixto V. approbati privilegia Theatinorum anno 1592. consecuti sunt a Gregorio XIV. Anno demum 1595. in Hispania duae Congregationes Discalceatorum, approbante Clemente VIII. sunt institutae, una Augustinensium, & altera SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum. (3)

AD.

(1) Juxta Spondanum, Gravefon, &c. At juxta alios, an. 1561.

(2) Obiit proximo seculo, anno scilicet 1614. die 14. Julii.

(3) Congregatio *Colovizana* instituta sub Pio IV. & approbata a S. Pio V., quae anno 1606. subiecta fuit Priori Generali Augustinensium, anno 1749. variis dissiidiis exagitata, & paulo post extincta fuit.

ADDENDI sunt Equestres Ordines, *Sanctorum Ap. Petri & Pauli* anno 1540. institutus a Paulo III. *Sancti Stephani* Papæ ac Martyris anno 1560. institutus a Cosmo I. Mediceo Florentinorum Duce, & anno 1562. confirmatus a S. Pio V. Denique *Spiritus Sancti*, sive *Equitum Torquatorum* institutus ab Henrico III. Rege Galliarum postrema die anni 1578.

A P P E N D I X.

CETERARUM RERUM ACCESSIO.

GALLIARUM regi Ludovico XII. successit anno 1515. *Franciscus I.* Huic anno 1547. *Henricus II.* Isti autem anno 1559. *Franciscus II.* Anno 1560. regnare cepit *Carolus IX.* & anno 1574. *Henricus III.* postremus stirpis Valestorum. Successit anno 1589. *Henricus IV. Borbonius* (1); In Hispaniis vero post Catholicos Reges Ferdinandum V. & Isabellam, cepit anno 1505. administrare regnum *Joanna*, quæ nupsit *Philippo* Austriaco. Anno 1516. *Carolus I.* inter Imperatores V. anno 1556. *Philippus II.* (2) & anno 1598. *Philippus III.* qui obiit anno 1621. Lusitaniæ regnum post *Emmanuellem I.* gubernare cepit *Joannes III.* anno 1521. *Sebastianus* anno 1557. *Henricus* Cardinalis & Archiepiscopus Bracarensis anno 1578. *Philippus I.* inter reges Hispaniarum II. anno 1580. & *Philippus II.* inter reges Catholicos III. anno 1598. In Hispaniis itaque, & in Lusitania duo postremi reges tenuerunt imperium; (3).

SUL-

(1) Occisus anno 1610. ut dicitur Seculo proximo. Henricus autem III. prædicto anno 1589. Kal. Aug. a F. Jacobo Clemente confossus, proxima die obiit annos natus 38.

(2) Ingenti sumptu XX. decies centenorum militum aureorum *Philippus II.* extruxit *Escorialæ* S. Laurentii monasterium ꝑ. a Matrilo leucis, ob victoriam e Gallis relatam anno 1557. ad Fanum Sancti Quintini. Extat in *Escoriali* Regum Hispanorum, qui postea decessere, mausoleum.

(3) Anno 1509. cepit in Anglia regnare *Henricus VIII.* An. 1546. *Edmundus VIII.* Anno 1553. *Joannes*, cui præcelsum fuit caput. Anno 1553. *Maria*, & anno 1558. *Elisabetha*. In Polonia cepit regnum administrare an. 1501. *Alexander* Anno 1506. *Sigismundus I.* Anno 1548. *Sigismundus II.* Augustus. Anno 1572. *Henricus*. Anno 1576. *Stephanus*. Anno 1587. *Maximilianus*, eodemque anno *Sigismundus III.*

SULTANORUM autem series hæc est: Postquam anno 1512. *Bajazethes II.* periit veneno, imperium occæpit parricida *Selimus*. (1) Is pestilentia sublatuS est anno 1520. & regnavit postmodum spatio annorum 46. *Solimanus II.* Huic extincto anno 1566. successit *Selimus II.* qui subitanea morte interiit anno 1574. Imperavit tum *Amurathes III.* usque ad annum 1595. Huic vita functo successit *Mahumethes III.* qui e vivis excessit anno 1603.

INFAUSTA bella Christianis, aliisque hostibus intulere prædicti Turcarum Imperatores. Etenim *Selimus* anno 1516. *Memphim*, quam *Alcairam* dicunt *Sedem* Sultanorum *Aegypti*, urbesque, & arces finitimas occupavit; subiecit sibi *Damascum*, obsedit *Gazam*, in sui potestatem redactis universa *Syria*, & *Judæa*. *Solimanus* vero anno 1521. expugnavit *Albam Græcam*, idest, *Belgradum*, propugnaculum *Hungariæ*, & *Rhodum* cinxit obsidione: quam insulam proximo anno 1522. cepit post miram defensionem *Equitum S. Joannis*, qui supra annos 212. (2) eandem tenuerant. Per idem temporis *Balsà Ferrat* subegit *Armeniam*, *Cappadociam*, & *Galatiam*. Idem *Solimanus* anno 1526. superavit *Ludovicum regem Hungariæ* prælio, quo cum ipso rege occubuerunt *XV. millia Christianorum*. *Budam* expugnavit anno 1529. *Viennam* diebus 18. frustra obsidione cinxit; amisitque in hac expeditione milites 80000. Irrupit tamen rursus in *Hungariam* anno 1532. cum exercitu amatorum 300000. regnumque illud longe lateque vastavit. Contra *Tamasum Sophim* *Perfarum* anno 1534. tetendit, exciditque *Tauresium*, urbem *Perfidis* olim amplissimam. *Venetis* anno 1537. eripuit insulam *Corcyram*, multis captivorum millibus *Constantinopolim* abductis. In Hunga-

ga-

(1) *Selimus* anno 1517. delevit *Sectam Mamalucorum*. Significantur hoc nomine *Stipendiarii ac ministri*. Instituti fuerant Seculo XII. a *Saladino*, & erant ex Christianis *Mahumetani*, ad bellum instructi, & aliquando ad *Sultanorum* dignitatem evecti. Veneno opera *Judæi* medicæ patrem sustulit, duos necavit fratres, ac septem ex eis prognatos nepotes. *Judæo* patris interfectori, loco præmii, iussit caput præcidi. Pestilenti carbunculo eodem in loco anno 1520. extinctus est, in quo *Bajazethi* parenti suo iusserat propinari venenum.

(2) Occupaverant enim anno 1310.

gariam iterum irruit anno 1541. & 43. atque anno 1551. Tripolim in Africa inuasit. Deleta anno 1560. a Turcis Clallis Hispanica superiori anno comparata ad Tripolim recuperandam: triremes in illa 27. naves onerariæ 14. cum XVIII. millibus armatorum. Aque hæc Solimano imperante, a quo tres quoque filii interempti, & Achomati Bassæ primario guttur elisum fuit. Regnante Selimo II. Bellum Cyprium effervuit: capta anno 1570. metropolis Cypri Nicolia: sequenti anno 1571. ditissima civitas Famagusta, antiquis Arfinoe Illic, violata fide, Præfecto Veneto nares aureæque præcisæ & vivo detracta est pellis. (1) Classe tamen a Venetis instaurata, hujusque regimine commisso Joanni Austraciæ filio notho Caroli V., Christiani insignem illam victoriam ad Napatum sinum Corinthiacum (2) prope Echinadæ insulas reportarunt, qua trucidati dicuntur XXX. M Turcarum, captæ CXXX. triremes, præter reliquas partim illis litoribus, partim absumptas flammis, aut fluctibus haultas; liberati vero a captivitate Christianorum XIV. Millia (3). Valachia anno 1574. in Turcarum potestatem venit; & anno insequenti Amurathes Russiam vastavit. Ab ipso Amurathe anno 1582. rebellarunt Tartari. Albam regalem urbem superioris Pannoniæ, vulgo *Stulweissenburg*, anno 1583. Turcæ expugnarunt: quam urbem Christiani tentantes anno 1593. trucidarunt octo millia Turcarum, ceciditque nostris Novigradum, & Fillecum munitum Hungariæ oppidum. Ibrahim Bassa anno 1600. expugnavit Sanithæ arcem in finibus Hungariæ, & Stiriæ. (4)

AD BELLA modo, quæ Occidentem vexarunt convertitur historica Epitomes. Anno 1507. exortum est bellum inter Maximilianum Imp. & Venetos: anno proximo initum fœdus contra eosd. Venetos, inter ipsum Ma-

(1) *Bragadinus*, de quo Thuannus libro Histor. 49.

(2) Vulgo sinus *Lepanti*, & insula *Curzolari* maris Jonii.

(3) Additum tunc Litaniis *Auxilium Christianorum*, & celebratum Festum *S. Mariæ de victoria* die 7. Octobris.

(4) Prætermittimus immane quædam cornua gerens in capite, oculum in mento, alas pro brachiis, rapacium ferarum unguis in pede, figuram crucis in pectore, natum Ravennæ anno 1512. Pestilentiam; qua Tornaci consumpta sunt 34000. hominum anno 1514.

Maximilianum, Ludovicum XII. Galliarum regem, & Julium II. Romanum Pontificem; atque anno 1509. rex Ludovicus Venetos ad Abduam Insubriæ fluvium ingenti clade prostravit, eisque finitimas urbes eripuit. Pugnatum ad Ravennam anno 1512. inter Ludovicum XII. & Julium II. cæsæ Pontificis copiæ, & civitas capta; sed paulo post restituta advenientibus auxiliariis copiis Helvetiorum. Bellum inter Carolum V. Imp. & Franciscum I. regem Galliæ exortum est anno 1522. Franciscus ad Ticinum captus anno 1525., dimissus anno 1526. ubi pervenit in Galliæ fœdus iniiit adversus Cæsarem cum Venetis, & Clemente VII. Rom. Pontifice. At Roma anno 1527. ab Exercitu Caroli V. capta, & direpta fuit anno 1581. posteaquam Pontificatum gerebat Sergio II. vastata fuerat a Saracenis: Quod conrigit anno 846. (1). Dux militum Carolus Borbonius muros civitatis Leoninæ ascendens occisus fuit, eique suffectus Philibertus Princeps Arausicanus. Pontifex captus 6. Junii post menses septem mutata veste Urbem Veterem confugit. (2) Anno autem 1529. amicitia cum Carolo V. redintegrata, Italica pax affluit, rediit Florentiam Alexander Medices Clementis pronepos, anno 1531. Florentinorum Dux constitutus. Anno autem 1535. Carolus V. trajiciens in Africam expugnavit Tunetem, regemque Muleassem, ejectum a Turcis, regno

re-

(1) In ea Urbis direptione *Christophorus Marcellus* Venetus, electus Archiepiscopus Corcyrensis, eloquentissimus piissimusque Scriptor, ut demonstrant illius *Exercitationes* in Psalmos editæ in lucem Romanis typis anno 1525., maximis affectus contumeliis, & ad arborem alligatus fuit, obiitque ex animi tristitia, corporis afflictatione, aerisque inclementia prope Cajeram: dignus sane, quem Pierius Valerianus inferret priori libro *de Literatorum infelicitate*.

(2) Colligitur ex hoc quoque *Breviario* Romam sexies ab hostibus fuisse direptam, ut Historici tradunt complures. Contigit id itaque

I. Sedente *Innocentio I.* anno 410.

II. Sedente *Leone Magno* anno 455.

III. Sedente *Vigilio* anno 546.

IV. Sedente *Stephano II.* anno 755.

V. Sedente *Sergio II.* anno 846.

VI. Sedente *Clemente VII.* anno 1627.

Quis vero in Urbem singulis hæc annis hostili irruerit incursione, propriis in locis adnotavimus.

restituit, sibi que reddidit vectigalem. In Africam anno 1541. idem Carolus V. cum magno exercitu trajiciens Algeriam, olim Juliam Cæsaream Mauritanie, appulit; sed classe tempestatibus jactata rediit infecta, dicens malle se unum Christianum servare, quam perdere mille Mauros (1). Mauritius elector Saxonie anno 1550. Magdeburgum obsedit: anno 1552. cum Carolo V. gessit bellum; & anno 1553. pugnans adversus Albertum Brandenburgicum accepto vulnere interit. Inchoatum est anno 1567. bellum Belgicum, quod perduravit circa annos 41. Classis Hispanicorum anno 1588. partim ab Anglis, partim tempestatibus disjecta fuit, ac dissoluta.

BELLORUM incursionibus addenda sunt fata Principum. Annam Bolenam, & Mariam Scotorum reginam securi percussas, & Ludovicum Hungariæ regem interfectum in bello, narravimus supra. Elisum guttur anno 1517. Alphonso Cardinali Petrutio, insidias contra Pontificem molienti. Christernus rex Daniæ cum optima conjuge Elisabetha Caroli V. Sorore, anno 1523. a patruo suo Friderico dejectus regno, & fugere coactus fuit. Henricus II. rex Galliarum obiit anno 1559. ex vulnere accepto in equestri ludo; & Henricus III. anno 1589. infecto vulnere a Jacobo Clemente. Henricus Stuartus Scotorum rex, ut diximus, a Bothuelo anno 1567. necatus est dormiens: Carolus Hispaniarum princeps sequenti anno 1568. jubente Philippo Patre, interfertur, extinctus veneno; & rex Poloniæ Philippus, qui anno 1594. declaratus fuerat rex Sveciæ præstito juramento non mutandi religionem, anno 1599. ob violentum jusjurandum regno prædicto Svecorum excidit.

NON unam, sed plures calamitates senserunt Pisani, qui anno 1509. fame compulsi, & a focis derelicti deriderunt se Florentinis: Galliæ, & Navarra regna anno 1512. subiecta fuerunt *Interdicto*, & hujus occasione irruptionibus hostium: (2) Constantinopolitana civitas orta, ob indictum novum tributum, seditione, ubi facta in-

(1) Anno 1546. inchoatum a Carolo V. bellum Smalcedicum adversus Protestantas.

(2) Tornaci anno 1514. triginta quatuor millia hominum sava pestis absumpsit. Proximo anno 1515. maximam, & inauditam exundationem aquarum Chronica commemorant Germanorum.

incendio consumpta est magna pars urbis, domorum nempe quindecim millia, septem templa & hospitalia viginti quinque. Saxones demum, inter quos anno 1598. pestilentia desæviit.

INSTITUTÆ hoc Seculo permultæ Academiæ, ut sin Gallis anno 1564. *Vesuntina* a Ferdinando I. Imp. In Germania *Vittembergensis* anno 1502. *Argentoratensis* anno 1538. ac *Trevirensis* anno 1558. In Hispania *Complutensis* (1) anno 1517. a Francisco Card. Ximeno, & *Granatensis* anno 1537. a Carolo V. Imperatore. In Belgio *Duacensis* a Philippo II. rege Hispaniæ anno 1562. & *Lugdun Batavorum* (2) ab Ordinibus Hollandiæ anno 1575. In Polonia *Elbingensis* anno 1542. & *Regiomontana* anno 1544. ab Alberto Borussia (3) Duce. In America quoque *Mexicana* anno 1551. a Carolo V. S. *Dominici* anno 1558. & *Quitensis* Peruana anno 1586. a Philippo II. Hispaniarum rege.

NON eam modo provinciam assumo Viros litteris ornatos celebresque cunctos commemorandi (4). Quis enim eloquentior, & de latina lingua magis benemeritus Purpuratis Patribus *Petro Bembo*. Veneto, & *Jacobo Sadoletto Mutinensi*? Quis orationis copia, & delectu

Tom. II. N erudi-

(1) Alcalà.

(2) Leyden.

(3) Prussia.

(4) Quidam in Philosophia plura phantastica, & rationi dissona commenta, (ut *Cyranus* Mediolanensis ortus anno 1501.) licet inter Philosophos clari, silentio sunt omitendi. Idem judicium ferendum de *Petro Pomponatio* Mantuano, qui natus anno 1462. obiit hoc seculo senio confectus, ideoque post annum 1512. quo anno decessisse putat *Morierius*. Audiit *Pomponatius* tanquam atheus ob librum de *Immortalitate anime*: sed ante extremum halitum respicisse testatur *Helideus Forolivienis* ejus discipulus: ac sunt etiam, qui scripserunt ejusdem apologiam. Haud secus afferendum de *Petro Aretino*, malefico, & impuro scriptore, qui vixit hoc seculo XVI. cujus legitur Latinum, & Italicum Epitaphium. Latium quidem,

Condit Aretini cineres lapis iste sepultus,

Mortales avo qui sale perfricavit.

Intrañtus Deus est illi, causamque rogatus

Hanc dedit: Ille, inquit, non mihi notus evas.

Italicum vero: „ Qui giace l'Aretin Poeta Tosco,

„ Che d'oggun disse mal, fuorchè di Dio,

„ Scufandosi col dir, lo no l'conosco. „

Non fuit tamen Aretinus auctor libri *de vitiis Impostoribus*; qui liber auspam fortassis extitit.

eruditione uberior, *Petro Victorio Florentino, Latino Latinio Viterbiensi, Adriano Turnebo Normanno, Raphaelo Volaterrano, Nobilio Lucensi?* Quis litterarum humaniorum libros illustravit melioribus notis, *Dionysio Lambino Gallo, Georgio Fabricio Germano, Paulo Manutio Veneto?* Si quis deambuierit pulcherrima Sapientum Viridaria, plures mirabitur in omnium scientiarum genere fata ibidem sua coluisse. Elegantissimæ, plurimæque orationes elaboratæ fuerunt a *Gulielmo Buldæo Parisiensi, a Marco Antonio Muræto Lemovicensi; & Thuscæ* politiciæ lingua *Joannes Casa* Florent. Archiepiscopus Beneventanus ceteris pure ornateque dicendi reliquit exemplar (1). In *Iusto Lipsio* Belga, in *Fulvio Ursino* Romano, in *Petro Pitæo* Trecenti habes omnis liberalis eruditionis ornatum. Quæris historias conscribendi methodum? *Franciscus Guicciardini* Florentinus, *Joseph Acoffa* S. J. Hispanus, *Carolus Sigonius* Mutinensis faciem præferent (2). Peroptas in poetis venustos? Lege *Virgiliana carmina Hieronymi Videri* Cremonensis Canonici Regularis, *Itala Torquati Tassi* Bergomensis, Latina, & vernacula *Aclii Sinceri*, seu *Jacobi Sannazarii*, Neapolitani. Geographiam universam tradidit *Abrahamus Ortelius* Philippi II. regis Hispaniarum Cosmographus: Rationem temporum *Joseph Justus Scaliger* Julii Filius Gallus: astrorum adspæctum *Nicolaus Copernicus* Borœussus: Cometarum, stellarumque inerrantium Progymnasmata *Tycho Brahe* Danus: Euclidis Mathematicam *Christophorus Clavius* Jesuita Bambergensis: Platoniceam Philosophiam *Franciscus Patricius* Venetus: Medicinæ arcana *Hieronymus Mercurialis* Foroliviensis (3). Rerum publicarum politicam *Joannes Bodinus* Andegavensis. Si Jureconsultos quoque clarissimos laudare velimus

(1) *Joannes Casa* natus est Florentiæ anno 1503. obiitque Romæ anno 1556. die 14. Novembris 1559. ut ait *Hughellus*.

(2) Viris omnigenæ doctrinæ adnumerandus *Cælius Ricchierius Rhodiginus*.

Excelsit item in Historia *Paulus Jovius* Novocomensis, Episcopus Nucernus. De *Polydoro Virgilio* Urbinatæ, qui Anglicanam scripsit Historiam, & librum de Inventoribus rerum, notum illud Ovveni:

Virgili duo sunt, alter Maro, tu Polydore

Alter: Tu mendax, ille Poeta fuit.

(3) Docuit Pisis annuo 2000. aureorum stipendio.

limus profert Italia *Laurentium Gampegium, Andream Alciatum, Joannem Paulum Lancilloitum* (1): Hispania *Didacum, & Antonium Covarruvias, Antonium Augustinum, Franciscum Vargam;* & Gallia *Andream Tiracuellum, Barnabam Briffonium; Jacobum Cujacium.* Huic Tolosæ, ubi decessit anno 1590. erectum monumentum, in quo legitur,

CVIACI, THEMIDISQVE *vides commune sepulcrum;*

Conduntur simul hic, qui periere simul.

Hæc exscribentes laudibus ceterorum, qui aut commemorati sunt, aut brevitatis causa prætermitti silentio, nolimus quidquam detrahi (2)

N 2

HISTO.

(1) Non videtur prætermittendus *Guidus Panciroli* Rhegiensis, neque *Georgius Buchananus* Scotus, &c.

(2) Clapserunt hoc quoque Seculo Typographi accuratissimi, *Sebastianus Gryphius, Simeon de Colines, & Henricus Stephanus:* Extat de his Epigr.

Inter tot novum libros qui cedere, tres sunt

Insignes: languet cetera turba fame.

Castigat Stephanus, sculpsit Colinaus, utrumque

Gryphius edoctrâ mente manuque facit.

Sebastianum patrem Luduni imitatus est *Antonius Gryphius.* Alterius generis fuit *Joannes Gryphius* Venetus. Laudandi & *Aldi, Jolii, Junæ,* alii.

Alii horuerunt Seculo XVI. viri percelebres. Inter quos *Joannes Auratus,* in Græcis maxime litteris excultus, sed quem invenendi in *Homero* Sacra Biblia universa, insana incendit cupido. Quare etiam natus ad omnes optimos auctores restituendos visus fuerit Scaligero; de eo tamen distichon profert *Hotmannus:*

Ex solido esse prius vulgus, quam credidit auro,

Extorsit auratus, plumbeus intus erat.

Obiit Parisiis anno 1588. Accedunt *Flaminii* duo: unus Romæ litterarum humaniorum professor, sempiterno somno humi oppressus inter libros, ut narrat de *Infelicitate Litteratorum* *Pierius Valerianus.* Alter haud vulgaris Poeta, *Longolii* quoque, *Morerii, Menagii,* aliorumque elogio celebris; ac primus natione Siculus, alter Italus, & patria *Imolenfis.* Audiit iste tanquam erroribus Protestantium adhærens. In Gallicarum lingua claruerunt *Joannes, & Clemens Mavæ* Poetæ, quorum unus anno 1527, alter anno 1544. naturæ concessit. *Joannes Salmon* cognominatus *Horatius Gallicus* obiit anno 1555.

DECIMUM SEPTIMUM

ECCLESIAE
SECLUM

CAPUT I.

SECLI XVII. PONTIFICES MAXIMI.

CONTIGISSE Clementis VIII. obitum anno 1605. diximus præced. Seculi conscribentes historiam capite primo. Post Clementem vero Petri cathedram tenuit *Leo XI. Paulus V. Gregorius XV. Urbanus VIII. Innocentius X. Alexander VII. Clemens IX. Clemens X. Innocentius XI. Alexander VIII. Innocentius XII. Clemens XI.*

CCXXXIV. LEO XI. Medicæus, vocatus antea Alexander Octavianus, creatus Calend. Apr. anno 1605. quoniam acceleratâ morte post dies 26. nempe die V. ante Calendas Majas mortem obiit, quæ conceperat animo, cunctique a Viro summa prudentia prædito expectabant. complere non potuit.

CCXXXV. AT Leonis successor *Paulus V.* idest, Camillus Card. Burghesius origine Senensis, electus eodem anno 1605. XVII. Calendas Junias, statim dirimentæ controversiæ de auxiliis applicuit animum. Ob violatam Ecclesiasticam Immunitatem, de qua tamen Senatus Veneris statuta ad Reipublicæ suæ utilitatem sancita anno 1536. servavit, in Venetam ditionem Ecclesiasticum Interdictum anno 1606. die 17. Aprilis promulgavit. Opera Christianissimi regis dissidium, & interdictum sublatus est anno proximo. Ut regem Angliæ Jacobum I. ad Romanæ Ecclesiæ sinum revocaret, ad eum direxit Marcum Antonium de Dominis Ex-Jesuitam, & Archiepiscopum Spalatensem: qui contra hæreticis adhæsit. Plures Nestoriani Chaldæi Ecclesiæ uniti fuerunt anno 1617. Urbem Aquæductibus, Vaticano

POK-

porticu, aliisque magnificis ædificiis Paulus V. ornavit. Prædictæ controversiæ de auxiliis finem imposuit, indistincto utrique parti silentio, & Apostolicæ Sedi reservato judicio. Impostor quidam se filium Pauli V. appellans, Parisiis affectus est supremo supplicio (1). Studuit Burghesiam gentem honoribus, divitiisque cumulare (2), & obiit XVI. Pontificatus anno, idest, 1621. die 28. Januarii.

CCXXXVI. SUFFECTUS Paulo V. Alexander Ludovicus Bononiensis, electus V. Idus Februarias eodem anno 1621. cui impositum nomen *Gregorii XV.* Instituta Congregatione de *Propaganda fide*, præscripto Festo SS. Annæ, & Joachim Genitorum B. M. V. bello laceffitis hæreticis, compositis circa Volturrenam tractum Rheticiæ, sive, ut ajunt, Vallem-Telinam dissidiis, atque addita Vaticanæ Bibliothecæ magna librorum copia Bibliothecæ Palatinæ, sibi dono datæ anno 1623. a Maximiliano duce Bavariciæ, eodem anno 8. die Julii cessit e vita.

CCXXXVII. MAFFEIUS *Barberinus* Florentiæ nobili genere natus, (3) poeta in utraque lingua Etrusca, & Latina præclarus, idem qui in *Argenide* Barclay anagrammatico vocabulo dicitur *Iburranes*, successit Gregorio prædicto anno 1623. VIII. Idus Augusti, nomine sibi collato *Urbani VIII.* Sedit vero annis 21. nempe usque ad annum 1644. quo mors illum rapuit IV.

N 3

Ca-

(1) Bartholomæus Lancei Alchimista, de quo in *Amœnit. Listæ*. Epigramma.

Pendeo. Dic, quis sis? Pater est mihi Papa. Quis ille?

Romanus. Quonam nomine? Burghesius?

Quis factum? Me non agnovit. Quid? Notus ergo es?

Immo legisima conjuge Papa caret.

Sed cur conflagras flammis? Id moris habetur,

Ut quem Papa negat noscere, flamma voret.

(2) Emitte fertur Nepotibus dominium Rignani scutis 353000. Civitatis Sulmonis in Regno Neapolitano 150000. Quatuor in Romano Territorio Rura Scutis 700000. Insumpta in ædificio Palatii Burghesi, cujus fundamenta Paulo V. vivente jacta fuerunt, scuta 300000. Dono suis data, non semel, sed viginti vicibus, scuta centum millia. Solus pluteus Cardinalis ejus nepotis æstimatus Scutis 600000. Vide *Histoire des Papes* tom. 5. pag. 170. Impendisse in exornanda Mitra septuaginta millia aureorum scribit in Addit. ad Ciacconium Oldoinus.

(3) Familiæ nomen ortum ex *Barberino* oppidulo, sito in agro Florentino supra cellam, Senas versus.

Calendas Augusti. Urbani munificentiae debet Roma moenia Leoninae civitatis, aream templi Vaticani tribunalam, (1) Græcos proximæ Bibliotheca Codices, Collegium de Propaganda Fide, ampliores Sapientiae aedes, Pontificalis, Breviarii, Ritualis, & Martyrologii emendationem, Arcem in finibus Bononiensium, *Urbanam* ab ejus nomine dictam, aliaque plura liberalitatis, doctrinae, pietatisque munimenta. In familia sua decoranda Urbanus imitatus est Paulum V. (2) Quum palam, fortassis incaute, de Hispanis obloquutus foret, plures exacerbavit, vulgatusque Hexameter Gentilitio Stemmatis alludens,

Mella debet Gallis, Hispanis spicula figer.

CCXXXVIII. A. NO 1644. XVII. Cal. Octobris inauguratus est Pontifex Jo. Baptista Pamphilius Romanus, appellatus *Innocentius X.* Castrum Invi Rutulorum oppidum, ob caedem Episcopi solo æquavit, sedes Aculam, idest AQUIPENDIUM translata. Quinque Jansenianas proscripsit propositiones; (3) parvaque Religiosorum cœnobia Episcopis per Italiam subjecit, suppressitque. Adversus *Pacem* initam Haseburgi in Vvestphalia anno 1648. die 6. Augusti, firmatamque Monasterii die 26. Octobris, inter Imperatorem Ferdinandum & Ludovicum Christianissimum regem, Innocentius edidit Constitutionem eodem anno VI. Cal. Decembris; quoniam in illa permittebatur hæreticis liberum religionis suæ exercitium, pluraque illis Ecclesiarum Bona dignitatum titulo in feudum conferebantur. Suprema

(1) Cum ad Absidem illam construendam *Urbanus* jussisset constri trabes æneas ablatas ex atrio *Pantheon*, quas nec Vandali, nec Ostrogothi abstulerant; natum vulgare illud effatum, *Quod non fecerunt Barbari, fecerit Barberini*. Cedit illud propterea in laudem *Urbani*, non autem in dedecus.

(2) Quamquam *Urbanus* amplissimas ædes Nepotibus ædificaverit, eorum duobus, Francisco, & Antonio, cum Purpura reditus summos contulerit, oppida dederit, vetustamque Latii urbem Prænestem; in hoc tamen est magnopere commendandus, quod vita sancto Francisco Maria Urbini duce, dominium illud, necnon Pisauri, Senogalliae, Eugubii, & Montis Feretrani, non suis, sed ditioni Ecclesiasticae addidit.

(3) anno 1653. die 31. Maji.

ma Innocentio dies fuit septima Januarii anno 1655. (1).

CCXXXIX. PRÆFUIT deinde Romanæ Ecclesiae *Alexander VII.* Senensis, idest, Fabrius Chisius, creatus præcitato anno 1655. die 7. Aprilis, mortuus anno 1667. die 22. Maii. Egit cum Venetis ut Jesuitas reciperent, quod Senatus indulsit ea conditione, ut publicis processionibus interessent incedentes inter Confratres S. Marci, & S. Theodori. (2) Damnavit rursus propositiones Jansenii *in sensu auctore intento*. (3) Venit anno 1667. ne Theologi in quaestione de sufficientia attritionis se mutuo proscinderent. Christianam reginam Svecorum ejurata hæresi Romam advenientem debito excepit honore. Exorta cum Galliarum rege dissidia propter Corsicorum militum licentiam, proprio servato jure composuit. Exornavit Urbem amplissimis beneficiis; & ipse post obitum magnifico monumento reconditus. Nec ipsi tamen pepercit, patrique suo Mario Chisio, procacitas obrectatorum. (4)

CCXL. REXIT deinde Ecclesiam *Clemens IX.* Pistoriensis, electus anno 1667. XII. Calendas Julias vita functus anno 1669. (5) V. Idus decembris. Vocabatur antea

N. 4

Ju-

(1) Orta, Sedente *Innocentio X.* quaestio de duplici in Ecclesia Capite, plerisque constituentibus unum tantummodo, scilicet Petrum Apostolum; quibusdam vero asserentibus cum Petro fuisse Ecclesiae Caput etiam Coapostolum ejus Paulum. Verum cum hæc quaestio in partes distraheret eruditiorum virorum ingenia, atque per eam impeti videretur dignitas sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis; prudentia, & sollicitudine Summi Pontificis Innocentii, anno 1647. composita est, & dirempta.

Aperto post obitum Innocentii corpore a chirurgo Nicolao Larchi, septem aquæ cœnophora, & unum in capite fuerunt inventa; in cista autem fells duo lapides unciarum sex. Pondus aquæ fuit librarum 15.

(2) Videtur ad ignominiam; nam & rei inter columnas plectuntur, quibus idem est nomen, sive, ut ajunt Veneti, *Tra Marco*, & *Todoro*.

(3) Proscriptio, & celebris *Formularii* constitutio edita ab Alexandro VII. anno 1656. die 16. Octobris.

(4) Tum Historia Margaritæ Marfiliae, quæ capta a piratis Turcis anno 1525. fuit uxor Solimani, & mater Selimi II. Tum Satirica tabella, cum inscriptione, *Qui Crucifixus es pro nobis*, de qua nefandam Opus *Tableau des Papes*, pag. 252.

(5) Ante obitum *Clemens IX.* in Ecclesiae communionem recepit Episcopos, qui anno 1668. *Formulario* Alexandri VII., quod facere diu detrectaverant, subscribere, exhibito exterius obsequio. Firmata pax, quæ vulgodicitur *Pax Clementis IX.*, proximo anno 1669. promulgata.

Julius Cardinalis Rospigliosi. Uti in pauperes liberalissime, ita in suos parcissime se gessit. Exorta inter Janſenianos quaestione de Jure a Facto fecernendo, controversias, quæ rursus emerferunt, caute prudenterque sopivit. Judæos ejecit ex urbe. Ludovicum XIV. bellum adversus Hispanos parantem studuit legatione missa pacare. Nimio dolore fertur extinctus, quoniam Veneri, quibus pecunia & milite suppeditaverat auxilia, eodem anno 1669. coacti fuerant Turcis cedere regnum Cretense. Dignus, qui diutius Christianam moderaretur Rempublicam.

CCXLI. ÆMILIUS Altierius Romanus post menses Comitiorum quinque successit Clementi IX. idem nomen elegit, scilicet, *Clementis X.* Hoc sedente, Ludovicus XIV. rex Galliarum anno 1674. *Regaliam* juris esse sui Edicto sancivit; quod pluribus dissidiis aperuit aditum. Lusitano regi, ut Oratorem haberet in Urbe, ut Monarchæ reliqui, primus indulſit. (1) Moscoviæ Regi, qui Romam legatum miserat, ut contra Turcas Christiani Principes scædus inirent Pontifice suadente, negavit ambitum Cæsaris nomen. Ait Sandinus fuisse Clementem in omnes liberalem, præterquam in nepotes. Verum non habuit Familiæ propriæ nepotes, natis vero e Laura nepte sua dedit cum insignibus, & cognomine proprio paterna bona, ampliores contulit dignitates, ac tres principatus. (2) Obiit anno 1676. die 22. Quintilis.

CCXLII IN locum Clementis X. omnium suffragio substitutus fuit XI. Cal. Octobris Benedictus Odeschalchi Cremensis, idest, *Innocentius XI.* hoc quidem nomine ob vitæ probitatem & castimoniam dignissimus. Pro libertate & immunitate Ecclesiastica Apostolicas litteras dedit ad Christianissimum regem anno 1679. & provinciam de hac materia scribendi commisit Christiano Lupo, Viro Instituti nostri, Canonum scientissimo. Firmatis anno 1682. a Clero Gallicano quatuor articulis, quibus Concilium Œcumenicum præfertur Papæ, hujusque auctoritas circumſcribitur, judicium.

(1) Primus Orator, seu Nuntius Lusitanus postquam Lusitania subacta fuit a dominatu Regis Hispaniarum, fuit Comes *De Prado*.
(2) *Hist. des Familles de Rome*, pag. 421.

cium errori non obnoxium elevatur, & in regna temporalia denegatur potestas: suas Cleri Comitii significaverimonias, repetens verba Cant. 1. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Caroli Henrici Lavardini Legati extra ordinem Galliarum sprevit & cohibuit insultus: turpia Molinosii delevit conventicula: morum laxitates perstrinxit: a lasciviori cultu femineum sexum amovit; neque parvo in Ecclesiæ commodum relicto thesau. (1) proximus morti, quæ contigit anno 1689. pridie Idus Augusti, ab Ordinum Mendicantium magistris, ceterisque religiosus viris humillime petiit benedictionem.

CCXLIII. IN locum Innocentii XI. substitutus est eodem anno 1689. die 6. Octobris Petrus Octoboni Venetus, nomine sibi imposito *Alexandri VIII.* Huic Galliarum Rex reddidit Avenionem. Plures damnavit propositiones ad morum doctrinam spectantes, inter quas peccatum philosophicum, rectæ rationi contrarium, non tamen offensam Dei; quod utique est commentitium. (2) Cleri etiam Gallicani theses proscripsit anno 1690. die 4. Augusti. Ecclesiasticis redditibus Nepotes suos cumulavit. (3) Decessit senex anno 1691. Calendii Februarii.

CCXLIV. ALEXANDRO successor datus est *Innocentius XII.* vocatus antea Antonius *Pignatelli* Archiepiscopus Neapolitanus. Plenissimis suffragiis electus fuit IV. Idus Julius. Beneficentissimus fuit in pauperes; justitiæ ministris, ne quid acciperent districtè mandavit; nulli, nisi digno contulit Ecclesiasticas dignitates, omnia alia, etiam Sanguinis, ratione posthabita. Cum magna esset præcedentis Conclavis occisi fuerant 182. severitatem legum indixit. Nec nobilissimis matronis ob interdictum ludum alearum pepercit. Clericis comas inhibuit fictitias: Nepotismum eliminavit; concordiam Principum, monachorum disciplinam, Concionatorum exemplarem vitam promovit quammaxime. Ne
invi-

(1) Scutorum quindecim centena millia.

(2) Peccatum *Philosophicum* damnatum anno 1690.

(3) Horum minimo, quem Purpura ornavit, dedit annuos Ecclesiasticos redditus Scutorum LXXX. Millia.

invidioso Janfenitarum nomine traducatur, qui vel omnes, vel aliquam ex quinque propositionibus Janfenii propugnasse convictus non fuerit, præcepit Brevis cœlico anno 1694. die 6. Februarii. Aluit in uno hospitio pauperum, quos nepotes appellabat, quingentos; ac pro his fundum statuit scutorum CCCM. Post varium incolumitatis statum, extinctus est, cum omnium incœrore, anno 1700. V. Calendas Octobris.

CCXLV. EODEM anno 1700. IX. Calendas Decembris ad summum Sacerdotii fastigium euectus fuit *Clementis XI.* Urbinas, vocatus antea Joannes Franciscus Cardinalis Albani. De quo capite 1. proximi seculi.

C A P U T II.

DE SECVLI XVII. CONCILIIIS, ET QUIBUSDAM CLERI GALLICANI COMITIIS.

NULLUM Generale Concilium Seculo XVII. novimus celebratum. Provincialia autem, & diœcesana fere singulis annis alicubi inveniuntur coacta. Quæ cum ad reformandam juxta Canones Tridentinos Ecclesiasticam disciplinam fuerint præsertim instituta, necessum non est cuncta singillatim enumerare. Ad errores igitur eliminandos hæc tantum celebrata fuere; Petricoviense in Polonia anno 1607. præsidio Bernardo Cardinali Macieviſcki, adversus Socinianos Ariatorum, & Ebionitarum pollutos hæresibus: Parisiense anni 1612. appellatum quoque Senonense, quoniam illi præfuit Cardinalis Perronius Senonensis Episcopus; in quo proscriptus fuit liber Edmundi Richeri *De Ecclesiastica & Politica Potestate*, ea adjecta clausula, *Salvis tamen juribus Regis, & Ecclesiæ Gallicanæ.* Ad Aquas Sextias eodem anno, & contra præfatum Richerii librum; & Constantinopolitanum anno 1638. 1642. & 1672. præsidibus Patriarchis Cyrillo, & Dionysio, contra Calvinianam hæresim, eique affinem Confessionem Fidei a Cyrillo Lucare editam, & proscriptam quoque eodem anno a Dositheo Patriarcha Hierosolymitano.

INTER Synodos itaque ad disciplinam servandam, instaurandamque celebratas, quarum singulas recensere, ut diximus, videtur supervacaneum, connumerantur Florentina

tinæ anno 1619. 1637. 1645. 1681. & 1691. quarum primam indixit Archiepiscopus Alexander = Martius Mediceus, secundam ac tertiam Archiep. Petrus Nicolini, quartam Franciscus Nerli, postea S. R. E. Cardinalis, & quintam Jacobus = Antonius Morigia, ad Purpuram item promotus. Lucæ anno 1661. Cardinalis Bonvisius, & anno 1681. Julius Cardinalis Spinula Synodos celebrarunt. Omittimus Senensem coactam a Francisco Maria Cardinali Tarusio, Sarzanensem a Benedicto Cardinali Lomellino, Montis Falisci a Marco Antonio Card. Barbadico, Mediolanensem a Friderico Cardinali Borromæo, in exemplis litterisque promovenda Ecclesiæ disciplina, S. Caroli, cujus nepos erat, imitatore vigilantissimo. Quinque saltem Synodos celebravit Viterbii Cardinalis Franciscus Maria Braccacci, triginta quatuor Vincentius Maria Card. Ursinus Ord. Præd. Archiepiscopus Beneventanus, & postea Pontifex maximus. Veliternam Franciscus Card. Barberinus anno 1673. Sublacentem Cardinalis Carolus illius Frater anno proximo, Auximanam Antonius Cardinalis Spinula anno 1677. Neapolitanam Cardinalis Junicus Caraccioli anno 1680. pro optimo suarum diœceseon regimine celebrarunt. Atque ita alii per Italiam constituti Episcopi se gesserunt, servantes Tridentini Concilii decreta, & munere fungentes suo. Quasdam vero istarum, aliarumque synodorum definitiones proferam cap. 6. pertractans de seculi XVII. disciplina.

SI EXTRA Italiam vagari velimus, recentenda nobis erunt Concilium Machiniense in Belgio celebratum anno 1607. (1) Narbonense in Galliis anno 1609. Burdigalense anno 1624. de quibus in sua *Notitia Eccles.* prope finem Joannes Cabassutius. Invenimus in extremis quoque mundi plagis Synodos ad instruendos neophytos, & Christianæ religionis radimenta tradenda opportune, salubriterque coactas, ac tres præsertim a B. Torbio in civitate Limæ, America meridionalis metropoli, emporisque percelebri, idest, anno 1601. 1602. & 1603. de quibus tom. 4. Conciliorum Hispaniæ Cardinalis de Aguirre.

ETSI

(1) Malines.

ETST vero abstinuimus a commemorandis hæreticorum Conciliis, utpote quæ nil sunt aliud, quam Satanae congregationes; quædam tamen hoc in loco adnotantur, quibus inter densas tenebrarum caliginis effulset aliqua lux veritatis. Nam in Anglia in conventu Ministrorum, qui regem *Ecclesie caput* appellant anno 1603. damnati fuerunt Puritani, de quibus infra. Synodus Calvinistarum Roterodami anno 1621. damnavit Judaicam superstitionem in observantia Festorum. Iidem Calvinistæ Amstelodami anno 1604. Socinianos damnarunt. Huguenori in Synodo habita in oppido Carentonii anno 1644. exagitare cœperunt Calvinianam prædestinationem ad malum, opera præsertim Benjamin Basnage. Fuerant tamen Arminiani, qui prædestinationem illam rejiciunt, & declinant ad Pelagianos, anno 1618. in Synodo Dordracensi rejecti atque oppressi a Gomaristis. Nomen hi trahunt a Francisco Gomaro, strenuo Jacobi Arminii adversario. Disceptantibus insuper Joanne Hoornebeck & Joanne Coccejo circa tertium præceptum Decalogi, pro hujus observantia Calviniani anno 1657. Synodum habuerunt Condomi. (1) Amstelodami aliam Synodum congregarunt anno 1690. contra afferentes non posse Magistratus vim adhibere ad hæreticos, & ad Gentium eliminandas superstitiones. Quod mirum est, iidem Calvinistæ in Synodo Carentonii anno 1631. aliique, statuerunt communionem servandam cum Protestantibus Confessionis Augustinæ; quamvis illi præfracte negent, & isti propugnent præsentiam Domini Corporis in Eucharistia.

ADDAMUS nonnulla de Cleri Gallicani Comitii, quæ Nationalibus Synodis æquiparantur. Antonii Arnaldi librum de frequenti Communione, ubi in lucem prodit anno 1643. suffragiis 24. Doctorum, XVI. Episcopi approbarunt, quod & anno 1645. fecerunt Comitia Auxitana Aquitanæ, Metropolitana, & decem Episcopis assidentibus. Reprobavit tamen librum illum anno 1648. Synodus Vesuntina, ut referunt ad eundem annum Acta Eruditorum Lipsiæ. Comitium Luparæ (Regium est Galliarum Palatium) anno 1654.

(1) Gonda.

egerunt contentiose de *Augustino* Jansenii, quem postea proscribere; atque ad Episcopos officiosas litteras dedit Innocentius X. eodem anno, die 27. Sept. quas Litteras in aliis Comitii sequentis anni 1655. grater exceptas, ad omnes Galliarum Ecclesias transmitti curarunt. Horum Comitiorum acta confirmarunt Generalia Comitium Parisiis anno 1656. celebrata: in quibus exhibitum, probatumque *Formularium*, quo obedientia præstatur Constitutioni prælaudati Innocentii X. latæ anno 1653. die 13. Martii, atque in proprio, & intento ab Auctore sensu damnantur quinque propositiones Jansenii. In Comitii anni 1657. recepta fuit Bulla Alexandri VII. emanata superiori anno 1656. die 16. Octobris, qua Prædecessorum Pontificum adversus Jansenium Constitutiones confirmantur & roborantur. De extinguendis omnino Jansenianis erroribus actum rursus in Comitii anni 1663. De coactis Cleri Gallicani Comitii anno 1682. & de articulis ibidem definitis, controversis tamen, rejectisque a Theologis Romanensibus pugnantibus pro ampliori Sedis Apostolicæ potestate, diximus præcedenti capite in *Innocentio XI.*

CAPUT III.

HÆRESES, ERRORESQUE SEculi XVII.

EX QUO in Angliam elapso Seculo irrupit turbulenta hæreson illuvio, famosa evasit secta *Puritanorum*, seu *Presbyterianorum*, quam scissi in partes Anglicani Ministri anno 1603. & 1610. acerrime insectabantur. At celebrem nacta est propugnatorem *Guillelmum Amesium*, qui cœpit anno 1622. Franequeræ docere Theologiam, *Davidem Blondellum* Cabilonensem, qui librum inscriptum, *Apologia pro sententia Hieronymi de Episcopis & Presbyteris*, in lucem edidit Amstelodami anno 1646. & *Claudium Salmasium* Divionensem, qui inter doctiores anno 1640. habebatur. Originem tamen suam Puritani receperunt a *Joanne Knox* Scoto, vita functo superiori Sæculo, anno scilicet 1572. Hinc in Scotia Secta ista vegetior, ibique anno 1637. sprete regis auctoritate, inierunt fœdus

scelus contra *Episcopales*, eos nempe, qui *Episcopos* segregant a presbyteris. Confirmarunt conventionem illam, ex qua eis *Convenientium* accessit nomenclatura, sequenti anno 1638. celebratis Comitibus in urbe Scotorum Glasgo. Nostrates ajunt *Puritans* dici, quod purum putum profiteantur Calvinismum: At Americas, cujus supra meminimus, Grevinchovius, & alii, hoc illis nomen inditum asserunt a *Scelerisfugio*, idest, ex repudio chorearum, spectaculorum, alearum, & commestationum, quibus ceteri indulgent. Ita quilibet nomen cohonestare studet suum. Puritani ergo præter reliqua Calvinii dogmata, negant Presbyteros inter, ac Episcopos aliquod Ordinis interesse discrimen.

JACOBI *Arminii*, & *Francisci Gomari* mentionem fecimus paullo supra. Et *Arminius* quidem cepit superioris Seculo dogmata recoquere Pelagianorum: verum vita cessit anno 1609. De illo plura Morerius. Wolfangus, & Jurieu. *Gomarus* autem obiit anno 1641. A Gomaristis vero rejectos Arminianos in Synodo Dordracensi anno 1618. dictum est supra; neque opus est repetere Gomarus pro Calviniana prædestinatione, Arminium pro dogmate Pelagiano pugnavisse.

ARMINIANIS adhæsit celebris *Hugo Grotius* natus in urbe Delphi Batavorum anno 1583. mortuus Rostochii ad oram maris Baltici, anno 1645. Cum Grotius autem esset anno 1618. Assessor civitatis Roterodami, gliscentibus in dies super diversitate dogmatum controversiis, ab Hollandiæ proceribus perpetuo carceri damnatus est, sumpto de *Oldenbarneveldio*, in eandem sententiam conspirante, capitali supplicio. Novem mensibus Grotius detentus est in custodia Hage Comitum, atque anno 1619. bonis omnibus publicariis rursus damnatus. Inde anno 1620. deductus *Lupsteynium* (1) Hollandicæ ditionis castrum inter flumina *Vahalim*, & *Mosam*, ut miserrime in pedore carceris extingueretur. Indulgentia tamen lectissimæ conjugis *Mariæ Reygersbergiæ*, inclusus cistæ ad sportandis libris interservienti, anno 1621. die 22. Mar-

(1) Louvenstein.

Martii, pristinae redditus est libertati. Porro Grotii mentem ostendunt *Opuscula Theologica* quarto inserta Volumini pag. 351. & sequentibus.

PRO Arminianismo quoque pugnarunt *Simon Episcopus*, & *Stephanus Courcellejus*. Episcopus qui mortalium lucem adpexit anno 1583. clausit oculos Amstelodami anno 1643. Hujus *Institutiones* pluris æstimabat prælaudatus Grotius, quam illarum pretium postularet. Opera autem cuncta in lucem edidit Courcellæus. Is Geneva ortus, & Reformatae, ut vocant, Ecclesiæ Pastor in Gallis, ob Arminii sententias a munere depositus fuit, sed in locum Episcopii assumptus a Remonstrantibus. Pugnavitque acriter pro Arminio cum *Molinæo*, *Amyraldo*, & *Maresio*. Abiit autem ad plures anno 1659. Pro eodem Arminio steterunt quoque *Philippus a Limborch*, & *Joannes Clericus*: de quibus proximo seculo; nam *Philippus Limborchius* vitam protraxit usque ad annum 1712. & *Clericus* usque ad annum 1736. (1)

Quos memoravi, *Molinæus*, *Amiraldus*, *Maresius*, necnon *Vossius*, & *Dallæus* additi Novatorum deliramentis, hæc quidem corroborare studuerunt, sed sectam non instituerunt peculiarem. Ac *Petrus Molinaeus* Ecclesiæ Calvinistæ Aurelianensis minister, & *Academiae Lugduno-Batavæ* doctor; mortuus Sedani in Campania anno 1658. adversus Romanum Pontificem, Purgatorium, Indulgentias, Peregrinationes, & altaria stylium intemperanter exercuit. *Samuel* autem *Maresius* *Picardus* auditor *Ludovici Cappelli*, & *Francisci Gomari*, a Grotio vocatus *Borborita*, idest coenofus, decessit anno 1675. & contra *Volchelium*, *Blondellum*, Dal-

(1) Arianismum instaurare, & ab Ecclesiæ incunabulis propagatum, traditumque fuisse a PP. Antenicænis asseruit in Nucleo Hist. Eccl. *Christophorus Sandius*. Fidem tamen Antenicænorum PP. non tantum vindicarunt Communionis nostræ Theologi, sed etiam *Samuel Gardinerus*, & *Georgius Bullus* Angli, alique. Præexistentiam quoque animorum cum Platone, & Origene asseruit *Sandius* in libro de Origine Animæ edito anno 1671. Sunt hæc heterodoxis aliis communia. Proprior videtur *Sandii* error, Spiritus Sancti nomine intelligi omnium angelorum sanctorum genus. Tradidit id *Sandius* in *Problemate Paradoxon* anno 1678. Illum vero refutavit *Christophorus Wittichius* Lugdunensis.

Dallæum, aliosque gessit litteraria certamina. *Joannes Volchelius* adhæsit Socinianis, ejusque Opus *de vera religione* jubente Magistratu anno 1642. Amstelodami flammis addictum fuit. In eum *Samuel Marsus* anno 1651. edidit Groeningæ opus inscriptum *Hydra Socinianismi expugnata*. De Blondello Presbyteriano jam diximus. *Joannes Dallæus* Calvinistarum, qui Carentone cætus agebant, in Galliis Pastor, ad evertendas Veterum traditiones, & Sacramenta Chriftianitatis & Unctionis extremæ oppugnanda scripsit *de usu Patrum*, & *de Latinorum Unctione*. Natus est anno 1594. & mortuus Lutetiæ anno 1670. *Joannes Gerardus Vossius*, magnum in Litteraria Republica nomen, Dordraci natus anno 1577. & defunctus anno 1650. quam mordicus hæreret Calvinii placitis, demonstrat sextum Operum ejus Volumen edit. Amstelodami anno 1701.

INTER Calvinianos *Conradus Worsvius*, tam Arminianis, quam Gomaristis oppositus, indigna de Deo protulit, affirmans mutationi obnoxium esse, & immensitate carere, nimirum non esse ubique. Fuit autem Worsvius Colonienfis, natus anno 1569. mortuus Tonin-gæ in Dania anno 1622. Ejus cadaver Fridericostadium urbem Norvergiæ translatum, magna pompa funeris ab Arminianis, quibus in ceteris consenserat, elatum fuit. Filium habuit Guilelmum Henricum Vortium, & hunc ministrum Arminianæ Sectæ in oppido Hollandiæ Warmundo.

GOMARISTARUM, sive Calvinistarum rigidiorum antesignanus dicitur *Joannes Piscator* Argentoratensis, qui ob hæresim exulare coactus Herbornam in Nassovia migravit, obiitque anno 1626. Gomarista item fuit pervicax, & acerrimus *Sibrandus Lubbertus* Frisus professor Franequeræ (*Franeker*) qui scripsit plura contra Arminium, Vortium, & Grotium; interfuit Synodi Dordracensi, obiitque anno 1625. Quantum vero Sibrandus vapulat ab Episcopo, ceterisque Arminianis; tantum celebratur a Sixtino Amama, ceterisque Calvinianis.

ISAAC *Peyrerius* Calvinista fabulam invenil Præadamitarum, commentus ante Adam alios extitisse homines a Deo conditos. Illius duntaxat in Veteri Testamento narrari generationes, non præexistentium; quos in ejus systemate nec Adæ prævaricatio perdidit, nec delevit Universalis diluvium. In hanc opinionem de-

descendit *Peyrerius*, quoniam Traditione contempta videbatur sibi constantia rationi, nec repugnans Scripturis. Sed error ei veritatis viam patefecit: cum enim æque a Calvinistis, & a Catholicis revinceretur falsitatis ducto a constanti Traditione argumento; cognita ejusdem traditionis auctoritate, Sedente Alexandro VII. una cum systemate Præadamitico ejuravit hæresim Calvinii Traditiones Majorum rejicientis. *Peyrerius* fuit Aquitanus genere, patria Burdigalensis, ejusque Tractatus *de Præadamitis* prodiit in lucem in Hollandia anno 1655. Antequam vulgaretur, ipse *Peyrerius* impressum librum misit ad Amicum cum versu Ovidii, mutata voce *Urbem in Ignem*.

Vade, nec invideo, sine me liber ibis in ignem.

OBSCURÆ, atque in suis incunabulis præfocetæ fuerunt hæreses, quarum sectatores dicti sunt Metaphoristæ, Illuminati, & Pelagini. *Illuminati*, etiam si exorti dicantur anno 1575. immo a nonnullis anno 1524. & statim extincti, germinarunt tamen rursus anno 1623. in diocesi Hispalensi. At rursus septem eorum concrematis eodem anno, reliquis in exilium pulsus, evanuerunt, Hispani dixere hujus furfuris homines *los Alumbrados*. In hoc situm istorum deliramentum, quod meditationum suarum vanitatem præferebant divinorum Sacramentorum virtuti. *Metaphoristæ* Calvinistarum furculus autumarunt Dominum Jesum non fuisse revera Verbum Dei, sed Verbi symbolum, & Metaphoricam quamdam Imaginem. Horum antesignanus Daniel Sciamier, qui anno 1604. (Spondanus ait 1603.) præfuit synodo Huguenotorum Vapinci in Delphinatu, sinibusque Provinciæ. *Gap* Galli urbem istam appellant. *Pelagii* nomen habent a quodam Jacobo Philippo directore oratorii S. *Pelagiæ* in urbe Mediolani. Prodierrunt circa annum 1650. Jactabant hi, omnes gregarios suos esse prædestinatos, reprobos alios cunctos: orationem mente peractam lucidiorem inspiratione sacrorum librorum, digniorem Eucharistia, necnon præferendam Redemptioni: etiam peccata recto parata sine, esse Deo accepta, ac salutaria; damnandam carnis mortificationem, quando subicitur spiritui; aliaque perniciosissimæ Mysticæ tradebant rudimenta. Hos damnavit Petrus Card. Ortoni postea Pontifex Maximus, dum ad-

ministraret Episcopatum Brixientem. Tarvisii anno 1659 die 19. Sept. eandem heresim ejuravit Joannes Augustinus Recaldinius e valle Camonica Brixientis dioceseos.

AGENTES superiori capite de Conciliis damnatum dixerunt librum de Ecclesiastica & Politica potestate *Edmundi Richerii*. Lingonibus in Gallia Celtica Richerius humili loco natus fuit anno 1560. & vita functus Parisiis anno 1630. A defensoribus Pontificiæ auctoritatibus vehementer pertulit persecutiones, Magistratum, quem *Parlamentum* vocant, summopere acceptus. Cum vero exortis inter Venetorum Rempublicam & Paulum V. dissidiis, quidam Joannis Gersonis Tractatus reculi forent Venetiis, refutati a Ven. Bellarmino; Richerius ardenti animo scripsit Gersonis *Apologiam*, ediditque ulterius anno 1611. librum superius laudatum. In quo docuit, Ecclesiam præcipue Conciliorum canone gubernari; Romanum Pontificem nihil quidquid absque aliis Episcopis in rebus magni momenti posse decernere; beneficia quolibet Ecclesiastica spatio 1400. annorum communi jure sacris electionibus collata, habere a lege naturali, & divina confirmationem. Sua tamen declaratione anno 1629. judicio S. R. Ecclesiæ quidquid scripserat, subjecit, tradiditque *declarationem* illam proprio obsignatam charactere Armando Cardinali Richelieu (1). Factum id præsertim opera F. Josephi Ord. Min. Capuccinorum, viri in Galliis percelebris, & Institutoris Monialium *Calvarii*.

PER idem ferme tempus *M. Antonius de Dominis* Es Jesuita, Archiepiscopus Spalatensis, in Anglia, quo anno 1616. se contulit, edidit *de Republica Christiana* Opus virulentum. In hoc deiciens Romani Pontificis primatum, commentus est unam sanam & Orthodoxam fidem constari posse ex Romana, Calvinistica, Lutherana & Anabaptistica. Romam rediens anno 1622. errores suos abjuravit; sed rediens anno 1624. ad ingenium in Hadriani arce mancipatus carceri, subita raptus est morte: & quamquam resipiscentiæ signa dedisset; illuc tamen Cadaver una cum scriptis traditum fuit *flamini in Campo Floræ* eodem anno 1624.

JAN-

JANSEMIANA hæresis a *Cornelio Jansenio* Episcopo Iprensi denominata, magnum Seculo XVII. excitavit incendium. Jansenius apud Batavos natus anno 1585. Lovanii Doctoris lauream consecutus anno 1617. Iprensi Cathedram anno 1635. obiit in Ecclesiæ communionem anno 1638. scripta sua, etiam extremis tabulis, judicio subjiciens Romanæ Ecclesiæ. In Opere tamen, quod inscripsit *Augustinus*, ad tenebras ab Urbano VIII. damnato, quinque hæreticæ propositiones notatæ sunt, atque anno 1650. a plurimis Galliarum Episcopis delatæ ad Innocentium X. Per biennium hac controversia exagitata, & discussa, idem Innocentius prædictas propositiones Const. *Cum occasione impressionis libri*, &c. tanquam falsas hæreticasque damnavit. Proscripsit illas iterum Alexander VII. anno 1664. & rursus Innocentius XII. anno 1694. declarans damnatas *in sensu obvio, quem verba præferunt*, ac semper inconcussa manente SS. Augustini ac Thomæ sententia. In illis vero Jansenianis propositionibus enuntiatur, aliqua Dei præcepta hominibus justis conantibus & volentibus aliquando esse impossibilia, eosque gratia delitui qua fiant possibilia: omnem gratiam esse in hoc infirmitatis statu effectricem, & illi nunquam resisti: non requiri modo ad merendum, vel demerendum libertatem *indifferentiæ*; & hanc pertinere ad Semipelagianorum damnatam hæresim; & Christum non esse mortuum pro omnibus.

EXORTA ulterius hoc sæculo, prætextu elevandi animas ad spiritualis & mysticæ vitæ perfectionem, Secta *Quietistarum* perniciosissima. Hujus princeps *Michael Molinos* Hispanus diocesis Cæsaraugustanæ in Aragonia, Romæ vivens magna apparentia probitatis. Turpissimæ hujus mysticæ elementa sunt, ad nihilum redigi oportere potentias animæ; hanc non debere in aliquo opere active se gerere, & sese regendam committere divinæ voluntati: omnem deponendam esse sollicitudinem, spem, timorem, & desideria quæque virtutum abjicienda: animam omni affectione ita exspoliatam *in sua quiete* orare etiam dum abripitur somno; atque ita superiori parte Deo conjuncta quidquid in inferiori occurrat (videbis ad omnem turpitudinem aditum patefactum) nullam ei, qui semel Deo subjecit arbitrium, inferre maculam, nec superiorem animæ partem vitia-

(1) Richelieu.

re. *Molinos* Sacrae inquisitionis jussu in carcerem injectus est anno 1685. Ejus asserta ab Innocentio XI. damnata Conit. *Celestis Pastor* anno 1687. In carcere obiit anno 1696.

SECTATORES Michael *Molinos* complures habuit; celebriores tamen fuisse *Franciscus Malavallius* (1) *Mallilienis*, *P. Guillore* Jesuita, *P. Le Combe* Barnabita, *Gujonia* matrona, & *Franciscus de Fenelon* Archiepiscopus *Cameracensis*. De istorum libris, confutatione, & respicientia Auctor *Historiae Eccles. Impressæ* *Coloniae* anno 1754. art. 34. Seculi XVII.

CIRCA hujus Seculi medietatem coepit in Anglia Secta Fanaticorum, quos vocant *Tremblantes*, seu *Quakeros*. Hoc eis nomen accessit, quoniam revelationes suas jactantes, magna corporis agitatione, monent unumquemque verbis Apostoli, ut salutem suam operetur cum timore, & tremore. Principio quidem induti tantum indusio, plebemque Londinensem in trivitiis, compitisque commoventes, tanquam insani caeli sunt flagris, ipsorumque duci *Jacobo Nailor*, qui fuerat castrorum metator, lingua ferro ignito fuit perforata. Non fuerunt tamen extincti; sed vigent etiam nunc, & aliqui extra Italiam vagantur. Dogmatizant, cunctos homines esse conditione pares; neminem esse dominum, neminem servum alterius: urbanitatem aspernantur, nec salutem alicui dicunt, neque caput aperiunt: interpretationis Scripturarum munus cuique indiscriminatum concedi autumant: ceterum jus suum quibuslibet in reliquo tribuunt.

VIXERUNT praeterea Seculo XVII. perditissimi Athei, quorum princeps fuit *Benedictus de Spinoza* *Amstelodami* *Judaico* genere natus, sed & *Judaica*, & *Christiane* religionis defector. Nova methodo & *Geometras* imitatus instaurare ausus est atheismum emissio in lucem anno 1670. *Amstelodami*, non ut fert titulus, *Hamburgi*, *Traetatu Theologico-Politico*: in quo tradit Deum non esse, nisi materiam ubique diffusam, vim naturae in omni re disseminatam, quae vegetior fuerit in Pro-

(1) Malaval.

phetis, quorum oracula a vividiori & subtiliori materia fluxerint, imaginationem excitante acriorem, & nihil referre, utrum uni, vel alteri religioni quis interius adhaereat, modo exteriori cultu eam profiteatur, quae obtinet, vel exigit politia. Non est novum Systema *Spinozae*. Plures illi praesulerunt *Epicurei* (1), & qui cum *Lucano* in libro 9. *Pharsaliae* ajunt,

*Est ne Dei sedes nisi terra, & pontus, & aer,
Et caelum, & virtus? Superos quid quaerimus ultra?*

Juppiter est quodcumque vides, quocumque moveris.

Obiit *Spinoza* *Hagae Comitum* in *Hollandia* anno 1677. exacto vix anno aetatis suae 44.

PARI cum *Spinoza* impietate Deum esse negavit *Lucilius Vanini* *Neapolitanus*, vivus exultus *Tolosae* (2). Etiam in *Prussia* circa annum 1673. quaedam *Atheismi* semina spargebat *Mathias Kunzen*.

RELICOS breviter percurramus. Anno 1614. in *Thuringia* *Ezechiel Meden* se nunc Dei Verbum, nunc *Michaellem* Archangelum nominabat. Similia effutiebant *Antonius Zinganella*, *Maria* Soror tertii Ordinis *S. Francisci*, & *F. Vincentius Augustin*. Excalceatus combasti anno 1621. *Panormi*. *Romae* in campo *Florae* igni tradita anno 1661. imago *Francisci Borri* dogmatizantis *Mariam* esse Deam, & in ejus utero humanam assumpsisse carnem Spiritum Sanctum. Eodem anno *Londini* suspensus est *Venerius* quidam *doliarius*, qui erecto *Vexillo* cum inscriptione, *Vivat Dominus Jesus*, monarchias omnes evertere stultere, ac impie meditabatur. Combustus *Parisiis* anno 1662. *Simon Morinus*, jactans venturum quamcito Christum in gloria, sibi met corporaliter conjunctum. *Flammis* item traditus in *Moscovia* anno 1674. *Quirinus*

○ 3

Kuhl-

(1) Alexander quidam Epicureus. de quo *Albertus Magnus* in 1. *Phys.* *Almaricus* memoratur a *Prateolo* in *Catalogo Her.* redactus anno 1208. in cineres. Hujus discipulus *David de Dinant*. Quidam etiam *Maumethani*, qui appellantur *Ehl Elcabkik*, alique dicit *Zindikites*, fortassis nomine *Sadduceorum*, qui dicebant non esse resurrectionem, neque angelum, neque Spiritum, ut legitur *Act. Apost.* cap. 23. 8.

(2) Anno 1619. natus erat *Taurisani* in *Apulia*. *Spinozistis* quoque adnumeratur *Andreas Cisalpinus Aretius*, qui obiit *Romae* anno 1603. edicus *Clementis VIII.*

Kuhlmannus, pseudopropheta impudentissimus. Rifu digna tanquam sibi divinitus revelata tradidit *Antoniola Bourignonia* orta Lilloæ in Belgio, & defuncta Franequeræ anno 1680. Ajebat enim Adam ante lapsum fuisse utriusque sexus, & filios pariturum absque muliebri concubitu, ipsumque revera hoc pacto genuisse humanam Christi naturam.

INTER errores ab Alexandro VII. damnatos anno 1690. connumerantur 31. propositiones Jansenistarum. At damnavit quoque *Peccatum Philosophicum*, quod propugnari cœperat Divioni circa annum 1686. auctore P. Meunier Jesuita. Permultas propositiones ad laxitatem morum tendentes proscripsit anno 1679. Innocentius XI. Apologiam Casuistarum anno 1658. Præfules Galliarum. *Antonii Sanctarelli* Jesuitæ Doctrina anno 1627. damnata est a Theologis Parisiensibus (1), tanquam patrocinaretur molientibus vitæ regum insidias: sed eodem tempore Richerianos deprimentes Ecclesiasticam potestatem cohiebuerunt Cardinales Rupefucaldius, & Richelius. Cœperat autem superiori seculo exagitari quæstio, an Rex tyrannus, vel hæreticus licite possit occidi. Quæ cum nimia libertate tractaretur; Henricus III. rex Galliarum a Jacobo Clemente gladio confossus est anno 1589. audaci facinore. Illius exemplum secutus Joannes *Chastel*, juvenis improbus, ac super ætatem facinorosus, anno 1594. pugione Henricum IV. tentavit confodere, (2). Et quoniam interrogatus, ubinam tantum sibi licere crimen didicisset, respondit edoctum se in Schola Jesuitarum; in scriptis *Joannis Guignard* ejusdem Societatis in Collegio Claromontano S. Theologiæ Professoris repertis ejusdem perverlitatis munimentis, Joannes *Chastel* prædicto anno 1594. die 29. Decembris, & *Guignardus* proximo anno 1595. die septima Januarii extre-

(1) Ejusdem Sanctarelli Scripta anno 1626. die 14. Martii Parisi fuerunt combusta. Subjertur idem fatum anno 1757. Opera PP. Busembau & La-Croix ob factam cuique potestatem occidendi tyrannos, flammis tradita Tolosæ, & Burdigalæ; necnon Parisiis anno 1758. die 17. Martii *Epistola NN* Cosmopoli, verius Lucæ, superiori anno libente in eorundem Operum defensionem procusa.

(2) A quo Henricus IV. occitus fuit, dicitur inferius in Appendice.

tempo supplicio puniti sunt, in exilium pulsus Jesuitis omnibus in Galliis commorantibus. Vide Thuanum libro 112. Davilam lib. 14. & Hist. Soc. Jesu P. Juvenci tom. 2. pag. 5. qui Guignardum martyrio coronatum affirmat.

ERRORIBUS æquiparantur excedentes laudes Sanctorum; V. G. si præferatur S. Ignatii nomen in charta scriptum nomini Dei (1) prolato a Moyse, hujusque virgæ in signis patris; atque his similia censuris inulta Parisiis anno 1611. de quibus *Abregé de l'Histoire Eccles.* tom. X. pag. 244. præcitata editionis Colonien- sis (2).

C A P U T I V.

RECENSENTUR SCRIPTORES ECCLESIASTICI PRÆSTANTIORES SECVLI DECIMISEPTIMI.

QUANTI Seculo XVII. floruerint Viri literis, & doctrina conspicui, ex tabulis Chronologicis Grave-sonii, aliorumque potest deprehendi. Apud Grave-sonium nempe recensentur ex Scriptoribus Galliarum nullo Regularium Ordinum voto obstrictis XI. Ecclesiastica Dignitate insigniti, Theologi ex Clero Seculari plusquam XX. Interpretes Scripturarum XII. Historici XXIV. Ascetici VI. Jureconsulti XIV. In patria lingua expolienda exercitatissimi VII. Calvinianis XI. prætermisissis. Ex Italis Sacræ, & profanæ eruditionis, & antiquitatis studiosi XIX. Alii exteri quidem, sed in Italia commorati Ecclesiasticæ Historiæ cultores eximii V. & utriusque Juris scientissimi III. Ex Germanis Historici, Antiquarii & Orientalium Linguarum Cultores XII. Ex Belgicis in vario disciplinarum genere celeberrimi XXII. Ex Hispanis VI. Ex Anglis XI. Quid

(1) Tetragrammato *Jehova*.

(2) Vertente Seculo XVII. exorta est apud Anglos nova quædam Secta *Rationalistarum*, seu *Latitudinariorum*, cujus anno 1663. fundamenta jecit Eduardus Baro Herbert in Tractatu de *Religione Gentilium*, Amstelodami proculo. Hujus Sectæ doctrina est, nihil fide tenendum esse, quod naturali rationi non sit consentaneum, nec tantum non repugnans, verum etiam accommodatum ac pervium.

vero de Monachis, & Ordinum Regularium Viris conspicuis? Enumerat idem Graveson Ordinis S. Benedicti Scriptores præstantissimos XVIII. Cistercienses III. Garthufianum unum, alterum Camaldulensem: Ordinis Prædicatorum LXXIV. Ordinis S. Francisci XVII. Augustinensium IX. Canonicorum Regularium V. Carmelitarum II. Carmelitarum Excalceatorum VIII. Societatis Jesu XCI. Congregationis Oratorii Jesu XV. Oratorii S. Philippi IV. Ordinis B. M. de Mercede I. Clericorum Regularium S. Pauli item I. Theatinorum pariter I. Congregationis Doctrinæ Christianæ II. Ordinis denique Minimorum, sive Sancti Francisci de Paula VIII. Horum vero si vel solum nomen velimus exscribere, ultra fines Compendii Historici progredi necessarium erit. Quamobrem præstantiores tantummodo recensēbimus.

Æquum est, ut initio laudetur nomen celeberrimum S. Francisci Salesii: qui natus in diœcesi Genevensi anno 1567. initio hujus Seculi, nempe anno 1602. consecratus est Episcopus, anno 1622. castissimam animam Deo reddidit, & anno 1665. Sanctorum Falsis adscriptus fuit. Ille enim pietatis iter calcantibus institutiones tradidit saluberrimas, & Sanctimonialibus devotionis, caritatis, fidei, & perfectionis femitas exemplis scriptisque monstravit.

LUDOVICI Molinæ Societatis Jesu Theologi, cujus superiori seculo mentionem fecimus, obitus contigit anno 1601. Hujus doctrina circa Concordiam libertatis & gratiæ a FF. Prædicatoribus impugnata, plurimorum Theologorum exercuit ingenia. Illam enim Dominicus Bannus, & Franciscus Zumel tanquam Semipelagianis affinem traduxerant, & hi vicissim doctrinæ proximæ Calvinæ erroribus fuerunt insimulati. Illam Hispaniarum Universitates anno 1595. & 96. proscripserant: atque anno 1597. adversus eam Philippo II. Hispaniarum regi eruditissimum libellum obtulit celebris Dominicanus Lanuza. Is obiit anno 1625. Lobeti in Aragonia. (1) Hinc exortæ Congregationes de Auxiliis sub Clemente VIII. & Paulo V. inceptæ anno 1598. absolutæ anno 1607. Bulla tamen contra Molinæ errores conscripta & Consultorum manu

(1) Albarazin.

manu signata suspensa est, & salva caritate potest impugnari Molinistarum atque Thomistarum sententia. (1)

PUGNARUNT pro Gratia efficaci præ ceteris Thomas de Lemos & Didacus Alvarez Ord. Præd. Jacobus Le Bossu Monachus S. Benedicti, & Gregorius Nunnus Coronellus nostri Augustiniani Instituti. Thomas de Lemos naturæ concessit anno 1629. ejusque Panoplia typis edita fuit anno 1676. Alvarez, qui de Auxiliis spissum conscripsit volumen, obiit Archiepiscopus Tranenſis anno 1640. Nunnus Coronellus Lusitanus Congregationum de Auxiliis a Secretis tanta adversus Molinam ipse scripsit, & ab aliis scripta collegit, ut nihil ad controversiam illam pertinens possit desiderari; inedita sunt tamen, & in Romano S. Augustini Archivio recondita. De Jacobo Le Bossu vide Historiam P. Serry prope finem.

DECEM Jesuitæ sententiam de Efficacitate divinæ gratiæ oppugnare studuerunt occasione prædictorum dissidorum, videlicet, Michael Vasquez, Petrus Arrubal, Benedictus Perrerus, Mutius Vitelleschus, Christophorus Cobos, Bernardinus Rosignolius, Bartholomæus Peres, Joannes Azorius, Gregorius de Valentia, & Benedictus Justinianus. Hi subscripserunt libro, cui titulus, *Confutatio cujusdam sententiæ falsæ de efficacitate divinæ gratiæ: eundemque librum a septem Germaniæ Universitatibus, & una Lotharingiæ approbari curarunt. In quinto Doctrinæ Molinistiæ examine, quod cepit sub Clemente VIII. anno 1602. die 20. Martii, prælaudatus Gregorius de Valentia quædam S. P. Augustini verba ex libro 19. de Civit. Dei corrumpens, atque a Pontifice reprehensus, deliquio corrui, & Neapolim concedens brevi tempore supervixit.*

AT

(2) Neque Ludovicus Molina, neque illius discipuli docent tam prædestinationem ad gloriam, quam prædestinationem ad gratiam esse ex præscientia meritorum. De prædestinatione ad gloriam id quidem tenent complures, sed loquuntur de præscientia meritorum, quæ cum gratiæ adjutorio comparantur. Prædestinationem vero ad gratiam esse ex prævisis meritis, est Pelagiana hæresis, ipsi Molinisti fatentibus. Horum itaque sententiam non recte quidam describunt, ut fecit in Historia Italo Sermone conscripta Franciscus Maria Outieri, Volumine 6. lib. 17. ad annum 1713. pag. edit, Romanæ 314.

AT quoniam aliquos nunc Theologos memoravi-
netas est alios quosdam præclarissimos præterire. Quis
enim vel a limine Theologiam salutavit, cui ignota
sint *Francisci Suaresii*, & *Gabrielis Vasquez* nomina
celeberrima? Suaresio quidem nullum legimus mo-
destiorem & doctiorem, atque nullum libertiorem acro-
remque Vasquesio. Suarez autem obiit anno 1615.
Vasquez anno 1604. Protulit istos fecunda doctissi-
morum Virorum parens Societas Jesu; quæ alterius
genuit *Cardinalem de Lugo*, *Fonsecam*, *Gabrielem Hen-
Thyrum Gonzales*, atque iis clariore paulo post nume-
randos. Nunc enim nobis quosdam e Schola Theolo-
gos commemorantibus, occurrunt Thomistæ doctissimi
Joannes a S. Thoma, *Petrus Ledesma*, *Joannes Ba-
ptista Gonet*, *Antoninus Reginaldus*, *Gonzales duo*, *Vin-
centius Contensonus*, &c. Sapientissimi item inter Theo-
logos hujus Seculi XVII. habentur *Franciscus Sylvius*,
Guilelmus Estius, & *Gummarus Huygens* inter scri-
ptores Belgas celebratissimi. Floruerunt in Augustinia-
na Familia *Angelus Rocca*, *Augustinus Gibbon*, *Lam-
bertus Le Dron*, *Augustinus Lubinus*, *Nicolaus Gavardus*,
Christianus Lupus. In Seraphico Ordine *Claudius Fran-
sen*, *Franciscus Macedo*, *M. Antonius Cappellus*, &c.

INTER Purpuratos Patres immortalitatem famæ
consecuti sunt *Cæsar Baronius*, *Robertus Bellarminus*,
Jacobus David Perronius, *Joannes Bona*, *Laurentius*
Brancatus de Laurca, & *Henricus Norisius*. *Cæsar*
Baronius Congreg. Oratorii S. Philippi Soræ natus
anno 1538. obiit anno 1607. & magnum Opus
Ecclesiasticorum Annualium improbo labore ad an-
num 1198. perduxit, & Martyrologium Romanum
perpetuis notis illustravit. *Robertus Bellarminus* Po-
litianus Societatis Jesu, nepos e sorore *Marcelli*
II. natus anno 1542. vita functus anno 1621. præter
alia permulta insignis Controversiarum Opus descripsit,
a *Jacobo Gretsero* viro ejusdem Societatis doctissimo, &
a *Vito Erbemanno* adversus hæreticos vindicatum.
In illud quippe *Junius*, *Danaus Hunnicus*, *Joan-
nes Gerardus*, *Amesius*, aliique heterodoxi scripserunt.
Carpitur quoque alicubi a *Launojo*, de quo infra
& quantum spectat ad Pontificum potestatem
Temporalibus supra reges, a *Joanne Barclato*, qui
deces-

decessit eodem anno 1621. Ut idem *Bellarminus* Fastis
Beatorum adscriberetur, non tantum superioribus annis
sedente *Benedicto XIV.* verum etiam anno 1677.
sub *Innocentio XI.* & anno 1711. sub *Clemente XI.*
Jesuitæ irritò conatu tentarunt. *Cardinalis Perroni-
us Bernæ* in Helvetia natus anno 1556. & vita fun-
ctus Parisiis anno 1618. fidem Eucharistiæ adver-
sus *Mornæum* luculentissime propugnavit, dilait-
que omnes regis Anglorum oppositiones, cum Mu-
sis quoque interdum versatus. *Joannes Bona* Ci-
sterciensis in Urbe *Pedemontii Montis Regalis* ortus
anno 1609. & Romæ tranquilla morte sublatu anno
1674. de rebus Liturgicis, de divina Psalmidia, de
Sacrificio Missæ, & aliis ad vitam Asceticam perti-
nentibus pie, sapienterque tractavit. *Laurentius* de
Lauræa Ord. Min. Convent. Theologiam Asceticam,
& S. Patris Augustini doctrinam de Prædestinatione,
& Gratia plurimum illustravit; atque is est,
qui magno adjumento esse solet Theologis Congrega-
tionis Sacrorum Rituum. *Henricus Noris* Augustinianus
tanto celebrior evasit, quantum illam tanquam *Janfenii*
assecram adversarii studuerunt traducere (1). Immortale
sibi nomen comparavit *Historia Pelagiana*, *Vindiciis Au-
gustinianis*, pluribusque *Historicis*, *Theologicis*, &
Chronologicis dissertationibus. *Veronæ* natus fuerat an-
no 1631. & obiit Romæ anno 1704.

NEQUE hi tantum, sed alii sapientes viri Vatica-
nam Purpuram decorarunt, ut *Josephus de Aguirre* Ord.
S. *Benedicti Clarus* Theologiæ S. *Anselmi* Commenta-
tor, omniumque Conciliorum Hispaniæ Collector: *Jo-
seph Maria Thomafius* Clericus Regularis *Theatinus*,
non tam vitæ integritate, quam studio antiquitatis
Eccle-

(1) Legantur *Norisii* Opuscula. Illius *Historia Pelagiana* cum *Vin-
diciis Augustinianis*, abque prævio decreto, aut malignantium fraude,
aut nimia ositantia, Indici Expurgatorio S. Inquisitionis Hispaniarum
inserta, illinc deleta est mandato Inquisitionis Generalis *Emmanuelis*
Archiepiscopi Phasalæ; adeo, ut Cl. *Norisii* Opera ab erudito aucto-
re *Litterariorum Ephemeridum*, quæ *Florentiæ* prodeunt in lucem, re-
cte dicantur, *Argentum ignis examinatum, purgatum terræ, purgatum*
septuplum. Pl. II. 7. Prælaudatum Decretum Hispanicum emanatum
fuit anno 1758. die 28. Januarii.

Ecclesiasticæ, linguarum peritia, editisque libris conspicuus, & *Celestinus Sfondratus* Galliæ vindicatæ auctor, *Nodi* tamen Prædestinationis intricator potius, quam extricator.

TANTA fuit omnigenæ eruditionis in aliquibus copia, ut ad miraculum videantur exculti. In horum classe haud hæsitanter locamus *Jacobum Sirmondum*, & *Diophysium Petavium* Soc. Jesu presbyteros, quibus addendus est, *Jacobus Benignus Bossuet*. Sirmondus Ricomagi in Arverniam natus anno 1559. vixit annis 92. atque ab ineunte ætate latina, & Græca MSS. pervolvavit, Bibliothecæ excussit, numismata, & veritas inscriptiones inspexit, nobisque plura occulta antea, vel incerta referavit. Petavius Aurelianensis hanc lucem anno 1587. adspexit, obiitque anno 1652. Hunc inter Jesuitas Aquilam vocant. Edidit Synelium, Epiphanium illustravit, Tempora digessit, exagitavit Scaligerum, Themistii & Juliani orationes notis locupletavit, Poemata, & epistolas concinnavit, & dogmata Patrum amplissimis voluminibus explanavit. (1) *Bossuetus* Meldensis Episcopus, Divioni in Burgundia natus anno 1627. decessit anno 1704. Quæ autem is conscripsit in libris Variationum adversus hæreticos, in Isajam de Vaticinio Partus Virginei contra reviviscentem sua ætate Quietismum; Compendium universalis Historiæ, de gratia ac libertate juxta Augustini doctrinam, funebres Orationes, aliaque Moralia, & Polemica bene multa, missa *Defensione* proluxa propositionum Cleri Gallicani anno 1682. hæc, inquam, admiratione potius digna censentur, quam laude.

IN HISTORIA illustranda sedulam impenderunt operam *Henricus Spondanus* Episcopus Appamiensis, qui scripsit Annales sacros a creatione mundi ad hujus reparationem, Cardinalis Baronii Opus in Epitomen redegit, & usque ad annum 1640. deduxit. Quamquam in Annalium Baronii prosecutione infudarunt plurimum *Odoricus Raynaldus*, & *Jacobus Laderchius*, ejusdem cum

Baro-

(1) *Petavius* posteaquam lib. 9. Theolog. Dogmatum S. P. Aug. Doctrinam de Prædestinatione doctè exposuerat, & vindicaverat, addidit librum 10. cujus priori capiti titulum fecit. *Retractatus Augustini Inrentia*, &c. Causam puto omnibus esse compertam. Vide *Abreg. Hist. Eccl.* tom. 10. edit. anno 1774. pagina 328.

Baronio Congregationis. In prædictos autem Annales Baronii eruditas Historicas, Criticasque animadversiones edidit *Antonius Pagius* Ord. Min. Conventualium natus in Provincia loco humili, & vita functus anno 1699. Hujus postrema Scripta perpolivit complevitque *Franciscus Pagius* ejus nepos de historia Romanorum Pontificum optime meritus. Acta Sanctorum colligere & in lucem edere cœpit *Joannes Bollandus* Soc. Jesu, executus consilium, quod conceperat P. Heribertus Rosvveidus ejusdem Societatis. Prodierunt Ingentis Operis duo priora volumina anno 1643. Huic admoveere deinde manus viri docti, laborumque patientissimi Henschenius Papebrochius, Beartius, Janningus, Sollierius, Pinens, Cuper Boschius, Stiltinus, Suyschen, & Perierius, Tridentini Concilii Historiam conscripsit *Sfortia Card. Pallavicinus* (1) ejusdem Soc. Jesu, eamque latinitate donavit consocius *Joannes Baptista Giattinus*. Obiit Card. Pallavicinus anno 1667. ejusque scopus fuit refutare Historiam *Pauli Sarpi* Ord. Serv. Theologi Reipublicæ Veneratæ, viri præditi felici, & præcoci ingenio, & quamvis a Theologis multis dissentiat, procul dubio doctissimi. Decessit Sarpus anno 1623. Historiam, & Annales Ordinum Regularium plures scripserunt, ut FF. Prædicat. *Thomas Malvenda*, Ord. Minorum *Lucas Wadingus*, Capuccinorum *Zacharias Boverius*, Augustinenium Eremitarum *Aloysius Torelli*, Societatis Jesu *Maffæus Orlandinus*, &c. Italiam Sacram *Ferdinandus Ughelli* Cisterciensis.

Ecclesiasticæ Antiquitatis, quæ historiæ anima dici potest, studiosissimi fuerunt, & præclara edidere monumenta, *Antonius Gallonius* Congreg. Oratorii S. Philippi, qui scripsit de SS. Martyrum cruciatibus, & obiit an. 1617. Subterranea Urbis Romæ, plurimæque ibi recondita monumenta lustravit *Paulus Aringhus* ejusdem Congregationis, qui decessit anno

1676.

(1) Scripserunt Jesuitæ quidam, videlicet PP. *Consti*, & *Gobien*, de ceremoniis, & religione Sinensium, tam immodica Confucii, ejusque virtutum laudatione, ut quinque famosæ propositiones ex illorum libris depromptæ a sacra facultate Parisiensi proscriptæ fuerint anno 1700. die 18. Octobris.

1676. Martyrologium sui Ordinis edidit 1629. *Hugo Menardus* Benedictinus: idem anno 1642. perpetuis adnotationibus illustravit Sacramentarium S. Gregorii Magni. *Hugo Menardus* obiit anno 1644. *Petrus de Marca*, cujus extat *Concordia Sacerdotii, & Imperii*; opera Stephani Baluzii semel iterumque in lucem edita cum Vita Auctoris, notisque, decessit anno 1656. Parisiis, renunciatus ejusdem Urbis Archiepiscopus. *Leo Allatius*, qui post Lucam Holstenium custos fuit Vaticanæ Bibliothecæ, obiitque anno 1669. plura scripsit aptissima ad Græcorum confutandos errores. *Philippi Labbei* Soc. Jesu, qui fati cessit anno 1667. habemus præter alia complura *Concordiam Chronologicam*, *supersius*, & *Philippi Brietii*, & *Collectionem magnam Conciliorum*: in quo eruditionis genere serventissimum ingenium suum exercuit quoque *Joannes Harduinus* idem Jesuita. *Lucas Acherius* Ord. S. Benedicti innumera, quæ latebant, monumenta publici Juris fecit, sublatus pio obitu Parisiis anno 1685. *Joannis Latænoii* Doctoris Sorbonici, qui extinctus est anno 1678. ingentia habentur, varique argumenti volumina, in quibus aliqui styli damnant intemperiam, aliqui nimiam rerum verborumque repetitionem. (1) Græcorum ritus accurate explicavit *Jambus Goarius* Ord. Prædicat., qui obiit anno 1653. Græcorumque Patrum inedita olim Opera vertit, vulgavitque *Franciscus Combesis* ejusdem Ordinis, qui fati cessit anno 1679. *Henrici*, & *Adriani de Valois* fratrum,

(1) *Launoii* liber inscriptus: *Vritable Tradition de l'Eglise, de la predestination, & la grace*, typis procius Leodii anno 1702. in S. P. Augustinum injuriarum plenissimus, damnatus fuit a Clemente XI. Pontifice Maximo anno 1701. die 28. Januarii. *Hyacinthus Serry* Ordinis Prædicatorum, de quo seculo proximo, non solum contra *Launoii* juncti vincias Augustini elucubravit, verum etiam lepidula Epistola, quæ ex Elisiis data, ostendit, quidquid *Launoii* in Augustinum effudit, depromptum fuisse ex Scripturis, religiosissimæ alias, sanctissimæque, Societatis Jesu, quorum enumerat saltem viginti, nempe *Andream Janitum*, *Christophorum Oytegam*, *Dionysium Petavium*, *Franciscum Annatum*, *Gabrielem Vasquez*, *Jacobum Sirmondum*, *Joannem Adamum*, *Joannem Hamelium*, *Joannem Ituron*, *Joannem Maritanum*, *Joannem Marinorum*, *Joannem Baptistam Guesnay*, *Leonardum Lefsum*, *Levium Le Mayer*, *Ludovicum Molinam*, *Petrum Halloix*, *Petrum L'Abbe*, *Stephanum de Champs*, *Theophilum Raynaudum*, & *Thomam Bonartum*.

trum, præclarum in Literaria Reipublica nomen: ille enim Græcos Historicos *Eusebium*, *Socratem*, *Sozomenum*, *Theodoretum*, *Evagrium*, *Philostorgium*, & *Theodorum* Lectorem latina vertit lingua, notisque illustravit: iste Galliam exquisitis dissertationibus reddidit notioem. *Henricus* vero decessit anno 1676. & *Adrianus* anno 1692. Opera Patrum, qui sub tempora Apostolorum floruerunt, collegit, notisque exornavit *Joannes Baptista Cotelerius*, cujus mors consignatur anno 1686. Quæ sacram Chronologiam, & Geographiam haud mediocriter dilucidant, Romanorumque Pontificum propugnant auctoritatem, magno labore collegit *Emanuel a Schelstrate* Belga, qui decessit Romæ anno 1692. postquam de Ecclesia Africana, de Patriarchatu Occidentali, atque de disciplina Arcani tractatus perutilis juvenili ætate elucubraverat.

IN ILLA utiliori Theologia, quæ in stabiliendis Fidei nostræ decretis tota versatur, præter Venerabilem *Bellarminum*, de quo supra, infudavit *Martinus Becanus*, & ipse Soc. Jesu, qui migravit e vita anno 1624. (1) ab omnibus ob singularem modestiam laudatus. Eandem subierunt provinciam *Adrianus* & *Petrus de Walemburch* fratres Batavi; quorum primus Episcopus Adrianopolitanus, ac suffraganeus Archiepiscopi Moguntini obiit anno 1669. alter Episcopus Mysienis, & suffraganeus Archiepiscopi Colonienis obiit anno 1675. De Sacramento Pœnitentiæ, & de sacris Ordinationibus fuisse, & erudite pertractavit *Joannes Morinus* Cong. Oratorii Gallus, qui e vivis excessit anno 1659. (2) Dogmata item Ecclesiæ Catholicæ, & Ecclesiasticam disciplinam exposuit *Ludovicus Thomastinus* ejusdem Congregationis, qui e vita migravit anno 1695. His addendi, qui Polemica SS. Patrum scripta selectis animadversionibus collustrarunt, ut *Optatum Milevitanum* *Gabriel Albaspinæus* Episcopus Aure-

(1) Plurima scripsit pro fide orthodoxa, & pro defensione *Contra-versarum* Card. Bellarmini, necnon pro Societatis suæ, ejusque beatissimi Institutoris honore vindicando *Jacobus Gretserus* Jesuita, de quo Nathanael Sottel pag. 369. Biblioth.

(2) Jo. Morinus in castris Calvinistarum educatus, Parisiis hæresim abjuravit. Idem fecerunt alii viri doctissimi, *Gaspar Scioppius*, *Wilhelmus Rainoldus*, *Petrus Pitheus*, *Henricus Spondanus*, *Tanaquilus Faber*, *Bertholdus Nihufius*, *Isaac Papinus*, aliique literarum laude conspicui.

Aurelianensis, qui decessit anno 1730. Irenæum adversus hæreses *Franciscus Ferardentius*, qui etiam sub hujus seculi initia scripsit Theomachiam Calvinisticam; & Marius Mercatorem *Joannes Garnerius Societ. Jesu*, qui obiit anno 1681.

COMMENTARIA in Sacras litteras elucubrarunt prælaudatæ Societatis viri permulti, inter quos celebrantur *Salianus*, *Mariana*, *Villalpandus*, *Menochius*, *Tirinus*, *Pineda*, *Lorinus*, *Pererius*, *Sevarius*, *A Lapide*, &c. Varia Sacra, & vindicias Textus Hebraici adversus Morinum edidit *Simeon de Muis* defunctus anno 1644. Biblia Maxima novemdecim comprehensa tomis prægrandibus concinnavit *Joannes de la Haye* Ordinis Minorum. Opera autem *Criticorum Sacrorum*, idest, annotationum in Sacram Scripturam, variarumque eo inservientium dissertationum, compacta præsertim sunt ex libris Protestantium, ac primum prodierunt in lucem novem Voluminibus anno 1630. Londini.

DE Theologia morali pertractarunt Societatis Jesu permulti. *Baunium*, *Filiutium*, *Escobarium*, *Azorium*, *Tamburinum*, *Bussembaum*, &c. nullus ignorat. Nec tamen benigniores, ut inquit, sunt Jesuitæ cuncti, sed exactiores premunt semitas *Paulus Comitulus*, & Probabilissimi infectator *Tyrus Gonzales*, *Bonus Marbesius*, *Sambovius*, & *Henricus a S. Ignatio Carmelita* Belgæ prolixè item de doctrina morali scripserunt, laxitates rigidioribus fortasse præceptionibus infectantes. *Apologiam* Casuistarum, tot Præfulum Galliarum censuris dispunctam, omittimus. Italica lingua sive catecheticus, sive concionibus, nemo copiosius, & elegantius scripsit *Paulo Segneri* Soc. Jesu dignissimo, quem Parochi, & Verbi Dei Præcones studeant imitari.

POSTREMO loco recensendi sunt quidam Jansenistarum. Horum antesignanus *Antonius Arnaldus*, cujus Opus de frequenti Communione editum anno 1643, plura excitavit dissidia, sed majora movit quæ scripsit de Gratia, & de morali Practica Jesuitarum. Jansenismi notam non effugit liber inscriptus, *Amor Penitentis*, Episcopi Castoriensis in lucem emissus anno 1687. *Martinus de Barcos* Abbas S. Cyrani, qui anno 1643. refutavit *Prædestinatum* Sirmondi, & anno 1644. palam pro Jansenio certavit. Quædam hujus Opera

peræ latent sub nomine *Petri Aurelii*. Jansenianis adnumerandus quoque *Blasius Paschalis* qui sub nomine *Ludovici Montalti* vulgare cœpit anno 1656. *Epistolas Provinciales*; (1) & qui sub *Vendrochii* nomine illas Latinitate donavit, & notis corroborare studuit, *Petrus Nicolius*. Accedunt directores, cultoresque Monasterii Portus Regii in *Campis*, *Isaac de Saët*, *Petrus Thomas Fosseus*, *Nicolaus Fontana*, *Gothefridus Hermant*, &c. Hos inter recensent quoque Cl. *Tillemontium*, qui mortuus cum magna pietate ac religione anno 1688. in templo illius Monasterii, (2) quod semper coluerat, sepultus fuit. Sui, & fictitio *Vincentii Lexis* nomine scripsit pro Jansenio *Libertus Froemondus* Doctor Lovaniensis, extinctus anno 1653.

ADVERSUS Jansenistas & Bajanistas acuerunt stylum *Stephanus Descamps*, *Franciscus Annatus*, *Joannes Martinus Ripalda*, & *Joannes Martinus* seu *Moraines* S. J. presbyteri. Sed non finit, ut alterius progrediamur, præfixa brevitatis.

C A P U T V.

AUGUSTISSIMORUM CÆSARUM, ET SANCTORUM QUORUMDAM RECENSIO.

RODULPHUM II. Imperatorem vita sanctum absque liberis anno 1612. IV. Idus Januarii dictum est a libi. Eodem itaque anno mense Junio Francofurti electus est *Matthias* ejusdem Rodulphi frater, rex Bohemiarum, & Hungariæ, qui ob grassantem Lutheranam hæresim Praga Viennam Austriæ transtulit Imperii Sedem. Cum autem *Matthias* ex *Anna* filia *Ferdinandi* Austriæ uxore sua nullum suscepisset filium, adoptavit *Ferdinandum* filium *Caroli* Austriaci filii *Ferdinandi* I. Imperatoris, & *Mariæ*

Tom. II.

P

filix

(1) Epistolis Provincialibus nullum datum responsum ante annum 1694. quo in lucem prodit, *Euvrarians de Cleandre & d' Eudaxe*. Hoc Opus celebri Apologia refutatum fuit anno 1696. & seqq. XVIII. aliis Epistolis a P. Matthæo Petit Didier Monacho Ordinis S. Benedicti.

(2) Monasterium illud anno 1709. dirutum fuit.

filia Alberti Ducis Bavariae; eique anno 1617. cessit Bohemiam, & anno insequenti regnum etiam Hungariae. Protestantes per haec tempora pervicaciores effecti magna Christianae reipublicae attulerunt incommoda. Ipse vero Imperator contracto ex animi tristitia languore vita excessit anno 1619. VI. Idus Martii.

ILLI itaque successit prae laudatus *Ferdinandus* huius nominis II. evectus ad Imperii fastigium citato anno 1619. V. Calendas Septembris. Rexit autem imperium usque ad annum 1637. quo decessit apoplexia correptus 8. die Februarii. Fridericum Palatinum anno 1620. superavit, recuperata Bohemia; atque anno 1623. reddita fuit Bavaria Duci Maximiliano, hostibus a Caesare attritis. Anno rursus 1626. ductor Caesarei exercitus *Valstein* prostravit haereticorum phalanges, & Danos Augusti Principis arma fugarunt. Mantuam, quam occupaverant Galli, anno 1629. expugnavit: eodemque anno sancivit, ut Ecclesiastica bona ab haereticis usurpata restituerentur Catholicis. (1)

SUCCESSIT pio, invictoque parenti *Ferdinandus* III. quem ei pepererat Marianna conjux, filia Guilelmi Ducis Bavariae. Post diuturna bella quae gessit cum Svecis, aliisque, anno 1648. pacem Monasterii cum omnibus inivit; eademque pace in posterum fruens Catholicae religioni propugnandae, pietatique exercendae totus incubuit, donec anno aetatis suae 49. & Imperii 20. decessit Viennae anno 1657. die Aprilis secunda.

TENUIT deinde imperium *Leopoldus*, quem *Ferdinando* III. pepererat Marianna filia Philippi III. Regis Hispaniarum. Electus fuit Helenopoli, seu Francofurti anno 1658. die 18. Julii, & coronatus proximis Calendis Augusti. Fuit itaque post mortem *Ferdinandi* III. interregnum plusquam mensium quindecim. Bellum habuit *Leopoldus* cum Gallis diuturnum, regnante *Ludovico* XIV. Conspirantes adversum se plures Hungarorum nobilissimos anno 1669. capitali poe-

(1) Ea occasione PP. Societatis dederunt operam, ut quae spectabant ad Monachos S. Benedicti, monasteria Monialium consequerentur, opera P. Lamormani a Confectionibus *Ferdinandi* II.

nae multavit. Turcarum CCXL. millia in Hungariam irruerunt anno 1683. & Viennam die 13. Julii cinxerunt obsidione; sed abierunt inde, in fugam conversi, caesis permultis, die 12. Septembris a Joanne *Subiescki* Poloniae rege, & a *Carolo* V. duce *Lotharingae*, arrisitque *Leopoldo* insignis *Victoria*. Lacessum deinceps Imperium Turcicum, inito foedere inter *Leopoldum*, *Innocentium* XI. Venetamque *Republicam*, donec anno 1699. sancita pace, quieverunt paululum bellorum strepitus. At rursus pro successione in regna Hispaniarum, vita functo anno 1700. *Carolo* II. rege, inter *Leopoldum* & *Ludovicum* vario pugnatum est Marte. (1) Tandem Imperator anno 1705. III. Nonas *Maji* Viennae in Austria extinctus est hydrope, anno imperii sui quadragesimo septimo.

PRÆTER S. Franciscum Salesium laudatum superiori capite IV. Sanctorum Confessorum numerum auxerunt *Vincentius a Paulo*, *Camillus de Lellis*, *Franciscus de Regis*, *Fidelis* de Simaringa, *Joseph* a Leonissa, *Franciscus Solanus*: quorum, quod infra cap. 6. huius aut seq. Seculi commemoranda sit solemnis apothosis, nunc solum nomen describimus. Migrarunt quoque ad caelestem sponsum Seculo XVII. Sanctimonialia *Maria Magdalena* de Pazzis Florentina, & *Rosa* a S. Maria, Americana. Martyrio plures coronati sunt haereticis, & infidelibus persequentibus. Hanc promeruit coronam anno 1617. in Perside cum aliis plurimis *Catharina* regina Georgiae exquisitissimis suppliciis tentata. In Japonia lento pro fide cremati fuerunt igne anno 1622. *Petrus Zuniga* Augustinensis, *Ludovicus Florez* Ordinis Praedicatorum, *Petrus Davila* Ord. Minorum, & *Carolus Spinula* Januensis Societatis Jesu. De Martyrio *P. Britti* ejusdem Societatis, quod consignatur anno 1695. expectatur Apostolicae Sedis iudicium. Quia martyres non facit poena, sed causa, non sunt in eorum numero computandi decem mille captivi Turcarum, qui Seditionem molientes

(1) *Carolus* II. Rex Hispaniae testamento instituerat *Philippum* V., filium *Ludovici* Galliarum Delphini, haerem suum. Ipse autem *Carolus* II. filius erat *Philippi* IV. Austriae sanguine procreati.

anno 1662. in urbe Mauritanix Algerio crudelissime necari fuere. (1)

VIXIT hoc Seculo, cœpitque Revelationes suas scripto tradere anno 1655. *Maria Agreda* Ord. Min. de cuius libris ac virtutibus non semel est disputatum. Adversus ejus asserta valde affinia Scotisticæ Theologiæ censuram tulit anno 1696. sacra Sorbonæ Facultas: nec unquam quidquid plures moliti sint, ab Apostolica Sede fuerunt approbata, imo cum primum Hispanica lingua prodierunt in lucem, rejecta. Nostrum tamen non est, quidquam aut ejus, aut *Catharinæ* matris, patrisque religiosissimi Viri detrudere virtutibus. Ad Catholicam enim Ecclesiam spectat de his proferre sententiam.

OBIERUNT præterea in magna sanctitatis fama anno 1641. *Claudius Bernardus* presbyter Divionensis, eodemque anno *Joanna Francisca Fremiot* de Chantal, quæ omnium prima institutum a S. Francisco Salesio Ordinem Visitationis ingressa est anno 1610. Hanc modo in Beatarum numero veneramur. *Emus* Parochus diocesis Senonensis anno 1644. migravit ad Superos: *Joseph Calasanzius* Institutor Scholarum Piarum anno 1648. *Vincentius a Paulo* Institutor Congreg. Missionis anno 1660. *Henricus Michæle* diocesis Trevirensis, qui sutores ad officia pietatis revocabat, anno 1666. *Petrus Guillelmus* Canonicus Regularis Bilumni in Sabaudia anno 1673. atque anno 1691. *Maria de Cyz* Leydenfis Virgo ad Catholicam Ecclesiam a secta Calvinistarum Deo prædestinate vocata.

C A P U T VI.

QUENAM SEculo XVII. IN ECCLESIA CATHOLICA DOCTRINA, ET DISCIPLINA VIGUERINT.

SPECTANTEM ad fidem moresque doctrinam Seculo XVII. Ecclesia Christi incontaminatam servavit. Nam.

(1) Sunt qui inter martyres recensent *Henricum Garnet* Soc. J. alioque anno 1606. & sequenti supplicio affectos, quod conspirasset in *Parlamentum*, ut inquit, *Cameram* abito pulvere pyrio subvertendam in Anglia, unde eam ob rem Catholicis omnes fuerunt expulsi.

Nam præter dogmata occasione emergentium hæreseon luculenter exposita, & firmiter stabilita; ubi innovata fuere, aut primum excogitata opinioniones ad corruptelam, vel ad impietatem tendentes, opportune confixæ fuerunt, & refutata. Quod ex magno numero propositionum ab Apostolica Sede scriptarum evidentissime apparet. Enimvero Urbanus VIII. anno 1641. damnatos a S. Pio V. 79. (1) articulos Baji rursus Apostolica Constitutione strinxit; Clemens VIII. anno 1602. confessionem factam per litteras, seu internuntium, nullam & irritam declaravit: Innocentius X. anno 1653. propositiones V. Jansenii, Alexander VII. anno 1665. propositiones 28. & anno 1666. alias 17. Innocentius XI. anno 1679. propositiones 65. atque eodem anno 1679. duas alias prohibuit. Vetuit insuper anno 1682. ne quis utatur aliquo pacto, etiam sine directa vel indirecta revelatione, & gravamine poenitentis, scientia ex confessione acquisita, damnans oppositam assertionem. Idem Innocentius XI. anno 1687. perniciosissimam mysticam Michaelis de Molinos, hujusque positiones 68. reproboavit. Alexander VIII. anno 1690. peccatum philosophicum, deinde propositiones 30. ex Jansenistarum fontibus manantes, censuris confixit. Innocentius XII. novorum Quietistarum, & Francisci de Fenelon (2) Archiepiscopi Cameracensis anno 1699. damnavit propositiones viginti tres.

Ex his edocemur beneficia supernaturalium donorum excedere naturæ fines, Gratiam adjuvare, non perimere libertatem, neque hanc vinculo obstringi necessitatis, nullum esse imputabile crimen ubi non adest libertas indifferentiæ, invincibilem ignorantiam excusare a peccato, plura fieri a peccatoribus, & infidelibus, quæ non sunt a cupiditate vitata, ad universos homines Christi redemptionem extendi, non sufficere in sacramento Poenitentiae attritionem naturalem, eam quæ ex metu gehennæ concipitur bonam esse.

P 3

(1) alias 76. duobus in unum bis copulatis.

(2) Qui errores suos palam e suggestu retractavit, magis ob humilitatem & fidei confessionem laudandus, quam propter falsam proscriptamque doctrinam reprehendendus.

esse & ad gratiam disponere, præceptum annuæ communionis non impleri per communionem sacrilegam, veram animæ perfectionem & devotionem non excludere exteriores actus, atque exercitamenta virtutum; aliaque id genus, quæ opponuntur damnatis illis propositionibus. (2)

QUUM autem hoc XVII. Seculo cum ingenti librorum copia laxiores quoque opiniones fuerint disseminatæ; Episcopi vigilantissimi curarunt collabentem disciplinam restituere, & exundantem malitiam coercere. Si quidam ausi sunt affirmare nemini, quamvis prava consuetudine implicato, denegandam esse sacramentalem absolutionem; facilitatem istam coactæ Sacerdotum Synodi reprobarunt, ut Farsensis 1685. Montisfalisci anno 1692. Casenatensis anno 1693. Bononiensis anno 1698. Socios criminum, seu complices absolvendos non esse a Confessario, ut postulat poenitentiaæ ardor, & ratio pudoris, decreverunt Synodi Veliterna anno 1673. Faventina 1674. Aelina 1683. Arcendas a Sacramentis mulieres comptas, fucatas, & peçtora immodeste nudantes, præter Innocentii XII. sanctiones, decrevere Synodus Senogallienfis anno 1627. Juvenacensis anno 1639. Faventina 1649. Afculana, & Cremenfis 1688.

EXORTA Seculo XVII. quæstione, an qui dispensatur ab esu carniùm, sit etiam dispensatus ab unica comestione, variæ fuerunt sententiæ theologorum, ut liquet

(1) Apologia Casuistarum a pluribus Galliarum Episcopis & ab Apostolica sede confixa; prodiit auctore P. Piot S. J. an. 1657. Alexander VII. anno 1666. proscripsit propositiones 45. & Innocentius XI. anno 1679. alias propositiones 65.

Apologias Auctorum Societatis conscribere P. Moja, & P. Honoratus Fabri, tum proprio nomine, tum nomine Bernardi Stubrokkii.

Antonii Sanctarelli liber a Sorbona damnatus fuit anno 1626. Marianæ item opus de Rege, & Regis institutione idem subiit fatum, Vid. Not. ad cap. 3.

Proscriptæ anno 1655. ab Archiepiscopo Mechliniæ, & exagitatae proximo anno 1650 in Comitibus Cleri Gallicani Propositiones 21. Caramulis fluentes ex principiis Probabilissimi. Nota confixæ aliæ septem depromtæ ex Tract. Mascareghas. Aliæ pariter 43. assertæ ab Elcobarzio, Sancio, & Petro Michaele de Sanronam: rursus decem & septem a facra Facultate Lovamenfi confixæ anno 1653. Plures demum id. numero 127. in Comitibus Cleri Gallicani anno 1700. damnatæ omnium, quæ aderant, Episcoporum suffragiis.

liquet ex Lessio lib. 4. de Justit. cap. 2. Medina lib. 1. Instit. Sacerdot. §. 10. Comitolo Resp. Moral. lib. 4. q. 46. Azorio Instit. Moral. lib. 7. cap. 7. &c. Cum vero jejunium institutum sit ad frenandam carnis concupiscentiam, illa fuit sententia sanior & verior dispensatum in una parte, non esse dispensatum in altera, quam servare queat sine propria salutis discrimine. Saniozem dixi, & veriozem; nam anno 1657. Alexander VII. Cives Romanos dispensans ab esu carniùm in Quadragesima declaravit illos teneri nihilofectus ad jejunandum: quod & Clemens XI. anno 1703. & eo jubente Gaspar Cardinalis Carpegna summi Pontificis in Urbe Vicarius fidelibus indixerunt; perspicue autem explicavit, omnemque eliminavit difficultatem anno 1741. Benedictus XIV.

PRÆTER hæc, aliaque plura ad disciplinam, & ad integerrimam institutionem morum pertinentia, ad pietatem religionemque fidelium excitandam quosdam eximie virtutis in Sanctorum Fastis Summi Romanæ Ecclesiæ Pastores retulerunt Canonizatione solenni. Quem honorem Clemens VIII. anno 1601. detulit S. Raymundo de Pennafort Catalauno: Paulus V. anno 1608. S. Francisca Romanæ, & anno 1610. S. Carolo Borromeo: Gregorius XV. anno 1622. SS. Isidoro Agricola, Teresie Virgini, Ignatio Loyola, Francisco Xaverio Hispanis, & Philippo Nerio Florentino: Urbanus VIII. anno 1625. S. Elisabetha Lusitanorum reginæ, adscriptis numero Beatorum Andrea Avellino, & Felice a Cantalicio; & anno 1629. inter Sanctos Andrea Corsinio, inter Beatos relato Cajetano Thienao: Alexander VII. anno 1658. Sanctorum Catalogo adscripsit Thomam a Villanova Archiepiscopum Valentinum; Clemens IX. anno 1669. Petrum de Alcantara Ord. Min. & Mariam Magdalenam de Pazzis Ord. Carmelitarum: Clemens X. anno 1671. Franciscum Borgia, Cajetanum, Philippum Benitium, Ludovicum Bertrandum, & Rosam Limanam; & anno proximo Beatis accensuit Pontificem Maximum Pium V. Anno autem 1675. idem Clemens X. magnificentissima pompa adscripsit Sanctorum Fastis XIX. Martyres Gorcomienses. Decretus denique anno 1690. ab Alexandro VIII. cultus Sanctorum Joanni a Capistrano, Joanni de

de Deo, Laurentio Justiniano, Joanni a S. Facundo, & Paschali Baylon.

AD INSTAURANDAM disciplinam Monasticam condunt plurimum aut institutæ, aut reformatæ religiosorum virorum Familæ. Etenim hoc seculo a Petro Cardinale de Barulle instituta est Congregatio Oratorii Jesu, cœpta Parisiis anno 1611. & confirmata a Paulo V. anno 1613. Clerici Regulares Scholarum Piarum instituti sunt anno 1617. a B. Joseph Calasancio Aragonensi: (1) Qui Pii Operarii vocantur, instituti a Carolo Carafa Neapolitano anno 1606. approbati fuere anno 1621. a Gregorio XV. Congregationem Presbyterorum Missionis instituit anno 1626. S. Vincentius a Paulo.

Rigidiorem vivendi formam professæ sunt plures Congregationes, ut Monachorum S. Benedicti Congregatio Verodunensis in Lotharingia confirmata anno 1604. a Clemente VIII. & S. Mauri anno 1618. approbata a Gregorio XV. Cisterciensium, qui dicuntur de la Trappa, reformatio cœpit anno 1662. Canonicorum Regularium S. Genovesæ anno 1634. ab Apostolica sede confirmationem obtinuit. Reformationi Ordinis Prædicatorum in Galliis operam dedere Sebastianus Michael, & Joannes Baptista Carre, quorum ille decessit anno 1618. & iste anno 1653.

FEMINARUM quoque perutilium, & puellarum institutionem curantium, coctus hoc XVII. Seculo prodierunt. Enimvero Victoria Furnaria anno 1604. Genuæ Virgines, quæ a ceruleo vestis colore vocantur Cælestes, in unum congregavit. Quæ appellantur Visitationis, auctore Francisco Salezio, anno 1610. primam domum Anneckii in Sabaudia incoluerunt. Insequenti autem anno Visulinas Maria Luillier Parisiis, eodemque anno 1611. in Lotharingia Petrus Fereus instituit. Moniales S. Benedicti in Galliis Calvarii nomine celebres originem habuerunt circa annum 1618. ad probationem vero a Gregorio XV. anno 1621. Harum institutor, cum

(1) Anno 1617. Ordo Clericorum Scholarum Piarum segregatus fuit a Congregatione Clericorum Matris Dei, cui aggregatus fuerat anno 1614. Quare Matris Dei stemma, nomenque retinuit. Sacri hujus. instituti primordia ad annum 1597. videntur esse referenda.

cum Antonia principe Aurelianensi vita functa anno 1618. Pictavi, sexto ab exordio Congregationis mense, fuit Joseph Ordinis Cappuccinorum, qui pie decessit labente anno 1638. antequam Vaticanam Purpuram, ad quam Ludovicus XIII. illum nominaverat, fuisset affectus. Jesuitissas extra claustra viventes Urbanus Papa VIII. anno 1630. suppressit (1).

PRÆTER Equestres Ordines. Sanguinis Christi institutum a Vincentio Gonzaga Duce Mantuæ anno 1608. & S. Ludovici a Ludovico XIV. Christianissimo Rege anno 1693. alii hoc Seculo Equites speciosis titulis condecorati fuerunt, nimirum anno 1652. in Silesia Equites Mortis: anno 1660. Brennoburgi Equites Concordiæ: anno 1685. in Borussia Equites Generositatis: anno 1692. in Argelia, vulgo Torgau, Equites Sinceritatis, & anno 1690. in Saxonia Equites Integritatis. Etiam Matronarum Ordines instituti, videlicet, anno 1662. sub nomine Virtutis, cum Epigraphe circa symbolum solis, Sola triumphat ubique; & anno 1668. Crucis Dominicæ, aureo hujus signo inscriptis verbis, Salus & Gloria. Huic Ordini Augustissima Imperatrix præficitur.

AP-

(1) Bulla Urbani VIII. qua supprimitur Congregatio Jesuitissarum, promulgata fuit sequenti anno 1631. mense Majo. Eadem congregatio in Germania, Viennæ præsertim, & Pragæ fuerat propagata. Adversus illam Romæ coram Sacra Congr. de Propaganda Fide orationem habuit gravissimam, instructamque nervosis rationum momentis Valerianus Magni Mediolanensis Ordinis FF. Prædicatorum: Valerianus iste laudatus in Epistola decimaquinta ex Provincialibus. Scripsit Valerianus adversus Gomenium ministrum Protestantium librum inscriptum; Echo Absurditatum Ulvici de Neufelblaesa, impressum Cracoviæ anno 1646. Vaticanam Purpuram, quam ut illi conferret Urbanus VIII. per epistolam enixe rogaverat Uladislaus rex Poloniæ, sprevit humillime, ut Evangelicis Missionibus totus incumberet. Videtis Bailletium Volumine I. Anz., pag. 259. Obiit Valerianus Salisburgi apud Bavaros ann. 1661. Extat de pio illius obitu Relatio anno proximo 1662. typis proculsa.

A P P E N D I X

RERUM ALIARUM COMPLURIUM .

HENRICVS IV. *Borbonius* rex Galliarum anno 1610. pridie Idus Majas a Francisco Ravalliano nefario parricida confossus interit (1). Regnavit postmodum usque ad annum 1743. *Ludovicus XIII.* filius Henrici IV. & Mariæ Mediceæ: tum *Ludovicus XIV.* cognomento Magnus, filius Ludovici XIII. & Annæ Austriacæ: qui obiit die 1. Septembris anno 1715. In Hispania post Philippum III. vita sanctum anno 1621. regnarunt *Philippus IV.* ejus filius usque ad annum 1665. deinde *Carolus II.* qui absque liberis decessit Cal. Novembris anno 1700. constituto tabulis Testamentariis herede *Philippo Borbonio* duce Andegavensi. Is est *Philippus V.* qui ab anno 1700. Hispaniarum Monarchiam gubernavit usque ad annum 1724. quo filio *Ludovico I.* renunciavit regnum, quod tamen eodem anno, Ludovico extincto, rursus suscepit administrandum. In Lusitania vero ab anno 1621. usque ad annum 1640. regnavit prælaudatus *Philippus IV.* rex Hispaniarum: at anno 1640. Lusitani propriam regem elegerunt *Joannem IV.* duce[m] Braganziæ, qui regnavit usque ad annum 1656. Hic successit *Alphonfus VI.* mortuus anno 1683. atque *Alphonso Petrus II.* qui e vivis migravit anno 1706. V. Idus Decembris (2)

MAHUMETI III. extincto anno 1603. successit *Achmetes I.* qui obiit anno 1617. die 15. Novembris. Imperium tunc administravit brevi tempore illius frater

(1) Agebat *Henricus* annum 57. parricida autem die 27. ejusdem mensis affectus supplicio natus erat annorum 31. Cor Regis ad Collegium Jesuitarum translatum fuit.

(2) Angliæ Coronam post *Elisabetham* mortuam anno 1603. consecuti sunt *Jacobus I. Stuartus* eodem anno. *Carolus I.* anno 1625. *Cromwellus* tyrannus anno 1648. *Richardus* item tyrannus anno 1659. *Carolus II.* anno 1660. *Jacobus II.* anno 1685. regno expulsi. *Gustavus III.* anno 1680. In Polonia post *Sigismundum III.* adepti sunt regnum anno 1632. *Uladius Sigismundus*; anno 1648. *Joannes Casimirus*: anno 1649. *Michael Choributius*: anno 1674. *Joannes Sobieski*, & anno 1697. *Fridericus Augustus*.

frater *Mustapha*, sed hoc ob inertiam & immanitatem deposito, acclamatus est Imperator *Osmannus* filius *Achmetis*. *Osmannus* ob bellum infeliciter gestum cum Polonis anno 1620. post biennium e throno dejectus, & laqueo peremptus est. E carcere eductus, & ad thronum rursus evehctus *Mustapha*, transactis vix sex mensibus, de throno rursus deturbatus anno 1623. tenebricoso inclusus est carceri. Commissum tum imperium *Amurathi IV.* fratri *Osmanni*, & filio *Achmetis I.* qui periit ob nimiam ebrietatem anno 1640. die 8. Februarii. Imperarunt deinde *Ibrahim* frater *Amurathis IV.* usque ad annum 1649. *Mahumetes IV.* filius *Ibrahim* usque ad annum 1687. *Solimanus IV.* frater *Mahumetes* usque ad annum 1697. *Achmetes H.* frater *Soleimani* usque ad annum 1695. *Mustapha II.* filius *Mahumetes IV.* & nepos *Achmetis II.* ab anno 1695. usque ad annum 1703. quo anno solium conscendit *Achmetes III.* illius frater.

INTER Christianos, horumque hostes infensissimos *Mahumetanos* non semel bellum exarsit. Primo hujus Seculi anno nempe 1601. Hispani Algerium frustra occupare tentarunt. At anno 1603. in Hungaria Turcæ magna affecti sunt clade. Post biennium ipsi occuparunt *Strigonium* urbem *Pannoniæ inferioris*. Maurorum non-genta millia anno 1610. regnante *Philippo III.* iusta ex Hispaniis discedere. *Melitenensium* Equitum triremes anno 1644. deprædarunt naves Turcicas, quibus cum *Osmanno* filio *Ibrahim* vehebatur *Sultana Saphira*. Irruentes anno sequenti 1645. in *Cretam* insulam, *Caneam*, olim *Cydoniam*, urbem munitissimam longa obsidione expugnarunt. A Venetis anno 1649. devicti maritima pugna, & rursus anno 1651. 1655. & 1657. superati, anno 1663. in Hungaria victoriis potiti sunt, atque anno 1669. insulam *Cretensem* in suam redegerunt potestatem, post certamen vigintiquatuor annorum, & obsidionem mensium 28. dierumque 27. Centum quinquaginta millia *Barbarorum*, *Christianorum* vero triginta millia in bello *Cretensi* perierunt. *Algerium* anno 1682. 1683. & 1689. tormentis bellicis, quæ *bombardas* vocant, Galli vexarunt. Apud *Strigonium* anno 1685. sub *Carolo V.* duce *Lotharingæ*, & anno 1687. apud *Patras* in *Peloponneso*,
a Ve-

a Venetis Turcæ clade postrati sunt magna. Taurinum (1) anno 1690. occuparunt, & anno 1692. amiserunt in Hungaria Varadinum.

NEQUE hæc tantum bella Sæculo XVII. contigerunt, sed alia plurima. In Galliis enim viguit bellum civile Calvinistarum, anno præfertim 1625. & sequenti. At anno 1627. Rupella a Ludovico XIII. fuit expugnata, ibique restituta religio Catholica. Vexata quoque est Gallia intestinis discordiis, auctore præcipuo Gondæo bellicosissimo principe. Adversus Sabaudicæ Ducem anno 1630. prælaudatus Ludovicus XIII. castra movit. Inter Gallos vero, Hispanosque sæpe sæpius exarsit bellum, ut anno 1635. 1647. 1650. 1654. 1658. & 1673. Etiam cum Anglis, Danisque Galli anno 1656. pugnarunt. Ingentem Hispanorum cladem ad Rupem Regiam in Campania, seu in finibus Hannoniæ anno 1643. Episcopi Monasteriensis adversus Batavos copias militares anno 1665. coactas, ceterosque flagrantium bellorum apparatus, motusque prætereo. Angli anno 1694. Britannicæ portum *Briwatan* (vulgo *Brest*) occupare frustra tentarunt.

Nec diu in enarrandis rebus aliis, quæ aliquibus infaultæ fuere, morabor. Recensendæ sunt tamen Urbes tormentis bellicis, quæ bombas vocitant, quassatæ, ac semidirutæ. Experta est hujusmodi tormenta anno 1684. jussu Christianissimi regis Civitas Genuensis, Algerium insuper anno 1682. & rursus anno sequenti; necnon Bruxellæ anno 1695. Incendio anno 1621. absumptum est una cum Bibliotheca Collegium Jesuitarum Colonienſe: quo anno Jacobus Reingius ejusdem Societatis ad Protestantas defecit. Tertia item pars Civitatis Constantinopolitanæ cum Bibliotheca MSS. Arabicis refertissima, anno 1633. voracitate flammaram redacta est in cineres. Terræmotus Neapoli, finitimisque urbibus anno 1688. & 1694. damna attulit maxima. Concidit priori Sacræ Jesuitarum Ædis testudo, porticus elegantissima Templi Castoris, & Pollucis; Beneventum vero, & propinqua oppida æquata solo. Verum hæc ex tristibus enarrasse sufficiat.

PROSPERIORA referamus, ac primum fœdera pacis,
&

(1) Belgrado.

& diffidentium concordiam. Ergo inter Paulum V. & Venetos anno 1607. compositæ sunt controversiæ. Sopita anno 1618. in Galliis civilis discordia. Maria Medicea Regina anno 1620. reconciliata Lodovico XIII. Inter Gallos Anglosque anno 1629. pax inita, & anno 1664. Pisanos inter, & Romanum Pontificem, Galliarumque Monarcham: inter Gallos quoque & Hispanos anno 1668. ac pariter inter Angliam, Hollandiam, & Daniam. Item anno 1669. inter Carolum Ducem Lotharingiæ, & Electorem Palatinum. Anno autem 1679. Imperium, Gallia, Dania, Svecia, Electores, Turcæ etiam, Noviomagi, idest, Spiræ concordiam firmarunt. Apparuit anno 1680. die 26. Decembris ingens ille Cometes, cujus occasione *Cassinus* percelebris Mathematicus conscripsit *Systema* de istorum crinitorum siderum reditu periodoque; suasque commentationes, cum titulo *Pensées diverses*, edidit Petrus Bayle, caute legendum Opus. Vide proximi Seculi caput tertium. Episcopi Gallicani anno 1692. diffidiis compositis Innocentio XII. obtemperarunt.

Ea insuper jucundiora sunt, fideique Christianæ monumenta splendidiora, quæ subsequuntur. Magni enim Principes Sæculo XVII. abdicatis erroribus, & terreno principatu neglecto, nomen Christo dederunt. Anno 1621. filius Mahumetis Imperatoris Turcarum suscepit baptismum, Francisci nomine assumpto. Rex Tunetæ pariter anno 1646. baptizatus, est, illi Dominici nomine inposito. Filius quoque primogenitus Jungley Imperatoris Sinenſium cum matre ad Christianam religionem accessit, ei nominæ indito Constantini, atque parenti inposito nominæ Helenæ. Quod contigit eodem anno 1646. Rex itidem Monomotapæ in Africa anno 1652. baptismate regeneratus est, & appellatus Dominicus. Major natu Dynastæ Marocii, quod Africa regnum veteres dixerent Bocanum Hemerum, anno 1667. sacro initiatus lavacro, ingressus est Societatem Jesu. Hanc anno 1642. amplexus quoque fuerat Cassimirus Poloniæ Princeps, qui anno 1646. promotorus fuit ad Purpuram Vaticanam, qua tamen sese abdicavit anno 1668. proficiscens in Gallias. (1)

His-

(1) Permulti alii viri principes ab hæresi ad Romanam Ecclesiam veni-

HISCE Catholicæ Religionis triumphis accessit Christianæ Reginae Svecorum ad Catholicam fidem conversio. Quæ anno 1654. regnum cessit Carolo Gustavo filio Joannis Casimiri Comitis Palatini: anno proximo Romanæ Ecclesiæ professa est dogmata: Laureti Deiparæ regale diadema sceptrumque dicavit; atque anno 1656. in urbe Roma abjuravit errores Lutheri, & sacro Chrismate ab Alexandro VIII. obsignata, postmodum Christina-Alexandra fuit appellata. Etsi autem anno 1660. & rursus anno 1660. in Sveciam ob regni negocia tractanda concessit; nunquam tamen a proposito susceptæ religionis Catholicæ potuit dimoveri; & Romam reversa, doctissimorum virorum usa est contubernio, ibique magna litterarum atrix ac patrona obiit anno 1689. monumento in Æde Vaticana eidem erecto.

ÆQUUM tandem est, ut nonnulla dicamus de litterarum incrementis, Virisque clarissimis. Academiæ institutæ sunt in Belgio anno 1614. Groningana, & anno 1636. Ultrajectina: Parisiis anno 1666. Academia scientiarum: In Germania anno 1607. Gissena, & anno 1669. Chiloniensis; atque in America Guatimalensis, in nova Hispania anno 1628.

VIRIS Seculi XVII. præstantissimis præter enumeratos cap. 4. accensendi sunt, *Justus Lipsius* Belga, qui obiit anno 1606. *Antonius Possevinus* Societatis Jesu obiit anno 1611. *Seavola Sammartianus* obiit anno 1623. *Andreas Schottus*, *Famianus Strada*, & *Joannes Mariana*, Soc. Jesu, quorum primus obiit anno 1636. alter ineunte Seculo floruit, tertius circa annum 1624. decessit (1). *Isaac Casaubonus* Card. Baronii ad-

venere: anno 1614. *Wolphangus Wilelmus* dux Neoburgi: anno 1659. *Christianus Augustus Palatinus* Elector, cujus exemplum forores præclarissimæ secutæ sunt. Vide Indicem præmissum Epistolis dogmaticis P. Seedorff. S. J. editis Gallico, Italoque idiomate.

(1) Excelluit in Mathematicis *Christophorus Clavius* Bambergenfis Soc. J. Mortuum Romæ anno 1612. die 6. Februarii tradit *Alegandri* in Biblioth. pag. 74. A bubalo humi afflicto, contritum, necatumque, dum inviseret septem Urbis templa, narrat in Oratione de *Philosoph. lucroso exitu* Paganicus Gaudencius. *Benedictus Menzini* inter Poetas Italos haud vulgaris Florentiæ natus est anno 1646. Sed Romæ decessit inchoato jam Seculo XVIII. idest, anno 1704. *Ægidius Menzini* Græcæ, Latina, Itala, & Gallica poesi celebris anno 1692. Parisiis

adversarius vita functus est anno 1614. *Joannes Drusius* anno 1616. *Arnoldus Pontanus* de Chronologia præclare meritis, anno 1605. *Jacobus Augustus Thuanus* Historicus accuratissimus anno 1617. (1) *Sethus Calvinus*, & ipse Chronici auctor obiit anno 1615. *Joannes Buxtorfius*, Hebraicarum litterarum peritissimus obiit anno 1629. *Fronto Ducaeus* Jesuita egregie eruditus obiit anno 1623. *Trajanus Bocalinus* facetus & maledicus interiit Venetiis, sacculis arena plenis contusus. *Philippus Cluverius* insignis Geographus ob. anno 1623. *Thomas Campanella* Ord. Prædicat. celebris Philosophus an. 1639. *Petrus Cuncus* illustrator Reipublicæ Hebræorum anno 1638. *Joannes Meursius* indagator Antiquitatis anno 1639. *Renatus Cartesius* peracutus Philosophiæ Novator decessit anno 1650. *Petrus Molinaeus* hostis Catholicæ Religionis infensissimus, anno 1558. *Petrus Gassendus* Philosophiæ Epicuræ instaurator, anno 1655. *Gerardus Joannes Vossius* miræ eruditionis, & eloquentiæ, (2) utinam Orthodoxus! obiit anno 1650. Quid maris arenas numero, oceanumque dimetior? Occurrunt & Catholici, & Heterodoxi prorsus innumeri *Ludovicus Capellus*, *Aubertus Miræus*, *Erycius Puteanus*, *Nicolaus Rigaltius*, *Gaspar Scioppius*, *Joannes Seldenus*, *Daniel Heinsius*, *Jacobus Usserius*, *Joannes Dallexus*, *Samuel Petitus*, *Gabriel Naudæus*, *Claudius Salmastius*, *Fridericus Spanhemius*, *Samuel Bochartus*, *Joannes Lightfootus*, *Lucas Holstenius*, *Joannes Henricus Hottingerus*, *Joannes Fredericus Gronovius*, *Tanaquillus Faber*, *Thomas Villis*, *Thomas Pope-Blount* &c., &c. (3)

NE

sis occubuit. *Joannes-Baptista Motieus*, quem Galli tanquam Comœdiæ inter suos parentem habuerunt, obiit Parisiis anno 1673. dum in theatro personam ageret *Egypti Imaginavi*, correptus apoplexia.

(1) Thuanii Historia Romæ proscripta est anno 1609. una cum libris Gallicè scriptis, *Le Plaidoyer de M. Arnauld contre les Jesuites*, & *L'Arrest du Parlement de Paris contre Jean Châtel*.

(2) De isto etiam supra cap. 3.

(3) Concesserunt naturæ Seculo XVII. viri eloquentia, & poetica eruditione conspicui. Recehebo nonnullos. Decessit anno 1602. *Paulus Melissus Schedius* Heidelbergæ inter Germanos Poetas Pindaro, & Venulino Horatio comparatus: Anno 1606. *Philippus Desportes* Carnutenfis Henrico III. Galliarum regi acceptissimus, & Gallicanæ linguæ princeps & foler.

NE mireris prætermiffum a nobis *Galilæum* Galilæi Florentinum, Mathematicum, & Philofophum præftantiffimum. Non oblivionis, fed follertiz id fuit, quoniam de Galilæo quædam funt adnotanda. Ac primum Patavii, & Pifis illum tradidiffe Mathematicas difcipulas maximo cum plaufu, auditorumque profectu. Deinde principem Galilæum haberi recentiorum philofophorum, quales funt, Bacon, Hobbes, Boile, Des-Cartes, Van Helmont, alique sexcenti, ut inquit *Animadu.* in Philofoph. feft. 18. Rapinus, inſuper ad Galilæum inſiſſimum Florentiam e longinquis civitatibus iter vix ſapientiffimos inſtituiſſe. Uterius Galilæi ſententiam de motu terræ, quæ anno 1633. proſcripta fuit, modo ab illius quoque Inſtituti, cujus opera damnata fuit, Philoſophis propugnari. Inexplebilem ſapientiz animam exhibuit vir ille maximus anno 1642.

DE

ſolertiſſimus expolitor. Anno 1618. Jacobus Cardinalis *Petrionius* teſtiſſimæ vir memoriz, & magnæ apud Paulum V. Romanum Pontificem auctoritatis. Ad ſcientias reliquas, in quibus excelluit, poeſeos didit ornamenta. Joannes *B. Marini* Neapolitanus inter Poetas ſæc. ætate ſua clarus, ſed neque imitatione, neque lectione dignus, ætate anno 1625. Franciſcus *Malherbe*, qui Pariſiis deceſſit anno 1638. præ Gallicæ poeſeos a ſuis habetur. Joannes *Armannus Du-Pleſſis* Cantabrigiæ *Richelieu*, inter maxima Regni negocia illi commiſſa, muſis deſtituit, exiitque mortalitatem anno 1642. Franciſcus *Trifanus*, cognoſcente *Eremita*, vita ſanctus anno 1655. inter Gallos dramatiſtis componendis totus incubuit. Petrus Juſtus *Saurel* Soc. J. Valentiniſſimus deſinitus anno 1662. de rebus minimis allegorias expolito carmine pariter. Joannes *Deuhlam* Dublinenſis anno 1668. Joannes *Milton* Londiniſſimus anno 1674. Edmundus *Waller* iſdem Anglus anno 1687. obierunt eorundem patrio idioma editis admodum conſpicui. Eodem anno deſinit Petrus *Petit* in Gallia, & anno 1684. Petrus *Cornelius* ſatis ceſſentis Joannes *Racine* anno 1699. deſunctus eſt.

DECIMUM OCTAVUM
E C C L E S I Æ
S E C U L U M
C A P U T I.

ABSOLVITUR PONTIFICUM ROMANORUM
CATALOGUS.

ROMANAM & Apoſtolicam Eccleſiam proximo hoc Seculo gubernarunt Pontifices Maximi *Clemens XI. Innocentius XIII. Benediſtus XIII. Clemens XII. Benediſtus XIV. Clemens XIII.*

CCXXXV. CLEMENTEM XI. electum fuiſſe in ſupremum Catholicæ Eccleſiæ Paſtorem anno 1700. IX. Calendas Decemb. dictum eſt in fine Catalogi Pontificum Seculi præcedentis. Patria illi Urbinum Umbræ civitas, Familia Albana, nomen Joannes Franciſcus. Vix poſt triduum delatum honorem exceperit, ſpecimen exhibuit ſingularis humilitatis. Præſuit ditionis ſuz regimini prudentia, ſedulitate, juſticia. Eccleſiaſtica Jurisdictionis propugnator regiam Sicilia Monarchiam abolere ſtudit, improbatique collatam Duci Hannoverenſium Heterodoxo dignitatem Electoris Imperii. Commendant vero Clementis liberalitatem collata Jacobo II. & III. e regno Angliæ extorribus ſubſidia, & pauperibus diſtributa ſupra decies centena millia aureorum: devotionem, pietatemque celebratum quotidie ſacrum, indiſtum Conceptionis B. M. V. Feſtum, novum Sanctiſſimi ejus Sponſi Officium: eliminandi cujuſlibet erroris ſtudium, damnatio rituum Sinenſium facta anno 1704. die 28. Novembris, Conſtitutio *Vineam Domini* adverſus Janſenianos edita anno 1705. die 20. Octobris, (1) Approbatio
Tom. II. Q

(1) Damnatur eadem Conſtitutione famoſus *Casus Conſcientiæ*, jam a 40. Sorbonæ doctores anno 1701. approbatus: quo aſſerebatur

batio rerum gestarum a Thoma Card. de Tournon per Breve, *Ad Apostolatus*, emissum anno 1711. die 15. Martii, proscriptio 101. propositionum Quesnelli per Const. *Unigenitus*, emanatam anno 1713. die 8. Septembris, declaratio immunitatis doctrinæ Theologorum Catholicorum per Apostolicas litteras, *Pastoralis Officii*, datas anno 1718. die 28. Augusti. (1) Denique Clementis XI. singularem eloquentiam commonstrant illius Homiliæ; aliæque scripta typis commissa. Excessit e vivis decurrente anno Pontificatus sui XXI. nempe anno 1621. die Martii 19. in festo S. Joseph, quem peculiari devotione coluerat.

CCXXXVI. SEDIT post Clementem *Innocentius XIII.* antea Michael Angelus de Comitibus Romanus, qui summum Pontificatum splendida majestate, pacato imperio, & munificentissima liberalitate administravit biennio, ac mensibus fere decem; illum quippe obtinuerat anno 1721. VIII. Idus Majas, & cum mortali vita dimisit anno 1724. Nonis mensis Martii.

CCXXXVII. SEDIT postea *Benedictus XIII.* antea Vincentius Maria Card. Ursinus Ord. Prædicat. simplicitatis maximæ, summæ probitatis, humilitatis eximie Pontifex, & Ecclesiasticæ disciplinæ custos diligentissimus. Hunc S. Philippi Nerii beneficio a terræmotus ruina liberatum, a Beneventana ad Romanam Ecclesiam regendam Deus transtulit anno 1724. IV. Calendas Junias. Omnia Pontificum officia ipsemet sacrorum rituum peritissimus exercuit, Clericorum habitum laicis inhiuit, ipse vero religiosam Dominicani Ordinis vestem numquam dimisit. Ecclesiam suam Beneventanam anno 1727. & 1729. invisit. Doctrinam de gratuita prædestinatione, & gratia *se ipsa* efficaci confirmavit Apostolicis literis datis in forma Brevis ad FF. Prædi-

fas esse obsequioso silentio Constitutioni *Unigenitus* obtemperare, & subscribere *Formulario*, latente in animo de sensu quinque propositionum Jansenii subscribentium iudicio. Eundem *Casum Conscientiæ* proscripterat *Clemens XI.* anno 1703 die 12. Februarii, biennio ante Constitutionem *Vineam Domini Sabaoth*.

(1) Pro immunitate Ecclesiastica anno 1715. Clemens XI. abolevit in Sicilia studuit magistratum *Judicis Monarchiæ* nuncupatum; atque Ecclesiastici obtemperantes Pontifici a potestate laica pulsi fuerunt in exilium.

dicat. anno 1724. die 6. Novembris (1) Proscripsit & ipse Sinenſium ceremonias. Diffidia inter Romanam & Prin-

Q 2

Prin-

(1) Incipit Breve Benedicti XIII. *Demissas preces*. Eidem Pontifici anno 1728. ad controversias circa Gratiam eliminandas propositi fuere duodecim articuli: de quibus, peculiari etiã Congregatione instituta, & Theologorum præmissa consultatione, nihil est definitum. Sunt vero

DUODECIM ARTICULI.

I. Post Adæ peccatum nemò deinceps veram justitiam, aut salutem æternam adipisci potest, absque Mediatoris & Redemptoris fide, modo magis explicita, seu distincta, pro varietate temporum, seu personarum.

II. Lex Moysis, vi propria, necessariam ad implenda præcepta Dei gratiam non conferebat.

III. Absolutæ Dei voluntati nemo resistit.

IV. Ut in statu naturæ lapsæ liberum hominis arbitrium peccare, aut mereri censeatur, non requiritur æqualis ad bonum & ad malum facultas, aut æqualis utrinque propensio, nec vires in voluntate æquales.

V. Cæcis, & obduratis omnem gratiam interiorem aliquando subtrahi in peccatis præcedentium peccatorum, multi & celebres Theologi sine erroris periculo propugnant. Qui autem omni gratia destituti gravia peccata contraherent, coram Deo reos non esse nemo dicere audeat.

VI. Præcipuum Religionis caput est divinum mandatum de dilectione Dei a ceteris præceptis distinctum.

VII. Omnium actionum nostrarum ad Deum directio res est præcepti, non consilii tantum, nec sufficit si tendant solum interpretative in Deum.

VIII. Qui Deum ignorans, vel de Deo actu non cogitans, vel expressè ad peccati malitiam non advertens graviter peccat, Deum offendit.

IX. Tutam salutis viam minime sectantur, qui in sacramento Pœnitentiæ non requirunt eam dilectionem, quam ad justificationem in Baptismo ab adultis exigunt Concilium Arausicanum II. & Concilium Tridentinum.

X. Evangelicis præceptis, & Ecclesiæ regulis consentanea est praxis, qua differunt absolutionis beneficium poenitentibus gravissimum, aut publicorum scelerum reis; vel iis, qui in peccati lethali consuetudine, aut occasione proxima versantur, vel iis, qui inimicitias deponere, ablata proximo suo bona, seu famam honoremve restituere, scandala reparare renuunt, aut sua culpa procrastinant, vel qui sinceræ conversionis animi dubia exhibent signa; vel iis, qui mysteria fidei, aut Christianæ vitæ præcepta addicere negligunt: vel generatim iis omnibus, quos non, sicut oportet, dispositos prudens Confessarius judicaverit.

XI. Scripturæ Sacræ lectio omnibus & singulis hominibus non est ad salutem necessaria; nec unicuique licet pro suo arbitrio, aut ex privato spiritu interpretari, aut eas legere absque debita Pastoribus reverentiâ & obedientiâ, aut sine sincera animi submissione erga Ecclesiam, cuius est de vero sensu & interpretatione Scripturarum judicare, earumdem lectioni vacare.

Principum Curias composuit: Comaclum, quod milites Cæsarei occupaverant, recepit: cum Ludovico Antonio Card. de Noailles egit, ut Constitutioni *Unigenitus* præberet assensum. Nec alienus erat a probandis XII. articulis, quibus receptis pax fortassis universæ Ecclesiæ illuxisset. Sed oportet, ut inquit Apostolus, *hæreses esse*, ut appareat fides credentium, & sanior doctrina. S. Gregorij VII. *Officium* anno 1729. præscripsit, cultu antea, ut dicam cap. 5. Sanctis aliis decreto. Ipse autem sequenti anno 1730. IX. Calendas Martias plenus meritis, laboribus fractus, ætate longævus (1) febris, & rheumate migravit ad Superos. (2)

CCXXXVIIII. REXIT deinde Ecclesiam *Clemens XII.* vocatus antea Laurentius Cardinalis Corsinus, nobilissima gente Florentiæ prognatus. Electus est prædicto anno 1730. V. Idus Julii. Huic plurimum debent Romanz Urbis viæ, & sacræ ædes, maxime Lateranensis. amplissimo S. Andreæ facello, porticu cum vetusta Constantini Magni statua, elegantissimoque prospectu exornata, necnon Capitolium omnigenæ antiquitatis monumentis decoratum, ad commodum Sculptorum, Pictorum, & studiosorum Romanz Historiæ. Aquam *Virginem* magnifico ornavit cultu. Anconam firmiori portu, & loemocomio miræ structuræ ampliavit: Ravennam ab inundatione fluviorum reddidit extructa molè, fossisque deductis immunem, & facili mercium transvectioni corrivatis aquis prospexit. Thomistica scholæ litteris *Apostolica providentia* anno 1733. die 2. Octobris addidit confirmationem. In Ecclesiam Aretinam, cujus Pastoribus usum Pallii concessit, in Florentinum Theologorum Collegium, quod privilegiis decoravit, in Incolas Montis Libani, quos legatione pecuniisque firmavit in fide, in Saxones, & religiosos apostatas, quibus omnem indulgentiam exhibuit, in omnes denique mortales beneficentissimus, debitum naturæ persolvit anno 1740. die 6. Februarii.

CCXXXIX.

XII. Si quæ excommunicatio manifeste prohibeat virtutis veræ astra, aut a vero præcepto avertat, injusta simul & invalida est juxta Ecclesiæ decreta.

(1) Anno ætatis suæ 81. Pontificatus anno 6. currente.

(2) Ejus Corpus e Vaticana Basilica ad Templum S. Mariæ supra Minervam translatum fuit anno 1733. VII. Kal. Martias.

CCXXXIX. CLEMENTI XII. successit est Prosper Card. Lambertini Bononiensis, creatus Pontifex Maximus prædicto anno 1740. XVI. Kal. Septembris, *Benedicti XIV.* assumpto nomine. Hujus Pontificis eruditionem & sapientiam præclara & prælo commissa scripta commonstrant, maxime egregium Opus de Canonizatione Sanctorum, atque in Festa Christi & Deiparæ Adnotationes uberrimæ ante Pontificatum in lucem editæ, & adornatæ postmodum lucubrationes de Synodo Diocesana, de Institutionibus Ecclesiasticis, Epistolæ Encyclicæ, & quæ amplissima implent volumina, Constitutiones ac Brevia. Inde Sacri Antistites, Ecclesiastici singuli, cunctique fideles rerum agendarum normam, regulasque percipient. Exortas eo sedente controversias de matrimoniis initis in hereticorum ditone, de usuris, de jejunio, de absolutione complicit, de laicorum in Missis privatis communionem, aliasque vel ad dogmata, vel ad disciplinam spectantes, luculenter, & perspicue explanavit. Ad studia fovenda plures aut erexit, aut restauravit Academias: cimelarchium Capitolinum, & Bononiense lucupletavit; Seminarium construxit, litteratorum adamavit contubernia. Non respexit, ut decet principem Sacerdotum, *carnem & sanguinem*, amplificandis orandisque templis, non augendo patrimonio nepotum, intentus. Neque vero Occidentali tantum, & Latinæ prospexit Ecclesiæ; sed quid statuerit de Maronitis, de Græcis, de Malabaricis, Ecclesiastica monumenta anno 1744. in lucem edita, *Bulla Ex quo singulari*, & *Si Pastoralis*, Constitutio *Omnium sollicitudinum*, aliæque commonstrant (1). Nulla est religiosorum hominum familia, cui largitus non sit gratias & privilegia. Ad sedandas in Galliarum regno circa deneganda Sacramenta refractariis Constitutionis *Unigenitus* dissensiones dedit anno 1756. die 16. Octob. *Encyclicas*, quarum initium, *Ex omnibus Christiani Orbis regionibus*. Incidit sub exitum ejusdem anni in grave vitæ periculum: sed convaluit, actæque Numini gratiæ Kal.

Q 3

Ja-

(1) Tanta emicuit in Benedicto XIV. doctrina, ut etiam Martheus Pfaffius A catholicus in quadam dissertatione Tubingæ, seu Augustæ Svevorum anno 1746. in lucem edita de illo scripserit. *Quæ per multa secula non sedis eruditior alter.*

Januarii anni 1757. Posteaquam in varia indicit vitæ discrimina, V. Nonas Maji anno 1758. concessit naturæ.

CCL. PRIDIE Nonas Julias eodem anno 1758. creatus est Pontifex Max. *Clemens XIII.* antea Carolus S. R. E. Card. Rezzonicus Venetus, & Episcopus Patavinus, Ecclesiasticæ disciplinæ studio, & liberalitate in pauperes præclarissimus, Augustissimæ Mariæ Theresiæ Reginæ Hungarorum, *Reginæ Apostolica* honorificentissimum titulum, successoribus quoque Regibus tribuendum, contulit, & jure competere declaravit. Magnificentissima pompa, splendidissimoque Purpuratorum Patrum, Procerumque comitatu ad Lateranensem a Vaticana Basilica pridie Id. Novembris processit. In singulis Dominicis diebus *Præfationem* de SS. Trinitate, nisi alia ex propriis præscribatur, recitandam esse in Missa sancivit, prout repetam sequenti capite 6. Apostatis sponte ad Superiores suos redeuntibus non tantum poenarum omnium remissionem, sed etiam ad omnes gradus honoresque pristinos anno 1759. restitutionem indulgit.

C A P U T II.

DE CONCILII SÆCULO XVIII. CELEBRATIS.

SI NON tempore, saltem dignitate ceteras hujus Seculi synodos antecellit Lateranensis sub Benedicto XIII. celebrata. Indicta fuit anno 1724. die 24. Decembris, celebranda in festo Pentecostes sequentis anni. Plures hanc Synodum præcesserunt Congregationes in Collegio de *Propaganda*, quum intentio Pontificis foret, ea præsertim definiendi, quæ in Bullis *Ex illa die* contra ritus Sinensium, & *Unigenitus* contra propositiones Quesnelli a Clemente XI. sancita Ecclesiam adhuc turbabant. His, aliisque congressibus illorum rituum comprobata est superstitio, adversus confratres testimonium quoque perhibente P. Fouquet Jesuita Gallo, qui apud Sinas versatus veritatem suismet oculis inspexerat. Comprobata item fuit Ambrosii Medibarbi Apostolici ad Sinas Legati agendi ratio, & prudentia, de qua historiam conscripsit P. Viani Ord. Servorum focius itineris, rerumque ocularis inspector.

IGITUR Synodus præstituta die inchoata est. Interfuerunt priori Sessioni Cardinales 32. Archiepiscopi & Episcopi 57. cunctisque assentientibus decem articuli ad Fidem moreque spectantes firmati sunt. Pertractatum in aliis sessionibus de Clericis, de Festis, de Sacramentorum administratione, de Ecclesiarum Immunitate, de Monachis & Eremitis, de Confraternitatibus laicorum, de puellarum reclusoriis, de Sepulturis, Seminariis, ceterisque ad optimum Ecclesiæ regimen pertinentibus. Quantum ad dogmata spectat, Constitutioni *Unigenitus*, quæ etiam ibidem dicitur *Regula Fidei*, (1) omnem exhibendam esse obedientiam statutum fuit. Post Sessionem IV. disputatum est, num Concilium Provinciale, cui præsit Romanus Pontifex, obliget universam Ecclesiam. Contradicente Cardinali De Polignac, indecisa controversia permansit. Concilium istud Lateranense absolutum fuit eodem anno 1725. proxima Dominica SS. Trinitatis; eique post Pontificem Benedictum subscribere Cardinales XXXII. Episcopi XLIV. Absentium Prælatorum Procuratores XXXV., numero omnes CXI. Provincialis autem fuit Synodus, non Œcumenica, ut idem Pontifex declaravit; neque enim ad hanc celebrandam invitavit totius Orbis Episcopos.

In Cauſa Constitutionis *Unigenitus*, alia Comitia & Concilia coacta fuerunt. Primum congregati sunt Parisiis anno 1713. die 16. Octobris Episcopi XXIX. quorum caput Card. de Noailles, quibus Rex, ut Quesnelum dampnaret, prædictam Bullam significavit. Anno autem proximo 1714. Episcopi majori numero congregati mense Februario *Instructionem Pastoralem* edidere, qua a proscriptis erroribus doctrina, quam nos propugnamus, declaratur immunis. *Instructionem* XL. approbarunt Episcopi. Cardinalis tamen de Noailles cum aliis 7. vel 8. Quesnello adhuc faventibus, discessit e Comitibus. Anno rursus 1720. ut agerent de Constitutione Gallicani Episcopi convenerunt & illam acceptarunt, editis tamen *Explicationibus* sanæ, & Augustinensi doctrinæ affinitibus, quas Centum Episcopi propria subscriptione firmarunt.

Q 4

IN-

(1) In Actis Synodi MSS. & genuinis non reperiri Constitutionem *Unigenitus* esse *Regulam Fidei*, idque postea insertum pro lubitu, affirmant qui tum Romæ aderant, ut epistola 21. ad M. *Maronas*, pag. 541. aliisque in locis asseritur.

INTER alia vero Comitata, Synodosque dioceseon, posterorum memoria servabitur Concilium Ebroduni in Delphinatu, celebratum anno 1727. ad proscribendam Instructionem Pastorem Episcopi Sanicensium, vulgo de *Senex*, editam anno 1726. die 28. Augusti. Indixit Synodum *M. de Tencin* Ebrodunensis Archiepiscopus, adfuerunt tres alii Episcopi suffraganei, & ipse accusatus, regia vocatus Epistola. Stetit se Episcopus Sanicensis annum agens 80. Ebrodunensi Synodo: in qua prædicta Instructio damnata fuit die 27. Septembris ejusdem anni 1727. quoniam in ea laudantur Reflexiones Morales Quenelli, & Constitutio *Unigenitus* refutatur. Quamquam vero contra hanc sententiam senex Episcopus protestatus sit, XII. Præsules pro illo apud Regem intercesserint, & L. Parisienses Advocati res in Conventu Ebroduni gestas, agendique modum improbaverint; Benedictus tamen XIII. summopere illam commendavit in Epistola ad Archiepiscopum *De Tencin* scripta eodem anno 1727. VIII. Kalendas Novembris.

ANNO 1736. ineunte Octobre celebrata fuit Synodus Montis Libani in Ecclesia B. V. de Loaisa Monachorum S. Antonii. Interfuerunt Patriarcha Antiochenus, XIV. Episcopi Maronitæ, duo Syri, totidem Armeni, Abbates, alique complures: in qua Synodo decreta S. Congregationis *de Propaganda Fide* proposita, & recepta fuerunt, actumque de numero, limitibus, & divisione Dioceseam Maronitarum, & de contributione erogari solita Episcopis in collatione Ordinum, & Sacrorum Oleorum distributione. Quibus Romæ discussis, Synodus approbata est anno 1741. Kal. Septembris a Benedicto XIV. Quæ approbatio facta est adjecta clausula, *Ita tamen, quod per nostram prædictæ Synodi confirmationem nihil derogatum esse censeatur Constitutionibus Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum, & decretis Conciliorum Generalium super ritibus ceterarum quarumcumque nationum, sive generaliter, sive specialiter factis, &c.* Adhibere solet hanc clausulam Apostolica Sedes in qualibet confirmatione Synodorum Orientalium: adhibuitque illam anno 1714. confirmando Synodum Albanicæ, sive Epiri, & anno 1720. confirmando Synodum Rhutenorum Zamoscii in Polonia celebratam.

QUAMVIS plurimas Dioceseon Italicæ Synodos prætermittamus;

zamus; laudandæ sunt tamen Pisane tres habitæ sub Archiepiscopo, & Primate Francisco Frosini an. 1708. an. 1717. & anno 1726. stylo Pisano: his enim addita sunt Ecclesiastica documenta eo delectu, & ordine, quo potest quilibet Episcopus quidquid ad optimum regimen attinet unico intuitu percipere. Pautis comprehenditur, sed exacta est, ac perutilis Synodus Diocesana Segusii in Gallia Subalpina, coacta anno 1745. a Victorio Amadeo a Lanceis, nunc S. Rom. Ecclesiæ Cardinali, & Augustinianæ doctrinæ strenuo propugnatore.

CAPUT III.

XVIII. SEculi HÆRESES, ERRORESQUE.

QUIETISTARUM hæresim, & quæ inde consequitur, turpitudinum omnium licentiam, occultis conventiculis, docuit rursus, exercendamque proposuit *Joseph Beccarelli* Dioceseos Brixienensis presbyter: qui, ejus comperta nequitia anno 1710. die 13. Sept. palam abjurare coactus est, & ad septennium damnatus ad triremes. Illum vero Decemviri, idest, excelsus Venetorum Senatus anno 1711. perpetuo tetroque carceri addixerunt. Sollicitudini & vigilantia Joannis Cardinalis Badoarii Brixienensis Episcopi tribuenda est ferpentis clanculum pestilentia detectio atque extinctio.

PRÆTER *Protestantes*, & *Remonstrantes*, etiam *Contraremonstrantes* prodire. Sunt primi, ut diximus, Lutherani & Calvinistæ absolutam Dei prædestinationem cum libertatis interitu propugnantes: *Remonstrantes* vero *Arminiani* prædestinationem illam respicientes sensu Pelagianorum. Cum utriusque sectæ hæretici inter se communionem servarent; exorti sunt, qui tradidere non posse concordiam istam haberi, nisi abnegata alterius partis sententia; atque hi *Contraremonstrantes* sunt appellati. De his vero pertractat *Philippus Limborchius Arminianus*, in sua Theologia Christiana in Belgicum, & Anglicum idioma translata. Derivatum nomen *Protestantium* a *protestatione* facta anno 1529. ab hæreticis contra statuta Comitiorum Noviomagi, seu Spiræ, dictum est alibi. *Arminiani* vero appellati sunt *Remonstrantes*, quoniam post mortem Arminii

ab omnibus ejecti ab Ecclesia, libellum titulo *Remonstrantia* inscriptum obtulerunt Hollandiæ Ordinibus. Quoniam eidem libello adversarii alium opposuerunt cum inscriptione *Contraremonstrantia*; idcirco hi *Contraremonstrantes* dicuntur. His adhæsit inter ceteros memoratus *Philippus a Limborch* Amstelodamensis, discipulus Vossii, & Curcellæi: qui scripsit *Theologiam Christianam* pluries typis editam, atque translata, ut dixi, in Belgicum, Anglicumque sermonem. Cessit e vita *Limborchius* anno 1712. ætatis suæ 79. & in ejus obitum Orationem conscripsit Jo. Clericus.

IDEM Clericus ob maximam librorum copiam a se editam in Litteraria Republica notissimus, qui que sub initia anni 1736. obiit Amstelodami, non tantum Armenianis adhæsit, & Pelagianorum sectans vitigia intemperanter in libros Augustini calamum strinxit; sed ad evertendas Veterum traditiones, & impium dogma statuendum, quod necessaria non sit ad salutem fides in Christi divinitatem, duorum priorum sæculorum conscripsit Historiam.

FUERE, qui perniciosissimos hoc Seculo sparserunt errores. Nam quidam post *M. Lock* in libro inscripto, *Essai de Philosophie concernant l'entendement humain* lib. 2. cap. 11. putarunt bruta animantia intelligere & ratiocinari, quamvis limitato ordine, & circa ideas particulares in illorum sensu versantes. Alii cum eodem, III. *Replique a M. Stillingfleet*, autumarunt demonstrari non posse immortalitatem animæ rationalis, nisi ex suppositione veracitatis divinarum promissionum, quibus Deus æternam vitam pollicetur justo, æternumque supplicium minatur improbo. Absurdior quoque est ipsius *Lock* sententia in libro, cui titulus, *Christianisme Raisonable*, quo statuitur duo tantum esse credenda tanquam fundamentalia religionis Christianæ decreta, videlicet, Deum esse unum, & Christum ab illo fuisse missum, unumquemque vero hæc credendo salutem consequi, modo sectæ suæ, qualiscunque demum ea sit, obtemperet institutis. Ex his vero Materialistarum, Libertinorum, Atheorumque numerus nimium excrevit.

NON tantum in *Dictionario* suo Manichæismi hæresumque plurimarum *Petrus Bayle* inseruit momenta; ve-

rum

tum etiam in IV. tomis *de Cometa*, qui apparuit anno 1680. adstruere ausus est ad bonos aut malos mores indifferenter se habere, & nihil conferre sive religionem, sive incredulitatem. *Spinosa* pejorem fuisse hunc hæreticum, vita functum anno 1706. senserunt complures.

NON uno decreto Sinenses, & Malabarici ritus superstitioni declarati fuerunt, posteaquam proscripsi fuerant a sacra Congregatione *de Propaganda* jam ab anno 1645. sed postea anno 1656. ad relationem P. Martini Soc. J. sublatis superstitionibus, approbati. Ad illos explorandos ad Sinas anno 1693. *Carolus Maigrot*; anno 1701. *Carolus Thomas de Tournon*; anno 1720. *Ambrosius Mediobarbus*; anno 1738. Episcopus Halicarnassensis *De la Beaume* in regnum Indiæ ulterioris Cocinchinam, tanquam Legati Apostolici missi fuere. Ritus itaque a *Carolo Maigrot* proscriptos *Carolus Thomas de Tournon* solemniter edicto damnavit Pudicherii anno 1704. IX. Cal. Julias; sed in exilium pulsus a Sinarum Imperatore, anno 1707. die 19. Junii, Amacai consistere iussus est, ubi relegatus, eodemque anno 1707. promotus ad Purpuram, pie obiit anno 1710. die 8. Julii. *Mediobarbus* anno 1722. Romam reversus est, legatione sua inter magna pericula expleta, & Episcopus Laudis-Pompejæ in Insubria creatus; eique vita functo successit anno 1742. *Joseph Galeratus*. Antistes vero Halicarnassensis in Cocinchinam profectus, anno 1740. decessit. Omnes isti Ritus, de quibus agitur, reprobarunt. Decretum vero Cardinalis *de Tournon* confirmavit *Clemens XI.* anno 1711. ut diximus cap. 1. & rursus *Bulla Ex illa die*, edita anno 1715. die 19. Martii, & pariter *Benedictus XIII.* *Clemens XII.* & *Benedictus XIV.* in cuius Constitutione *Ex quo singulari*, emanata anno 1742. expressæ inveniuntur, & confirmatæ Pontificum Prædecessorum definitiones.

HORUM Rituum pravitas in eo potissimum sita est, quod Confucio templum erigunt, quod appellant *Miao*, quo nomine vocantur quoque templa Idolorum: eidem immolant victimas, accensis cereis genua flectunt, & prostrati frontemque percutientes in terram illius spiritum, quem adesse putant, cultu religioso pro-

te-

sequuntur. Progenitorum pariter animas venerantur inscriptis tabellæ verbis *Xin Goëy*, vel *Xin Chu*, quæ significant illic easdem animas, tanquam in throno, vel sede morari. Deum vocant *Xang Ti*, ac *Tien*, quo nomine demonstratur ætherea materies: nuptis collo apponunt tesseram cum imagine idoli, quod vocant *Polleyarem*, & reticulam 108. filis contextam, croceoque fusco delinitam: festum ob muliebria, dum primo fluunt, & puella apparet apta viro, concelebrant: tali fluxu laborantes adire templa, atque ad sacramenta accedere prohibentur: ad *Parreas*, ædesque ignobilium Missionarios infirmum visitaturos, & administraturos Sacramenta, ire non sinunt; aliaque plura, quæ legi possunt in prælaudata Benedicti XIV. Constitutione.

Post editam Bullam *Unigenitus*, de qua i. capite, plures in illa damnari putantes orthodoxam doctrinam Scholæ Augustinianæ (quod a vero alienum esse idem Clemens XI. altera Bulla, *Pastoralis Officii*, declaravit) ad futurum Concilium Œcumenicum appellarunt. Horum primi fuerunt quatuor Galliarum Episcopi, Mirapiscæ, Agathopolis, seu Montis-Pessuli, Bononiæ, & Santii, qui Appellationis libellum vulgarunt anno 1717. die 1. Martii. Eidem libello die 5. ejusdem mensis ex CX. Doctoribus, quibus constabat Facultas Theologica Sorbonæ, subscripserunt XCVII. duodecim nil decernentibus & hæsitantibus, & uno tantummodo repugnante. Crevit deinde magnopere multitudo adversantium Constitutioni: atque hi sunt, qui dicuntur *Appellantes*. Verum ipsa Constitutio a majori Galliarum quoque parte recepta est, atque ne quis audeat ei refragari, solemnî Actu, quem *Justitia* vocitant, anno 1756. die 13. Decembris Rex Christianissimus Ludovicus XV. mandavit. (1)

ABUTENTES nonnulli auctoritate Constitutionis *Unigenitus* ad roborandam Molinistarum sententiam, tanquam Baji, & Jansenii asseclas traduxere Theologos Gratiam constituentes in sanctæ dilectionis inspiratione, asserentes auxilia sufficientia quibusdam infidelibus & peccatoribus selectissimis denegari, necessarium in Sacra-

Sacramento Pœnitentiæ amorem Dei propter se, saltem inchoatum, asserentes, & operum bonorum relationem in ipsum Deum, ut habeant finis rectitudinem, propugnantes (1). Quanti sint hujus generis Jansenistæ, colligitur ex *Bibliotheca* Jansenistica, & *Dictionario* Jansenistico, quorum illa P. De Colonia Jesuitam, istud vero P. Patuel ejusdem Societatis habet auctorem. Hanc opprobriosam notam Fulgentio Bellelli, nobisque intulerunt anno 1744. Rutenus Episcopus, & anno 1750. Archiepiscopus Senonensium, accusationibus suis ad Benedictum XIV. delatis. Sed hoc jubente Pontifice scripta nostra ad trutinam revocata, & diligenter discussa omnem evaserunt Censuram, & insuper nos Insimulatores refutavimus. *Bibliotheca* quoque, & *Dictionarium* Jansenisticum prohibita Romæ fuerunt. Qui ergo Scriptoribus Orthodoxis, & prædictarum doctrinarum defensoribus, Jansenianæ hæreseos notam dederunt, Ecclesiæ turbant pacem, atque ii sunt, qui Apostolicas infringunt Constitutiones, dum pro illis pugnare videntur; quoniam iisdem Constitutionibus prohibemur inferre istiusmodi criminationes, & cum proscriptis erroribus confundere quæ in Scholis Catholicis propugnantur.

SERPERE ajunt occultam quamdam hominum Societatem, quam Gallicè vocant *Des Francs-Maçons*, Italice *De' Li-*

(1) Duacenses Theologi desciscentes a Doctrina Majorum, quorum censuram adversus propositiones Lessii laudavimus in Not. I. ad Caput 4. Seculi XVI. aliam ediderunt contra Theologos Gratiae per se efficacia propugnatores, præsertim Thomistas, cum doctrina Jansenii eam, quam illi propugnant, comparantes, maxime Vincentio Contensonio, & Antonio Massoulié nominatis. At Sacra Indicis Congregatio postremam hanc Censuram proscriptit anno 1729. die 18. Julii, causamque petenti Canonico Theodoro *du Many*, responsum fuit die 3. Aprilis an. 1731. ex hac Censura abradenda esse quæ dicuntur de doctrina Thomistica, & iniquam comparisonem quorundam Catholicorum cum Jansenianis. Quæ ex libro 17. Act. prædictæ Congregationis, & ex Carolo Duplessis sunt alibi evidentissime demonstrata. Perperam itaque Censuram istam quidam præferre audent latæ a Duacensibus anno 1588. adversus Lessium. Hæc enim posterior proscripta est: at prior ab ipsis Duacensibus confirmata anno 1648. & adversus Jesuitam Deckefium, qui illum Calviniani insimulavit erroris, vindicata est, etiam ab Episcopis Atrebatensi, & Tornacensi. *Bibliotheca* vero Jansenistica damnata est Decreto Sacræ Congregationis Indicis anno 1749. die 20. Septembris, & *Dictionarium* Jansenistarum anno 1754. die 11. Martii.

(1) Regia Declaratio Versaliæ subscripta fuit die Decembris decima.

Liberi Muratori. Secretos conventus agunt, aliis profusus ignotos, emisso jurejurando nemini congressus sui instituta, & consuetudines revelandi. Testantur tamen a se nunquam vel de Religione, vel Principibus pertractari. Quæ nonnullis libellis in lucem editis de hac societate narrantur, fabulosa vulgo creduntur. Ut, ut sit, secreta hujusmodi conventicula, & juramenta improbantur; ex his namque Principes suspicari possunt molitiones in rempublicam, & Ecclesiæ Præsules vitiorum errorumque fomenta. Provide idcirco *Benedictus XIV.* & *Clemens XII.* PP. MM. necnon utriusque Siciliæ Rex *Carolus* incompetam hanc sectam severioribus legibus proscripserunt. Meminimus Evangelicæ sententiæ Joannis 3. *Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Nec ignoramus impium illud proloquium,

Jura, perjura, secretum pandere noli,
e latebris Priscillianistarum erupisse.

OMNIUM fere impietatum errorumque semina inveniuntur conspersa in perniciosissimo Opere, proculso anno 1758. typis Parisiensibus, cum simplici titulo *De l'Esprit*, appositis duntaxat in fronte verbis *Lucretii* ex libro I. De rerum natura,

Unde animi constet natura videndum,
Qua fiant ratione, & qua vi quaque gerantur
In terris.

Severioribus censuris a *Clemente XIII.* idem Opus confixum est. (1) Permulti quoque reperiuntur errores circa fidem & bonos mores in libro inscripto, *L'esprit de M. de Voltaire*; quem nos peculiari censura perstrinximus.

CA-

(1) In hunc proscriptum librum acuit stylum eruditus auctor alterius Operis, cui titulus, *Examen serieux & comique*, in duas partes distributi, ac in lucem editi anno 1759. *Antissiodori*. Dictionarium itidem *Encyclopedicum* absurdissimis scatenis erroribus, vigilantia Christianissimi Regis, & Sedis Apostolicæ anathemate damnatum tenebris, & praefocatum, stultit anno 1758, refellere *Abraham Joseph de Chaumeix* Aurlanensis.

CAPUT IV.

VIRI HUIUS SECVLI DECIMI OCTAVI SACRA
ERUDITIONE CONSPICUI.

FLORUERUNT hæcenus litteris, & eruditione postremo hoc seculo plurimi, quorum nonnullos commemorabo; cunctos enim recensere non est delineantis Historiæ Ecclesiasticæ solum prospectum. Veniunt autem primo loco ex Monastico S. Benedicti Ordine Scriptores præclarissimi, *Joannes Mabillon*, vita functus anno 1707. cujus immensam eruditionem *Secula* sui Ordinis, Museum Italicum, amplissimum de Re Diplomatica Opus, aliaque scripta plura erudita, & singularia collaudant: *Theodoricus Ruzart* sublati e vivis anno 1709. cujus ingenium deprehendet quisquis Acta Martyrum sincera & Historiam persecutionis Vandalicæ, ut alia præterea minus scripta, pervolutabit: *Renatus Massuet* mortuus anno 1716. librorum S. Irenæi editor, & illustrator, atque Editionis Operum S. P. Augustini, adversus *P. Langlois* Jesuitam, Vindex acerrimus (1): *Joannes Martianaus*, qui e vivis concessit anno 1717. adversus Partem *Pezron* Textum & Chronologiam Hebraicorum Codicum defendit, ediditque summo studio S. Hieronymi Opera. *Dionysius Sammarthanus* Galliæ Christianæ eruditissimus auctor, qui decessit anno 1725. Prætermittito *Petrum Coustant*, ejusque in Epistolas Romanorum Pontificum notas uberrimas, *Edmundum Martenem*, & ejus Rituum omnium sacrorum eruditissimas Explanaciones, (2) *Matthæum Petitdier*, atque illius pro Theologia Morali, & auctoritate Ecclesiæ lucubrationes Apologeticas: quorum primus obiit an. 1724. tertius an. 1728. alter

(1) Scripsit etiam Opus ineditum, in quo Græcorum PP. pro S. P. Augustini sententiæ de Gratia testimonia collegit, sub titulo, *Augustinus Græcus*.

(2) De hoc argumento etiam *P. Le-Brun*, *Renaudorius*, &c. *Joannis S. R. E. Card. Bona* libri rerum Liturgicarum, aliaque Opera amplissimis Commentariis illustrata, una cum ejusdem piissimi Cardinalis Epistolis in lucem prodierunt anno 1747. opera *D. Ruberti Sala*, Congregationis S. Bernardi, Augustæ Tauroporum.

alter anno 1739. Quis vero cuncta *Augustini Calmet*, qui claruit annis nuperrime elapsis. in sacras litteras Commentaria, dissertationes, Chronologiam, & sacrae antiquitatis monumenta percurrat? Itali etiam Monachi æmulantur studia ceterorum; idque ostendunt *Angeli Mariae Cardinalis Quirini* Episcopi Brixienfis, qui decessit anno 1755. litterarii labores, & aliorum complurium jam editæ, & ad prælum paratæ, subacti ingenii dissertationes.

NEQUE in aliorum Monachorum Congregationibus Ecclesiastica Studia torpescunt. *Claudius Du Ver*. Cluniacensis vita functus anno 1708. Ceremonias Sacras quatuor voluminibus plano, litterali, & historico sensu explicavit. Ordinis Vallisumbrosæ monumenta colligit, vindicatque *Domnus Fidelis Soidani*. Ex Camaldulensium Cœtu Abbatis *Guidonis Grandi*, qui obiit anno 1742. non tantum Mathematicis disciplinis, verum etiam sacra Theologia, & Historia percelebris, apud nos immortalis viget memoria. Hunc æmulatur vir præclarus *Claudius Fromond*. Annales historiamque ejusdem Ordinis Ab. *Anselmus Costadoni*, & *D. Benedictus Mittarelli* erudite diligenterque conferunt: *Angelus Calogera* multiplici præstat eruditione.

CLARUERUNT in amplissima Prædicatorum Familia *Antonius Massoulié* mortuus an. 1706. auctor Voluminum, quorum titulus *Divus Thomas sui interpres: Natalis Alexander* de Universa Sacra & Ecclesiastica Historia, de Theologia Morali, & de Evangelica doctrina optime meritus, qui decessit an. 1724. *Michael Le Quien*, cujus extat insigne Opus *Christianus Oriens*, vita functus an. 1733. *Jacobus Hyacinthus Serry* Historiæ Congregationis de *Auxiliis*, aliorumque plurium librorum Auctor illustris, vita functus anno 1738. Cardinales, *Ludovicus Vincentius Gotti*, qui obiit anno 1742. Universæ, Theologiæ, Dogmatum, & Veritatis Catholicæ illustrator, & *Ludovicus Maria Lucini* e vivis ereptus anno 1745. profligator rituum Sinensium: *Daniel Concina* insectator Probabilismi, & universæ doctrinæ morum præceptor, qui fatiis cessit anno 1756. Pro *Concina* vero carmine, & prosa *Dinellus*, Epistolis vernacula scriptis lingua sub nomine Eusebii Eranistis *P. Patuzzi*, & Anonymus alter sub *Agenoris* larva pugnam exercent.

cent. Quis vero ignorat quanti pretii sint Opera Historica & Theologica *Ignatii Hyacinthi de Gravelson*, *Tractatus De l'Action de Dieu* (1). Monumenta Aquilejensis Ecclesiæ, & perpolitæ dissertationes *Bernardi de Rubeis*, varix *Cæsti Innocentii* Anfaldi lucubrations, *P. Mamachii* Ecclesiasticæ Origines, *Thomæ Vincentii Moneglia* adversus Fatalistas, & Materialistas, aliæque disputationes gravissimæ, *Josephi Augustini Ursii* S. R. E. Cardinalis Vindiciæ Petri a Soto, Confutatio Defens. Declarationis Cleri Gallicani, Historia Ecclesiastica eloquenti gravissimoque stylo enarrata, & *Raymundi Mariae Corsi*, qui *Ursii* premit vestigia, *Vita* Virorum, qui doctrina, & sanctitate condecorarunt Ecclesiam? *Antonini Bremond* Ordinis Magistri, *Augustini Ricchini* Magistri S. Pal. Apostolici, *Porta*, *Remedellii*, aliorumque plurimorum præclara nomina ubique resonant.

INTER nostrates suæ apud posteros famæ consuluerunt *Guillemus Bonjour* Hebraicæ, Græcæ, & Copticæ linguæ, quarum illustria edidit monumenta, necnon motus astrorum, scientissimus: *Augustinus Arpe* auctor *Summæ Egidiana*, institutionum Moralium, libri, qui inscribitur, *Fantheon Augustinianum*, &c. *Joannes Baptista Cotta* Historicus & Poeta, Etrusca præsertim lingua, expositus: *Bernardus Desfrant* Quenelli oppugnator, sed in quo *Adeodatus Nuzzi* absurda detexit plura: *Petrus Lambertus Le Drou* amoris initialis in sacramento Pœnitentiæ sententiæ nostræ necessarij strenuus assertor: *Joseph ab Absumptione* Martyrologii Ordinis, multorumque voluminum Editor: *Hyacinthus Tonti* defensor dogmatum Catholicorum, & concionator apud Italos clarus, licet ingeniosior, quam eloquentior: Theologi in Hispania percelebres, *Petrus Manso*, *Henricus Florez*, *Antonius Guerrero*: in Belgio *Philippus Van-Waure*, *Leonardus Vanroy*, *Aurelius Piette*, *Jacobus Van-Bossuyt*, *Nicolaus de Tombeur*, *Joannes Libens*: in Germania *Sigismundus Buttner*, *Bartholomæus Faber*, *Anselmus Hormonseder*; in Italia *Thaddeus Caluschi*, sapientissimus Præceptor meus *Benedictus Gattinius*, & *Fulgentius Bellelli*, in cujus funere anno 1742. orationem habuit *Nicolaus Maria Troistis*,
Tom. II. R vir

(1) Verus auctor est *Laurentius Franciscus Boursser* Doctor Sorbonicus.

vir magno ingenio præditus. Accedit *Thomas* Archiepiscopus *Cervioni* circa idem tempus fato functus, orator item ac poeta haud ineptus: *Felix Mayr*, cujus extat *Augustinus vita spiritualis Magister* (1): *Jacobus Philippus Gatti* artis Rhetoricæ, & Poeticæ peritus, quantum opera ejus testantur: pius ac devotus Asceticorum librorum auctor *Jo. Nicolaus Chiesia*. Mitto præstantes viros *Nicolaum Landini* eloquentissimum Oratorem, *Danielem Marcolinum* Theologum, & Poetam, librorumque helluones *Hieronimum Zazzerium*, *Joannem Thomam de Bonis*, *Thomam Rinaldi*, *Antonium Augustinum Giorgi*, inter ceteros, quorum consuetudine uli fuimus, doctissimum, atque honestissimum. Alios prætermitto, quos commendat publica litteraria monumenta. Nostra vero, si quis pro sua benevolentia commemorare velit, postremo, & infimo loco recenscat.

CUNCTOS Societatis Jesu Scriptores vel hoc seculo vita functos, vel adhuc viventes enumerare arduum est. Quorundam tamen mentionem faciamus oportet. *Tamburinus* Societatis Præpositus Generalis, & *P. Cercera* notissimi inter Probabilitas Theologi obierunt anno 1730. Decefferant antea peracuti, sed luxuriantis ingenii *Harduinus*, & *Daniel*; ille anno 1723. & iste anno 1728. Theologiam cum defectu quæstionum & sententiarum concinnavit *Edmundus Simonetti*. Moralem, speculativam, & dogmaticam nervose breviterque complexus est *Paulus Gabriel Antoine*, plus externis acceptus, quam suis. Conscripterunt in sacras Litteras exercitationes Italico idiomate *PP. Catanti*, *Umbertus de Cocconato*, *Calini*, *Nicolai*, *Richa*, alii. Doctrinam & disciplinam Ecclesiæ exposuit *Ludovicus du-Meslin*. Plures Italica commendantur eloquentia, inter quos *Antonius Franciscus Bellati*, & *Jacobus Bassani*. Apparatum ad Jurisprudentiam, præsertim Ecclesiasticam, erudite conscripsit *Joseph Biner*; Ecclesiasticam Historiam *Hadrianus Dande*. Principia Moralia, in quibus aliqua postmodum retracta-

vie,

(1) *Silvester Merani* Ep. Porphyriensis refutavit *Animadversiones Phevegoni* (idest Jo. Clerici) in Augustinum; sed nondum Opus pro in lucem.

vit, vernacula lingua edidit *Nicolaus Ghezzi*. Prophetarum vaticinia *Baltus* vindicavit. Mittimus (1) Historiam *P. Berruyer* Gallice scriptam, in quam Abbas *Gaultier* vulgavit nuper tria Epistolarum volumina, & librum de frequenti communi Joannis *Pichon*, plurium Episcoporum censuris confixum. Etiam illos prætermittimus, qui suorum auctorum nuperrime scripsere vindicias, *Carolus Nocetum*, *Philibertum Balla*, *Jacobum Sanvitali*, &c. *Franciscus Antonius Zacharias* Orator, historicus, & Criticus in Historia Litteraria horum plures, ceteros, necnon seipsum celebrat, laudatque.

EX ALIORUM QUOQUE Religiosorum virorum Ordinibus nomina saltem quorundam universæ Italiæ notissima laudabimus, Fratrum Minorum Conventualium Familiam scriptis condecorant *Laurentius Ganganelli* doctrina magis, quam Vaticana Purpura clarus, *Raymundus Missorius*, *Franciscus Leoni*, *Carolus Dominicus de Moja*, *Joannes H. Sbaralea*, *Casimirus Tempesti*, *Dominicus Maria Speroni*, *Antonius Felix Mattheius*, aliique de Historia Ecclesiastica, & de Sacra Theologia optime meriti. Minorum, quos *Observantes* vocant, *Antonius Bianchi* Lucensis, *Fortunatus* a Brixia, *Philippus* a Carboneano, *Damasus* Emporienfis. Fratrum Capuccinorum *Franciscus Maria* Cardinalis *Casinus*, *Cajetanus Maria* Bergomas, *Viator* a Coccalio, *Norbertus* a Lotharingia. Clericorum Regularium, quos *Theatinos* appellant, *Antonius Franciscus Vezzosi*, *Joannes Baptista Caraccioli* *P. G.* Scholarum Piarum, *Alexander Politi*, *Paulinus* a *S. Joseph* vir eloquentissimus, *Eduardus Corsinius* omnigena eruditione conspicuus, *Joannes Carolus Bossius* illustris Theologus, *Carolus Antoniolus* supra ætatem sapiens, &c. Congregationis Oratorii *Joseph Blanche*

R 2

chi-

(1) Hujus Historiæ secundam partem jam proscripam, Italico idiomate iterum editam, una cum adjectis dissertationibus damnavit rursus *Benedictus XIV.* anno 1758. die 17. Februarii. Subiit idem fatum eodem anno die 2. Decembris Pars III. eam damnante *Clemente XIII.* *P. Isaac Joseph Berruyer* decessit eodem anno 1758. die 18. Februarii. Plures Historiam illam confutarunt: locupletissime vero *Franciscus Episcopus Suesionensis* Instructione Pastoralis edita anno 1759. Eodem anno die 30. Augusti prælaudatus *Clemens XIII.* tomos duos, & Epistolaam quamdam pro ipso *P. Berruyer* editam condemnavit.

chinus, Hieronymus e Prato, & e Gallia Joannes Cassutius, Bernardus Lamy, Gaspar Juenin, Paschasius Quesnellus, cujus sunt 101. propositiones damnatae in Bulla Unigenitus. Eorum, quos appellant Barnabitas, Franciscus Rotarius, Fortunatus Venerius, Niceron, Gerdil, Homobonus. Congregationis Sommalchæ Franciscus Baldini, &c.

Non fugit nos singularis doctrina, scriptorumque copia Ambrosii Cardebofch, Petri Th. Cacciari, Bonaventurae Blanciotti, Petri Thoma Sanctabarbara Ord. Carmelitarum, & Honorati a sancta Maria Carmelitæ Excalceati: Francisci Raymundi Adami Ordinis Servorum: Antonii Boucat Ordinis Minimorum: Joannis Chrysofomi Trombelli Congregationis Rhenanæ: Joannis Dominici Mansi, Pompeji Berti, & Constantini Ronchaliae Congregat. Matris Dei: C. Constantii Rabbi (1) Augustinianæ Congregationis Insubricæ, & Joseph Catalani presbyteri Oratorii; non, inquam, hæc nos fugiunt: sed operæ pretium est, eos quoque, saltem ex parte, laudibus prosequi, qui nullius Instituti Regularis fuerunt.

QUANTAS enim laudationes non promerentur Adrianus Bailler, qui Sanctorum Vitas, sapientumque virorum Judicia conscripsit, vita functus anno 1706. Stephanus Baluzius reconditorum scriptorum quaesitor, editorumque illustrator, mortuus anno 1718. Petrus Daniel Huetius Demonstrationis Evangelicæ, Origenianorum, Quaestionum Alnetanarum de Concordia rationis, & fidei, aliorumque librorum scriptor egregius, qui obiit anno 1721. Ludovicus - Elies Du-Pin, qui præter Sacram & prophanam Historiam, & dissertationes de Antiqua Ecclesiæ disciplina, edidit de Scripturis Ecclesiasticis per multa volumina, notas in Opera Joannis Gersonii, & S. Optati Milevitani, de sanctis anno 1719. Claudius Fleury Ecclesiasticæ Historiæ, Institutionum Juris Canonici, Catechismi Historici, libro-

(1) Carolus Constantius Rabbi non solum in lucem edita quæ ad mathesim, ad poesim, ad Bononiensium Ecclesiæ historiam, & ad Italicæ eloquentiæ ornatum attinent, sedulo elucubravit; verum etiam conscripsit Fastorum Consularium amplissima Commentaria, tradita post auctoris obitum Benedicto XII.

librorumque de moribus Judæorum, & Christianorum, auctor percelebris, qui vivere desiit anno 1722. (1) Melchior Cardinalis de Polignac, qui eloquenti Latino carmine, in Etruscum converso a Franciscus Maria Riccio, & a Petro Bergantino Clerico Regulari, Lucretii, aliorumque Atheorum refutavit deliramenta, obiitque anno 1741. Verum si diutius moraremur in Gallis, occurrerent permulti litteratissimi viri, puta ex Theologis Nicolaus L' Herminier, Carolus Vitasse, Honoratus Tournelius: ex Christianæ vitæ morumque Institutibus, Genettus, Besombes, Pontas, & qui ad usum Seminariorum, V. G. Gratianopolitani, & Petrocorensis, perspicue, breviterque Moralem Theologiam concinnarunt: ex Historicis, præter Ephemericum, (Journal des Savans, & Nouvelles Ecclesiastiques) Scriptores Anonymos, qui Ecclesiasticam Historiam typis Coloniensibus nuper edidit, cujus volumen XIII. prodit anno 1754. ne commemoretur altera impressa Agathopoli (2), contra quam editæ Leodii sunt anno 1755. Epistolæ XXI. (3)

VERUM non opus est, ad viros longe doctissimos adinveniendos, ut ab Italis discedamus. Quanta eruditio, quanta librorum copia, quantus labor Joannis Lami in omnium scientiarum genere præstantissimi? Quanta in veteribus monumentis pervolvendis Antonii Francisci Gori sollertia? Quantum antiquitatis sacræ studium in Francisco Blanchinio, Joanne Ciampinio, Justo Fontanini, aliisque Romanæ Curiae Præsulibus (4)? Strenui sunt in doctrina morum vindicanda Balerinii Fratres: sagax fuit in selectis Historiis exornandis Antonius Sandini: assiduus & eloquens in conscribendis libris Scipio Maffejus. Verum illos mihi commemoranti,

R 3

qui

(1) Juxta Chronologiam Calmet anno 1724.

(2) Eadem Civitas est, ac Mons Pessuli, vulgo Mompellier. Auctor Franc. Morenas, plura mutuatus a P. Dauvigny Soc. J.

(3) Obiit die 6. Januarii anno 1757. Parisiis Bernardus Bouyer de Fontenelle centenarius, quippe natus fuerat anno 1657. die 24. ejusdem mensis, vir ingenio paucis secundus.

(4) Hos inter forent recensendi præstantissimi viri Joseph Simoni Asseman, Joannes Bottari, Michael Angelus Jacomelli, Dominicus Giorgi, Carolus Boschi, Nicolaus Antonelli nuper Vaticana Purpura decoratus, Joseph Gayampi, &c.

qui sacram Cyclopædiam illustrarunt, de aliis enim nonnulla dicam in Appendice) ad mentem redit vir immortalis *Ludovicus Antonius Muratori*, qui magno literariæ Reipublicæ damno fati cessit anno 1750. in quo five *Rerum Italicarum Scriptores*, five *Dissertationes Medii Ævi*, five *Confutationem Pheroponi*, five *Collectionem Liturgicam*, five *Annales Italiae*, five cujuslibet fere argumenti Scripta pervolutemus; admiremur necesse est maximum ingenii acumen, memoriam singularem, omnigenam eruditionem, styli facilitatem, adeo, ut Italia etiam si nullum alium scriptorem peperisset, hoc uno posset magnopere gloriari. (1)

C A P U T V.

AUGUSTORUM CÆSARUM ABSOLVITUR SERIES,
ALIORUM QUORUMDAM PRETIOSA
MORTE ADJECTA.

POST obitum Augustissimi Cæsaris Leopoldi consignatum anno 1705. III. Nonas Majas ad Imperium evectus est *Joseph Jacobus Ignatius Joannes Antonius Eustachius*, quem Leopoldo pepererat anno 1678. uxor *Eleonora Magdalena Theresia*. *Joseph* coronatus fuerat Hungariæ rex anno 1687. XV. Kalendas Decembris, & Rex Romanorum anno 1690. IX. Kalendas Februarias. Imperium vero, ei commissum statim ac mortuus est Pater, occupatis armorum vi Mantuana, Mediolanensi, & Neapolitana ditioe, cum vita dimisit variolarum morbo correptus anno 1711. XV. Kalendas Majas.

Ei successit frater *Carolus VI.* natus an. 1685. Kalendis Octobris, electus Imperator Romanorum Francofurti eodem anno 1711. die Octobris 12. ibique Augustali corona redimitus die 22. Decembris. Coronatus deinde est anno

(1) Inter Ludovici Antonii Muratorii Italica Opera unum extat *Della Regolata divozione*. Plures in isto comprehendi hæreses PP. *Plazza*, & *Zacherius* S. J. autumarunt. Vindicias Concivis sui exornavit doctus scriptor *Epistolarum Murinensium* vernacula lingua editurum. Quibusdam Sociis eundem Librum proscriptum esse Viennæ affi mantibus, provide, & opportune occurrit sapientissimus ejusdem Metropolis Archiepiscopus anno 1759.

anno 1712. XI. Kalendas Junias rex Hungariæ, atque anno 1723. die V. Septembris rex Bohemiæ. Renunciatus fuerat jam ab anno 1703. rex Hispaniarum, patre Leopoldo, & fratre Joseph in ipsum omne, quod habebant supra Hispanicam Monarchiam, jus transferentibus; quod contigit duodecima die Septembris. Sed quoniam *Carolus II.* ut alibi diximus, heredem testamento nuncupaverat *Philippum Borbonium*, hunc inter & *Carolum* diuturnum bellum exarsit. Utriusque Siciliae regnum adeptus est anno 1722. (1) *Innocentio XIII.* quod *Clemens XI.* noluerat, assentiente. Actum de pace anno 1725. & firmata Viennæ die 30. Aprilis ea conditione, ut regnum Neopolitanum, Sicilia, Mediolanensis ditio, Belgiamque cederet *Austriacæ Genti*; de Hispanica Monarchia nullum deinceps oriretur dissidium: eam *Philippus V.* pacifice possideret; ejusque filio *Carolo* obvenirent *Etruria*, & *Parmæ ac Placentiæ ducatus*, si forte hereditarii Principes defecissent. Tunc *Carolus VI.* *Pragmaticam* sanctionem edidit, qua Primogenitam suam *Mariam Theresiam* constituit regnorum suorum heredem. Suscepit hanc gloriosissimam Filiam anno 1717. ex Imperatrice *Elisabetha Christina*, quam *Barcinone* anno 1708. sibi sacro conjugii foedere copulaverat. Post varia cum *Turcis*, aliisque hostibus gesta bella, ac tandem pacem cum omnibus initam, anno 1740. XIII. Kalendas Novembris piissimus & Augustissimus Imperator decessit.

R 4

Sa-

(1) Circa hæc tempora, idest, anno 1722. Magnus Russiæ & Moscoviæ Dux *Petrus I.* Imperatoris Augusti nomen est assecutus, assentientibus tum *Anglis*, & *Hollandiæ* Statibus, temporis deinde decursa Principibus aliis. *Petrus* an. 1717. dum esset *Parisiis*, Doctoribus *Sorbonæ* postulantis promissit se daturum operam, ut *Russiæ Magnæ Ecclesiæ Græcorum schismati* addicta, cum *Romana unionem* iniret: sed *Russiæ Episcopis contrariantibus*, res non est pro votis perfecta. Imperavit post *Petrum Catharina* secunda ejus uxor, quæ obiit anno 1727. biennio post mortem *Viri*. Tum *Petrus II.* filius *Alexii Petrovitz Czarowitz* filii *Petri I.* nam *Alexius* anno 1718. a patre conspirationis causa degradatus occubuit mœrore. Parens *Alexii Eudoxia Petrovna Petri I.* cognomento Magni conjux prior. Post *Petrum II.* vita functum anno 1730. ad imperium evecta est *Anna* filia *Yvanis* fratris *Petri I.* Nunc ab anno 1741. imperat *Elisabeth Petrovna* filia ejusdem *Petri I.* & *Catharinæ Augustæ*, secundæ illius uxoris, de qua paullo supra.

SOPITA Electorum dissensione & Praga, quæ regni Bohemici Caput est, labente anno 1741. a Carolo Alberto Bavariae Duce occupata, in hunc devenit supremum Imperii regimen. Est is Imperator *Carolus VII.* inauguratus Francofurti anno 1742. IX. Kalendas Februarias. Coronatus est die ejusdem mensis duodecima, & proximi mensis Martii octava die impositum fuit Imperiale Diadema Augustæ conjugii Mariæ Amaliæ. At breve, nectranquillum fuit Caroli VII. imperium; semel enim, iterumque Bavariae regnum amisit, tamen illud semel, ac iterum recuperavit: fuitque suprema ejus dies vicesima Januarii anni 1745.

RENUNCIATUS tandem Imperator eodem anno 1745. *Franciscus Stephanus*, electus Rex Romanorum die 13. Septembris, & coronatus Augustus die 4. Octobris. Is primum Dux Lotharingæ in lucem editus est anno 1708. VIII. Idus Octobris, eique Carolus VI. conjugio junxit anno 1736. die 12. Februarii Mariam Theresiam Walburgam, quam, ut dictum est supra, *Pragmatica* Sanctione declaraverat anno 1725. regnorum suorum hæredem, nuptias benedicente Dominico Passionei Nuntio Apostolicæ Sedis, nunc S. R. E. Cardinali. Nata erat Maria Theresia 13. Maji 1717. cui Soror Maria Anna Eleonora: quæ nata sequenti anno 1718. die 14. Septembris, nupta Carolo Francisci Imperatoris Fratri, e vivis florentissima ætate raptæ est. At *Franciscus* inter Imperatores hujus nominis I. ut universum pacaret Imperium, anno 1735. Christianissimo Regi tutari Sanctionem *Pragmaticam* pollicenti, paternos cesserat principatus, consecutus post obitum Magni Ducis Etruriæ Joannis Gastonis hujus ditionis dominium. Atque id factum est eodem Joanne Gastone, Gentis Medicæ postremo, fatis functo VII. Idus Julias anno 1737. Ad hanc nobilissimam Italiæ partem sua honestandam præsentia anno 1739. advenit cum Maria Theresia Coniuge, renunciata singulari subditorum plausu, & gratulatione, a morte Patris Hungarorum regina; & præcipuis Etruriæ urbibus peragratis rediit in Austriam. Solemni Francisci Coronationi celebratæ Francofurti anno dieque prænarratis interfuit potentissima Uxor; quæ acclamata Imperatrix Augusta in omnes exercuit suam vere Cæsaream, regiamque munificentiam. Imperium modo,

modo, Hungariam, Bohemiam, Etruriam, Austriam, ditionesque ceteras Austriæ Domus, tenent, & provide, feliciter, sedulo, ac sancte Augustissimi Coniuges gubernant; servatque Cæsar Felix, Inviectus, quod aiebat in VI. Æneidum Anchises,

*Tu regere imperio populos, FRANCISCE, memento,
(Hæ tibi erunt artes) pacisque imponere morem,
Parcere subjectis, & debellare superbos.*

PERMULTI cum odore sanctitatis hoc seculo migrarunt e vita: ac nostri Ordinis postulat necessitudo, ne *Hilarii* a Monte-Orthono vita functi anno 1704. *Francisci Mariæ Querni* Pratenfis defuncti an. 1731. oblitteretur memoria. Auximi anno 1746. decessit cum odore sanctitatis *F. Thomas Antonius Arbuatti*. Carmaniolæ *Nicolaus Roppo* anno 1748. *Angelus* Paoli Carmelita e vico Minutiano obiit anno 1721. In Ordine Minorum sancto sine quievit Romæ anno 1712. *F. Jacobus Antonius* a Romaniano: Belegræ, vulgo *Civitella*, anno 1729. *Thomas Corensis*: Fucechii anno 1740. *Theophilus Cenesi*, Curia, vulgo *Corte* in Corsica ortus. *Catharina* Lucensis an. 1755. Romæ anno 1750. *F. Crispinus* Ordinis Capuccinorum, & Offidiæ in Piceno *Bernardus* a Monte Ulmi ejusdem Ordinis anno 1756. in Domino dormierunt. Liburni anno 1709. *Juniperus* Bargensis, item Capuccinus. Tiferi anno 1728. *Veronica* ejusdem Ordinis. *Rosa Maria Serio* Carmelitarum foror obiit in Apulia anno 1726. *Maria Clementina* filia Jacobi Sobiescki regii Poloniæ Principis, & conjux Jacobi III. Catholici Angliæ regis, huic nuptiarum fœdere conjuncta ad Montem Faliscum anno 1719. immortale matronarum regumque decus decessit Romæ anno 1735. die 18. Januarii. Fescenninæ anno 1739. Kal. Martii obdormivit in Domino vigilantissimus Episcopus *Joannes Franciscus Tenderini*. His vero, quorum sanctitas ab Ecclesia, quando Domino videbitur expedire, luculentiori nunciabitur testimonio, & de qua judicium ferre nostra non interest, tanquam hujus Seculi coronam addimus invictos Ord. Prædicatorum Martyres, *Franciscum de Federicis*, sociumque ejus *Matthæum*, a Sinensibus truncatos capite an. 1746. *Petrus Martyr* Mauricastrensis Episcopus itidem capite plexus fuit: *Franciscus Serranus* Tipalitanorum Præsul, & Vicarius Apo-

Apostolicis, & strenni hujus commilitones, *Joannes, Joachimus, Franciscus*, anno 1747. pro fide orthodoxa variis suppliciis necati; quique Syros Nestorianos, eorumque Patriarcham ad Romanam revocavit Ecclesiam, & anno 1753. naturæ plenus meritis debitum persolvit, *Dominicus Codeleonicus* Mediolanensis.

C A P U T VI.

DECIMI OCTAVI ECCLESIE SEculi DOCTRINA,
ATQUE DISCIPLINA.

ETIAMSI occasione Constitutionis *Unigenitus* plura ab iis, qui luci tenebras offundunt, excitata fuerint dissidia, plures etiam calumniæ ab aliis, qui Molinisticæ Scholæ nimis indulgent, intentatæ fuerint S. P. Augustini discipulis; nequaquam tamen censura notatis Scholarum placitis, quæ salva fide, & caritate in utramque partem discuti possunt, necessum est, ut Catholici omnes exhibita eidem Constitutioni omnimoda obedientia, quæ ibidem perspicue definita sunt, firmissime profiteantur. Et quantum ad Gratiam attinet, præter eam, quæ a nullo duro corde respuitur, dari auxiliatricem, cui reluctatur humana voluntas; non esse supernaturale Dei adjutorium solius *Caritatis* & dilectionis Dei inspirationem, sed etiam timoris, fidei, spei, aliarumque virtutum, seu bonarum actionum; neque omnia, quæ a caritate, & ab amore Dei *propter se* non procedunt, ex noxia cupiditate labefactari, vel quæ fiunt aut ab impiis nondum justificatis, aut ab infidelibus, inquinamenta esse, & peccata. Ante fidem quoque nullam dari gratiam, omnesque gratias per fidem conferri: Gratiam Adami fuisse debitam primæ integritati, sequelam creationis, & produxisse merita tantummodo humana: non esse spem, nec religionem, ubi deest caritas: orationem impiorum novum esse peccatum, timorem cohibere duntaxat manus; & in corde suo peccatum committere qui ab illo non abstinet, nisi timore supplicii: hæc, aliæque omnia proscripita in prælaudata Constitutione jure meritoque damnata fuerunt. Atque hæc, & cetera omnia, quæ credenda proponit S. Mater Ecclesia,

sia, constituunt ea veræ doctrinæ capita, quæ nefas est oppugnare. (1)

NON sunt tamen audiendi, qui ajunt prælaudatam Constitutionem proscripita esse quæ in Catholicorum Scholis propugnantur de gratia per semetipsam efficaci, de auxiliis sufficientibus aliquando impio, aut infideli sublatis, vel de relatione humanarum actionum in Deum, vel de necessitate amoris saltem initialis ad obtinendam in Sacramento Pœnitentiæ gratiam Justificationis (2); siquidem ipse Clemens XI. post editam Constitutionem ipsam declaravit non esse cum damnatis erroribus confundendas sententias illas, ac doctrinas, quæ palam & libere in Catholicis Scholis docentur ac defenduntur. Quare universum systema nostrum de Gratia Romæ, & Mediolani Clerici Regulares S. Pauli anno 1755. & seq. scriptis in lucem editis, publicisque thesibus propugnarunt; & necessitatem amoris Dei *propter se* non tantum docuerunt, ac docent Theologi in Italia doctissimi, verum etiam exigit in Epistola Pastoralis de Pœnitentia edita anno 1751. *Clarissimus Episcopus Gurcenfis, & S. R. I. Princeps Josephus Maria Comes de Thun*, ne commemorem superiorum temporum monumenta, quæ produxi pertractans de Pœnitentiæ Sacramento.

PERSEVERAT autem in Romana Ecclesia Vetusta disciplina.

(1) Eiusdem S. M. E. doctrinam, ac fidem, abiurata hæresi Lutherana, anno 1712. die 12. Novembris amplexus est Bononiæ *Fridericus Augustus* Saxo, filius Regis Poloniae.

(2) Vide *adnot.* ad præcedens caput tertium. Qui in Orthodoxos, & Augustini sectatores Theologos, istiusmodi accusationes ejaculantur, etiam nos studuimus pro nostra virili confutare. Legatur *Augustinianum Systema* vindicatum, *Judiciumque* Archiepiscopi Senonensis discussio. Huc spectant Opuscula a nobis, aliisque edita adversus Historiam Litterariam, seu Scriptorum Itatorum, Auctorem. Exstant inter eadem Opuscula duorum Eminentissimorum Cardinalium, qui jussu *Benedicti XII.* Pontificis Maximi nostras Theologicas dissertationes, & accusantium objecta revocarunt ad libratum, accuratissimumque examen, locupletissimæ pro nobis censuræ. Inter permultos, qui nobiscum in propugnanda Augustiniana doctrina confœderati sunt, commemoro grati animi causa præclaros viros, *Homobonum de Bonis* Cl. Reg. S. Pauli, *Felicem Amadeum Franchi* Monachum Casinensem, *Raynerium Guidelli* Monachum Vallisumb. *Viazorem* Ord. Capuc. *Josephum Casalini* Congregat. Oratorii, sodales amicosque *Joannem Papalardi*, *Josephum Dini*, &c. qui me, licet proflus immeritum, pro singulari humanitate sua laudibus verbo scriptoque cohonestarunt.

plina. Si quæ suborta sunt dubia, fuerunt vigilantia Romanorum Pontificum, præsertim *Benedicti XIV.* explanata; hujus generis sunt Clericos Græcæ initiatos transeuntes ad Romanam Ecclesiam, etiam si in presbyteros sint ordinati, debere ordines suscipere, qui in Latinis conferuntur Ecclesiis (1): optandum esse, ut in Missis privatis sacram Communionem aliqui laicorum percipiant: ubique terrarum servandum & celebrandum esse decreto *Clementis XI.* festum Conceptionis B. M. semper Virginis: exercitia spiritualia, ut mandaverat superiori Seculo *Innocentius XI.* non debere ab ordinandis, aliisque viris Ecclesiasticis prætermitti: Festum SS. Nominis Jesu celebrandum Dominica II. post Epiphaniam, & S. Joachim Dominica III. Augusti: Sat esse in quibusdam Festis, in Etruria, & alibi, ad minorem cultum redactis, interesse Sacro, nec opera servilia in iisdem minoribus festivitibus esse interdicta: Indulgentiam centum dierum, & semel in anno plenariam concessam a *Benedicto XIII.* recitantibus ad signum æris Campani salutationem Angelicam flexis genibus, non requirere, ut ita recitetur tempore Paschali, & diebus Dominicis: denegandam esse in exitu mortis absolutio- nem Sacramentalem publicis, & notoriis refractariis Constitutionis *Unigenitus*, a iudice competente damnatis, prædictæ Constitutioni contumaciter denegantibus venerationem, obsequium, & obedientiam, & eo tempore, quo sacrum Viaticum susceperunt, sponte suam inobedientiam & contumaciam profitentibus. Incepta anno 1759. dominicis diebus recitari in Missa *Præfatio SS. Trinitatis*, jubente *Clemente XIII.* propterea quod Deus, qui est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, sit opifex rerum omnium, *ad quem omnia referenda sunt*; ipso autem die dominico Deus condiderit lucem, Christus resurrexerit, & Spiritus Sanctus descenderit super Apostolos: quæ item sunt causæ, propter quas Catholica Ecclesia sanctificationem diei septimæ in eundem dominicum diem transfudit.

So-

(1) Quos non susceperunt, idest, Lector tres minores omisso: Subdiaconus *Exorcistatum*, quia cum Subdiaconatu censetur etiam *Ortiariatum*, & *Acolythatum* recepisse, &c.

SOLEMPNI Canonizatione *Clemens XI.* retulit inter Sanctos *Pium V.* Pontificem Maximum, *Andream Avellinum*, *Felicem* a Canalicio, & *Catharinam Bononiensem*. *Innocentius XIII.* cultum immemorabilem *B. Andreae* de Comitibus approbavit. A *Benedicto XIII.* Sanctorum factis fuerunt adscripti *Franciscus Solanus*, *Jacobus* de Marchia, *Joannes Nepomucenus*, *Joannes a Cruce*, *Aloysius Gonzaga*, *Stanislaus Kosca*, *Margarita Cortonensis*, alique plures inter Beatos fuerunt adsciti. *Clemens XII.* inseruit Sanctorum numero *Vincentium a Paulo*, *Joannem Franciscum Regis*, *Julianam de Falconeris*, & *Catharinam Eliscam Adurnam Januensem*. A *Benedicto XIV.* *Petrus* agnomine *Regalatus*, *Joseph* a *Leonessa Aprutinus*, *Fidelis* a *Simaringa*, *Catharina de Ricciis*, *Gamillus de Lellis* Sanctorum albo, Beatorumque numero *Joannes* Polonus, *Joseph Calasancius*, *Gabriel Ferretti* Anconitanus, *Joannes Æmilianus*, *Ladislaus* e Polonia, *Alexander Sauli*, *Joseph* a *Copertino*, *Francisca de Chantal*, alique adscripti fuerunt. In Beatorum numerum ob perantiquum cultum referendos sancivit anno 1759. *Clemens XIII.* tres Augustinianæ Familiæ alumnos præclarissimos, *Augustinum Novellum*, *Antonium Aquilanum*, & *Antonium de Amandula*. Annum Jubilæi 1725. *Benedictus XIII.* & anno 1750. *Benedictus XIV.* aperuerunt. Anno 1759. approbante *Clemente XIII.* confirmata est institutio religiosorum virorum, qui uno emisso voto præstandi obedientiam Romanæ Congregationi de *Propaganda Fide*, prædicando Infidelibus Evangelium sese addicunt. Equestres Ordines postremo hoc Seculo XVIII. instituti fuere titulo *S. Ruperti* anno 1701. ab *Ernesto de Thun* Archiepiscopo Salisburgensi, approbante Imperatore Leopoldo. *Aquila Nigra* eodem anno 1701. a *Friderico I.* Rege Boroufice: *Nobilis Passionis* anno 1704. *Aquila alba* anno 1705. ab *Augusto II.* Poloniæ Rege: *Amoris erga Proximum* anno 1708. ab Imperatrice *Elisabetha Christina*: *Fidelitatis* anno 1732. a *Christiano VI.* rege Daniæ.

A P P E N D I X

CETERARUM RERUM.

CALLIARUM Rex invictissimus *Ludovicus XIV.* cognomine *Magnus* anno 1715. Kal. Septembris debitum naturæ persolvit. Proavo successit *Ludovicus XV.* natus anno 1710. XV. Kal. Martias ex Ludovico Burgundiæ duce, qui obiit anno 1712. & Maria Adelaide filia Amædei II. Sardinia regis, Ducisque Sabaudia, quæ eodem anno decessit. Tutor regis in minori ætate fuit *Philippus Dux Aurelianensis*: coronatus est autem Remis anno 1722. VIII. Kal. Novembris. Huic infans, & audacissimus omnium mortalium Nonis Januarii an. 1757. vulnus infixit, non tamen lethale, Numine vitam regis protegente. (1) In Hispania *Philippus V.* qui anno 1724. regnum Ludovico I. quem anno 1707. ei pepererat prima uxor *Maria Aloysia Sabaudia*, dimiserat in Castrum S. Idelphonsi secedens, eodem Ludovico extincto postrema die Augusti eodem anno 1724. rursus Monarchiam regendam assumpsit. Defuncta priore conjugæ anno 1714. XVI. Kal. Martii. alteram duxit principum regumque parentem, *Elisabetham Farnesiam Odoardi II. Ducis Parmensis filiam unicam.* Contractæ fuerunt nuptiæ prædicto anno 1614. IX. Kalendas Janua-

(1) Parricida *Thomas Robertus Franciscus Damiens* exquisitissimis suppliciis dilaniatus, ac discerptus fuit eodem anno 1757. die 28. Martii.

In Anglia anno 1702. invadente regnum *Guilermo* Principe Araucano, sed fati erepto, regnavit *Anna Stuart* filia *Jacobi II.* qui superiori anno 1701. obierat in Gallia mense Septembri, jure regni ad *Jacobum III.* ipsius filium devoluto. Ad regni tamen fastigium evehctus est *Georgius Ludovicus* Elector Hannoverensis extinctus anno 1727. mense Junio. Occupavit exinde regnum *Georgius Augustus II.*

In Polonia in regem electus anno 1704. *Stanislaus* regno deturbatur, eique successit *Fridericus Augustus* Elector Saxonie. Hoc defuncto an. 1733. rursus *Stanislaus*, gente *Lefczinski*, Socer Ludovici XV. regis Galliarum, proclamatus est: sed magnis exortis diffidiis inauguratus eodem anno Elector Saxonie *Fridericus Augustus III.*

Borussia inunte hoc seculo, idest, anno 1701. a Leopoldo Imperatore in Regnum erecta est, & rex primus inauguratus *Fridericus I.* Elector Brennoburgensis, Romano Pontifice, & magno Ordinis Theutonici Magistro repugnantibus.

Januarias. Obiit *Philippus V.* die 9. Julii anno 1746. eique successit *Ferdinandus VI.* ortus ex priori conjugæ anno 1713. die 23. Septembris, coronatus vero præcitate an. 1746. IV. Idus Augusti. Quo vita functo anno 1759. die 10. Augusti, Hispanica Monarchia pertransiit ad *Carolum* utriusque Sicilia regem. In Lusitania sublato e vivis *Petro II.* anno 1706. die 9. Decembris, successit *Joannes V.* regio diademate coronatus Kalendis Januarii proximi anni 1707. Huic vita functo anno 1750. successit *Joseph I. Emmanuel*, qui an. 1729. die 19. Januarii conjugium iniiit cum *Maria Victoria*, filia *Philippi V.* Regis Hispaniarum. (1) Turcis post *Achmetem III.* qui supremum thronum ascendit anno 1703. tenuitque principatum usque ad annum 1730. (2) imperavit *Mahumetes V.* quo extincto anno 1754. Idibus Decembris imperium indeptus est die proxima *Osmannus* hujus nominis III. natus anno 1696. Osmanno extincto anno 1757. acclamatus *Mustafa III.* ejusdem Osmanni nepos.

PLURIMA hoc decurrente Seculo patrata sunt bella. Unus *Eugenius* Princeps Sabaudia Casarearum copiarum Imperator invictus uberrimam historia præbuit materiam. Inter alias pugnas eo duce commissas, ea insignis est, qua anno 1704. Gallos Bavarosque ingenti clade prostravit. Post biennium, anno scilicet 1706. Augustam Taurinorum, & subinde Insubriam ac Pedemontium pulsus hostium copiis liberavit. Ad Nuceriam in agro Mantuano anno 1702. ad Lilloam munitissimam Belgii arcem anno 1708. ad Quercetum in Han-

nonia

(1) Fidelissimo Lusitania regi *Josepho Emmanueli* an. 1758. die 3. Septembris mors laxata rota, & ignitis glandibus fuit intentata. Detecti punitique anno proximo sceleris auctores. Religiosis viris celeberrimæ in Ecclesia Familia hac de causa e Lusitania regnis anno 1759. ejectis, iniquissimæ conspirationis machinationem Ulyssiponenfes judices adscripsere. Præ ceteris ejusdem conspirationis auctores declararunt *Gabrielem Malagridam*, *Joannem de Matos*, & *Joannem Alexandrum*. Missiones vero, templa, supellex, & corpus quoque *S. Francisci Xaverii* Apostoli Indiarum, FF. Prædicatoribus, ut fertur, concessa.

(2) *Achmet III.* anno 1713. Osmannum *Agâ*, & *Mehemet Visirium*, aliosque in ejus vitam conspirantes condigna pœna multavit.

nonia anno 1712. fudit Gallorum milites. Turcis vero anno 1716. exercitu illorum attrito eripuit Hungariæ urbem, arcemque Temisuariam, trucidato paullo antea ad Acumincum (Patrowaradinum vulgo dicunt,) eorumdem Turcarum incredibili numero. Belgradum quoque, alias Taurunum, infrequenti anno 1717. expugnavit, palmisque onustus, ipse inexorabili fato cessit anno 1736. XI. Calendas Majas.

QUID de Turcarum exercitibus? Frustra Achmetes, qui anno 1715. Corinthum, Naupaliæ (1), Coronem, Methonemque cum reliquis Peloponnesi arcibus expugnaverat, anno proximo 1716. Corcyram cinxit obsidione, Christianis Principibus in Venetorum auxilium convolantibus: bellisque fractus in Serviciæ oppido, quod vocant Passarowitz, pactis conditionibus anno 1717. die 27. Junii cum Imperatore Carolo VI. & Venetorum Republica iniit concordiam. Verum Christiano nomini insensissimi hostes, ab impio Apostata Comite de Bonneval, quem appellabant Bassam Osmannum, edocti, atque excitati, rursus anno 1737. in Hungariam iruperunt; varioque Marte pugnatum est: donec anno 1739. victores recuperarunt Belgradum, totam Serviam & Valachiam. Exinde arma converterunt in Persas.

NON sinit præstituta brevitæ, ut singula alia bella narremus; cuius generis sunt diuturna inter Austriacos, & Hispanos Gallosque dissidia. Quorum Insabria anno 1732. & seqq. cum Galliæ Cisalpinæ urbibus, arcibusque præmunitis theatrum fuit; anno 1734. quo Rex Carolus Borbonius Neapolim die Maji decima ingressus est, Campania, Apulia Peucetica, & Sicilia: 1744. oppidum Latii Velitræ, Pedemontium item, & Belgium. Eodem autem anno 1744. Galli expugnarunt munitissimas Belgii arces, Manhemium, Corteriacum,

Hy-

(1) Hac urbe expugnata ob præfecti militum Græcorum proditorem, permulti una cum Archiepiscopo Angelo Maria Ordinis Præd. gladio perempti sunt. Abierunt plures in barbarorum captivitatem, inter quos Veneti militiæ duces, ac nonnulli Patritiorum cum viliori plebe primum permixti, tum arctissima turrium custodia detenti. Mancipia supra CC. vilissimo emptæ precio a Visirio ad ludibrium eo spectante, quasi mactatæ Mahumeti hostiæ, obruncata fuere capitibus.

Hypras, atque anno 1747. Trajectum ad Mosam (vulgo Mastricht) quod putabatur inexpugnabile. Genua, quam anno 1746. milites Austriaci occupaverunt, ejecti inde plebis tumultu Decembris mense, rursus sequenti anno cinctæ fuit, sed irritò conatu, eorumdem militum obsidione. Adversus Genevensem Rempublicam anno 1730. rebellavit indomitus Corsicæ populus: rursus anno 1734. excitavit rebellionem, eidem se ducem & regulum exhibuit Theodorus Antonius, Boruscus, ut fertur, genere, principio a seditiosis libenter exceptus, sed postea Liburnum versus coactus fugere monachali veste indutus. Ad eandem Corsicæ Insulam iterum appulit scenicus rex Theodorus anno 1743. sed spretus rejectusque in Hollandiam, aut in Angliam (id enim incertum) se contulit.

ANGLI vero, qui anno 1746. in America Portum Brittonem nuncupatum expugnaverant, plures superiori anno 1756. fuerunt Galliarum armis devicti, suisque propugnaculis expulsi; arcemque præmunitam, portumque amplissimum Minoricæ Insulæ, cui nomen Mago, seu Mahon, III. Kalendas Julias cessere victoribus (1). Verum Angliam, idest, regnum suum Jacobus rex Stuardus frustra an. 1717. (1) tentavit in suam redigere potestatem; atque exul e Galliis quoque discedens, diu Bononiam, postea Romam incoluit; ubi etiamnum magno apud Pontificem maximum honore habitus comoratur. Carolus item Odoardus Catholicus Valliæ Princeps, ipsius regis Jacobi III. filius cum Gallorum classe adiit Scotiam anno 1746. sed pugna infeliciter commissa V. Calendas Majas, caute prudenterque salutis suæ consulens ingratum litus reliquit. Demum, ne diutius

Tom. II.

S

inter

(1) Classis præfectus Byng ob deditam arcem morte affectus die 14. Martii an. 1757.

(2) Post obitum Annæ Anglorum Reginæ evectus fuit ad regnum Georgius dux Hannoverensis, excluso Jacobo III. Catholico, & religiosissimo Principe. Nullum aliud Georgio jus ad regnum, nisi quia natus fuerat ex Sophia filia Elisabeth uxoris Friderici V. Electoris Palatini, postea regis Bohemiæ. Elisabeth vero filia fuerat Jacobi I. Anglorum regis. Contigit Georgii in regem electio anno 1714. die Augusti quoddecima, contra quam edita fuit sollemnis Jacobi III. protesta. tio die 29. ejusdem mensis. Regina Anna prædicto anno 1714. die 10. Augusti defuncta, ipsius Jacobi III. Stuardi soror fuerat.

inter arma versetur, rex Prussiae Fredericus III. qui anno 1745. sublato e vivis Carolo VII. non procul a Friburgo cum Austriaco Exercitu immani pugna certavit, sed anno ipso ad finem properante cum Hungarorum regina, & nostra Clementissima Domina Maria Theresia inivit concordiam; rursus anno nuper elapso 1756. & sequenti 1757. ingenti exercitu comparato bellum suscepit, nullatenus Regina invictissima trepidante (1).

ITALIAE Principum obitus varias attulit regiminum vicissitudines. In Etruria *Ferdinando* Magno Principe vita functo anno 1713. Kal. Novembris, nullo ex optima Coniuge Violante Beatrice filia Ferdinandi Electoris Bavariae, suscepto filio, neque spes relicta est futuri Principis hereditarii. Nam & *Franciscus Maria* ejus patruus, qui anno 1709. deposita Vaticana Purpura uxorem duxerat Eleonoram Gonzagam, absque prole decesserat anno 1711. tertio Nonas Februarias. Defuncto autem anno 1733. ultima die Octobris Magno Duce Cosmo III. successit *Joannes Gasto*, qui ab uxore in Germania commorante divulsus obiit sterilis anno 1737. VII. Idus Julii. Quomodo deinde Etruriae Francisco Stephano Imperatori Augusto commissum sit regimen, dictum est supra. Quando etiam Carolus Borbonius, qui in Tusciam venerat anno 1732. (2) hinc Neapolim ad regnum

(1) Pugnatum saevo Marte die 6. Maji ad Pragam Bohemorum metropolim: & rursus die 18. & 20. Junii, attritis fugatisque hostibus. Varia deinde contigerunt certamina. Cum ingenti utrinque clade anno 1758. die 25. Augusti Boroussi Russique pugnarunt. Eodem anno Prid. Idus Octob. apud Saxones iidem Boroussi ab Austriacis devicti & fugati fuerunt. Non semel commissum bellum, saevoque Marte pugnatum est proximo anno 1759. Austriacis, Russis, Federatisque Imperii Romani Copiis ex una parte, ex alia Boroussis, Hannoverensibus, &c. decertantibus. Leopoldus Comes a Dahun Austriaci exercitus imperator retulit gloriosas de hoste victorias. Inter Anglos Gallosque non semel eodem anno 1759. navali praelio pugnatum est. Anno proximo 1760. Laudohnius 23. die Junii retulit praecelaram de Boroussis victoriam.

(2) Regnante *Carolo Borbonio* detecta in Campania Felice non procul a Vesuvo, seu Vesuvio, & ad regium rus *Porsicus*, an. 1738. usq. ad an. 1747. plura antiquae urbis *Herculanæ* rudera & monumenta; cuius tamen vestigia ab an. 1689. & rursus ad an. 1711. apparuerant. Sunt, qui *Herculeam* quoque dictam volunt, vocabulo urbis alii communi, & eam esse, quam Ovidius in XV. Metamorph. appellat *Herculeam Urbem*.

regnum capeffendum adierit, constat ex dictis. Ducatus Parmae & Placentiae cum vita reliquit *Franciscus Farnesius* anno 1727. IV. Kal. Martias. *Antonius* ejus frater ducta uxore Henricheta Estensi, absque prole decessit an. 1731. XIII. Kalendas Februarias, Ita Farnesiorum extincta linea, Ducatus pervenit ad *Philippum*, alterum filium Elisabethae Farnesiae, & Philippi V. regum Hispaniarum. Idem *Philippus Dux* anno 1745. hanc adeptus est ditionem, ei confirmatam conventionibus inter Supremos Principes statutis Aquisgrani anno 1748. vultigatisque anno proximo. Mantua, hujusque Principatus anno 1714. Duci *Ferdinando Carolo Gonzaga* ablatus fuit: itemque *Franciscus Picus* expoliatus ducatu *Mirandulae Estensis*, quem pretio soluto obtinuit dux *Mutinæ Rinaldus Estensis*. Hujus nepoti *Herculi Rinaldo* filio *Francisci III.* cum nuptiis *Mariae Theresiae* filiae *Alderani Cibo* Ducis *Massæ & Carrariae*, iste quoque ducatus accessit. Nata fuerat *Maria Theresia* anno 1725. Nupta est anno 1741. Immutatus est itaque omnis fere Principatus Italiae, Mantuanus, *Mirandulanus*, *Vastallensis*, *Parmensis*, *Etruriae*, *Massæ*, regnorumque *Neapolis*, & *Siciliae*. (1)

PERSEVERAT apud Italos *Victorius Amadei* Ducis Regisque propago apud strenuissimum *Carolus Emmanuel III.* hujusque natos. *Victorius Amædeus* anno 1713. inter summos Principes firmata pace declaratus Rex Siciliae, hoc Regnum in alterum Sardiniae anno 1720. commutavit, illud vero cum Ducatu Sabaudiae, ceterisque ditionis suae provinciis repudiavit anno 1730. regnanti *Carolo Emmanueli* nuper laudato; obiitque anno 1732. Kal. Novembris. Sed Reges, Principes, bella, regnorumque mittamus vicissitudines.

QUÆDAM nunc occurrunt calamitates. Romam, agroque finitimos anno 1703. pervasit aquarum eluvies, S 2 inun-

(1) Occubuit anno 1718. die 11. Decembris in obsidione *Friderici*. Halæ in Norvegia ignito globo percussus, dum ageret ætatis suæ annum 37. strenuissimus vir, & vario bellorum eventu in Historia percelebris *Carolus XII.* Rex Sveciæ: quem anno 1682. die 27. Junii *Carolo XI.* pepererat conjunx *Ulrica Eleonora* filia *Friderici Daniae* Regis.

inundante Tyberi : Gallia Togata campestris usque ad maris Adriatici litora anno 1705. Pado erumpente : Florentiam anno 1740. & rursus anno 1758. superante aggeres Arno ; universalem fere Italiam anno 1755. fluminibus excrecentibus , Galliam quoque Narbonensem , maximè Montem Pessulanum , furente Rhodano , Veronam anno 1757. tumescente Adice (1). Vesuvius Campaniam anno 1727. iterumque anno 1737. magno terrore , erumpentibus flammis , affecit . Eamdem , ceterasque Italia Provincias perterrefecit pestilentia , quæ anno 1720. & 21. Massiliam , & Occitaniae fines , atque anno 1743. Messaniam amplam Siciliae urbem immensi cæde vexavit . Aeris quoque inclementiam , frigusque maximum experti sumus ; anno præsertim 1702. quo Padus constrictus est gelu , vitesque , & alia fructifera arbores perierunt . Boum epidemia anno 1712. longe lateque grassata est : sævit rursus anno 1747. in Vicerino , Veronensi , & Mantuano districtu , atque anno 1748. in Romandiola , & Emilia . Terræmotus denique urbes plurimas concusserunt . Anno 1703. Romam , Nursiam vero in Umbria . Aquilam , & Civitatem Ducalem , aliaque Aprutii loca cum incolis obruerunt . Panormo præcedentibus igneis trabibus , & quibusdam aliis phænomenis aeris , intulerunt terrorem & damnum maximum . Rursus Nursiam anno 1730. in lapidum verterunt æerum : Campaniam , Lucaniam , Magnam Græciam , & Calabriam Citeriorem excusserunt , Equotutico Apuliae oppido , quod *Foggiam* vocant , penitus everso . Haud levi itidem motu terræ anno 1742. Liburnus concussus est . Anno demum 1755. Kal. Novembris corruit ingenti terræmotu , quem & incendium subsecutum est , pars magna regiae urbis Ulyssiponenſis metropolis Lusitaniae , ejusdemque mensis die 18. in ea Africae regione quam *Barbariam* appellamus , multæ urbes dirutæ sunt ; tellurisque hiatu absorpti cum

(1) Ingens pluvia Neapolim , & patriæ nostræ campestris anno 1757. pariter damno maximo affecit .

cum camelis jumentisque sex millia Arabum . Percrebuit anno 1758. rebellantium adversus Lusitanæ , Hispaniarumque Reges in America Meridionali , maxime incolarum *Paraguaja* , vulgaris rumor , sparsique palam de hac rebellione , & constituta ibidem *Repubblica* libelli , non absque Religiosæ cujusdam Familiae , cujus famæ nullatenus detrudere volumus , ignominia & dedecore .

LITTERARUM incremento ac splendori summi Principes hoc præsertim seculo animum applicuerunt . Academias sacrae ac profanae Historiae in urbe Roma Benedictus XIV. instituit : Præmia solventibus difficiliora problemata Galli , Angli , Russi , aliique etiam olim inculti , ut ad studia allicerent , decrevere . Novam docendi methodum scholis Rex Lusitanus præscripsit . In Viennensi Universitate Augustinensem unum , & Thomistam alterum Theologum Imperatrix & Regina Augustissima Theresia imbuendis sacra Doctrina præfecit . Ex Augustinensibus præelectus *Joseph Azzoni Senensis* , uberrima ornatus eruditione .

PRÆTER viros , quorum capite IV. meminimus , Eruditionis cujuslibet ornarunt spartam Scriptores accuratissimi . Quorum ut recensamus perpaucos ; Græcam , Latinam , & Italicam eloquentiam excoluerunt , Florentiæ *Antonius Maria Salvini* , Patavii *Domitius Lazzarinus* , *Jacobus Facciolati* , *Joannes Gratianus* , *Jo. Antonius Vulpius* , Pisis prælaudati *Alexander Politi* , *Eduardus Corsinius* , *Leopoldus Guadagni* , præstantissimus quoque Jureconsultus . In Poesi summa cum laude exercuerunt ingenii acumen *Joseph Ursius* , *Scipio Maffejus* , *Jo. Petrus Zannotti* , *Petrus Metastasio* , *Antonius Vannuchi* , ut mittam *Joannem Lamium* , *Antonium-Philippum Adami* , & Etruriæ nostræ , quæ musarum dici potest domicilium , alios quamplurimos . Fuerunt insuper , ac sunt modo apud Italos , qui ex tempore versus eloquentissimos dulcissimis rythmis cecinerunt ; quibus præteritis nuper annis præminebat *Bernardinus Eques Perfetti Senensis* , in Capitolio Poetica laurea coronatus anno 1725. quod ab ætate Francisci Petrarchæ nunquam viderat Romanus populus . De Etrusca lingua , & hujus venustate Editores amplissimi Vocabularii , cujus volumen ultimum pro-

prodiit Florentiæ anno 1738. & alii complures optime promerentur, eosque sectatur *D. Salvator Corticellius* Cl. Regularis S. Pauli. De Mathesi pertractarunt editis in lucem voluminibus *Eustachius Manfredius*, *Thomas Perelli*, *Joannes Polent*, *Julius Accetta Augustinianus*, *Franciscus Jaquier*, & *Thomas Le-Seur* Ordinis Minimorum, *Joannes Baptista Caraccioli* Theatinus, *Octavianus Cametti* Ordinis Vallisumbrosæ, *Paulus Frisius* Clericus Regularis S. Pauli, *Rogerus Joseph Boschowich*, & *Leonardus Ximenes* Societatis Jesu, &c. De Philosophia scribere post *Cl. Newton* permitti, manibusque nostratum teruntur libri *Petri*, & *Nicolai de Martino*, *Joannis Mariae a Torre*, *Petri Van Moschenbroeck*, *Antonii Genuensis*, *Verney*, *Gravesand*, *Jo. Alberti de Soria*, *Fortunati a Brixia*, *Joannis Baptista Beccaria*, aliorum. Qui pro Cartesii pugnarunt systemate, *Antonius Le Grand*, *Franciscus de Regis*, *Edmundus Purchotius*, videntur jam exlescere. Philosophica Opera *Benedicti Stay* conscripta Latino carmine, singulari excepta sunt plausu. Nec desunt Aristotelicæ propugnatores sententiæ, quos commemorare non vacat. De re Medica *Antonius Vallisnerius*, *Richardus Mead*, *Hermannus Boerhaave*, *Antonius Cocchi*, *Janus Plancus*, *Dominicus Brogianus* solide eleganterque disseruerunt. Jurisprudentiam illustrarunt *Zegerus-Bernardus Van-Espen*, *Joseph Averanius* Benedicti viri eloquentissimi frater, *Janus Vincentius Gravina*, qui libro *I. Originum Juris* celebriorum Auctorum censum agit. Adde compilatores Codicum *Amadei*, & *Friderici*: auctorem Operis inscripti *de l'Esprit des Loix*, *Franciscum Verde*, ne contextentes longiorem Catalogum etiam *Heinnectium*, *Voet*, *Puffendorfium*, *Barbeyracium*, *Cocceium*, *Bohemerum*, ceterosque recensendo, plusquam oporteat prolixum conficiamus Opusculum. (1) In hujus autem exitu ap-

(1) Eandem ob causam plures hujus Setuli egregios poetas prætermisimus. Deceßerunt enim Londini anno 1701. *Joannes Dryden*: Parisiis anno 1702. *Jo. Comminius Soc. Jesu*. Eadem in Urbe anno 1703. *Carolus Perrault*: Illic item anno 1705. *Stephanus Ravillon*: Heresot-

apprecamur vita functis in Ecclesiæ communionem æternam requiem, viventibus diuturnam vitam nominisque incrementum, nobisque a doctioribus veniam, ab æqualibus benevolentiam, ab inferioribus, si qui sunt, qualem nos cunctis impendimus, dilectionem.

in Angliæ anno 1708. *Joannes Philips*: Eodem anno Parisiis *Petrus Cornelius*: Ibidem anno 1710. *Alexander Lainez*: rursus anno 1711. *Eustachius le Noble*: Pariter anno 1713. *Franciscus Seraphinus Des-Marais*: in Hibernia anno 1719. *Willalmus Congreve*: S. Germani in Ledia anno 1720. *Antonius Hamilton*: Parisiis anno 1725. *Carolus de la Rue* Societatis Jesu: anno 1731. *Antonius Odoardus de La Morbe*: & anno 1741. *Carolus Rollin*. Anno 1747. in eadem regia Parisiorum urbe *Franciscus Michael Descamps*. Mathematicos, *Hälbronnerum*, *Alembertum*, & *Eulerum*, Medicos præstantissimos *Haller*, *Van-Swieten*, rhotoreque ac Theologos *Bonellum*, & *Petra rubra*, aliosque nemo unquam ignorat.

F I N I S.